

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Mgr. Ondřej Stehlík

**LIKVIDACE SPOLEČNOSTI S RUČENÍM OMEZENÝM VE
SVĚTLE REKODIFIKACE SOUKROMÉHO PRÁVA**

(LIQUIDATION OF LIMITED LIABILITY COMPANY IN THE LIGHT OF RECODIFICATION OF PRIVATE LAW)

Rigorózní práce

Občanské právo hmotné

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 28. srpna 2015

Prohlášení o původnosti práce

„Prohlašuji, že předloženou rigorózní práci jsem vypracoval samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla užita k získání jiného nebo stejného titulu.“

V Praze dne 28. 08. 2015

Mgr. Ondřej Stehlík

Seznam použitých zkratk

- BGB - Bürgerliches Gesetzbuch, Nr. 21 (1896), německý občanský zákoník, v platném znění
- DŘ - z. č. 280/2009 Sb., daňový řád, v platném znění
- GmbHG - Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung, německý zákon o společnosti s ručením omezeným, v platném znění
- IZ - z. č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, v platném znění
- LZPS - Ústavní z. č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod, v platném znění
- NOZ - z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění
- ObchZ - z. č. 512/1991 Sb., obchodní zákoník, v posledním znění
- OBZ - z. č. 513/1991 Zb., obchodný zákonník, v platnom znení
- OSŘ - z. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném znění
- OZ - z. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v posledním znění
- NS - Nejvyšší soud České republiky
- První směrnice - Směrnice rady ES č. 68/151/ES, o koordinaci ochranných opatření, která jsou na ochranu zájmu společníků a třetích osob vyžadována od společností, za účelem dosažení rovnocennosti těchto opatření, ochranu zájmu společníků a třetích osob, vyžadována od společností, za účelem dosažení rovnocennosti těchto opatření, která byla vzhledem k značným novelizacím kodifikována směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2009/101/ES
- společnost, společnost s.r.o. - společnost s ručením omezeným
- ZDPH - z. č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, v platném znění
- ZoA - z. č. 499/2004 Sb., zákon o archivnictví a spisové službě a změně některých zákonů, v platném znění
- ZoDzP - z. č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, v platném znění
- ZoP - z. č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, v platném znění

- ZOK - z. č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech, v platném znění
- ZoÚ - z. č. 563/1991 Sb., o účetnictví, v platném znění
- ZP - z. č. 262/2006 Sb., zákoník práce, v platném znění
- ZŘS - z. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, v platném znění
- ZVR - z. č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících fyzických a právnických osob, v platném znění
- ŽZ - z. č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, v platném znění

Obsah

1. Úvod do problematiky.....	8
2. Institut likvidace obecně	11
2.1 Pojem a cíl likvidace.....	11
2.2 Právní prameny likvidace.....	15
3. Společnost s ručením omezeným	18
3.1 Geneze společnosti s ručením omezeným.....	18
3.2 Vývoj společnosti s.r.o. v českých zemích.....	19
3.3 Společnost s r.o. jako subjekt práva.....	21
3.4 Společnost s.r.o. jako obchodní korporace.....	25
3.5 Společnost s.r.o. jako podnikatel.....	27
4. Zrušení a zánik společnosti s.r.o. – obecná východiska a klasifikace.....	29
4.1 Zrušení společnosti s.r.o. s likvidací - systematika.....	33
4.1.1 Obecné důvody zrušení společnosti s.r.o. s likvidací.....	35
4.1.2 Zvláštní důvody zrušení společnosti s.r.o. s likvidací.....	39
4.2 Dobrovolné zrušení společnosti s.r.o. s likvidací.....	39
4.2.1 Uplynutím doby.....	40
4.2.2 Dosažením účelu.....	42
4.2.3 Rozhodnutím společníků nebo valné hromady.....	44
4.3 Nucené zrušení společnosti s.r.o.	47
4.3.1 Důvody nuceného zrušení společnosti dle NOZ.....	51
4.3.2 Důvody nuceného zrušení společnosti dle ZOK.....	56
5. Neplatnost společnosti s ručením omezeným.....	65
5.1 Procesní aspekty prohlášení společnosti s.r.o. za neplatnou.....	69
5.2 Důvody neplatnosti společnosti s.r.o. - systematika.....	70
5.2.1 Důvody neplatnosti společnosti s.r.o. dle NOZ	70
5.2.2 Důvody neplatnosti společnosti s.r.o. dle ZOK	73
6. Likvidátor společnosti s ručením omezeným.....	75
6.1 Způsobilost k výkonu funkce likvidátora společnosti s.r.o.....	76
6.2 Vznik funkce likvidátora společnosti s.r.o.....	81
6.2.1 Ustanovení likvidátora orgánem společnosti.....	84
6.2.2 Ustanovení likvidátora soudním rozhodnutím.....	86
6.3 Právní postavení a vztah likvidátora k likvidované společnosti.....	93

6.3.1	Vztah likvidátora k orgánům společnosti s.r.o.	96
6.3.2	Jednatelské oprávnění likvidátora	101
6.3.3	Další „originární“ práva a povinnosti likvidátora	109
6.3.4	Odpovědnost likvidátora	122
6.4	Odměna likvidátora	128
6.4.1	Odměna likvidátora ustanoveného orgánem společnosti	129
6.4.2	Odměna likvidátora ustanoveného soudem	131
6.5	Zánik funkce likvidátora společnosti s.r.o.	135
7.	Likvidace společnosti s ručením omezeným	144
7.1	Vstup společnosti s.r.o. do likvidace	145
7.1.1	Notifikace vstupu společnosti s.r.o. do likvidace	147
7.1.2	Účetní problematika související se vstupem do likvidace	150
7.1.3	Předání společnosti likvidátorovi a první kroky likvidátora	153
7.1.4	Zahajovací rozvaha a soupis jmění	155
7.1.5	Informační povinnost likvidátora vůči věřitelům společnosti	158
7.2	Průběh likvidace společnosti s.r.o.	163
7.2.1	Vypořádání likvidační podstaty	165
7.2.2	Vyrovnání závazků společnosti	169
7.2.3	Pracovněprávní problematika spojená s průběhem likvidace	173
7.2.4	Účetnictví a daně společnosti v průběhu likvidace	175
7.3	Zvláštní pravidla likvidace nemajetné společnosti po ins. řízení	177
7.4	Závěrečná fáze procesu likvidace společnosti s.r.o.	183
7.4.1	Konečná zpráva o průběhu likvidace a návrh na použití likvidačního zůstatku	183
7.4.2	Účetní a daňové povinnosti související se závěrem likvidace	185
7.4.3	Schválení dokumentů sestavených v závěrečné fázi likvidace dle § 205 NOZ	188
7.5	Likvidační zůstatek	191
7.5.1	Podíl na likvidačním zůstatku u společnosti s.r.o.	193
7.5.2	Výplata podílu na likvidačním zůstatku	195
7.5.3	Zdanění likvidačního zůstatku	200
7.6	Skončení likvidace	202
7.6.1	Zvláštní případy skončení likvidace	203
7.6.2	Archivace dokumentů společnosti	205

7.6.3	Výmaz společnosti z obchodního rejstříku a její zánik.....	207
7.7	Obnova likvidace	211
7.7.1	Obnova likvidace před výmazem společnosti z obchodního rejstříku	211
7.7.2	Obnova likvidace po výmazu společnosti z obchodního rejstříku	215
8.	Vztah procesu likvidace a řízení dle z. č. 182/2006. Sb.	220
8.1	Pojem úpadek a způsoby řešení úpadku likvidované společnosti.....	220
8.2	Povinnost likvidátora podat návrh na zahájení insolvenčního řízení a jeho odpovědnost s tím spojená.....	223
8.3	Insolvenční návrh, jeho náležitosti a přílohy.....	226
8.4	Zahájení insolvenčního řízení, rozhodnutí o insolvenčním návrhu.....	228
8.5	Postavení likvidátora v insolvenčním řízení.....	232
8.6	Zrušení konkursu a likvidace společnosti	236
9.	Komparace s vybranými zahraničními úpravami likvidace	239
9.1	Česká a slovenská právní úprava likvidace.....	240
9.2	Česká a německá právní úprava likvidace.....	243
10.	Závěr.....	247
11.	Seznam použitých zdrojů.....	259
12.	Summary.....	273
13.	Abstrakt, klíčová slova.....	275

1. Úvod do problematiky

Jako téma své rigorózní práce jsem se rozhodl zvolit proces likvidace obchodní společnosti se zaměřením na společnost s ručením omezeným (dále jen také „společnost“ nebo „společnost s.r.o.“). Je tomu tak i proto, že s rekodifikací soukromého práva dochází i k určité dílčí reformě dosavadní právní regulace této právní formy. Společnost s.r.o. se již odedávna těší velké oblibě, přičemž v současné době podléhá novým trendům, když zejména pod dojmem minimální odpovědnosti za případný podnikatelský neúspěch, dochází k živelnému zakládání nových společností s ručením omezeným, která je tak nejčastěji se vyskytující se podnikatelským subjektem¹ a s ohledem na změnu ve výši minimálního základního kapitálu společnosti s.r.o. se dá očekávat, že tato její obliba do budoucna ještě vzroste.

Společnost s ručením omezeným je tak velice dostupnou formou společnosti, umožňující podnikání bez vnesení vyššího finančního obnosu ve formě základního kapitálu, neboť z dříve požadovaného minimálního základního kapitálu společnosti ve výši 200.000,- Kč se má nyní tato minimální výše zredukovat na pouhou 1,- Kč, neboť praxe ukázala, že sama existence základního kapitálu ještě není sama o sobě způsobilá poskytnout vyšší záruky věřitelům společnosti s ručením omezeným. Tím spíše to platí, když byl základní kapitál jen jakousi fiktivní položkou vykazovanou v účetnictví společnosti na straně pasiv. Na druhé straně se pak samozřejmě nabízí otázka, zdali taková společnost, nemající na počátku své existence v podstatě žádný vlastní kapitál, již od svého vzniku nevyskytuje znaky úpadku, či hrozícího úpadku s důsledky s tím spojenými, což však není tématem této práce.

Možnost založit společnost s ručením omezeným s takto nízkým počátečním vkladem, je dle mého názoru potencionálně způsobilé spustit pomyslnou lavinu v zakládání právě této právní formy obchodní společnosti. O to více lze předpokládat a očekávat, že ne všechny podnikatelské záměry budou realizovány podle představ,

¹ V roce 2007 bylo dle Českého statistického úřadu registrováno v ČR 261 449 společností s ručením omezeným. V roce 2013 již bylo těchto subjektů 348 463, přičemž roční nárůst mezi léty 2008 a 2012 činil v průměru 21 911 společností s ručením omezeným za rok. Budeme-li uvažovat tento nárůst a zohledníme-li skutečnost, že již není nutno pro založení, resp. vznik společnosti s ručením omezeným složit základní kapitál ve výši 200 000,-Kč, je patrné, že očekávaný nárůst bude mnohem vyšší než v minulých letech.

Český statistický úřad, Ekonomické subjekty dle vybraných právních forem [online] [citováno dne 04. 01. 2014]. Data získána z WWW:
<http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?vo=tabulka&cislotab=ORG9020UC&voa=tabulka&go_zobraz=1&aktualizuj=Aktualizovat&childsel0=1>

či právě naopak. S nárůstem počtu vznikajících společností s.r.o. pak následně nutně vzroste výrazně také počet těch, kterou budou směřovat ke svému zániku, a tím procházet procesem likvidace.

Tato skutečnost tak přímo nabízí otázku, je-li k takovému průběžnému a dále očekávanému navýšení počtu zániku likvidovaných subjektů² přizpůsobena rovněž i zákonná úprava procesu likvidace těchto společností? V tržních ekonomikách je totiž zcela obvyklé, že přibližně 70% založených společností končí do tří let svoji činnost.³

Dalším důvodem volby tohoto tématu je sama skutečnost, že po dlouhých letech proběhla tolik potřebná a očekávaná reforma práva soukromého, přičemž v době vzniku této práce není k dispozici žádná relevantní ucelená odborná literatura, která by reflektovala tyto nově nastalé změny v soukromém právu.

Je bez pochyb, že likvidace společnosti s ručením omezeným je záležitostí poměrně komplexní a složitou, která si zcela jistě zaslouží hlubší pozornost a to zejména s ohledem na skutečnost, že zde dochází k prolínání a střetu vícero právních a ekonomických odvětví. A právě tato provázanost a komplexnost do značné míry ztěžuje běžnému laikovi, či průměrnému podnikajícímu jedinci orientaci, v tomto procesu a vede tak k negativnímu vnímání likvidace jako celku.

Už jen samotný pojem likvidace je tak širokou "laickou" společností vnímán spíše negativně a proto považuji za vhodné a přínosné celý proces likvidace přiblížit, podrobně jej analyzovat a to především prostřednictvím vzájemného kritického poměření úpravy dosavadní⁴ s úpravou novou.⁵ Při této komparaci se pak pokusím rovněž zapojit během mé praxe nabyté praktické poznatky, přičemž mou snahou bude zejména vyhodnotit případné přínosy a komplikace, které z rekonstrukce dané oblasti vplynuly. Dalším argumentem pro oprávněnost volby tohoto tématu jest rovněž skutečnost, že nová právní úprava s sebou nese i dílčí změny v chápání,

² V roce 2008 dle údajů dle Českého statistického úřadu zaniklo 3 863 z existujících společností s ručením omezeným. V roce 2010 to pak bylo již 4 520 společností s.r.o. a v roce 2013 již 4 762 společností. Při nárůstu celkového počtu těchto společností pak lze důvodně předpokládat, že se zcela jistě bude zvyšovat i počet těch které projdou procesem likvidace.

Český statistický úřad, Ekonomické subjekty dle vybraných právních forem [online], [citováno dne 04. 01. 2014]. Data získána z WWW:

<http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?voa=tabulka&cislotab=ORG9120UC&vo=tabulka&maklist_velikost=10000>

³ PELIKÁN, V. Likvidace podniku, 7. vydání. Praha: Grada Publishing, 2011, s. 10

⁴ Zejména úpravy obsažené v ust. § 70 – § 75c z. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník a na ně navazující ustanovení.

⁵ Zejména úprava obsažená v ust. § 187 - § 209 z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve spojení s úpravou z. č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech.

resp. v přístupech k některým již déle zaběhlých institutů souvisejících s likvidací.⁶ Záměrem této práce je tak nejen kriticky analyzovat jednotlivé právní instituty likvidace, nýbrž se tyto pokusit vyložit jak v jejich vzájemné spojitosti, tak i v návaznostech na související účetní a daňové aspekty procesu likvidace a vcelku je pak podrobit kritickému zhodnocení.

Dlužno dodat, že likvidace společností s ručením omezeným, které započaly před 1. lednem 2014 budou nadále prováděny v souladu s ustanoveními z. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (dále jen „ObchZ“), když z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „NOZ“), a ani z. č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech (dále jen „ZOK“), ve svých přechodných ustanoveních nestanoví jinak. V tomto světle pak vyvstává i další navazující zajímavá otázka a to, nakolik jsou nadále použitelné závěry jurisprudence a judikatury učiněné ve vztahu k úpravě likvidace dle ObchZ? I této otázce se bude tato práce v rámci výkladu jednotlivých ustanovení věnovat.

Vše výše popsané, jsou tak hlavní motivační činitelé, kteří směřovali k výběru dané problematiky a tím i k volbě tématu této práce a jejích hypotéz, na které se budu prostřednictvím dále obsaženého výkladu pokoušet nalézt odpověď a nezdaří-li se, tak alespoň položit základní otázky a nastínit možné teze k dalšímu zamyšlení. Hlavní hypotéza, kterou se budu prostřednictvím této práce snažit potvrdit, či vyvrátit je: „Rekodifikace soukromého práva přispěla k zefektivnění, zjednodušení a zrychlení procesu likvidace společností.“

Pokud při tvorbě této práce dojde k identifikaci problémů, které by mohly reálně v budoucnu vyvstat, pokusím se rovněž nastínit možné řešení takové situace a bude-li to účelné, resp. budu-li považovat danou právní úpravu za nejasnou, zavádějící, nebo nedostatečnou, budou připojeny a nastíněny i možnosti úpravy de lege ferenda. K tomuto účelu budu používat jednak argumenty formální logiky a také závěry dostupné judikatury s reflexí názorů odborné veřejnosti.

Cílem mé práce je pak především objektivně analyzovat a rozebrat průběh likvidace společnosti s ručením omezeným, a to jak z hlediska toho, co v odborných publikacích nebylo dosud popsáno, tak i z hlediska některých přímo právem neupravených postupů, jež jsou však v praxi často využívány. K naplnění vytyčených cílů jsem se rozhodl postupovat především pomocí interpretace zákona,

⁶ Např. institut obnovy likvidace (srov. kap. 7.7)

soudní judikatury, porovnáváním a konfrontací názorů předních představitelů právní teorie, stejně jako studiem odborné literatury právní a částečně ekonomické. To vše s přihlédnutím na praktické dopady na průběh likvidace. Nedílnou součástí práce tak budou také výše nastíněné kritické rozborů s podáním vlastního řešení.

Při snaze o výše zmíněné budu především užívat metodu dedukce, analytickou, deskriptivní, systematickou, srovnávací a komplexní (tedy snahu o posouzení jednotlivých institutů v co nejširší souvislosti). Práce bude systematicky rozdělena na tematicky samostatné a navazující kapitoly a podkapitoly tak, aby podávala čtenáři co možná nejpřehlednější a nejucelenější vzhled do této problematiky.

V úvodu této práce tak považuji za nezbytné se zabývat alespoň základním vymezením pojmu likvidace a jejich pramenů, vymezením společnosti s ručením omezeným a následně pak procesem zrušení společnosti, neboť nedojde-li ke zrušení společnosti, není možno přistoupit ani k její likvidaci. Navazující část bude kriticky a prakticky zaměřena na osobu likvidátora, neboť právě likvidátor realizuje samotný proces likvidace a je s ním tak neodmyslitelně spjat. Dále bude značný prostor věnován meritů této práce a tedy samotnému procesu likvidace společnosti, jejím jednotlivým etapám, aspektům a institutům. Opomenuta nebude ani souvztažnost mezi procesem likvidace a řízením insolvenčním a alespoň ve stručnosti bude přistoupeno i ke komparaci vybraných zahraničních úprav.

Jako zdroje a prameny pro tvorbu této práce poslouží zejména zákony, dostupná odborná literatura, odborné články, judikatura a v neposlední řadě budou informace čerpány i z právních systémů ASPI, Codexis, LexDATA a Beck-online.

Tato práce reflektuje právní stav ke dni 28. srpna 2015.

2. Institut likvidace obecně

2.1 Pojem a účel likvidace

Likvidaci společnosti lze dle mého názoru v obecné rovině z jazykového vyjádření slova likvidace chápat z ekonomicko-právního hlediska ve třech rovinách a to jako likvidaci materiální, formální a formálně-materiální.

Pod pojmem materiální likvidace společnosti pak rozumím jev, kdy dochází k „rozprodeji“ majetku společnosti a úplnému utlumení činnosti společnosti, kdy na konci tohoto procesu zůstává společnost existentní, avšak jako prázdňá právní

schránka. V praxi je přitom běžné, že tyto „materiálně“ zlikvidované společnosti pak neplní ani zákonem stanovené minimum svých povinností, jako např. vedení účetnictví, plnění daňových povinností, resp. podávání daňových přiznání a dodržení obsazenosti svých orgánů. Tento jev je tak společensky nežádoucím, když na konci zůstává prázdná, „mrtvá“ společnost, které se nelze nikterak dovolat a proto v některých takových případech je dána našim právním řádem možnost dosáhnout nápravy a faktického zániku takové společnosti prostřednictvím institutu nuceného zrušení společnosti.⁷

Formální likvidací pak rozumím situace, kdy společnost zaniká naopak v čistě právním smyslu. Nedochozí tak k faktickému ukončení činnosti společnosti, ke zpeněžení majetku společnosti a navazující úhradě pohledávek společnosti, přičemž na konci takového procesu nedochází ani k vyplácení zbytkových prostředků společníkům společnosti. Při formální likvidaci naopak přechází celý majetkový a případně i osobní substrát společnosti na právního nástupce, jak je tomu typicky např. při přeměnách společností.⁸

Konečně jako formálně-materiální likvidaci pak chápu právě zákonem upravený postup vypořádání majetkových poměrů společnosti, na jehož konci společnost zaniká jako subjekt práva, aniž by došlo k přechodu jejího jmění na právního nástupce. Právě tato formálně-materiální likvidace, jako právní institut upravený v rámci soukromého práva, je pak předmětem této práce (dále jen „likvidace“).

K této formálně-materiální likvidaci společnosti, která je přechodnou fází mezi zrušením a zánikem společnosti, ve které společnost stále existuje, avšak nepokračuje v běžné činnosti, pro niž byla zřízena a ani již neplní nadále svůj účel, k němuž byla založena, se fakticky přistupuje z mnoha důvodů.

Jedním z těchto důvodů je pak rozhodnutí jejich vlastníků (společníků) o ukončení její činnosti, kdy společnost již není dlouhodobě schopna plnit svůj účel, potažmo hradit náklady spojené se svým provozem a plnit své závazky z výsledků své vlastní hospodářské činnosti, či již není z dlouhodobého hlediska perspektivní a konkurence schopná. Likvidace je pak ve své podstatě posledním krokem, když již není možno sanačními, revitalizačními a restrukturalizačními prostředky dosáhnout životaschopnosti společnosti a předchází se tak předlužení a úpadku. Rychlá a

⁷ Viz kap. 4.3

⁸ Dle z. č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev

efektivní likvidace je tak nezbytným předpokladem pro ochranu zájmů společníků i věřitelů společnosti. Stejně tak je však možno přistoupit k likvidaci společnosti z rozhodnutí společníků v případech, kdy společnost již splnila svůj účel, za kterým byla ustanovena, stejně tak jako v případech, kdy pominuly důvody pro její další existenci. V takových případech, kdy rozhodnutí o zrušení společnosti přichází zevnitř společnosti, pak hovoříme o likvidaci dobrovolné.⁹

V řadě případů pak může být zrušení společnosti s likvidací i sankčním důsledkem porušení zákonných povinností, kladených legislativou na společnost s.r.o., kdy v takovém případě pak rozhoduje o zrušení společnosti s likvidací soud. Poté hovoříme o likvidaci nucené.¹⁰

I přesto, že zrušení společnosti s.r.o. s likvidací a její následný zánik a výmaz z obchodního rejstříku není jediným možným způsobem zániku této právní formy, tak právě tímto způsobem končí svoje aktivity značná část těchto subjektů. Proces likvidace by tak měl probíhat co nejrychleji, s cílem nepřiměřeně nedegradovat stávající majetkové hodnoty, obchodní spojení a zaměstnanost, což má i náležitou oporu v legislativě.¹¹

A co je tedy vlastně ona likvidace? Jedná se o obligatorní proces, který nastupuje vždy, když má dojít k zániku společnosti jako právní entity, pokud zákon výslovně nestanoví, že se likvidace nevyžaduje. Jak již bylo nastíněno, nejčastěji tak v praxi likvidace následuje po učinění rozhodnutí o zrušení společnosti, či pokud dojde k prohlášení společnosti za neplatnou.¹²

Samotnou právní definici pojmu likvidace bychom však v našem právním prostředí hledali marně, když zákon upravuje pouze její průběh. Při definici pojmu likvidace tak musíme užít výkladu poskytovaného doktrínou v české právní literatuře, kde lze nalézt několik v zásadě obdobných interpretací tohoto pojmu.¹³

Obecně pak likvidací rozumíme vypořádání majetkových vztahů zrušené společnosti, ke kterému dochází za předpokladu, že její jmění nepřechází na právního nástupce a společnost, jako subjekt práva, má zaniknout. Jako nejvýstižnější se mi pak jeví interpretace pojmu K. Eliášem, který likvidaci definuje

⁹ Srov. kap. 4.2

¹⁰ Srov. kap. 4.3

¹¹ PELIKÁN, V. Likvidace podniku, 7. vydání. Praha: Grada Publishing, 2011, s. 10

¹² Srov. kap. 5.

¹³ Srov. např. LOCHMANOVÁ, L. Zrušení obchodní společnosti s likvidací po novele obchodního zákoníku. Právo a podnikání, 2001, č. 9, s. 4, nebo FALDYNA, F. a kol. MERITUM Obchodní právo. Praha: ASPI, 2005, s. 228

jako: „Zákonem upravený postup, při němž dochází k mimosoudnímu vyrovnání majetkových vztahů zanikající právnické osoby, který nastupuje obligatorně, pokud zákon výslovně neurčuje, že likvidace není třeba“.¹⁴

V první řadě, K. Eliáš správně ve své definici zohlednil na rozdíl od jiných autorů¹⁵ fakt, že pojem likvidace není spojen pouze s pojmem obchodní společnost, ale že se vztahuje i na jiné právnické osoby jako jsou banky, pojišťovny, družstevní záložny, družstva, státní podniky, investiční a penzijní fondy, či investiční společnosti, s čímž souhlasí i L. Lochmanová.¹⁶ Dále pak ve své definici správně obsáhl skutečnost, že likvidace je mimosoudního,¹⁷ soukromoprávního charakteru, což je nejdůležitějším odlišujícím znakem likvidace od řízení dle zákona insolvenčního. Likvidovaná společnost, s výjimkou soudně nařízených likvidací v rámci rozhodnutí soudu o zrušení společnosti s likvidací, si řídí svůj proces likvidace skrze svého likvidátora sama a to jen s minimálním zásahem kogentních ustanovení.

Jak již bylo výše zmíněno, likvidace je zákonem upravený proces, ke kterému dochází nejčastěji v mezidobí mezi zrušením společnosti a jejím zánikem. Za velmi užitečný v definici K. Eliáše považuji dodatek, že „likvidace nastupuje obligatorně, pokud zákon výslovně neurčuje, že likvidace není třeba“. Likvidace se tedy provádí obligatorně s výjimkou případů, kdy zákon buďto stanoví jiný způsob vyrovnání majetkových poměrů¹⁸ nebo určuje, že se likvidace neprovádí vůbec.¹⁹

Po vstupu společnosti do likvidace se tak ukončuje běžná obchodní činnost společnosti s.r.o. a další činnost společnosti směřuje již pouze ke zpeněžení majetku likvidátorem, k vypořádání závazků společnosti a k případnému rozdělení likvidačního zůstatku mezi společníky. Nezbytným předpokladem k úspěšnému provedení likvidace je tak skutečnost, že likvidovaná společnost s.r.o. musí mít dostatek majetku k provedení likvidace, resp. k úhradě všech svých závazků a není

¹⁴ ELIÁŠ, K., BARTOŠÍKOVÁ, M., POKORNÁ, J. a kol. Kurs obchodního práva – právnické osoby jako podnikatelé. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 72

¹⁵ Např. DĚDIČ, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. § 1- § 92e. Praha: Polygon, 2002, s. 682, ve své definici likvidace užívá pouze pojmu společnost.

¹⁶ Srov. LOCHMANOVÁ, L. Vybrané základní pojmy a instituty obchodního práva – Obecná ustanovení obchodního zákoníku a obchodní společnosti. I. vydání. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta UP, 2005, s. 57-58

¹⁷ Mimosoudní charakter likvidace je dán tím, že likvidaci fakticky řídí likvidátor, přičemž případné ingerence soudu do tohoto procesu jsou jasně stanoveny zákonem a omezují se v podstatě pouze na odvolání a jmenování likvidátora.

¹⁸ Např. řízením dle zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení

¹⁹ Např. zrušení a zánik společnosti s právním nástupcem.

tedy v úpadku.²⁰ V opačném případě nelze likvidaci provést, ale musí dojít k vypořádání s věřiteli v souladu s insolvenčním zákonem. Důležitým faktem je i skutečnost, že likvidace společnosti s ručením omezením je nezbytná i v případě, že společnost fakticky nezačala svou činnost a ani nemá žádný majetek.²¹

Cílem, resp. účelem likvidace, jako mimosoudního procesu, je dosažení výsledku v podobě úplného vypořádání všech majetkových vztahů zanikajícího subjektu ke třetím osobám tak, aby byly splaceny nejen všechny splatné závazky, ale pokud možno také závazky dosud nesplacené, popř. aby bylo dosaženo jejich zániku jiným způsobem a aby společnost neměla žádné pohledávky za třetími osobami. To znamená, že v rámci likvidace je třeba zjistit veškerý majetek společnosti a vykonat veškerá práva a splnit veškeré povinnosti likvidované společnosti takovým způsobem, aby obchodní jmění bylo v zásadě redukováno na určitou peněžitou částku (likvidační zůstatek), jež lze následně rozdělit mezi společníky.²² Tedy v podstatě zjednodušeně řečeno „vyjasnit majetkové vztahy zrušené právnické osoby a tyto následně vypořádat.“²³ Toto výše uvedené je s účinností NOZ nově navíc výslovně vtěleno přímo do textu zákona, konkrétně pak do ust. § 187 odst. 1 NOZ, která podává legální definici účelu likvidace, když stanoví, že účelem likvidace je vypořádat majetek zrušené právnické osoby (likvidační podstatu), vyrovnat dluhy věřitelům a naložit s čistým majetkovým zůstatkem, jenž vyplyne z likvidace (s likvidačním zůstatkem), podle zákona.

Na místě je poznamenat, že v rámci procesu likvidace však nedochází k vypořádání pouze majetkových vztahů, ale je třeba provést řadu úkonů, které nesouvisí výhradně s majetkovými poměry likvidované společnosti, jako např. ukončení pracovních poměrů, či plnění povinností vůči orgánům veřejné správy. V každém případě však veškeré kroky učiněné v rámci likvidace mají a zároveň musí směřovat k zániku společnosti - k jejímu výmazu z veřejného rejstříku a ukončení existence této právnické osoby jako právní entity vůbec.

2.2 Právní prameny likvidace

²⁰ K pojmu úpadek srovnej § 3 z. č. zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení

²¹ Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 20. 07. 1993 sp. zn. 28 Co 75/92

²² Viz dále PELIKÁNOVÁ, I., ČERNÁ, S. a kol. Obchodní právo. Společnosti obchodního práva a družstva. II. díl. Praha: ASPI a.s., 2006, s. 97

²³ ELIÁŠ, K. Zrušení obchodní společnosti. Právník, 1994, č. 4, s. 312

Česká právní úprava likvidace právnických osob je na rozdíl od právních úprav sousedních států Polska, Německa a Rakouska relativně unifikovaná.²⁴ Tato relativní jednotnost naší právní úpravy se zdá být racionálnější a účelnější, než úprava oddělená dle jednotlivých forem společnosti, jak je tomu v případě výše zmíněných zemí.²⁵

Na rozdíl od řešení úpadku v režimu insolvenčního zákona pro likvidaci žádný speciální zákon neexistuje. Před 1. lednem 2014, a tedy před účinností NOZ a ZOK, tvořila obecný právní rámec likvidace úprava obsažená v ust. § 70 až 75c ObchZ. Ustanovení §20a odst. 4 z. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „OZ“) a § 761 odst. 2 ObchZ pak normovala, že tato obecná ustanovení obchodního zákoníku o likvidaci obchodních společností se přiměřeně použijí i na likvidaci jiných právnických osob, pokud z ustanovení upravujících tyto právnické osoby nevyplývá něco jiného. Tato systematika zařazení obecné - generální úpravy procesu likvidace do ObchZ jako zákona speciálního k OZ, která byla subsidiárně platná pro všechny právnické osoby, se však jeví jako rozporuplná s koncepcí OZ, jako ústředního kodexu soukromého práva. Na obecnou úpravu obsaženou v ObchZ pak navazovala úprava speciální, která upravovala proces likvidace jednotlivých typů obchodních společností a družstva,²⁶ resp. jejich dílčí specifika²⁷ tak, jak byly obsaženy v příslušných ustanoveních²⁸ a zákonech,²⁹ která se těchto subjektů týkala.

Po 1. lednu 2014 se pak stěžejní - obecná část právní úpravy institutu likvidace přesunula do první obecné části NOZ, konkrétně pak do ust. § 187- 209 NOZ, která tak bez dalšího dopadá a stává se použitelnou pro všechny právnické osoby, a tedy společnost s.r.o. nevyjímaje. Obdobně jako před rekonstrukcí pak na tuto obecnou úpravu likvidace navazuje zvláštní úprava obsahující dílčí specifika

²⁴ ELIÁŠ, K. Zrušení obchodní společnosti. Právník, 1994, č. 4, s. 312-313

²⁵ Viz dále REISER, P. Likvidace neznamená vždy neúspěch. Profit.cz [online], 2004 [citováno dne 14. 01. 2014]. Dostupné na WWW: <<http://www.profit.cz/clanek/likvidace-neznamena-vzdy-neuspech.aspx>>

²⁶ Srov. § 254 – 259, z. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

²⁷ Např. rozhodnutí o zrušení společnosti a likvidaci, osobě likvidátora, rozdělení likvidačního zůstatku, atd.

²⁸ Srov. např. pro veřejnou obchodní společnost - § 88 a násl. z. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, pro komanditní společnost - § 104 z. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, pro společnost s ručením omezeným - § 153 z. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, pro akciovou společnost - § 218 a násl., z. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

²⁹ Např. pro banky - z. č. 21/1992 Sb., o bankách, pro pojišťovny - z. č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví, pro penzijní fondy - z. č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění, pro nadace a nadační fondy - z. č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech, pro obecně prospěšné společnosti - z. č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech, pro státní podniky - na likvidaci státních podniků založených do 1. 7. 1997 se vztahuje úprava v z. č. 111/1990 Sb., o státním podniku, zatímco na podniky založené po 1. 7. 1997 se již vztahují ustanovení § 6-10 z. č. 77/1997 Sb., o státním podniku.

likvidace subjektů a oblastí, jejichž úprava je obsažená v NOZ,³⁰ či ZOK.³¹ V souvislosti s rekodifikací se pak k 1. lednu 2014 některé zákony upravující dílčí aspekty likvidace daných subjektů zcela nebo zčásti zrušily,³² když jejich úprava je již vtělena přímo do NOZ.

ObchZ, resp. NOZ nám sice udává obecný hmotněprávní rámec likvidace, avšak musíme vzít v potaz i právní úpravu procesních a dalších dílčích aspektů likvidace. Z tohoto důvodu musíme mezi právní prameny likvidace zařadit například i zákony související s činností soudu³³ v procesu zrušení společnosti s.r.o. a její následné likvidace, či pojednávající o daňových a účetních³⁴ otázkách likvidace. Při řešení insolvence likvidovaného subjektu nesmíme zapomenout rovněž na již zmíněný insolvenční zákon³⁵ a mnoho právních předpisů upravujících likvidaci nalezneme také na podzákoné úrovni.³⁶

Při snaze o nalezení právní úpravy procesu likvidace na úrovni Evropského společenství nenalezneme žádný předpis, přímo dopadající na úpravu tohoto institutu. Narazíme však na předpisy s procesem likvidace alespoň částečně související, či navazující jako např. Nařízení Rady (ES) č. 1346/2000, o úpadkovém řízení, jenž stanoví, který členský stát bude příslušný k zahájení insolvenčního řízení, které právní předpisy budou v konkrétním případě aplikovány a v neposlední řadě také sjednocuje nejdůležitější postupy v rámci insolvenčního řízení. Náš právní řád byl účinností zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (dále jen „IZ“) s tímto nařízením harmonizován. Dále pak v rámci práva společenství nalezneme značné množství směrnic Rady EU, upravujících převážně postupy při řešení insolvence finančních institucí. I přes toto značné množství právních předpisů

³⁰ Srov. např. pro spolek - § 269 – 273 z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, pro nadaci - §376 – 381 z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

³¹ Srov. např. § 37-39, § 93 – 94, § 241 - § 242 z. č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních korporacích, atd.

³² Např. z. č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech, pro obecně prospěšné společnosti - z. č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech

³³ Např. z. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, z. č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, z. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

³⁴ Např. z. č. 563/1991 Sb., o účetnictví, z. č. 280/2009 Sb., daňový řád, z. č. 586/1992 Sb., o daní z příjmů

³⁵ Z. č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení

³⁶ Nejvýznamnějším právním předpisem týkajícím se likvidace na podzákoné úrovni byla vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 479/2000 Sb., o odměně a náhradě hotových výdajů likvidátora a člena orgánu společnosti jmenovaného soudem, kterou od 01. 01. 2014 zrušila vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 323/2013 Sb. a tato zrušená vyhláška byla nahrazena nařízením vlády č. 351/2013 Sb., kterým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohledávky, určuje odměna likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravují některé otázky Obchodního věstníku a veřejných rejstřiků právnických a fyzických osob.

Evropského Společenství se však nedá mluvit o jednotné právní úpravě likvidace v rámci EU, neboť tyto předpisy upravují pouze dílčí otázky, či působí jako kolizní normy.³⁷

Z analýz legislativy a praxe ve vyspělých zemích s tržní ekonomikou se tak potvrzuje, že proces likvidace je zcela běžnou součástí podnikatelského prostředí a přístup k jeho řešení se odráží od celkové politicko-ekonomicko-sociální a právní situace dané země. Tato diverzita je pak zřejmě i důsledkem stavu, že v současné době neexistuje jednotná úprava v zemích Evropské unie a to i přesto, že lze v jednotlivých zemích sledovat snahu o zefektivnění procesu likvidace s cílem co nejvíce eliminovat dopady spojené s neúspěšným podnikáním. V každém případě se však alespoň základní právní rámec jednotné úpravy procesu likvidace, jak byl a je obsažen v českém právním řádu, jeví jako racionálnější a účelnější řešení, než řešení, které pro každý typ právnické osoby obsahuje samostatnou komplexní úpravu tohoto procesu, jak je tomu např. v případě právního řádu polského, či švýcarského.³⁸

3. Společnost s ručením omezeným

I přestože je téma této práce věnováno primárně problematice institutu likvidace, nelze jej na příkladu a v podmínkách společnosti s.r.o. řádně vyložit, zpracovat a předložit čtenáři bez pochopení jejího postavení jako subjektu práva, a alespoň stručného exkurzu do vzniku a vývoje společnosti s.r.o. Na tomto výkladu bude i zřetelně demonstrováno, proč je tato forma obchodní společnosti vhodná ke konkretizaci tématu této práce.

Následující výklad tak představuje úvod do dané problematiky, a to jak z hlediska historického, teoretického, právního, tak i v návaznosti z hlediska analytického.

3.1 Geneze společnosti s ručením omezeným

Společnost s ručením omezeným je poměrně mladou formou, když jako dosud neznámá forma obchodní společnosti datuje svůj vznik do roku 1892. Tato společnost však nevznikla z postupného historického vývoje ze středověkých

³⁷ Viz dále PELIKÁN, V. Likvidace podniku, 7. vydání. Praha: Grada Publishing, 2011, s. 14

³⁸ ČERNÁ, S., PELIKÁNOVÁ, I. Obchodní právo: Společnosti obchodního práva a družstva. II. díl. Praha: ASPI, 2006, s. 97

podnikatelských uskupení³⁹ a nevychází ani přímo z kořenů práva římského. Naopak vzniká důsledkem racionálního rozhodnutí zákonodárce v návaznosti na společenskou potřebu. „Obchodní praxe ve sjednoceném Německu v 2. polovině 19. století si vyžadovala vznik obchodní společnosti, kde by byl rozsah ručení společníků omezen, podobně jako ve veřejné obchodní společnosti a zároveň by byla struktura společnosti jednodušší, než v případě akciové společnosti.“⁴⁰ První právní úprava společnosti s.r.o. tak vznikla až 20. dubna 1892, kdy byl v Německu schválen zákon o společnosti s ručením omezeným (GmbH-Gesetz), který vstoupil v účinnost již 19. května téhož roku.⁴¹ I navzdory četným a rozsáhlým novelizacím je tento zákon na území Německa stále platný.

Ačkoli byly názory právní vědy vůči této nové formě obchodní společnosti poněkud zdrženlivé, tak si postupně v praxi získala velmi rychle značnou oblibu. Německý zákon se poté stal vzorem pro mnoho zemí. Závěrem této části tak lze rovněž konstatovat, že v některých státech se jedná dokonce o právní formu relativně novou.⁴²

3.2 Vývoj společnosti s.r.o. v českých zemích

První rakousko–uherská právní úprava společnosti s.r.o., která byla po vzniku samostatného Československa v roce 1918 recipována do českého právního řádu,⁴³ se oproti Německu o několik málo let zpozdila. Nicméně existence německé úpravy a exponenciální nárůst zakládání společností s ručením omezeným byly skutečnosti, které nešlo nadále opomíjet a tak i rakouští zákonodárci museli na tento trend reagovat patřičným způsobem. Dne 6. března 1906 tak byl schválen zákona č. 58/1906 ř.z., o společnostech s ručením omezeným,⁴⁴ který je v Rakousku, obdobně jako v případě Německa, navzdory rozsáhlým novelizacím, účinný dodnes. Na místě je však uvést, že zákon neplatil v uherské části.

Tento zákon byl koncipován velmi komplexně. V osmi hlavách a 127 paragrafech se nacházela jak úprava soukromoprávní, tak právní úprava související

³⁹ Jako např. akciová společnost

⁴⁰ DVOŘÁK, T. Společnost s ručením omezeným. 2. vydání. Praha: ASPI, 2005, s. 1

⁴¹ Srov. HERBERSTEIN, G. Die GmbH in Europa. 50 Länder im Vergleich. 1. vydání. Wien: Schulthess Verlag, 1999, s. 80

⁴² Např. v USA byla zavedena LLC až v roce 1977 (Wyoming) viz COX, J., HAZEN, T. Corporations. 2. vydání New York: Aspen Publishers, 2003, s. 16

⁴³ Na základě z. č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého

⁴⁴ Gesetz über Gesellschaften mit beschränkter Haftung

s právem správním, dále pak úprava otázek souvisejících s podnikáním zahraničních společností s ručením omezeným, daňovou úpravu a konečně úpravu trestněprávní.⁴⁵ Tato právní úprava byla přijata velmi kladně, což se projevilo v novém trendu v zakládání právě této formy právnické osoby. Přispělo k tomu výrazným způsobem hned několik faktorů, mezi které patřilo zejména progresivní daňové zvýhodnění, které se odvíjelo od výše dosaženého zisku a také neexistence nutnosti získat koncesní povolení.

Československá republika po svém vzniku tuto právní úpravu beze změny recipovala tzv. recepční normou, tj. zákonem č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého. V roce 1920 pak nabyl účinnosti zákon č. 271/1920 Sb., kterým se působnost zákona o společnosti s.r.o. rozšířila na Slovensko i Podkarpatskou Rus. Dále bylo přijato také nařízení vlády, kterým se určovaly postupy soudu při zajištění ochrany minoritních společníků.⁴⁶

Ve 20. a 30. letech 20. století byla v plánu rekonstrukce obchodního práva, jejíž součástí by byla i úprava této společnosti. Díky politické nevoli nebyl však tento kodex přijat a stávající říšský zákon byl novelizován přímo pouze jednou a to zákonem č. 271/1920 Sb., který zrušil výhodnější daňovou sazbu pro společnost s ručením omezeným. Neodvratným důsledkem této novely tak byla skutečnost, že nové společnosti s ručením omezeným nebyly v období první republiky již tak hojně zakládány.

Vývoj politické situace a událostí na českém území, které po roce 1945 směřovaly proti soukromému podnikání obecně, nebyl příliš příznivý prostředím ani pro společnosti s ručením omezeným. Definitivní konec zákona č. 58/1906 ř.z., a s tím i spojený konec úpravy společností s.r.o. nastal v roce 1951 s účinností zákona č. 141/1950 Sb., občanský zákoník. Tento tzv. střední občanský zákoník zrušil již existující společnosti s ručením omezeným bez náhrady *ex lege*. Likvidace obchodního práva pak byla dovršena zákonem č. 109/1964 Sb., hospodářským zákoníkem, čímž na dalších 40 let společnosti s ručením zcela vymizely jako subjekty práva z československého právního řádu.

Opětovnou možnost založení společnosti s ručením omezeným umožnila až novela hospodářského zákoníku provedená zákonem č. 103/1990 Sb., která obsahovala úpravu společnosti s.r.o. v lakonických 6 ustanoveních. Takovou úpravu

⁴⁵ Viz dále DVOŘÁK, T. Společnost s ručením omezeným. 2. vydání. Praha: ASPI, 2005, s. 3

⁴⁶ ELIÁŠ, K. Společnost s ručením omezeným. Praha: Prospektum, 1997, s. 17

nebylo možné považovat za dostatečnou či vhodnou vzhledem k tomu, jakým způsobem byla společnost s.r.o. dříve zpracována v říšském zákoně.

Dokonalejší právní úpravu přinesl až zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, s účinností od 01. ledna 1992. I přestože byla úprava společnosti s.r.o. následně předmětem mnohých novelizací,⁴⁷ domnívám se, že právní úprava společnosti s.r.o. v ObchZ svojí kvalitou nepředčila zákon starorakouský a taktéž s tím, že tato právní úprava byla příliš formalistická.

Nová právní úprava společnosti s.r.o. obsažená v ust. § 132 - § 242 ZOK přináší odstranění některých nedostatků a také přináší řadu nových změn⁴⁸ a institutů,⁴⁹ které byly zcela neznámé dosavadní právní úpravě společnosti s.r.o. jak byla obsažena v ObchZ. Nejedná se však o instituty zcela nové, jako spíše nové českému právnímu prostředí, když právní úprava společnosti s.r.o. jak ji upravuje ZOK je výsledkem procesu tvorby, při kterém se tvůrci inspirovali starorakouským zákonem, německou právní úpravou, švýcarskou, rakouskou právní úpravou ale určité paralely lze nalézt také v quebeckém zákoníku či dokonce v britské právní úpravě tzv. limited.

3.3 Společnost s.r.o. jako subjekt práva

Na úvod této části a pro vymezení společnosti s.r.o. jako subjektu práva je třeba zdůraznit, že v souladu s ustanovením § 17 odst. 1 NOZ může práva mít a vykonávat jen osoba a stejně tak povinnost lze uložit jen osobě a jen vůči ní lze plnění povinnosti vymáhat. Pojem osoba je dále určen ust. § 18 NOZ, které stanoví, že „osoba je fyzická nebo právnická“. Společnost s ručením omezeným jako uměle vytvořený subjekt práva odlišný od fyzických osob, který slouží zájmům člověka je osobou právnickou. Což se shoduje i s vnímáním právnické osoby v římském právu, jako osoby fiktivní, existující pouze v právu.⁵⁰

Česká právní úprava obsažená v OZ pojem právnické osoby nedefinovala, pouze taxativně vyjmenovávala osoby, které za ně považuje (srov. § 18 odst. 2 OZ). V tomto směru se jako trefné jeví konstatování F. Roučka, že „Předpisy o právnických osobách se v novější době omezují na to, že praví o tom či onom útvaru,

⁴⁷ Z významnějších např. novela provedená z. č. 370/2000 Sb.

⁴⁸ Např. změna výše základního kapitálu

⁴⁹ Např. institut kmenových listů

⁵⁰ KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. Římské právo, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 79

že je právnickou osobou, aniž by bylo stanoveno, jaký obsah má tento název.⁵¹ Tuto skutečnost částečně napravuje a novou cestou se tak vydává NOZ, který již právnickou osobu definuje a to (i) jednak negativně jako osobu odlišnou od fyzické a také (ii) pozitivně jako organizovaný útvar, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost, nebo jehož právní osobnost zákon uzná (srov. § 20 odst. 1 NOZ). Otázkou zůstává, nakolik byla absence definice právnické osoby závažnou a bude-li taková nová zákonná definice pojmu právnická osoba ku prospěchu, a to i přesto, že je dle mého názoru poměrně kvalitní a obecná, ukáže až čas a aplikace ustanovení v praxi. Neboť slovy klasiků „Omnis definitio in iure periculosa est: parum est enim, ut non subverti possit.“⁵²; neboli: v právu je každá definice nebezpečná, neboť jen málokdy se stane, že by nemohla být vyvrácena.

Jestliže jsme tedy konstatovali, že společnost s.r.o. jest právnickou osobou, jeví se jako vhodné ji blíže přiblížit pomocí jejich pojmových znaků. Hlavním pojmovým znakem společnosti s.r.o. jako právnické osoby je, že nepředstavuje sdružení majetku, ale naopak se jedná o (i) společenství/sdružení osob a je nutno ji pojmově zařadit mezi právnické osoby tvořené osobním substrátem a tedy do kategorie korporací (srov. § 18 odst. 2 písm. a) OZ, resp. § 210 odst. 1 NOZ).⁵³ Není bez zajímavosti, že korporace pak představují historicky nejstarší formu právnických osob vůbec. V římském právu byla korporace označována jako „universitas personarum“, tj. jako jakýsi „celek či soubor osob“.⁵⁴ Jelikož OZ ve svém § 18 odst. 2 písm. a) hovořil pouze o sdružení osob, je třeba v tomto bodě zmínit, že není vyloučena existence společnosti s.r.o., které není vůbec sdružením. Hovoří se pak o tzv. jednočlenných, unipersonálních společnostech, neboli „societas unies viri.“⁵⁵ Názory odborné veřejnosti⁵⁶ se na tuto problematiku již po několik desítek let liší a objevují se i názory, že se v tomto případě ex definitione ani o společnost

⁵¹ ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. a kol. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, Svazek I. Praha: Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1935, s. 251

⁵² D 50, 17, 202 – IAVOLENUS

⁵³ KNAPP, V. Teorie práva, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 1995, s. 73

⁵⁴ BARTOŠEK, M. Encyklopedie římského práva. Praha: Academia, 1994, s. 274

⁵⁵ PELIKÁNOVÁ, I. ČERNÁ, S. a kol. Obchodní právo – společnosti obchodního práva a družstva, II. díl. Praha: Aspi, 2006, s. 40

⁵⁶ Srov. ELIÁŠ, K. Společnost s ručením omezeným. Praha: Prospektum, 1997, s. 14 a násl.; obdobně DVOŘÁK, T. Společnost s ručením omezeným. 2. vydání. Praha: ASPI, 2005, s. 8; nebo PISKO, O. Lehrbuch der Österreichischen Handelsrechts. Wien: Hölder-Pichler-Tempsky, 1923, s. 56

nejedná, neboť její osobní substrát nepředstavuje kolektiv.⁵⁷ Tyto sporné výklady týkající se unipersonální společnosti s.r.o. jsou však z účinnosti rekonstrukce minulostí, když NOZ ve svém ust. § 210 odst. 2 stanoví, že se na právnickou osobu, kterou tvoří jediný člen hledí jako na korporaci. Jestliže je dle výše uvedeného každá korporace právnickou osobou, bude jím i jednočlenná společnost s ručením omezeným.

Další pojmovým znakem společnost s.r.o. jako právnické osoby je její nadání (ii) vlastní právní osobnosti – subjektivitou, a tedy způsobilostí, mít v mezích právního řádu práva a povinnosti (srov. § 15 odst. 1 NOZ), která je však odlišná od právní osobnosti jejich členů. Tato skutečnost je pak základním atributem jejich „korporátní osobnosti“.⁵⁸ Zde je na místě rovněž třeba zmínit, že v našem právním prostředí již tradičně pojetí právnických osob vychází z tzv. pozitivistické teorie fikce⁵⁹ a za právnickou osobu se tak považuje takový organizační útvar, o němž to stanoví zákon (srov. § 18 odst. 1 OZ, § 20 odst. 1 NOZ). Společnost, jako právnická osoba pak v souladu s ust. § 118 NOZ má právní osobnost od svého vzniku do svého zániku. Ohledně vymezení práv a povinností právnických osob a tím i společnosti s.r.o. se v NOZ vychází z doktríny generální subjektivity,⁶⁰ což reflektuje i NOZ ve svém § 20 odst. 1, v němž stanoví, že právnická osoba může bez zřetele na předmět své činnosti mít práva a povinnosti, které se slučují s její právní povahou. To znamená, že i tato „generální způsobilost“ je omezena právní povahou právnické osoby a tak tedy nemůže vstupovat např. do rodinně právních vztahů.

Mezi pojmové znaky společnosti s.r.o. i právnické osoby obecně se řadí i (iii) způsobilost k právně relevantnímu jednání a tedy způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem – svéprávnost (srov. § 15 odst. 2 NOZ). U společnosti s.r.o. se rozsah subjektivity a způsobilosti k právnímu jednání kryje. Totéž, co platí o svéprávnosti společnosti s.r.o, pak platí i o její tzv. deliktní způsobilosti, či o její odpovědnosti za protiprávní jednání jejich

⁵⁷ ELIÁŠ, K. Obchodní zákoník. Praktické poznámkové vydání s výběrem judikatury od roku 1990, 2. vydání. Praha: Linde, 1998, s. 294 a s. 348

⁵⁸ DAVIES, P. Gower & Davies: The principles of Modern Company Law. 8. Vydání, London: Sweet&Maxwell, 2008, s. 33

⁵⁹ srov. teorie fikce (F. C. von Savigny) a realistická teorie (O. F. Von Fierker). Někdy se rovněž objevují i kombinace těchto směrů např. teorie přenesené reality.

⁶⁰ Spočívající v tom, že právnická osoba může nabývat práva a povinnosti všeobecně, bez omezení na předmět své činnosti. Naopak tomu bylo dříve, kdy se vycházelo z doktríny „ultra vires“ a tedy že právnická osoba nesmí činit úkony, které vybočují z předmětu činnosti stanoveného její základní listinou. Doktrína ultra vires byla v našem právním řádě určující v režimu z. č. 109/1964, hospodářský zákoník až do roku 1991.

orgánů, což je současně i jejím dalším pojmovým znakem (iv). Na rozdíl od fyzických osob však společnost nemůže projevit sama svoji vůli a tedy musí za ni jednat k tomu oprávněná osoba. NOZ toto jednání označuje nově jako zastoupení (srov. § 161 a násl. NOZ) a toto nové pojetí jednání za společnost představuje změnu oproti dosavadnímu přístupu, kdy jednání statutárního orgánu bylo jednáním společnosti samotné (srov. § 20 OZ a zejm. § 13 odst. 1 ObchZ).⁶¹

Zmínili jsme se výše o orgánech společnosti, nelze opomenout další pojmový znak a tím je (v) organizační struktura společnosti a tedy požadavek, aby uspořádání společnosti tvořilo určitý organizační celek (srov. § 167 - § 201 ZOK). Mezi orgány společnosti s.r.o. má pak zvláštní postavení jednatel, či více jednatelů, jako statutární orgán (srov. § 194 odst. 1 ZOK). Prostřednictvím orgánů, resp. jejich právním jednáním pak společnost realizuje další svůj znak, kterým je (vi) majetková autonomie, což znamená, že majetek společnosti je oddělen od majetku členů orgánů, společníků, či jiných osob. Toto oddělení má za následek rovněž skutečnost, že společníci a členové neručí zásadně za jednání právnické osoby, není-li zákonem stanoveno jinak (např. § 132 odst. 1 ZOK).

Jako poslední pojmový znak pak lze identifikovat (vii) účel, za jakým byla společnost založena. Účel, za jakým je právnická osoba ustavena může být v souladu s § 144 NOZ veřejný nebo soukromý a to v závislosti na její hlavní činnosti.⁶² Konkretizací účelu je pak předmět podnikání společnosti, vymezující obor činnosti, v jehož rámci bude účel svého ustanovení obchodní společnost sledovat.⁶³ V případě společnosti s.r.o. se přitom nemusí jednat o účel výlučný, když společnost s.r.o. může zároveň vyvíjet i další činnosti, které charakter stanoveného účelu nenaplňují. Stejně tak může být společnost s.r.o. na rozdíl od osobních společností založena také pro jiný než podnikatelský účel (srov. § 2 odst. 1 ZOK) a využívána jako forma pro širší spektrum možností, a to nejen soukromoprávními, ale i veřejnoprávními subjekty.⁶⁴ Naopak pak NOZ ve svém § 145 výslovně zakazuje ustanovení společnosti s.r.o. k vyjmenovaným nežádoucím účelům a jedná se tedy o negativní vymezení účelu, pro něž může být společnost s.r.o. ustavena.

⁶¹ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J. ZUKLÍNOVÁ, M. A kol. Občanské právo hmotné. Svazek 1. díl: Obecná část. Praha: Wolter Kluwer ČR, 2013, s. 276

⁶² ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 6

⁶³ FALDYNA, F. a kol. Obchodní zákoník s komentářem, Praha: Codex Bohemia, 2000, s. 152

⁶⁴ Tuto formu obchodní společnosti mohou např. založit obce či kraje (srov. § 23 z. č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů).

3.4 Společnost s.r.o. jako obchodní korporace

Český právní řád pojem obchodní společnost před rekodifikací nedefinoval a ani s rekodifikací nedošlo v této koncepci ke změně. Důvodem jest, že vzhledem k rozdílům mezi jednotlivými formami obchodních společností je takřka nemožné podat uspokojivou obecnou definici pojmu obchodní společnost, a to i přestože tato problematika je již řadu let předmětem mnoha právních diskuzí, avšak bez nalezení obecného konsenzu. Zákon o obchodních korporacích ve svém ust. § 1 odst. 2 (obdobně jako dříve ust. § 56 odst. 1 ObchZ) pouze společnost s.r.o. výslovně za obchodní korporaci označuje. Vzhledem k tématu práce nepovažuji za nutné se podrobným vymezením pojmu obchodní společnosti zabývat, když pro účely této práce je vymezení pojmu bez praktického dopadu. Ve zkratce však shrňme, že společnost s.r.o. bude jako obchodní společnost právnickou osobou tvořenou sdružením fyzických nebo právnických osob (korporace – srov. § 210 an. NOZ), založenou jejich svobodným projevem vůle, sledující určitý (zejména hospodářský) účel.

Ust. § 1 odst. 2 ZOK navíc nově výslovně řadí společnost s.r.o. mezi společnosti kapitálové, což je sice zařazení pravidelné, avšak současná jurisprudencí někdy společnost s.r.o. řadí spíše na pomezí společností kapitálových a osobních, a to z důvodu, že vykazuje některé znaky obou typů společností.⁶⁵ Běžně je však společnost s ručením omezeným popisována jako společnost kapitálového typu s osobními prvky a někteří autoři⁶⁶ ji pak řadí do skupiny společností smíšeného typu. Toto odlišení je však spíše doktrinálního, než praktického významu.

Podstatným rozdílem mezi kapitálovou a osobní obchodní společností je míra, jakou společníci kapitálových společností ručí osobně za závazky společnosti, kdy v případě společnosti s.r.o. je ručení společníků pouze v omezeném rozsahu co do výše a času (srov. 132 odst. 1 ZOK).

Dále je pak pro společnost s.r.o. jako kapitálovou společností charakteristická účast majetková a nikoliv osobní na podnikání společnosti, jak je tomu u osobních

⁶⁵ Mezi kapitálové prvky právní nauka řadí tvorbu základního kapitálu, vkladovou povinnost společníků, existenci obchodního podílu, pevnou organizační strukturu a princip vázaného členství. Mezi osobní prvky patří podíl společníka na činnosti s.r.o., ačkoli zákon tuto povinnost nestanoví, či možnost vztažení zákazu konkurence i na společníky

⁶⁶ Srov. ELIÁŠ, K. Společnost s ručením omezeným. Praha: Prospektum, 1997, s. 16

společností. Majetková účast společníků s.r.o. je vyjádřena povinností vnést do společnosti majetkový vklad (ilační povinnost) určený smlouvou nebo podpůrně zákonem a povinnost společnosti s.r.o. tvořit základní kapitál. Tyto znaky typické pro kapitálovou společnost jsou však s účinností ZOK zásadním způsobem změněny, resp. co do rozsahu zredukovány (srovnej § 106 ObchZ a § 142 ZOK). Vklad každého jednotlivého společníka do společnosti tak musí nově být minimálně ve výši 1,- Kč, přičemž bude plně v dispozici společníků, zda si ve společenské smlouvě ujednají vklad vyšší. Pokud bude společníky zachována tato zákonem podpůrně stanovená minimální vkladová povinnost, základní kapitál společnosti bude v takovém případě taktéž minimální, čímž jsou výrazně oslabeny oba tyto prvky a lze říci, že těžiště právní povahy společnosti s ručením omezeným se posunulo ve prospěch prvků osobních.⁶⁷ Otázkou pak zůstává, zdali taková společnost s minimálním vkladem není ve své podstatě již v počátku své činnosti předlužena (srov. § 3 odst. 3 IZ) a je k diskuzi, zdali tak již se vznikem společnosti, resp. se zahájením její činnosti nevzniká statutárnímu orgánu povinnost podat insolvenční návrh (srov. § 98 IZ). Na místě je rovněž zmínit, že jako u kapitálové společnosti je podíl společníka společností s.r.o. obecně volně převoditelný a zánik účasti společníka na společnosti nemusí nutně znamenat zánik společnosti samé.

Dalším specifikem společnosti s.r.o. jako kapitálové společnosti je i skutečnost, že účast na řízení společnosti je realizována prostřednictvím k tomuto účelu zřízeným orgánem – jednatelem, či více jednatelem a tedy i osobou od společníka odlišnou a nikoli nutně společníkem osobně, jako je tomu u společností osobních.⁶⁸ To však neznamená, že právní úprava se zapojením společníků prakticky vůbec nepočítá. Naopak i společníci v této formě společnosti se mohou podílet osobně na její činnosti, avšak na rozdíl od osobních společností je postavení společníků s.r.o. koncipováno jako nerovné a řídí se primárně rozsahem jejich kapitálové účasti a smlouvou. Tvorba orgánů, resp. vnitřní struktura společnosti s.r.o. jako kapitálové společnosti se projevuje vždy ve tvorbě (i) výše popsaného statutárního orgánu (srov § 194 an. ZOK), (ii) valné hromady (srov. § 167 an. ZOK),

⁶⁷ Přestože vkladová povinnost společníků i povinnost vytvářet základní kapitál trvá.

⁶⁸ ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 4

jako formalizované shromáždění společníků⁶⁹ a fakultativně zřizované (iii) dozorčí rady (§ 201 an. ZOK), jakožto kontrolního orgánu společnosti s.r.o.

3.5 Společnost s.r.o. jako podnikatel

Vedle faktu, že společnost s ručením omezeným je právnickou osobou a obchodní korporací, je také neodmyslitelně podnikatelem, a to jak dle předchozí úpravy ObchZ, tak i nové úpravy ZOK.

Dle předchozí úpravy zákona č. 513/1991 Sb. obchodní zákoník, je pro právní postavení společnosti s.r.o. významnou skutečností, že je vždy taktéž podnikatelem (§ 2 odst. 2 písm. a) ObchZ), neboť se vždy zapisuje do obchodního rejstříku (§ 34 odst. 1 písm. a) ObchZ) a to bez ohledu na náplň její skutečné a fakticky vykonávané činnosti ve vztahu k definici podnikání, jak ji podává obchodní zákoník ve svém ust. § 2 odst. 1, případně dovolenému účelu jejího založení. Taková společnost s.r.o., která je ustavena za účelem nepodnikatelské činnosti, se považuje za podnikatele z hlediska právní formy, či je také označována jako „absolutní podnikatel“.⁷⁰ Důvodem výše uvedeného budiž dikce výše zmíněného ust. § 2 odst. 2 písm. a) ObchZ dle níž je podnikatelem každá osoba zapsaná do obchodního rejstříku. Pro úplnost je třeba doplnit, že společnost s.r.o. podnikající na základě živnostenského, či jiného než živnostenského oprávnění, byla rovněž kumulativně podnikatelem také dle ust. § 2 odst. 2 písm. b) až d) ObchZ. V těchto případech pak můžeme mluvit o společnosti s.r.o. jako o podnikateli „de facto“.

Nový občanský zákoník, stejně jako úprava obsažená v obchodním zákoníku, se nevrací k tradičnímu pojmu „obchodník“ a naopak zachoval pojem „podnikatel“. Nově však NOZ opouští jeho vazbu na oprávnění k podnikatelské činnosti, jak tomu bylo v případě ObchZ a za podnikatele tak považuje každého, kdo podnikatelskou činnost provozuje, bez ohledu na skutečnost, zdali k takové činnosti má oprávnění či nikoliv (srov. § 420 odst.1 NOZ).⁷¹ NOZ pak rovněž na rozdíl od ObchZ rovněž nepodává ani definici podnikání (srov. § 2 odst 1 ObchZ), což však nebude činit

⁶⁹ ELIÁŠ, K., BARTOŠÍKOVÁ, M., POKORNÁ, J., a kol. Kurs obchodního práva. Právnické osoby jako podnikatelé. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 208

⁷⁰ POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol., Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009 s. 8

⁷¹ DVORÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. A kol. Občanské právo hmotné. Svazek 1. díl: obecná část. Praha: Wolter Kluwer ČR, 2013, s. 299

větších problémů, když pojmové znaky⁷² podnikání jako činnosti lze vyvodit z definice podnikatele obsažené v ust. § 420 odst. 1 NOZ. Pro úplnost dodejme, aby měla daná činnost povahu podnikání, musí být tyto pojmové znaky splněny kumulativně, což platí bez dalšího i pro společnost s.r.o. a tedy lze shrnout, že společnost s.r.o., jejíž činnost naplňuje kumulativně pojmové znaky podnikání dle § 420 odst. 1 NOZ je podnikatelem „de facto“.

K tomuto výše uvedenému obecnému vymezení společnost s.r.o. jako podnikatele „de facto“ je zásadní i doplnění obsažené v ust. § 421 NOZ, které ve svém odst. 1 stanoví právní fikci, že se za podnikatele považuje i osoba zapsaná v obchodním rejstříku. Na otázku které subjekty, resp. zdali se společnost s.r.o. vždy zapisuje do obchodního rejstříku, najdeme odpověď v nové úpravě obsažené v zákoně č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (dále jen „ZVR“), které ve svém ust. § 42 písm. a) stanoví, že do obchodního rejstříku se zapisují obchodní společnosti a družstva podle zákona upravujícího právní poměry obchodních společností a družstev, a tedy v souladu s § 1 odst. 2 ZOK vždy i společnost s.r.o. Výše citované ust. § 421 odst.1 NOZ je ustanovením speciálním ve vztahu k § 420 odst.1 NOZ, a je tedy nezbytné jej vykládat v tom smyslu, že za podnikatele je nutno považovat i takovou společnost s.r.o., která nevykonává podnikatelskou činnost dle ust. § 420 odst.1 NOZ. Taková společnost je pak podnikatelem z hlediska právní formy (absolutní podnikatel).

Dalším doplňkem k obecnému vymezení podnikatele je ust. § 421 odst. 2 NOZ, podle něhož se má za to, že podnikatelem je osoba, která má k podnikání živnostenské nebo jiné oprávnění podle jiného zákona. S ohledem na dikci „má se za to“, je nutno toto ustanovení považovat za vyvratitelnou právní domněnku, a tedy osobu mající oprávnění podle příslušného zákona je třeba považovat za podnikatele, pokud není prokázáno, že podnikatelskou činnost ve smyslu § 420 odst. 1 NOZ nevykonává. Toto podpůrné vymezení podnikatele je ve však vztahu k společnosti s.r.o. nadbytečné, když společnost s.r.o. bude vždy podnikatelem z hlediska právní formy dle odst. 1 ust. § 421 NOZ.

Shrnuji tedy, že jakákoliv společnost s.r.o. se konstitutivním zápisem do obchodního rejstříku stává ex lege podnikatelem (podle statusu) a to bez ohledu na

⁷² Pojmové znaky podnikání jako činnosti dle ust. § 420 odst. 1 z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník je (i) výtěžnost, (ii) samostatnost, (iii) soustavnost, (iv) vykonávána na vlastní účet a odpovědnost, (v) živnostenským, nebo obdobným způsobem, (vi) za účelem dosažení zisku.

povahu její činnosti, či účel založení. Společnost s.r.o. založená za účelem jiné než podnikatelské činnosti, je tak považována za podnikatele nikoliv z hlediska fakticity, ale z hlediska právní formy – absolutní podnikatel.⁷³ Tento fiktivní podnikatelský status společnosti s.r.o. zůstává po celou dobu existence a tedy bez ohledu na skutečnost, že třeba vůbec nevykonává činnost, či vstoupila do likvidace.

Vzhledem k výše uvedenému v předcházejících kapitolách je nutno konstatovat, že společnost s.r.o. je jako právní forma s ohledem na její dobrou využitelnost pro drobné a střední podnikání v našem právním prostředí velmi rozšířená a oblíbená.⁷⁴ Tato skutečnost je založena zejména na minimálních požadavcích na personální obsazení orgánů, na značné možnosti dispozitivní úpravy vnitřní struktury společnosti, limitace odpovědnosti společníků, možnosti založení unipersonální společnosti a v souvislosti s rekonstrukcí i se snížením již předtím nikterak vysokých kapitálových nároků na založení společnosti. Jinými slovy, se v této formě obchodní společnosti spojuje majetkové omezení podnikatelského rizika s možností osobní účasti na podnikání.⁷⁵ Ze všech těchto důvodů, je tato právní forma hojně využívána i v situacích, kdy by jinak byla daná hospodářská aktivita provozována jako živnost fyzické osoby a lze tedy důvodně očekávat, že s novou právní úpravou dojde k nárůstu počtu těchto společností. Nicméně nelze reálně očekávat, že každý podnikatelský záměr bude realizován úspěšně a proto budou nedílnou součástí tohoto nárůstu počtu společností s.r.o. i nárůst počtu likvidací těchto společností, jejichž četnost bude poměrně odpovídat zmíněnému nárůstu.

4. Zrušení a zánik společnosti s.r.o. – obecná východiska a klasifikace

Stejně jako je proces vzniku společnosti rozdělen naší právní úpravou do dvou etap (založení/ustavení a vznik),⁷⁶ tak i proces zániku společnosti, resp. ztráty právní subjektivity se skládá ze dvou obligatorních stadií – **zrušení a zániku**.

V průběhu tohoto zákonem upraveného procesu dochází jednou právní skutečností ke zrušení společnosti, jinou právní skutečností k zániku společnosti.

⁷³ Shodně též ELIÁŠ, K., BARTOŠÍKOVÁ, M., POKORNÁ, J., a kol. Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé. 5. vydání, Praha: C. H. Beck, 2005, s. 6

⁷⁴ FALDYNA, F. a kol. Obchodní zákoník s komentářem. I. díl. Praha: Codex Bohemia, 2000, s. 277

⁷⁵ DĚDIČ, J. a kol. Obchodní zákoník, Komentář. Díl I. § 1- § 92e. Praha: Polygon, 2002, s. 956

⁷⁶ Srov. ust. § 122 a § 126 z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Neboť jak správně uvedla L. Lochmanová:⁷⁷ „Samotné zrušení společnosti představuje právní skutečnost ve formě právního úkonu, individuálního právního aktu, či události.“ Koncem tohoto procesu je zánik společnosti a tím přestává existovat daná právnická osoba jako subjekt práva. Nejinak tomu je v případě společnosti s ručením omezeným.

Právní konstrukce zrušení společnosti s.r.o., resp. její obecná úprava je obsažena v občanském zákoníku a to konkrétně pak v ustanovení § 168 odst. 1 NOZ, které normuje, že právnická osoba se ruší právním jednáním, uplynutím doby, rozhodnutím orgánu veřejné moci nebo dosažením účelu, pro který byla založena, a z dalších důvodů stanovených zákonem. Nová úprava obsažená v NOZ upřesňuje předcházející úpravu § 20a odst. 1 OZ v tom smyslu, že správně (i) nahrazuje právní důvod zrušení společnosti – dohodu, nově obecně právním jednáním, když v případě unipersonálních společností se nejedná o dohodu – vícestranné právní jednání, ale o rozhodnutí jediného společníka a tedy jednostranné právní jednání a (ii) doplňuje v OZ výslovně nevyjádřené důvody zrušení společnosti - rozhodnutí orgánu veřejné moci a obecnou legální zmocňovací klauzuli - další zákonem stanovené důvody. Tímto způsobem tak obecné ust. § 168 odst. 1 NOZ uzavírá výčet důvodů, které bylo před rekodifikací nutno hledat až ve speciální úpravě obsažené v ust. § 68 odst. 3 ObchZ.

Právní konstrukce zániku společnosti s.r.o., resp. její obecnou úpravu pak nalezneme v rámci ust. § 185 NOZ, které stanoví, že právnická osoba zapsaná do veřejného rejstříku zaniká dnem výmazu z veřejného rejstříku. Navazující ust. § 186 NOZ pak není pro účely této práce relevantní, když se společnost s.r.o. zapisuje do veřejného, resp. obchodního rejstříku vždy.⁷⁸

Na tuto obecnou úpravu pak navazuje speciální úprava (*lex specialis*) obsažená v ZOK, kde ustanovení věnující se zrušení společnosti, resp. vymezením dalších důvodů zrušení, nalezneme jak v obecných ustanoveních o obchodních společnostech,⁷⁹ tak ve zvláštní úpravě věnované této konkrétní právní formě společnosti.⁸⁰

⁷⁷ Viz dále LOCHMANOVÁ, L. Zrušení obchodní společnosti s likvidací po novele obchodního zákoníku. Právo a podnikání, 2001, č. 9, s. 3

⁷⁸ Srov. kap. 3.5

⁷⁹ Srov. § 93 z. č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích

⁸⁰ Srov. § 149 odst. 4, § 198 odst. 3, § 215 odst. 1, § 241 odst. 2 z. č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních korporacích

Zrušením společnosti končí tak jedna fáze existence společnosti a nastupuje fáze závěrečná, jejímž účelem je dosažení zániku společnosti s.r.o. a jejího výmazu z obchodního rejstříku. Zrušení společnosti s.r.o. je tedy nezbytnou hmotněprávní podmínkou pro další procesy předvídané zákonem a směřující k zániku společnosti (likvidace, nebo přechod na právního nástupce).⁸¹

Zrušení společnosti však není přesnou obdobou založení společnosti, když založení představuje uzavření smlouvy (ukončení kontraktační fáze) a vznik závazkového vztahu mezi zakladateli, zatímco zrušení společnosti neznamená zánik smlouvy mezi společníky. „Závazkový vztah mezi nimi trvá dál, i když jen v omezené míře“.⁸² Právní skutečností v podobě zrušení společnosti totiž společnost s.r.o. neztrácí svou právní osobnost (subjektivitu). „Společnost pozbývá v důsledku svého zrušení účel, pro nějž byla zřízena a její orgány vykonávají aktivity směřující k vyvolání jejího zániku, tím je také limitována jejich působnost“.⁸³

Zákon rozlišuje dvojí možnou formu zrušení společnosti s ručením omezeným. Můžeme tak hovořit o zrušení společnosti (i) s likvidací, či (ii) bez likvidace. Běžným, resp. obecným způsobem zrušení společnosti je zrušení bez právního nástupce a speciální způsobem je pak zrušení s právním nástupcem. Pokud tedy do právního poměru rušené společnosti s.r.o. nevstupuje jiný právní nástupce, musí obecně po zrušení následovat fáze likvidace, tedy proces spočívající v mimosoudním vypořádání majetkových poměrů společnosti. A naopak, vstupuje-li do právních poměrů rušené společnosti s ručením omezeným v plném rozsahu právní nástupce, který přebírá veškerý její majetek, osobní substrát a povinnosti, hovoří se o zrušení bez likvidace.⁸⁴ Právní nástupnictví při přeměně společnosti s.r.o.⁸⁵ ovšem není jediným případem, kdy zákon likvidaci společnosti s.r.o. nevyžaduje. Dalším příkladem kdy se likvidace společnosti s.r.o. nevyžaduje je situace, kdy byl osvědčen úpadek ve smyslu § 136 IZ a v takovém případě pak dochází ke zrušení společnosti bez likvidace již zrušením konkursu po splnění rozvrhového ustanovení, nebo zrušením konkursu z důvodu, že majetek je zcela nepostačující a společnost

⁸¹ SVEJKOVSKÝ, J., DEVEROVÁ, L. a kol. Právnícké osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 115

⁸² PELIKÁNOVÁ, I., ČERNÁ, S. a kol. Obchodní právo. Společnosti obchodního práva a družstva. II. díl. Praha: ASPI, 2006, s. 90

⁸³ ELIÁŠ, K., BARTOŠÍKOVÁ, M., POKORNÁ, J. a kol. Kurs obchodního práva – právnícké osoby jako podnikatelé. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 69

⁸⁴ Srov. ust. § 169 a § 173 odst.1 z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁸⁵ Dle z. č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev

s ručením omezeným nemá žádný majetek.⁸⁶ Do likvidace však takto zrušená společnost ex lege vždy vstoupí, objeví-li se po skončení insolvenčního řízení nějaký majetek.

Obecně lze tak shrnout, že likvidace je obecným následkem zrušení společnosti s.r.o., zatímco zrušení společnosti bez likvidace⁸⁷ je chápáno spíše jako výjimka, což NOZ reflektuje rovněž v rámci ust. § 169 odst. 2 NOZ, které zavádí nevyvratitelnou právní domněnku, kdy v případě, že neplyne z právního jednání o zrušení právnické osoby, zda je zrušena s likvidací nebo bez likvidace, platí, že je zrušena s likvidací.

Dalším způsobem, jakým lze rozdělit způsoby zrušení společnosti s.r.o. je klasifikace dle právní skutečnosti, která vede ke zrušení společnosti a to buďto na případy, kdy dochází ke zrušení společnosti s.r.o. rozhodnutím společníků/ka (disoluční smlouva/disociační usnesení) nebo autoritativním rozhodnutím státního orgánu, a tedy v souvislosti s tímto můžeme hovořit o dvou způsobech zrušení společnosti s.r.o. a to (i) dobrovolném a (ii) nuceném (soudním).

Posledním běžně užívaným způsobem klasifikace⁸⁸ zrušení společnosti je dělení na důvody (i) obecné a (ii) zvláštní. Kdy obecné důvody zrušení jsou takové, které lze užít bez rozdílu pro všechny právnické osoby⁸⁹/všechny obchodní korporace⁹⁰ a zvláštní důvody, vztahující se pouze na určité formy právnických osob. V souladu s tématem této práce se však budu zabývat pouze těmi zvláštními důvody, vztahující se na společnost s ručením omezeným.⁹¹

Po fázi zrušení společnosti s.r.o. a případném provedení likvidace tedy nastupuje fáze zániku společnosti, což v podstatě neznamená nic jiného, než provedení konstitutivního zápisu do veřejné evidence - obchodního rejstříku, čímž společnost s.r.o. jako subjekt práva zaniká.

Z výše uvedeného výkladu plyne, že rekonstrukce v podstatě přebírá východiska obsažené v občanském zákoníku z roku 1964 a obchodním zákoníku,

⁸⁶ Srov. ust. § 173 odst.2 z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁸⁷ Vzhledem k tématu práce jsem se rozhodnul se způsobem zrušení společnosti s.r.o. **bez likvidace** nijak dále nezabývat.

⁸⁸ Srov. např. ELIÁŠ, K., BARTOŠÍKOVÁ, M., POKORNÁ, J. a kol. Kurs obchodního práva – právnické osoby jako podnikatelé, 5. vydání, Praha: C. H. Beck, 2005, s. 69-71

⁸⁹ Srov. ust. § 168 odst. 1, § 171, § 172 a § 173 z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁹⁰ Srov. ust. § 93 z. č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích

⁹¹ Srov. ust. § 149 odst. 4, § 198 odst. 3, § 215 odst. 1, § 241 odst. 2 z. č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních korporacích

kteřá pouze zpřesňuje a nedochází tak k žádné zásadní změně v koncepci zrušení a zániku společnosti s ručením omezeným.

Jednotlivými důvody zrušení společnosti s.r.o. se budu dále zabývat a budou podrobněji rozebrány v následujících kapitolách. Nejdříve se pokusím shrnout systematicku úpravy zrušení společnosti, kdy následně pro účel přehledné klasifikace veškeré důvody zrušení společnosti rozdělím do kapitol obsahující výčet důvodů zrušení společnosti obecných a zvláštních, na které budou navazovat části, ve kterých se budu hlouběji zabývat jednotlivými důvody dobrovolného a nuceného zrušení společnosti s.r.o. a v rámci kterých bude provedena rovněž komparace předcházející úpravy OZ a ObchZ s novou právní úpravou obsaženou v NOZ a ZOK, kde se současně pokusím provést zhodnocení praktických dopadů této nové právní úpravy.

4.1 Zrušení společnosti s.r.o. s likvidací - systematika

V souvislosti s rekodifikací je základní právní rámec zrušení právnické osoby obsažen v ust. § 168 odst. 1 NOZ, který je převzat a vychází z východisek a kompilace jak obecné právní úpravy § 20a odst. 1 OZ, tak i speciálního ust. § 68 ObchZ, který za jeho účinnosti obsahoval komplexní obecnou úpravu zrušení a zániku obchodních společností, když tato úprava ObchZ byla následně dále rozvinuta u jednotlivých typů obchodních společností.⁹² Nejedná se však o doslovné převzetí, když úprava obsažená v ust. § 168 odst. 1 NOZ byla zobecněna tak, aby byla nově formulovaná řešení použitelná pro právnické osoby všech právních forem.⁹³ Tato obecná právní konstrukce, stejně jako tomu bylo před rekodifikací, vychází z pravidla, že obvyklým důsledkem zrušení společnosti je její likvidace (srov. § 169 NOZ).

Na tuto základní právní konstrukci zrušení právnické osoby pak navazuje ust. § 171 NOZ, který upravuje jednotlivé obecné důvody zrušení všech právnických osob s likvidací a tedy společnosti s.r.o. nevyjímaje a ust. § 172 NOZ, které stanoví pro všechny právnické osoby důvody, kdy může o likvidaci právnické osoby v souladu s

⁹² FIALA, J., KINDL, M., a kol. Občanský zákoník. Komentář. I. díl. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 126

⁹³ Důvodová zpráva k z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník - ust. § 168 až § 184, s. 79 [citováno dne 21. 02. 2014]. Dostupné na WWW: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>

§ 171 písm. d) NOZ rozhodnout soud. V případě úpravy § 172 NOZ pak lze hovořit o obecných důvodech nuceného zrušení společnosti s likvidací.

Posledními obecnými důvody pro zrušení právnické osoby, jak jsou upraveny v NOZ jako *lex generalis*, jsou důvody obsažené v § 173 NOZ, přičemž se však jedná o důvody, kdy se likvidace ze zákona nevyžaduje. Odst. 1 § 173 NOZ stanoví, že likvidace společnosti se neprovádí, zrušuje-li se právnická osoba při přeměně dle ZoP. Odst. 2 předmětného ustanovení pak doplňuje, že likvidace společnosti se rovněž neprovádí v případech, kdy byl osvědčen úpadek společnosti ve smyslu § 136 IZ, přičemž v takovém případě se společnost zrušuje *ex lege* bez likvidace zrušením konkursu po splnění rozvrhového usnesení, nebo zrušením konkursu proto, že majetek společnosti s ručením omezeným je zcela nepostačující. Jak již bylo řečeno, jedná se o důvody zrušení právnické osoby, jejichž následkem není obecně likvidace společnosti a proto se v textu této práce, zaměřené na likvidaci společnosti s ručením omezeným nebudu těmito více zabývat, vyjma situace, kdy po skončení insolvenčního řízení způsobem dle § 173 odst. 2 NOZ bude objeven nějaký majetek a společnost tak ve vztahu k takovému majetku vstupuje *ex lege* do likvidace.

Na obecnou úpravu zrušení právnických osob obsaženou v NOZ pak navazuje úprava obsažená v ust. § 93 ZOK. Toto ustanovení je ve vztahu speciality k obecné úpravě zrušení všech forem právnických osob obsažené v NOZ, což plyne ze skutečnosti, že se týká pouze obchodních korporací, nikoli jiných právnických osob (např. fundace, ústavy). Na obdobnou, resp. stejnou pozici jako § 93 ZOK ve vztahu k rozdělení důvodů zrušení na zvláštní a obecné bych si dovolil zařadit rovněž přechodné ustanovení obsažené v § 777 odst. 2 ZOK, které se rovněž vztahuje na všechny obchodní korporace, a tedy i na společnost s.r.o., nikoliv však na právnické osoby obecně.

Při bližším zkoumání právního řádu lze však nalézt obecné důvody vedoucí ke zrušení právnické osoby i mimo NOZ a ZOK, kdy takovým případem je např. § 9 odst. 1, § 105 a §122 odst. 3 ZVR, kde je neplnění povinností vůči rejstříkového soudu tímto způsobem sankcionováno.

Na tyto jednotlivé stupně „obecných“ úprav zrušení s likvidací pak navazují a jednotlivé důvody dále rozvíjí úprava věnovaná jednotlivým typům právnických osob/obchodních korporací.⁹⁴

Zde bych pro úplnost zmínil, že zrušení společnosti se zapisuje v souladu s § 65 písm. a) ZVR do veřejného rejstříku, resp. obchodního rejstříku, včetně uvedení konkrétního právního důvodu, které se pak v souladu s § 66 písm. d) ZVR navíc zakládá i do sbírky listin.

4.1.1 Obecné důvody zrušení společnosti s.r.o. s likvidací

Jak již bylo výše nastíněno, tak v souvislosti s rekodifikací, je obecná právní úprava důvodů zrušení právnických osob s likvidací obsažená v § 171 NOZ a tato stanoví, že ke zrušení všech právnických osob a tedy i společnosti s ručením omezeným lze přistoupit v následujících případech:

- a) uplynutím doby, na kterou byla založena,
- b) dosažením účelu, pro který byla založena,
- c) dnem určeným zákonem nebo právním jednáním o zrušení právnické osoby, jinak dnem jeho účinnosti, nebo
- d) dnem právní moci rozhodnutí orgánu veřejné moci, nestanoví-li se v rozhodnutí den pozdější.

Na ustanovení § 171 písm. d) NOZ dále navazuje § 172 NOZ, které taxativně stanoví, z jakých konkrétních důvodů je možno přistoupit při dodatečném neodstranění porušení (jedná-li se o porušení odstranitelné) ke zrušení společnosti rozhodnutím soudu. Dle ust. § 172 odst. 1 NOZ lze kteroukoli právnickou osobu a společnost s ručením omezeným tedy nevyjímaje, zrušit na návrh toho, kdo na tom osvědčí právní zájem, nebo i bez návrhu z následujících důvodů:

- a) vyvíjí nezákonnou činnost v takové míře, že to závažným způsobem narušuje veřejný pořádek,

⁹⁴ Např. § 211 odst. 2, § 268, § 377, § 417 z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník a § 115 odst. 1, § 149 odst. 4, § 198 odst. 3, § 306 odst. 3, § 308 odst. 3, § 318 odst. 2, § 726 odst. 3 z. č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních korporacích

- b) již nadále nesplňuje předpoklady vyžadované pro vznik právnické osoby zákonem,
- c) nemá déle než dva roky statutární orgán schopný usnášet se, nebo
- d) tak stanoví zákon.

Posledním ryze obecným důvodem pro zrušení právnické osoby s likvidací dle NOZ, je rovněž situace normována v ust. § 173 odst. 2 NOZ, kdy se v návaznosti na skončení insolvenčního řízení společnost zrušuje na základě zrušení konkursu po splnění rozvrhového usnesení dle § 308 odst. 1 písm. c) IZ, nebo zrušením konkursu proto, že majetek společnosti s ručením omezeným je zcela nepostačující; přitom se nepřihlíží k věcem, právům a jiným majetkovým hodnotám vyloučeným z majetkové podstaty (§ 308 odst. 1 písm. d) IZ) a současně bude po skončení takového insolvenčního řízení objeven nějaký majetek společnosti (§ 173 odst. 2 NOZ in fine). V takovém případě nedojde k obnovení insolvenčního řízení, ale taková společnost vstoupí ve vztahu k takovému objevenému majetku ex lege do likvidace. V opačném případě a tedy, kdy se po rozhodnutí insolvenčního soudu o zrušení konkursu dle § 308 odst. 1 písm. c) a d) IZ majetek neobjeví, je takové rozhodnutí podkladem pro výmaz společnosti z obchodního rejstříku.

Na výše citované ustanovení § 172 NOZ je ve vztahu speciality pak úprava obsažená v § 93 ZOK, která rozšiřuje mimo výčet důvodů, na jejichž základě může soud rozhodnout o zrušení obchodní korporace⁹⁵ (a tedy i společnosti s.r.o.), rovněž i výčet osob, které se zrušení společnosti mohou dovolat. Z tohoto pohledu by se dala i úprava § 93 ZOK označit ve vztahu k společnosti s.r.o. jako obchodní korporaci a důvodům nuceného zrušení jako obecná, když speciální úpravu důvodů nuceného zrušení společnosti s.r.o. najdeme obsaženou v rámci části ZOK věnované výhradně úpravě společnosti s ručením omezeným⁹⁶ a tyto pak jsou důvody již čistě zvláštními, když je nelze aplikovat na jinou formu právnické osoby, resp. obchodní korporace. Z toho důvodu si dovoluji, možná trochu nesystematicky, zařadit i důvody obsažené v § 93 ZOK do obecného výčtu důvodů, když do výčtu zvláštních důvodů zrušení

⁹⁵ V souladu s § 1 z. č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních korporacích, jsou obchodními korporacemi: Veřejná obchodní společnost, komanditní společnost, společnost s ručením omezeným, akciová společnost, evropská společnost, evropské hospodářské zájmové sdružení, družstvo a evropská družstevní společnost.

⁹⁶ Např. § 149 odst. 4, § 198 odst.3, § 215 odst. 1 a § 241 odst. 2 z. č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních korporacích

společnosti s.r.o. budu řadit pouze důvody vztahující se výhradně na společnost s.r.o. Za povšimnutí rovněž stojí skutečnost, že ust. § 93 ZOK již na rozdíl od § 172 odst. 1 NOZ nehovoří o zahájení řízení bez návrhu, z čehož se dá dovodit závěr, že v případech dle § 93 ZOK nelze rozhodnout o zrušení společnosti, aniž by byl podán návrh k zahájení takového řízení. V případech dle v § 93 ZOK se pak může zrušení společnosti domáhat rovněž státní zastupitelství, avšak pouze shledá-li na věci závažný veřejný zájem.⁹⁷

Dalšími důvody zrušení společnosti dle § 93 ZOK tedy jsou:

- a) pozbyla všechna podnikatelská oprávnění; to neplatí, byla-li založena i za účelem správy vlastního majetku nebo za jiným účelem než podnikání,
- b) není schopna po dobu delší než 1 rok vykonávat svou činnost a plnit tak svůj účel,
- c) nemůže vykonávat svou činnost pro nepřekonatelné rozpory mezi společníky, nebo
- d) provozuje činnost, kterou podle jiného právního předpisu mohou vykonávat jen fyzické osoby, bez pomoci těchto osob.

Na obdobnou, resp. stejnou pozici jako § 93 ZOK ve vztahu k rozdělení důvodů zrušení na zvláštní a obecném, bych si dovolil zařadit rovněž přechodné ustanovení obsažené v § 777 odst. 2 ZOK, které se rovněž vztahuje na všechny obchodní korporace, a tedy i na společnost s.r.o., nikoliv však na právnické osoby obecně. Dle § 777 odst. 2 ZOK je tedy soud oprávněn rozhodnout o zrušení společnosti s.r.o., nepřizpůsobí-li do 6 měsíců ode dne nabytí účinnosti ZOK společenskou smlouvu úpravě tohoto zákona a nedoručí ji do sbírky listin.

Vyjma výše uvedeného, lze ve vztahu k společnosti s.r.o. jako korporaci dle § 210 a násl. NOZ označit z důvodů uvedených výše jako „obecný“ důvod zrušení rovněž situaci normovanou v ust. § 211 odst. 2 NOZ, které stanoví, že klesne-li počet členů korporace pod počet stanovený zákonem, soud ji i bez návrhu zruší a rozhodne o její likvidaci. U společnosti s.r.o. totiž v souladu s § 11 odst. 1 ZOK platí, že podmínkou vzniku společnosti je účast alespoň jednoho společníka a dojde-li tedy k zániku účasti takového společníka bez právního nástupce, je splněna hypotéza §

⁹⁷ ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 211

211 odst. 2 NOZ, neboť tak klesne počet členů korporace pod počet stanovený zákonem. Úprava § 211 odst. 2 NOZ tak navazuje na zmocňovací ustanovení § 172 odst. 1 písm. d) NOZ, na jehož základě může soud při splnění dalších zákonných podmínek rozhodnout o zrušení právnické osoby s likvidací.

Z výčtu provedeného v této kapitole, je patrné, že nová právní úprava NOZ a ZOK rozšířila výčet „obecných“ důvodů, pro které bude možno zrušit společnost s.r.o. s likvidací. Značné množství z těchto důvodů obsahuje neurčité právní pojmy a je otázkou, zda by se tyto pojmy měly vykládat restriktivně či naopak.

Bude tak věcí až praxe, doktrinálního výkladu a soudní judikatury, aby stanovili meze pojmů jako: vážný veřejný zájem, nepřekonatelné rozpory, atd., neboť pohled a výklad těchto pojmů se bude zajisté do značné míry lišit.

Vzhledem k tomu, že stejně jako pro úpravu obsaženou v ObchZ, tak i pro úpravu NOZ a ZOK platí, že všechny důvody zrušení společnosti lze klasifikovat buďto jako způsob dobrovolný, či způsob nucený, a ve snaze dosáhnout větší přehlednosti této práce, jsem se rozhodl o těchto dobrovolných a nucených důvodech zrušení společnosti s ručením omezeným podrobněji pojednat v následujících kapitolách.⁹⁸ Z výše uvedených obecných důvodů zrušení společnosti pak mezi důvody dobrovolného zrušení zařazují případy uvedené v § 171 písm. a), b) a c) NOZ. Poněkud složitější se může jevit posouzení důvodu vtěleného do § 171 písm. d) NOZ, kdy se může jednat v daných situacích jak o způsob zrušení dobrovolný, tak i způsob nucený. O způsob dobrovolný by se mohlo totiž jednat v případě, kdy je právnická osoba, resp. společnost s.r.o. ustavena v souladu § 122 NOZ orgánem veřejné moci, může tento orgán právnickou osobu nepochybně rovněž zrušit, v tomto případě se jedná o rozhodnutí vycházející zevnitř společnosti a jedná se tak o zrušení dobrovolné. Stejně tak je ve smyslu § 12 NOZ orgánem veřejné moci rovněž soud, který je oprávněn v zákonem daných situacích rozhodnout o zrušení společnosti, a poté nelze v případě § 171 písm. d) ve spojení s § 172 NOZ než mluvit o zrušení nuceném. Dále lze mezi obecné důvody nuceného zrušení společnosti vyčtené v této kapitole bez dalšího zařadit rovněž důvody stanovené v § 211 odst. 2 NOZ, § 93 a § 777 odst. 2 ZOK.

⁹⁸ Srov. kap. 4.2 a 4.3

4.1.2 Zvláštní důvody zrušení společnosti s.r.o. s likvidací

Vyjma obecných důvodů zrušení společnosti, jejichž výčet je obsažen v přecházející kapitole, je nezbytné ke zrušení společnosti s.r.o. přistoupit z důvodů, jejichž výskyt je limitován právě a pouze v mezích společnosti s.r.o. jako specifické formy obchodní korporace, a to ve vztahu k nárokům zákonem kladených na její strukturu, orgány a fungování.

Jejich společným jmenovatelem jest, že se jedná o zvláštní důvody zrušení společnosti s.r.o., které nastupují z moci speciálních ustanovení v rámci právní úpravy společnosti s ručením omezeným obsažené v části I., hlavě IV. ZOK a že tyto, jsou důvodem pro zrušení společnosti rozhodnutí soudu.⁹⁹

Jedná se tak výhradně o nucené způsoby zrušení společnosti s ručením omezeným, které jsou povahy sankční, nebo arbitrární (srov. § 241 odst. 2 ZOK) ve vztahu k neplnění požadavků a povinností kladených na společnost zákonem. Konkrétně se pak jedná o důvody vtělené do ustanovení § 149 odst. 4, § 198 odst. 3, § 215 odst. 1, § 201 odst. 4 a § 241 odst. 2 ZOK.

Jednotlivé, výše uvedené zvláštní důvody nuceného zrušení společnosti s ručením omezeným budou dále rozebrány v rámci kapitoly věnované nucenému zrušení společnosti s.r.o.,¹⁰⁰ kdy rovněž bude provedena jejich komparace s úpravou obsaženou v ObchZ.

4.2 Dobrovolné zrušení společnosti s.r.o. s likvidací

Hovoříme-li o dobrovolném zrušení společnosti s.r.o. s likvidací, resp. o důvodech takového zrušení společnosti, je na místě si uvědomit, že se jedná o zrušení společnosti, které vychází zevnitř společnosti a jako takové může být vyneseno společníky již v rámci ustavení společnosti zakladatelským právním jednáním – společenskou smlouvou/zakladatelskou listinou,¹⁰¹ ale stejně tak může být o zrušení společnosti s likvidací rozhodnuto kdykoli v průběhu její existence, a to buďto všemi společníky, či orgánem k tomu kompetentním, resp. pověřeným

⁹⁹ Zde je ještě na místě zmínit, že příslušný soud před daným rozhodnutím o zrušení společnosti poskytne v souladu s ust. §172 odst. 2 z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník společnosti ještě náhradní přiměřenou lhůtu pro sanaci důvodů vedoucích ke zrušení, je-li to objektivně možné.

¹⁰⁰ Srov. kap. 4.3

¹⁰¹ Srov. § 122 - § 125 z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník a § 146 z. č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních korporacích

zakladatelským právním jednáním. Obecně však platí, že o dobrovolném zrušení právnické osoby rozhoduje její příslušný orgán (§ 168 odst. 2 NOZ).

Jak již bylo výše uvedeno mezi důvody dobrovolného zrušení společnosti s.r.o. s likvidací se řadí důvody vtělené do ustanovení § 171 písm. a), b), c) a za níže popsané situace i písm. d) NOZ.

O dobrovolném zrušení společnosti můžeme mluvit rovněž v případě § 171 písm. d) NOZ, kdy je právnická osoba, resp. společnost s.r.o. ustavena v souladu § 122 NOZ orgánem veřejné moci, kdy pak může tento orgán právnickou osobu nepochybně rovněž zrušit a pak se jedná o rozhodnutí vycházející zevnitř společnosti a tedy o zrušení dobrovolné.

O jednotlivých důvodech dobrovolného zrušení společnosti s likvidací jsem se rozhodl blíže pojednat v samostatných podkapitolách, kdy v rámci těchto bude provedena rovněž komparace s předchozí úpravou ObchZ a vyhodnocení případných nuancí mezi danými úpravami.

4.2.1 Uplynutím doby

Stejně jako trvání závazkového vztahu, tak i doba existence společnosti s.r.o. může být limitována na předem stanovené časové období. NOZ v ust. § 171 písm. a) proto normuje, že se společnost s.r.o. zrušuje s likvidací uplynutím doby, na kterou byla založena. Takové časové určení a tedy skutečnost, že je společnost ustavena na určitou časově omezenou dobu, musí být výslovně uvedena v zakladatelském právním jednání. V případě, že tomu tak není, ustanovení § 124 NOZ stanoví nevyvratitelnou právní domněnku, že není-li při ustavení společnosti stanoven čas na jakou se společnost ustavuje platí, že společnost je ustavena na dobu neurčitou. „Doba určitá může být stanovena uvedením data, či uvedením časových jednotek trvání, apod.“¹⁰²

Je-li tedy společnost ustavena na dobu určitou, dojde k jejímu zrušení pouhým uplynutím doby, na niž byla ustavena, aniž by bylo třeba jakéhokoliv dalšího jednání společníků nebo orgánů společnosti. Uplynutím dané doby tak společnost v souladu s ust. §187 odst. 2 NOZ vstupuje ex lege do likvidace.

Naopak, aby ke zrušení společnosti uplynutím doby na nějž byla společnost ustavena nedošlo, je třeba provést změnu společenské smlouvy, resp. ustavující

¹⁰² SVEJSKOVSKÝ, J., DEVEROVÁ, L. a kol. Právnické osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 120

právní skutečnosti za účelem docílení prolongace trvání společnosti, či změnit trvání společnosti na dobu neurčitou. T. Dvořák¹⁰³ i J. Pokorná¹⁰⁴ ve svých publikacích zastávají shodně názor, že k uvedené změně společenské smlouvy je nezbytné přistoupit před uplynutím doby, na niž bylo trvání společnosti omezeno a v případě, že tato lhůta uplyne, nelze již tímto způsobem postupovat. Osobně však s tímto nesouhlasím, neboť zastávám názor a za právně relevantní v této souvislosti považuji argumentum a silentio legis a tedy, že co není zákonem zakázáno je dovoleno. Jestliže tedy právní předpis nenormuje určitou situaci (možnost provedení změny po uplynutí dané lhůty), nutně to neznámá, že nelze v této situaci jednat. Možnost provést změnu společenské smlouvy i po uplynutí doby, na niž byla společnost ustavena, je pak dle mého názoru v souladu s výše zmíněnou ústavní kautelou a taktéž odpovídá zásadám, na kterých stojí soukromé právo, kam bez pochyby právo obchodních korporací patří. K podpoře mého názoru směřuje rovněž skutečnost, že zákon dává možnost společníkům (případně valné hromadě, je-li jí tato působnost společenskou smlouvou svěřena) zrušit své vlastní rozhodnutí o zrušení společnosti s likvidací, a to až do doby, než dojde k naplnění účelu likvidace.¹⁰⁵ Jsou-li tedy společníci oprávněni po vstupu společnosti do likvidace rozhodnout o revokaci svého rozhodnutí o zrušení společnosti, není dle mého názoru důvod, proč by nemohli rovněž změnit společenskou smlouvu a tím dosáhnout pokračování společnosti. Uvedená změna by tak pravděpodobně nebyla možná jen v případě, kdy by ze společenské smlouvy, resp. ustavující právní skutečnosti vyplývala nemožnost změny časového omezení společnosti.

Co se týče změny společenské smlouvy, tak na rozdíl od právní úpravy ObchZ (srov. § 125 odst. 1 písm. d) a § 141 odst. 1 ObchZ), která vyjma všech společníků dávala bez dalšího působnost měnit společenskou smlouvu i valné hromadě, ZOK ponechává na vůli společníků, zda valné hromadě tuto působnost svěří, či nikoliv – podle ust. § 147 odst. 1 ZOK totiž může být společenská smlouva měněna rozhodnutím valné hromady jen tehdy, stanoví-li tak společenská smlouva. Jestliže společenská smlouva k této otázce mlčí, či ji dokonce z působnosti valné hromady výslovně vylučuje, lze společenskou smlouvu měnit pouze dohodou všech

¹⁰³ DVOŘÁK, T. Akciová společnost a Evropská společnost. 1. vydání. Praha: Aspi, 2005, s. 711

¹⁰⁴ POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol., Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2009 s. 383

¹⁰⁵ Srov. § 170 z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

společníků.¹⁰⁶ Rozhoduje-li v souladu se společenskou smlouvou o její změně valná hromada společnosti, musí být tato změna schválena minimálně dvoutřetinovou většinou hlasů všech společníků, nestanoví-li společenská smlouva vyšší většinu.¹⁰⁷ Bez ohledu na skutečnost, zdali rozhodnutí o změně společenské smlouvy činí všichni společníci, či valná hromada, je pro tuto vždy vyžadována forma veřejné listiny – notářského zápisu (§ 147 a § 172 odst. 1 ve spojení s § 776 odst. 2 ZOK).

S ohledem na výše uvedené si dovoluji shrnout, že rekodifikace víceméně zachovala tento důvod zrušení společnosti s likvidací beze změn, když v podstatě převzala úpravu ObchZ a nedá se tedy očekávat žádná zásadní změna v chápání, ani v přístupu k tomuto zrušovacího důvodu, což je dle mého názoru v pořádku, neboť předchozí koncepce je poměrně jasná a bez výkladových obtíží. Ve vztahu k tématu této práce si pak dovoluji doplnit, že zrušení společnosti s.r.o. v důsledku plynutí času je v praxi ojedinělé, když daný způsob zrušení je spíše spjat s právními osobami se statusem veřejné prospěšnosti,¹⁰⁸ k čemuž je povětšinou užíváno jiných právních forem¹⁰⁹ právnických osob.

4.2.2 Dosažením účelu

Obdobně jako lze v zakladatelském právním jednání omezit trvání společnosti s ručením omezeným na předem stanovené časové období, lze rovněž obdobně limitovat existenci společnosti na dosažení určitého účelu. Právní osobu, a tedy společnost s.r.o. nevyjímaje, lze ustavit ve veřejném nebo soukromém zájmu (§ 144 odst. 1 NOZ), přičemž zákon rovněž stanoví, pro které účely je založení společnosti reprobováno (srov. § 145 NOZ).

Skutečnost, že lze trvání společnosti omezit na dosažení účelu, je reflektována v ust. § 171 písm. b) NOZ, které stanoví, že se společnost zrušuje dosažením účelu, pro který byla založena. Opět se jedná o speciální případ trvání společnosti, který se zejména u této právní formy obchodní korporace využívá

¹⁰⁶ ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 323

¹⁰⁷ Srov. § 171 odst. 1 a) a b) z. č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních korporacích

¹⁰⁸ Srov. § 146 a násl. z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

¹⁰⁹ Např. nadace (srov. § 306 a násl. z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník), atd.

v praxi spíše výjimečně,¹¹⁰ především „pokud se společnost zakládá k zajištění určitého časově omezeného záměru.“¹¹¹

Tak jako v případě časového omezení trvání společnosti, musí být i tato skutečnost výslovně sjednána zakladateli v rámci zakladatelského právního jednání a dojde-li k dosažení stanoveného účelu, opět vstupuje společnost do likvidace bez nutnosti dalšího zrušovacího rozhodnutí. Stejně jako u uplynutí doby na niž byla společnost ustavena, se ve vztahu k ustavení společnosti za dosažením stanoveného účelu v odborné literatuře¹¹² objevuje názor, že ke změně společenské smlouvy a prodloužení trvání společnosti na dobu neurčitou, popř. zvolení jiného řešení, může být přistoupeno pouze před dosažením sjednaného účelu, s čímž se neztotožňuji s odkazem na argumentaci uvedenou v předchozí kapitole. O změně společenské smlouvy pak bez výjimky rovněž uvedené v předchozí kapitole.

Pokud by byla ustavena společnost na dobu určitou současně jak z hlediska časového, tak i z hlediska naplnění určitého účelu, pak bude společnost zrušena na základě té právní skutečnosti, která nastane dříve.¹¹³

Ve srovnání s uplynutím času se však jedná o skutečnost obtížněji zjistitelnou objektivními měřítky, protože do značné míry závisí na posouzení společníků, či byl stanovený účel naplněn, či nikoliv. Z toho důvodu by měl být účel, ke kterému je společnost založena stanoven a vymezen natolik dostatečně a konkrétně, že o jeho dosažení nevzniknou mezi společníky pochybnosti.¹¹⁴ V praxi je však skutečnost dosažení účelu poměrně obtížně verifikovatelná a tak velmi často předchází vyjádření společníků, popř. valné hromady, zdali skutečně došlo k realizaci sjednaného účelu, pro nějž byla společnost ustavena.

Situace, kterou zákon výslovně neřeší, je stav, kdy společnost nemůže z objektivních důvodů dosáhnout stanoveného účelu a jeho dosažení se tak stane nemožným. Dané řešení musíme hledat v kontextu celého soukromého práva a za použití analogie. Předně je třeba uvědomit, že společenská smlouva, není ve své

¹¹⁰ Naopak poměrně běžné je omezení trvání na dosažení účelu např. u nadace, nadačních fondů, či fundací – srov. § 303 a násl., z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

¹¹¹ ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 12. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, s. 269

¹¹² POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol., Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 383

¹¹³ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 06. 06 2005, sp. zn. 7 Cmo 107/2005 dle něžž platí, že je-li obchodní společnost zrušena na základě jedné právní skutečnosti, poté nastalá právní skutečnost, jež by jinak měla za následek zrušení této společnosti, již takový právní účinek nemá.

¹¹⁴ Např. dosažení určitého zisku, realizace projektu ohraničená jeho následným prodejem, apod.

podstatě nic jiného, než závazkový vztah mezi zakladateli a dosažení stanoveného účelu, je dosažení určitého stavu nebo výsledku, o němž zakladatelé při ustavování společnosti nemají jistotu, kdy a jestli vůbec nastane. Z tohoto pohledu a z hlediska principů soukromého práva má tedy dosažení účelu povahu rozvazovací podmínky. Ust. § 548 odst. 1 NOZ pak stanoví, že je-li zánik práva nebo povinnosti vázán na nemožnou podmínku, nepřihlíží se k ní. Tudíž se domnívám, že v takovém případě by společnost nadále existovala jako společnost založena na dobu neurčitou.¹¹⁵

Závěrem této kapitoly si dovoluji připojit shrnutí v podstatě shodné s kapitolou předcházející a tedy, že právní úprava tohoto důvodu obsažená v NOZ zachovala a v podstatě převzala shodnou úpravu ObchZ a stejně jako v případě zrušení společnosti uplynutím doby, nelze očekávat žádná zásadní změna v chápání ani v přístupu k tomuto zrušovacího důvodu.

4.2.3 Rozhodnutím společníků nebo valné hromady

Vezmeme-li v potaz, že základem společnosti s ručením omezeným je smlouva, tak analogicky k obecným ustanovením o závazcích nám vyplyne také možnost ukončení vztahu mezi smluvními stranami na základě právního jednání. Tato skutečnost je pak jako poslední výše identifikovaný obecný důvod dobrovolného zrušení společnosti s.r.o., vtělena do ust. § 171 písm. c) NOZ.

Předmětné ustanovení rovněž určuje den, kdy vstupuje společnost do likvidace v případě, že je tato dobrovolně zrušena na základě právního jednání vycházejícího zevnitř společnosti. Z textace tohoto ustanovení plyne, že zrušovacím právním jednáním může být stanoven jako den zrušení i libovolný den v budoucnu. Není-li v daném rozhodnutí den zrušení uveden, nastupuje den přijetí, resp. účinnost rozhodnutí o zrušení společnosti jako časové určení zrušení společnosti a vstup společnosti do likvidace.¹¹⁶

Jak bylo tedy výše zmíněno, tak dle výše uvedených ustanovení je možno dosáhnout zrušení společnosti s.r.o. rovněž na základě svobodného projevu vůle, kdy se ke zrušení společnosti nevyžaduje žádného zvláštního právního důvodu a jedná se tak o zrušení společnosti ad hoc.

¹¹⁵ Obdobně i PELIKÁNOVÁ, I., ČERNÁ, S. a kol. Obchodní právo. Společnosti obchodního práva a družstva. II. díl. Praha: ASPI, 2006, s. 93

¹¹⁶ SVEJKOVSKÝ, J., DEVEROVÁ, L. a kol. Právnícké osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 120

Společnost s ručením omezeným se zrušuje dohodou všech společníků, přičemž tato dohoda musí mít formu notářského zápisu (§ 241 odst. 1 ve spojení s § 776 odst. 2 ZOK), avšak zákon rovněž umožňuje svěřit rozhodování o zrušení společnosti s likvidací do působnosti valné hromady. V souladu s ust. § 190 odst. 2 písm. f) ZOK je tedy možné, „aby společníci ve společenské smlouvě svěřili působnost rozhodnout o zrušení společnosti s likvidací valné hromadě; učiní-li tak, může být společnost zrušena s likvidací jak dohodou všech společníků, tak i rozhodnutím její valné hromady.“¹¹⁷ Před rekonstrukcí soukromého práva však byla v rozhodování o zrušení společnosti s.r.o. s likvidací v úpravě ObchZ hranice mezi rozhodovací působností společníků a valné hromady neostrá, když ze spojení ust. § 125 odst. 1 písm. i) a § 152 odst. 1 ObchZ se dalo vyvodit nepraktické pravidlo, podle něhož by o jmenování, odvolání a odměňování likvidátora měla rozhodnout výhradně valná hromada, kdežto o zrušení společnosti s likvidací mohli ze zákona rozhodnout pouze a jen všichni společníci svým souhlasným projevem vůle.¹¹⁸ Tento výše popsaný rozpor a možnost víceznačného výkladu však byla přijetím ZOK odstraněna.

K přijetí usnesení valné hromady o zrušení společnosti s likvidací vyžaduje zákon tzv. kvalifikovanou, tj. alespoň dvoutřetinovou většinou hlasů všech společníků a musí být osvědčeno notářským zápisem¹¹⁹ (srov. § 171 odst. 1 písm. d) ZOK a § 172 odst. 1 ve spojení s § 776 odst. 2 ZOK). A. Rozehnal¹²⁰ se domnívá, že společenská smlouva nemůže stanovit vyšší než dvoutřetinovou většinu pro přijetí rozhodnutí o zrušení společnosti s likvidací, když argumentuje kogentností normy. Dle mého názoru se však jedná o normu „jednosměrně“ kogentní, která se projevuje v tom směru, že sice nelze sjednat pro přijetí uvedeného usnesení valné hromady nižší než dvoutřetinovou většinu, ale vzhledem k účelu této normy, kterou je ochrana práv menšinových společníků, nic nebrání tomu, aby si společníci ve společenské smlouvě sjednali pro dané rozhodnutí i potřebu vyšší většiny, stejně tak, jako lze

¹¹⁷ ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 362

¹¹⁸ Viz dále POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol., Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 581 a s. 679 - 680

¹¹⁹ Dle usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 03. 2011 sp. zn. 29 Cdo 282/2010 nedodržení požadavku notářské formy zápisu z valné hromady (rozhodnutí jediného společníka) je důvodem pro závěr o neplatnosti těch usnesení valné hromady (rozhodnutí jediného společníka) o nichž musí být pořízen notářský zápis.

¹²⁰ Srov. ROZEHNAL, A. in BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. Komentář k zákonu o obchodních korporacích. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 776

určit, že kvalifikované většiny je třeba i k přijetí dalších rozhodnutí v § 171 odst. 1 písm. d) ZOK výslovně neuvedených. Jako další sekundární argument si dovoluji doplnit, že úprava obsažená v ust. § 127 odst. 4 ObchZ, ze které předmětná úprava ZOK vychází, tuto možnost výslovně připouštěla. Poměrně jasná je pak situace v případě unipersonálních společností s.r.o., kdy o tomto zrušení rozhoduje vždy její jediný společník.

Po nabytí účinnosti rekodifikace nalezneme oprávnění k revokaci rozhodnutí o zrušení společnosti s likvidací v ust. § 170 NOZ. Na jeho základě je ten, kdo rozhodl o zrušení společnosti s likvidací, oprávněn své rozhodnutí změnit a to až do chvíle, než dojde k naplnění účelu likvidace. Takové rozhodnutí se musí dle § 65 ZVR promítnout do zápisu ve veřejném rejstříku a dle § 66 písm. d) ZVR se rovněž zakládá do sbírky listin. Doba, do kdy lze předmětné rozhodnutí revokovat, je tedy oproti úpravě předchozí úpravě § 68 odst. 8 ObchZ prodloužena. Dle právní úpravy ObchZ byla možná revokace pouze do okamžiku, než je započato s rozdělováním likvidačního zůstatku, když k později učiněné revokaci nešlo přihlížet. Stejně tak nemohli společníci, či valná hromada rozhodnout o zrušení svého rozhodnutí o zrušení společnosti a vstupu do likvidace v případech, kdy byl likvidátor jmenován soudem.¹²¹ Z dikce § 187 ve spojení s § 207 NOZ však plyne hypotetická možnost revokovat rozhodnutí i v průběhu nakládání s likvidačním zůstatkem. Dokud totiž není naloženo s celým likvidačním zůstatkem, není naplněn účel likvidace. Dle mého soudu však nebude mít tato možnost praktický dopad. Pokud dojde k revokaci rozhodnutí o zrušení s.r.o. až v okamžiku, kdy již nebude mít společnost fakticky žádný majetek a již bylo započato s nakládáním s likvidačním zůstatkem v souladu se schváleným návrhem na použití likvidačního zůstatku, těžko budou mít společníci zájem na existenci takové společnosti. K revokačnímu rozhodnutí společníků, či valné hromady nelze přihlížet ani v případech, kdy o zrušení společnosti s likvidací rozhodl soud (srov. § 170 NOZ), nebo kdy již je pokračováno v „dodatečné“ likvidaci z důvodů dle § 208 NOZ.¹²²

Dnem účinnosti revokačního rozhodnutí pak končí funkce likvidátora a likvidátor je povinen předat všechny doklady o průběhu likvidace statutárnímu orgánu společnosti, jež se v plném rozsahu opět ujímá své funkce.

¹²¹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 10. 2005, sp. zn. 29 Odo 1016/2005

¹²² Srov. kap. 7.7.1

S ohledem na výše uvedené, nelze než konstatovat, že úprava NOZ a ZOK v podstatě přebírá úpravu obsaženou v ObchZ, kterou však zpřesňuje, odstraňuje jisté výkladové nesrovnalosti a částečně obměňuje terminologii. Zmíněné změny však nejsou zásadního koncepčního charakteru a tudíž by neměly představovat pro praxi závažnější problém.

4.3 Nucené zrušení společnosti s.r.o.

Jestliže se v případě dobrovolného zrušení společnosti s ručením omezeným jedná o zrušení, které vychází zevnitř společnosti a tedy od jejich společníků, či k tomu kompetentního orgánů, tak a contrario se v případě nedobrovolného, čili nuceného zrušení společnosti jedná o zrušení, o němž bylo na základě zákonného zmocnění a ze zákonných důvodů autoritativně rozhodnuto orgánem veřejné moci a tedy mimo dispozici společnosti. Orgánem veřejné moci, který rozhoduje o zrušení společnosti je zpravidla soud¹²³ a je na místě podotknout, že soud může rozhodnout pouze o zrušení společnosti s likvidací a takové zrušení společnosti je převážně povahou sankční za neplnění povinností společnosti stanovených zákonem, či výjimečně arbitrárního charakteru.

Pokud společnost zrušuje orgán veřejné moci autoritativním rozhodnutím, ruší ji ke dni uvedeném ve svém rozhodnutí, pokud však není den uveden, ruší společnost ke dni právní moci daného rozhodnutí (srov. § 171 písm. d) NOZ). I přestože tak zákon výslovně nestanoví, z § 171 OSŘ plyne, že není možné, aby den zrušení společnosti předcházel doručení usnesení o zrušení společnosti. Stejně tak by „však neměl předcházet ani právní moci usnesení o zrušení společnosti“,¹²⁴ což však ostatně plyne i z dikce § 171 písm. d) NOZ.

V souvislosti s rekodifikací nalezneme zákonné důvody nuceného zrušení společnosti s ručením omezeným s likvidací zejména v ust. § 172 odst. 1 NOZ; § 173 odst. 2 NOZ; § 211 odst. 2 NOZ; § 93 ZOK; § 149 odst. 4 ZOK; § 198 odst.3 ZOK; § 201 odst.4 ZOK; § 215 odst.1 ZOK; § 241 odst. 2 ZOK a § 777 odst. 2 ZOK.

Řízení o zrušení společnosti s r. o. je po rekodifikaci provedeno ve zvláštním zákoně č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „ZŘS“).¹²⁵ Přičemž

¹²³ Srov. zejm. § 172 odst. 1 z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník; a § 93 z. č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních korporacích.

¹²⁴ ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 12. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009. s. 271

¹²⁵ Srov. § 2 písm. e) a § 85 z. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

platí, že nestanoví-li ZŘS jinak, použije se občanský soudní řád a nevyplývá-li z povahy jednotlivých ustanovení ZŘS něco jiného, použijí se jeho ustanovení vedle občanského soudního řádu (§ 1 odst. 2 a 3 ZŘS).

Věcně příslušným soudem je dle § 3 odst. 2 písm. a) ZŘS krajský soud a místní příslušnost je v souladu s § 86 odst. 1 ZŘS dána jako speciální, když příslušným je soud, u něž je společnost zapsána v obchodním rejstříku.

Dříve než soud rozhodne o zrušení společnosti, je v souladu s § 172 odst. 2 NOZ, jedná-li se o odstranitelný důvod vedoucí ke zrušení společnosti, povinen před rozhodnutím o zrušení stanovit společnosti přiměřenou lhůtu k odstranění daného nedostatku. Přiměřenost lhůty se bude odvíjet jednak od konkrétní překážky a intenzity porušení, stejně tak jako od úvahy nad eventuální odstranitelností daného porušení (např. v případě neusnášení schopnosti kolektivního statutárního orgánu ve vztahu k tomu, jakým způsobem se daný orgán ustavuje).¹²⁶ Odstraněním důvodu zrušení znamená však nejenom zanechání porušování povinnosti společnosti, ale i navození takového stavu, který stav předvídaný zákonem a jsoucí důvodem pro zrušení společnosti změní.¹²⁷

Ze zákonné dikce ust. § 172 odst. 1 NOZ, stejně tak jako z § 13 odst.1 ZŘS vyplývá, že dané řízení může být zahájeno jak na návrh, tak i bez návrhu (ex officio), což je značný posun oproti úpravě důvodů obsažených v ust. § 68 odst. 6 ObchZ, když před rekonstrukcí se v režimu důvodů dle odstavce šestého jednalo vždy pouze o řízení návrhové. Ustanovení § 172 odst. 1 NOZ je tak částečně procesní úprava, která je ve vztahu k obecné procesní úpravě úpravou speciální. V případech, kdy má být řízení zahájeno bez návrhu, dochází tak okamžikem vydáním usnesením o zahájení řízení, které soud vydá bez zbytečného odkladu poté, co se dozví o skutečnost rozhodných pro zahájení řízení a které doručí účastníkům do vlastních rukou. Proti takovému usnesení pak není odvolání přípustné.

Účastníky řízení jsou v souladu s § 6 ZŘS navrhovatel (není-li řízení zahájeno ex officio) a ten, o jehož právech a povinnostech má být v řízení rozhodnuto (tedy společnost, o jejíž zrušení má být v řízení rozhodnuto). Dříve diskutovanou otázkou však bylo, jsou-li účastníky řízení i společníci společnosti? Záležitost byla vyřešena

¹²⁶ SVEJKOVSKÝ, J., DEVEROVÁ, L. a kol. Právníké osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 124

¹²⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 02. 2007, sp. zn. 7 Cmo 358/2006

nálezem Ústavního soudu České republiky¹²⁸ a dnes již není pochyb o tom, že společníci společnosti, o jejímž zrušení se rozhoduje, jsou rovněž účastníky řízení.

Pro úplnost doplňuji, že navrhovatelem může být ten, kdo na podání návrhu osvědčí právní zájem a v případech dle v § 93 ZOK se může zrušení společnosti domáhat navíc i státní zastupitelství, avšak pouze shledá-li na věci závažný veřejný zájem.¹²⁹ Za povšimnutí rovněž stojí skutečnost, že ust. § 93 ZOK již na rozdíl od § 172 NOZ nehovoří o zahájení řízení bez návrhu, z čehož se dá dovodit i závěr, že v případech dle tohoto ustanovení nelze rozhodnout o zrušení společnosti, aniž by byl podán návrh k zahájení takového řízení. V případech, kdy je řízení zahájeno na návrh, může soud v případě, že navrhovatel vezme návrh na zahájení řízení zpět, rozhodnout o neúčinnosti takového zpětvzetí, jsou-li splněny podmínky pro zahájení řízení i bez návrhu (srov. § 15 ZŘS).

Pokud se však určitá osoba bude domáhat soudního zrušení společnosti s ručením omezeným, musí osvědčit nejen skutečnost, že je zde naplněn konkrétní zákonný důvod ke zrušení společnosti, ale rovněž právní zájem na dané věci.

Nicméně právě v otázce osvědčení právního zájmu se může nabízet otázka, jakým způsobem bude v případě řízení zahájeného na návrh postupovat soud, když bude sice osvědčena existence zákonného důvodu pro zrušení společnosti, avšak nikoliv již právní zájem navrhovatele? Soud se tak ve své podstatě na základě návrhu dozví o skutečnosti, pro kterou je možné či dokonce nutné zrušit společnost a i když nerozhodne o návrhu s ohledem na chybějící právní zájem navrhovatele (aktivní legitimaci), má s ohledem na ust. § 13 odst. 1 ZŘS povinnost bezodkladně zahájit řízení o zrušení společnosti ex officio. Nelze pominout fakt, že jakákoli osoba bude touto cestou schopna i bez právního zájmu vyvolat nepřímo, formou podnětu a tedy cestou ex officio výše popsané účinky a dosáhnou tak zrušení dané společnosti. Uvedené pak obdobně reflektuje i dosavadní judikatura, která stanoví, že v případech, kdy lze zahájit řízení o zrušení společnosti i bez návrhu, a toto je z takových důvodů zahájeno na návrh, nemusí již navrhovatel osvědčovat právní zájem.¹³⁰

Soud o zrušení společnosti v souladu s § 25 odst. 1 ZŘS rozhoduje usnesením, a jedná se o konstitutivní rozhodnutí, což znamená, že je vyloučen

¹²⁸ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 12. 09. 1996, IV. ÚS 230/95 [75/1996 USn.]

¹²⁹ ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 211

¹³⁰ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 02. 06. 2005, sp. zn. 7 Cmo 78/2005

rozsudek pro zmeškání a pro uznání.¹³¹ Takové rozhodnutí je rovněž charakteru statusového a má tudíž následky, resp. je závazný pro každého (srov. § 27 ZŘS). Zrušení společnosti se zapisuje v souladu s § 65 písm. a) ZVR do veřejného rejstříku, resp. obchodního rejstříku, včetně uvedení konkrétního právního důvodu, které se pak v souladu s § 66 písm. d) ZVR navíc zakládá i do sbírky listin. Pro zrušení společnosti na základě soudního rozhodnutí se uplatní rovněž ust. § 81 ZVR dle kterého platí, že je-li podkladem pro zápis rozhodnutí soudu, zapíše se příslušný údaj, aniž by o tom rejstříkový soud vydával rozhodnutí o povolení zápisu.

Úprava revokace rozhodnutí soudu o zrušení společnosti s likvidací je pojata odlišně od úpravy obsažené v ObchZ, když za účinnosti ObchZ platilo, že nejde-li o přeměnu obchodní společnosti dle § 4 odst.1 ZoP, pak revokace rozhodnutí soudu o zrušení společnosti jinak než prostřednictvím řádných a mimořádných opravných prostředků zákonem upravena není, a tudíž není ani dovolena.¹³² Na druhou stranu se v minulosti objevoval v rozhodovací činnosti soudů¹³³ i výklad opačný, který dle mého názoru nebyl natolik formalistický a považují jej za správný. S ohledem na dikci ust. § 170 NOZ („kdo rozhodl o zrušení ...“), je však daný problém uspokojivě vyřešen, když se ust. § 170 NOZ vztahuje nejen na toho, kdo rozhodl o dobrovolném zrušení právnické osoby právním jednáním (§ 168 odst. 2 NOZ), ale i na orgán veřejné moci, který rozhodl o zrušení společnosti soudním rozhodnutím.

Ust. § 170 NOZ tak nově proti úpravě ObchZ dává nejen oprávnění rozhodnutí o zrušení společnosti zrušit, ale rovněž změnit. „Může proto zasáhnout do všech výroků takového rozhodnutí, které jsou právně relevantní pro proces rušení a zániku právnické osoby.“¹³⁴ Jedná se tak o podstatnou změnu právní úpravy, kdy limitem tak zůstává pouze časový úsek do naplnění účelu likvidace. V souladu s dosavadní judikaturou¹³⁵ přijala dikce § 170 NOZ princip, že v případě, kdy o zrušení společnosti z likvidací rozhodl soud, nelze toto rozhodnutí zvrátit z pouhé vůle společnosti, ale opět pouze soudním rozhodnutím.

¹³¹ BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. Komentář k zákonu o obchodních korporacích. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 482

¹³² Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 419/2012

¹³³ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 09. 02. 2010, sp. zn. 7 Cmo 253/2009

¹³⁴ SVEJKOVSKÝ, J., DEVEROVÁ, L. a kol. Právnické osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 119

¹³⁵ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 10. 2007, sp. zn. 29 Odo 1138/2005

4.3.1 Důvody nuceného zrušení společnosti dle NOZ

Úprava důvodů nuceného zrušení společnosti obsažené v NOZ a ZOK sice vychází a do jisté míry přebírá úpravu předchozí obsaženou v ObchZ, avšak nejedná se o doslovné převzetí, když jak systematika, tak jednotlivé důvody jsou koncipovány odlišně, než tomu bylo před provedením rekodifikace.

Prvně je třeba si uvědomit, že obecná úprava důvodů nuceného zrušení právnických osob, byla vcelku logicky vtělena do NOZ jako obecného soukromoprávního přepisu a jako taková je aplikovatelná na všechny právnické osoby (nestanoví-li zvláštní zákon jinak), tedy i na společnost s ručením omezeným (srov. § 172 odst. 1 NOZ a § 3041 odst. 2 NOZ). Navíc je třeba vzít v potaz, že společnost s.r.o. je rovněž korporací ve smyslu ust. § 210 a násl. NOZ a je nutno se tedy v obecné rovině v souvislosti se společností s.r.o. zabývat rovněž i dílčí úpravou zrušení korporace ve smyslu této úpravy NOZ.

Na obecnou úpravu nuceného zrušení právnických osob obsaženou v NOZ, pak navazuje speciální úprava obsažená § 93 ZOK, která se však nevztahuje na všechny právnické osoby, ale pouze na obchodní korporace. Z tohoto pohledu by se dala i úprava § 93 ZOK označit ve vztahu k společnosti s.r.o. a důvodům nuceného zrušení z jistého pohledu jako obecná, když další speciální úpravu důvodů nuceného zrušení společnosti najdeme obsaženou v rámci části ZOK věnované úpravě společnosti s ručením omezeným a tyto pak jsou důvody již čistě zvláštními, když je nelze aplikovat na jinou formu právnické osoby. Těmto důvodům, dle ZOK však bude věnována samostatná kapitola.¹³⁶

Ve vztahu ke konkrétním důvodům nuceného zrušení pak úprava obsažená v § 172 odst. 1 NOZ ve spojení s navazujícími ustanoveními výčet důvodů oproti stavu před rekodifikací jak rozšiřuje, tak rovněž zpřesňuje, když stanoví, že ke zrušení právnické osoby soudem lze přistoupit, jestliže:

- a) vyvíjí nezákonnou činnost v takové míře, že to závažným způsobem narušuje veřejný pořádek,
- b) již nadále nesplňuje předpoklady vyžadované pro vznik právnické osoby zákonem,
- c) nemá déle než dva roky statutární orgán schopný usnášet se, nebo

¹³⁶ Srov. kap. 4.3.2

d) tak stanoví zákon.

Ad a) Pod tímto písmenem se skrývá důvod zrušení právnické osoby, se kterým předcházející úprava ObchZ nepracovala. Aby mohlo být však přistoupeno ke zrušení společnosti z tohoto důvodu, musí být splněny kumulativně obě stanovené podmínky a tedy vyjma vyvíjení nezákonné činnosti musí být rovněž naplněn atribut, že výkon této nezákonné činnosti dosahuje takové míry, která závažným způsobem narušuje veřejný pořádek. Z uvedeného plyne, že nikoli každá nezákonná činnost společnosti vede k jejímu zrušení a bude tak záviset na posouzení každé konkrétní situace a zhodnocení dané nezákonné činnosti, splňuje-li zákonem stanovenou míru závažného narušení veřejného pořádku. Stejně tak bude věcí soudu aby ad hoc přesvědčivě odůvodnil případné zrušení společnosti.¹³⁷

Ve vztahu k nezákonnosti vyvíjení činnosti se jedná o jednání, které je zákonem reprobované. Domnívám se, že v případě posuzování daného jednání ve vztahu k závažnosti narušení veřejného pořádku, bude hrát roli jednak to, v jaké právní oblasti má porušovaná norma původ a tedy, jedná-li se o normu veřejného nebo soukromého práva, stejně tak jako povaha dané právní normy a tedy, zda se bude jednat o normu dispozitivní či kogentní. V úvahu je nutno rovněž vzít i závažnost a četnost porušení, když porušení by mělo dosahovat jistého kvalifikovaného stupně tak, aby se např. dostalo do rozporu s obecnými korektivy NOZ a nemělo by jít rovněž ani o výjimečný exces.

Jako jistým vodítkem pro nezákonnou činnost se může jevit ust. § 145 NOZ, které stanoví, pro jaký účel nelze založit právnickou osobu. Zde je však na místě si uvědomit, že takové založení právnické osoby v rozporu s ust. § 145 NOZ má za následek absolutní neplatnost takového založení a je sankcionováno možností soudu i bez návrhu prohlásit společnost za neplatnou (§ 129 odst. 1 písm. c) NOZ).¹³⁸ Z tohoto důvodu se domnívám, že důvody pro zrušení společnosti s likvidací rozhodnutím soudu jsou koncipovány širěji, když jednak jednotlivé porušení mohou být i jiné podstaty a zejména se nejedná ani tak o účel, pro nějž byla společnost založena, jako spíše o její faktickou činnost.

¹³⁷ SVEJKOVSKÝ, J., DEVEROVÁ, L. a kol. Právnické osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 122

¹³⁸ Srov. kap. 5.2.1

V neposlední řadě je třeba se zaměřit na pojem veřejný pořádek, který není v právním řádem definován a jedná se tak o neurčitý právní pojem. D. Hendrych¹³⁹ jej chápe jako „souhrn pravidel nebo zásad chování na veřejnosti.“ Zákaz porušovat veřejný pořádek je stanoven pro ujednání i v § 1 odst. 2 NOZ. Důvodová zpráva¹⁴⁰ k § 1 NOZ pak stanoví, že veřejný pořádek zahrnuje pravidla, na nichž leží právní základy společenského řádu celé společnosti, což nám taktéž neposkytne žádné směrodatné výkladové vodítko a nezbyvá než konstatovat, že je zde dán prostor pro ad hoc uvážení soudu a bližší výkladová vodítko tak poskytne až související judikatura.

V každém případě pak ustanovení § 172 odst. 1 písm. a) NOZ dává soudu možnost zrušit společnost, která svým nezákonným jednáním narušuje veřejný pořádek a tímto způsobem dalšímu porušování zabránit a tím přispět k ochraně společenského řádu.

Ad b) Mluvíme-li o tom, že již společnost nadále nesplňuje předpoklady vyžadované pro vznik právnické osoby zákonem, mluvíme ve své podstatě o zániku předpokladů vyžadovaných zákonem pro vznik společnosti, jedná se v podstatě o sankci za to, že odpadne některý z předpokladů pro vznik společnosti, ačkoliv při vzniku byl naplněn. Pokud by však absence takového předpokladu nebyla následná, tj. existovala by již v době vzniku, mohlo by se jednat o důvod k prohlášení společnosti po jejím vzniku za neplatnou (§ 129 NOZ). Jedná se tak ve své podstatě o důvod zrušení společnosti s likvidací, který byl převzat z ust. § 68 odst. 6 písm. c) ObchZ.

Zákon ve své úpravě však mluví obecně o zániku předpokladů vyžadovaných zákonem a tedy se nejedná pouze o obecné předpoklady pro vznik společnosti stanovené NOZ, ale předpoklady dle ZOK, či ZVR. Takové předpoklady se mohou týkat např. podstatných náležitostí zakladatelského právního jednání jako je název, sídlo nebo předmět činnosti.¹⁴¹

Ad c) V tomto případě se jedná o důvod sankciující existenci tzv. mrtvých společností a tedy takových, které nevykazují, resp. ani nemohou vykazovat žádnou činnost prostřednictvím svého statutárního orgánu. T. Dvořák v této souvislosti

¹³⁹ HENDRYCH, D. a kol. Právní slovník. Praha: C. H. Beck, 2009

¹⁴⁰ Důvodová zpráva k z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník § 1 s. 32 [citováno dne 15. 03. 2014]. Dostupné na WWW: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>

¹⁴¹ Srov. § 123 a násl. z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

hovoří o „pasivní společnosti“.¹⁴² Bez ohledu na terminologii se však jedná stav, kdy společnost nevyvíjí žádnou aktivitu, resp. se její statutární orgán neschází nebo není po určitou dobu obsazen a z toho důvodu není společnost schopna navazovat právní vztahy nebo realizovat základní rozhodnutí nutné k jejímu chodu. Tento důvod zrušení vychází a reflektuje předchozí ust. § 68 odst. 6 písm. a) ObchZ, nikoliv však bezvýhradně.

Nová úprava obsažená v NOZ se totiž zúžila v podstatě na neschopnost statutárního orgánu, resp. ve vztahu k tématu příspěvku jednatele,¹⁴³ či více jednatelů, jedná-li se o kolektivní orgán,¹⁴⁴ se déle než dva roky usnášet. Jakékoliv důvody neschopnosti statutárního orgánu se usnášet, jsou důvodem pro zrušení společnosti soudem, trvá-li tento stav déle než dva roky. Samotná neschopnost statutárního orgánu se usnášet může být zapříčiněna jak nejmenováním nových jednatelů po skončení jejich funkce, tak i nesvoláním kolektivního orgánu, nebo nižší účastí na zasedání kolektivního orgánu, než je předepsána společenskou smlouvou.

Soud se o takové skutečnosti pak může dozvědět jak z vlastní činnosti, resp. z podnětu rejstříkového soudu, z podnětu třetích osob, tak i na podnět společnosti samé, resp. jejich orgánů, či společníků.

Otázkou pak zůstává vztah ust. § 172 odst. 1 písm. c) NOZ a § 165 odst. 1 NOZ, na jehož základě je možno situace nedostatečného obsazení počtu členů statutárního orgánu řešit prostřednictvím soudu, který na návrh toho, kdo osvědčí právní zájem jmenuje chybějící členy na dobu, než budou noví členové povoláni postupem určeným v zakladatelském právním jednání. Rozhodujícím kritériem pro aplikaci § 172 odst. 1 písm. c) NOZ je tak zřejmě čistě hledisko časové.

Oproti úpravě obsažené v § 68 odst. 6 písm. a) ObchZ tedy v ust. § 172 odst. 1 písm. c) NOZ odpadla možnost zrušit z důvodů, že se nekonala po dobu uplynulých dvou let valná hromada společnosti a stejně tak odpadá otázka související s nezvolením členů dozorčí rady společnosti. Otázkou pak zůstává, zdali by například nekonání valné hromady společnosti s.r.o. nešlo argumentačně podřadit pod ust. § 93 písm. b) ZOK, když se domnívám, že by tomu tak mohlo být.¹⁴⁵

¹⁴² DVOŘÁK, T. Společnost s ručením omezeným. 2. vydání. Praha: ASPI, 2005, s. 391

¹⁴³ Srov. § 194 z. č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních korporacích

¹⁴⁴ Srov. §156 odst.1 z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník a § 44 odst. 5 z. č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních korporacích

¹⁴⁵ Srov. kap. 4.3.2

Ad d) § 172 odst. 1 písm. d) NOZ je pak blanketním zmocňovacím ustanovením, které opravňuje soud k rozhodnutí o zrušení společnosti i z dalších důvodů vyjádřených jak v obecné části NOZ, tak i v dalších speciálních zákonech a předpisech jako ZOK¹⁴⁶ a ZVR.¹⁴⁷ Ve vztahu k společnosti s.r.o. je z úpravy NOZ důležitá zejména úprava korporací obsažená v ust. § 210 a násl. NOZ. Konkrétně pak ust. § 211 odst. 2 NOZ, které stanoví, že klesne-li počet členů korporace pod počet stanovený zákonem, soud ji i bez návrhu zruší a rozhodne o její likvidaci. Nejprve jí však poskytne přiměřenou lhůtu ke zjednání nápravy. Jedná se tak o speciální situaci ve vztahu ke zrušení právnické osoby dle § 172 odst. 1 písm. b) NOZ. Ve vztahu ke společnosti s.r.o. totiž v souladu s § 11 odst. 1 ZOK platí, že podmínkou vzniku společnosti s.r.o. je účast alespoň jednoho společníka a dojde-li tedy k zániku účasti takové společnosti, aniž by za něj bylo právní nástupnictví, je splněna hypotéza § 211 odst. 2 NOZ, neboť tak klesne počet členů korporace pod počet stanovený zákonem.

Dalším obecným důvodem upraveným v NOZ, který lze subsumovat pod ust. § 172 odst. 1 písm. d) NOZ je důvod obsažený v ustanoveních společných, přechodných a závěrečných, konkrétně pak v ust. § 3041 odst. 2 NOZ, které stanoví právnickým osobám obecně povinnost přizpůsobit do tří let od nabytí účinnosti NOZ společenskou smlouvu nebo statut podmínkám NOZ a doručit ji orgánu veřejné moci, který vede rejstřík, do něhož je právnická osoba zapsaná. Přičemž, neučiní-li tak, příslušný orgán veřejné moci ji k tomu vyzve a stanoví ve výzvě dodatečnou přiměřenou lhůtu ke splnění této povinnosti; uplyne-li dodatečná lhůta marně, soud právnickou osobu na návrh orgánu veřejné moci nebo osoby, která na tom osvědčí právní zájem, zruší a nařídí její likvidaci. Ve vztahu k tématu této práce – likvidace společnosti s.r.o. je však na místě uvést, že ust. § 3041 odst. 2 NOZ je jako obecné ustanovení modifikováno speciální úpravou ust. § 777 odst. 2 ZOK, o kterém bude pojednáno v následující kapitole a tedy pro společnost s.r.o. se úprava ust. § 3041 odst. 2 NOZ neužije.

Do skupiny obecných důvodů nuceného zrušení společnosti musíme zahrnout rovněž důvody zrušení společnosti spojené s insolvenčním řízením vedeným dle z. č.

¹⁴⁶ Např. § 93, § 149 odst. 4, § 198 odst. 3, § 201 odst. 4 a § 241 odst. 2 z. č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních korporacích

¹⁴⁷ Např. § 9 odst. 1, § 105, § 122 odst. 3 z. č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob

182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, resp. z rozhodnutí insolvenčního soudu, bylo-li rozhodnuto o řešení úpadku konkursem.

In concreto se pak jedná o situaci upravenou v rámci § 173 odst. 2 NOZ, který stanoví, že společnost se zrušuje ex lege na základě zrušení konkursu po splnění rozvrhového usnesení dle § 308 odst. 1 písm. c) IZ, nebo zrušením konkursu proto, že majetek společnosti s ručením omezeným je zcela nepostačující; přitom se nepřihlíží k věcem, právům a jiným majetkovým hodnotám vyloučeným z majetkové podstaty (§ 308 odst. 1 písm. d) IZ) a současně bude po skončení takového insolvenčního řízení objeven dodatečně majetek společnosti (§ 173 odst. 2 NOZ in fine). V takovém případě nedojde k obnovení insolvenčního řízení, ale taková společnost vstoupí ve vztahu k tomuto nově objevenému majetku ex lege do likvidace. Likvidaci však není nutno provádět v souladu s § 173 odst. 2 NOZ, pokud po zrušení konkursu „nemá společnost žádný majetek a je možno přímo navrhnout výmaz společnosti z obchodního rejstříku.“¹⁴⁸

4.3.2 Důvody nuceného zrušení společnosti dle ZOK

Jak již bylo v předcházející kapitole nastíněno, na obecnou úpravu nuceného zrušení právnických osob obsaženou v NOZ pak navazuje speciální úprava obsažená § 93 ZOK, která se však již nevztahuje na všechny právnické osoby, ale pouze na obchodní korporace¹⁴⁹ a tedy bez dalšího i na společnost s ručením omezeným. Z tohoto pohledu by se dala i úprava § 93 ZOK označit ve vztahu k společnosti s.r.o. a důvodům nuceného zrušení z jistého pohledu jako obecná, když další speciální úpravu důvodů nuceného zrušení společnosti najdeme obsaženou v rámci části ZOK věnované úpravě společnosti s ručením omezeným a tyto pak jsou důvody již čistě zvláštními, dopadající pouze na společnost s.r.o. a nelze je tedy aplikovat na jinou formu právnické osoby, resp. obchodní korporace.

V souladu s ust. § 93 ZOK lze tedy ke zrušení společnosti s likvidací rozhodnutím soudu přistoupit, jestliže společnost:

- a) pozbyla všechna podnikatelská oprávnění; to neplatí, byla-li založena i za účelem správy vlastního majetku nebo za jiným účelem než podnikání,

¹⁴⁸ POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol., Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 384

¹⁴⁹ K pojmu obchodní korporace srov. § 1 z. č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních korporacích

- b) není schopna po dobu delší než 1 rok vykonávat svou činnost a plnit tak svůj účel,
- c) nemůže vykonávat svou činnost pro nepřekonatelné rozpory mezi společníky, nebo
- d) provozuje činnost, kterou podle jiného právního předpisu mohou vykonávat jen fyzické osoby, bez pomoci těchto osob.

Ad a) Jedná se o důvod, jež byl převzat z úpravy § 68 odst. 6 písm. b) ObchZ a správně doplněn v tom směru, že důvodem zrušení společnosti je skutečnost, že společnost pozbude všechna podnikatelská oprávnění, což je logické doplnění kopírující všeobecně zastávaný názor, že má-li společnost více oprávnění k podnikatelské činnosti, není ztráta jednoho z nich důvodem ke zrušení celé společnosti. Důvodem ke zrušení společnosti je tak dán až tehdy, kdy společnost pozbude poslední z těchto oprávnění.

Další doplnění § 93 písm. a) ZOK proti úpravě ObchZ pak vychází jak ze skutečnosti, že společnost s.r.o. může být založena i za jiným než podnikatelským účelem (srov. a contrario § 2 odst. 1 ZOK) a poté neexistence podnikatelského oprávnění nemůže být logicky důvodem pro zrušení společnosti, tak rovněž odráží výsledky judikaturní činnosti Nejvyššího Soudu.¹⁵⁰ Citované rozhodnutí NS vyřešilo dlouho diskutované otázky, když určilo, že správa vlastního majetku není podnikáním ve smyslu § 2 odst. 1 ObchZ (nově § 420 odst. 1 NOZ), ale jinou činností, a dále, že je možno založit společnost s.r.o. výhradně za účelem správy vlastního majetku, tj. aniž by měla v obchodním rejstříku zapsán předmět podnikání.

Ad b) Pod písm. b) § 93 ZOK je uveden zdánlivě zcela nový důvod zrušení společnosti v podobě neschopnosti společnosti po dobu delší než 1 rok vykonávat svou činnost a plnit tak svůj účel. Osobně však nepovažuji tento důvod zrušení ani tak za nový, jako spíše za zobecnění zrušovacího důvodu uvedeného v § 68 odst. 6 písm. a) ObchZ, když všechny důvody obsažené v citovaném ust. ObchZ jsou dle mého názoru subsumovatelné pod neschopnost společnosti vykonávat svou činnost a plnit svůj účel.

¹⁵⁰ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21. 05. 2008, sp. zn. 29 Cdo 152/2007: „Správa vlastního majetku není podnikáním, a nemůže být proto ani předmětem podnikání obchodní společnosti. Jde o činnost, jež je vlastní každé obchodní společnosti, neboť je nezbytná k jejímu řádnému fungování. Ke správě vlastního majetku není třeba žádného úředního povolení. Společnost s ručením omezeným lze založit i za jiným než podnikatelským účelem, a nelze proto vyloučit založení společnosti, jejímž předmětem činnosti bude právě správa vlastního majetku.“

Ve vztahu k řešenému důvodu B. Havel¹⁵¹ zastává názor, že: „pokud korporace činnost vykonávat může, ale nechce, není to důvod pro její zrušení.“ Osobně se však z citovaným názorem neztotožňuji, když dle mého názoru je neschopnost společnosti vykonávat činnost a plnit tak svůj účel vázána nikoliv na volní složku orgánů společnosti, a tedy na skutečnost, že společnost např. nechce svolat valnou hromadu, resp. valná hromada nechce projednat účetní závěrku (§ 181 ZOK), ale na objektivní stav, kdy přesto, že měla společnost projednat účetní závěrku, tak neučinila, a to i přesto, že tak učinit mohla. Pokud se tedy ve vztahu k tomuto příkladu společnost rozhodla dobrovolně danou zákonem stanovenou povinností nesplnit, jedná se o situaci, kdy společnost není schopna (i když na základě subjektivních důvodů) vykonávat svou činnost a plnit tak svůj účel a při překročení dané roční lhůty se tak jedná o důvod zrušení společnosti soudem.

Dále mám za to, že nadále platí závěry dosavadní judikatury,¹⁵² že v případě, že společnost odstraní okolnost, resp. důvod pro nějž byl návrh na její zrušení podán ještě před rozhodnutím soudu o jejím zrušení, odpadá důvod pro její zrušení a soud návrh zamítne.

Ad c) V tomto případě se již jedná o důvod zcela převzatý z úpravy ObchZ (§ 68 odst. 3 písm. c) ObchZ) a tedy situaci, kdy je společnost ochromena rozpory mezi společníky, pro něž nemůže vykonávat svou činnost a ani se společníci neshodnou na zrušení společnosti na základě jejich dobrovolného rozhodnutí.¹⁵³ V souladu s judikaturou NS¹⁵⁴ pak skutečnost, že společnost pro nepřekonatelné rozpory mezi společníky nevyvíjí žádnou činnost, není důvodem k zrušení účasti společníka ve společnosti (§ 205 NOZ), ale právě pro zrušení společnosti soudem.

Ve své podstatě tak důvod vtělený do tohoto písmene není ničím jiným než rozvinutím důvodu vtěleného do ust. § 93 písm. b) ZOK, když nepřekonatelné rozpory mezi společníky pro které společnost nemůže vykonávat svou činnost brání plnění účelu pro který byla společnost založena.

Ad d) Důvod nuceného zrušení obsažený v ust. § 93 písm. d) ZOK navazuje na ust. § 2 odst. 2 ZOK a jedná se opět v podstatě o přenesení úpravy ObchZ, konkrétně pak § 68 odst. 6 písm. e).

¹⁵¹ HAVEL, B. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 211

¹⁵² Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 07. 02. 2006, sp. zn. 29 Odo 1238/2005

¹⁵³ Srov. kap. 4.2.3

¹⁵⁴ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 05. 04. 2006, sp. zn. 29 Odo 389/2005

Poměr mezi fyzickou osobou, která je oprávněna k výkonu činnosti dle zvláštního předpisu¹⁵⁵ a společností s.r.o., pro kterou danou činnost vykonává, není přitom zpravidla předepsán. Musí se však jednat o vztah, který zajistí úzkou vazbu mezi společností a danou fyzickou osobu - v úvahu tak přichází postavení společníka, či jednatele, případně vztah založený smlouvou (pracovní poměr, smlouva o dílo, příkazní smlouva, atd.). „Takových oprávněných osob v jedné společnosti může být i více.“¹⁵⁶

Tento důvod však tedy není obecný pro všechny společnosti, ale vztahuje se pouze na ty společnosti, které vykonávají činnost příslušející dle zvl. předpisů pouze fyzickým osobám se zvláštní způsobilostí.

Na obdobnou, resp. stejnou pozici jako § 93 ZOK ve vztahu k rozdělení důvodů nuceného zrušení na zvláštní a obecném bych si dovilil zařadit rovněž přechodné ustanovení obsažené v § 777 odst. 2 ZOK, které se rovněž vztahuje na všechny obchodní korporace, a tedy i na společnost s.r.o., nikoliv však na právnické osoby obecně. Předně je na místě upřesnit, že předmětné ustanovení modifikuje obecné pravidlo obsažené v § 3041 NOZ.

Ust. § 777 odst. 2 stanoví povinnost obchodních korporací, přizpůsobit do 6 měsíců od nabytí účinnosti ZOK listiny dle odst. 1 (společenské smlouvy) úpravě ZOK a doručit je do sbírky listin. Neučiní-li tak, rejstříkový soud je k tomu vyzve a stanoví ve výzvě dodatečnou přiměřenou lhůtu ke splnění této povinnosti; uplyne-li dodatečná lhůta marně, soud na návrh rejstříkového soudu nebo osoby, která na tom osvědčí právní zájem, zruší obchodní korporaci a nařídí její likvidaci.

Dříve než se pustím do rozboru daného ustanovení ZOK, rád bych se pozastavil nad otázkou otevírající možné výkladové problémy, a to jakým způsobem vyložit pojem společenská smlouva, který je prostřednictvím odkazu do odst. 1 § 777 ZOK užit i v rámci odst. 2. Na první pohled by se mohlo zdát, že použití pojmu není problematické, když ZOK ve svých obecných ustanoveních stanoví, že pod pojem společenská smlouva se subsumuje i pojem stanovy a zakladatelská listina. Při bližším pohledu na dikci § 3. odst. 3 ZOK, které obsahuje uvedené výkladové pravidlo, však nelze toto řešení pro ust. § 777 ZOK bez dalšího aplikovat, když § 3.

¹⁵⁵ Např. z. č. 85/1996 Sb., o advokacii, z. č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnických, z. č. 523/1992 Sb., o daňovém poradenství a Komoře daňových poradců České republiky, atd.

¹⁵⁶ BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. Komentář k zákonu o obchodních korporacích. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 57

odst. 3 ZOK se vztahuje pouze na část první, hlavu I. a IV. ZOK. Tuto skutečnost však považují nikoli za záměr, ale za chybu zákonodárce. V opačném případě by ustanovení nebylo věcně smysluplné, když stanovení povinnosti pro společnost s.r.o. přizpůsobit společenskou smlouvu, ale nikoliv již zakladatelskou listinu v případě unipersonálních společností je absurdní. Z toho důvodu by bylo vhodné de lege ferenda pojem nahradit např. obecným pojmem zakladatelské právní jednání, případně modifikovat § 3. odst. 3 ZOK.

Předmětné ustanovení § 777 odst. 2 ZOK pak stanoví povinnost přizpůsobení společenských smluv a jejich doručení do sbírky listin do 6 měsíců od nabytí účinnosti ZOK, čímž toto speciální ustanovení zkracuje společnosti obecnou lhůtu stanovenou pro právnické osoby v § 3041 odst. 2 NOZ. V této 6 měsíční lhůtě musí být tedy dohodou všech společníků, či rozhodnutím valné hromady (je-li ji toto oprávnění společenskou smlouvou svěřeno) změněna společenská smlouva tak, aby tato byla v souladu s kogentními ustanovení ZOK. V každém případě musí být o daném rozhodnutí vyhotoven notářský zápis, resp. v případě rozhodnutí valné hromady musí být dané rozhodnutí notářským zápisem osvědčeno,¹⁵⁷ v opačném případě je takové rozhodnutí absolutně neplatné.¹⁵⁸

Při nesplnění této povinnosti v zákonné 6 měsíční lhůtě, vyzve rejstříkový soud společnost k dodatečnému splnění této povinnosti a stanoví ji za tím účelem přiměřenou dodatečnou lhůtu. V případě, že společnost nesplní danou povinnost ani v dodatečné lhůtě na základě výzvy rejstříkového soudu, soud ji na návrh rejstříkového soudu, či osoby, která na tom osvědčí právní zájem, zruší a nařídí její likvidaci.

Na výše popsané „obecné“ důvody nuceného zrušení obsažené v ZOK, věnované obecně všem formám obchodních korporací, pak z moci speciálních ustanovení obsažených v rámci právní úpravy společnosti s.r.o. navazují zvláštní důvody zrušení společnosti s.r.o. soudem, které dopadají výlučně na společnost s.r.o. a v jiných formách obchodních společností je není možné uplatnit.

Pro níže uvedené zvláštní důvody zrušení společnosti s ručením omezeným platí, že jsou převážně sankční povahy ve vztahu k neplnění zákonných povinností

¹⁵⁷ Srov. § 147 odst. 1 a 2 ve spojení s § 776 odst. 2 z. č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních korporacích

¹⁵⁸ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 03. 2011, sp. zn. 29 Cdo 282/2010

společnosti, zejména pak ve vztahu k nabývání obchodního podílu a obsazení orgánů společnosti. Jedná se tak o následující situace:

a) Pokud společnost sama nabude všechny své podíly, vzniká jí povinnost v 3 měsíční lhůtě od nabytí posledního z nich převést všechny, nebo některé z nich na třetí osobu. Neučiní-li tak, je soud oprávněn takovou společnost i bez návrhu zrušit (§ 149 odst. 4 ZOK). Převedeny však nemusí být všechny podíly z vlastnictví společnosti, když k splnění povinnosti stanovené tímto ustanovením postačí pouze převod jednoho z nich.

Již z výše uvedeného je patrné, že proti úpravě ObchZ¹⁵⁹ došlo ke změně možnosti společnosti nabývat vlastních podílů, nejde-li o jejich nabytí smlouvou o převodu obchodního podílu (§ 33 ve spojení s § 149 odst. 1 ZOK). Nabytí vlastního podílu přechodem¹⁶⁰ tedy není zakázáno. Na společnost však nepřechází uvolněný podíl dle § 212 ZOK, jelikož tento společnost spravuje pouze jako zmocněnec. Společnost s.r.o. rovněž není již více povinna převést každý vlastní podíl, který nabude, a stává se tak svým vlastním společníkem, i když „její vlastnictví je z pohledu modalit vlastnického práva značně omezené podle § 149 odst. 2 a 4 ZOK.“¹⁶¹

Vzhledem k tomu, že se jedná o důvod odstranitelný, bude soud postupovat v souladu s ust. § 172 odst. 2 NOZ a před vydáním daného rozhodnutí o zrušení poskytne společnosti přiměřenou lhůtu k odstranění daného důvodu.

b) Ustanovení § 198 odst. 3 ZOK poskytuje velmi účinný nástroj k řešení situací, kdy v důsledku smrti jednatele, jeho odstoupení nebo odvolání z funkce, anebo jiného ukončení jeho funkce, nezvolí valná hromada společnosti s.r.o. do 1 měsíce jednatele nového, v důsledku čehož nemá společnost jednatele vůbec, nebo v případě, kdy společenská smlouva stanoví požadavek společného jednání více jednatelů a takový počet jednatelů nemá společnost k dispozici, či v případě kdy jednatelé tvoří kolektivní orgán (§ 194 odst. 2 ZOK)¹⁶² a jejich počet klesne pod hranici její usnášedšchopnosti.

¹⁵⁹ Srov. § 120 z. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

¹⁶⁰ Např. vydržením, děděním, přivlastněním, atd.

¹⁶¹ ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 289

¹⁶² V případě kolektivního orgánů, je možné jejich nedostatečné obsazení řešit rovněž pomocí institutu kooptace (§ 194 odst. 2 ve spojení s § 444 z. č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních korporacích)

Ust. § 198 odst. 3 ZOK tedy normuje, že nebude-li tedy zvolen nový jednatel valnou hromadou do 1 měsíce poté, co zanikla funkce předchozímu jednatele dle § 198 odst. 1 ZOK, jmenuje jej soud na návrh osoby, která na tom má právní zájem, ale pouze na dobu, než bude řádně zvolen nový jednatel, jinak může soud i bez návrhu společnosti zrušit a nařídit její likvidaci.

Ke jmenování jednatele je místně a věcně příslušným soudem krajský soud, v jehož obvodu má společnost, jíž se jmenování jednatele týká, sídlo. Jedná se o řízení návrhové, které lze zahájit na návrh osoby, která na tom má právní zájem. Takovou osobou může být kdokoliv ze společnosti nebo i osoba třetí (např. věřitel). Zde bych upozornil na formulaci, že daná osoba má na věci právní zájem, nikoliv však, že navrhovatel musí daný právní zájem osvědčit. Z tohoto dovozují, že bude stačit právní zájem tvrzený a nebude jej tak nutno osvědčovat, což je rovněž logické s ohledem na to, že dané rozhodnutí by mělo plnit rovněž ochrannou funkci a průtahy jednání související s osvědčováním zájmu by tuto funkci narušilo.

Na rozdíl od úpravy ObchZ se neuplatní pravidla o možnosti jmenovat jednatelem společníka i bez jeho souhlasu a tak je ke jmenování jednatele soudem nezbytný jeho souhlas. Funkční období takto zvoleného jednatele je časově omezeno do okamžiku řádného zvolení nového jednatele, které by mělo proběhnout na nejbližším zasedání valné hromady.¹⁶³

Tento zvláštní důvod zrušení společnosti má sankční povahu, neboť umožňuje postupovat soudu dle výše uvedeného až v případě, že valná hromada nesplní v zákonné lhůtě svoji povinnost jmenovat nového jednatele, či není-li vůbec podán návrh na jmenování jednatele soudem. Jedná se tak opět o jistou formu ochrany před pasivitou společnosti.

Kdy však může skutečně soud společnost z daného důvodu zrušit? Osobně se domnívám, že ke zrušení společnosti může soud i bez návrhu přistoupit jednak v situaci, kdy návrh na jmenování jednatele soudem není vůbec podán. Dále pak lze k nucenému zrušení přistoupit i v případě, kdy dojde ke jmenování jednatele soudem na návrh osoby, která na tom má právní zájem a pakliže bude společnost následně nečinná a nezvolí řádně nového jednatele na svém prvním zasedání po zvolení

¹⁶³ BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. Komentář k zákonu o obchodních korporacích. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 899

jednatele soudem, či v případě, že se valná hromada vůbec nesejde v termínu, kdy by se měla se zákona¹⁶⁴ sejít.

Opět se jedná o důvod odstranitelný a tak soud poskytne před rozhodnutím o zrušení společnosti v souladu s § 172 odst. 2 NOZ společnosti lhůtu k odstranění daného porušení.

Na základě odkazu v ust. § 201 odst. 4 ZOK se výše uvedené vztahuje i na členy dozorčí rady.

c) Ust. § 215 odst. 1 ZOK pak upravuje obdobně jako obchodní zákoník řešení, kdy uvolněný podíl společníka se nepodaří převést dle § 213 ZOK a vypořádací podíl je tak stanoven a vyplacen oprávněné osobě postupem dle § 214 ZOK.

V takové situaci společnost stále však drží jako zmocněnec (§ 212 odst. 3 ZOK) uvolněný podíl, na nějž však již bylo oprávněné osobě¹⁶⁵ splněno, co splněno být mělo a proto § 215 odst. 1 ZOK stanoví pro společnost, resp. její valnou hromadu dvě možná řešení této situace, a to (i) buďto do 1 měsíce od vyplacení vypořádacího podílu dle § 214 ZOK rozhodnout o přechodu uvolněného a vyplaceného podílu poměrně na zbývajících společníky dle jejich podílů a to za protiplnění nejméně ve výši vyplaceného vypořádacího podílu, anebo (ii) sníží základní kapitál o vklad společníka, jehož účast ve společnosti zanikla. Nesplní-li společnost tuto povinnost soud ji i bez návrhu zruší a nařídí její likvidaci. Vzhledem k tomu, že se jedná o důvod odstranitelný, bude soud postupovat v souladu s ust. § 172 odst. 2 NOZ a před vydáním daného rozhodnutí o zrušení poskytne společnosti přiměřenou lhůtu k odstranění daného důvodu.

Domnívám se, že dřívější judikatura Vrchního soudu v Praze¹⁶⁶ je plně aplikovatelná i po rekodifikaci ve vztahu k § 215 odst. 1 ZOK, když na jejím základě platilo, že pokud dojde k převodu uvolněného podílu po zákonné lhůtě stanovené k jeho převodu, avšak před pravomocným rozhodnutím soudu o zrušení společnosti, uvolněný podíl takovým převodem zaniká a tím také zaniká možnost soudu rozhodnout o zrušení společnosti.

¹⁶⁴ Srov. § 181 a násl. z. č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních korporacích

¹⁶⁵ Např. dědic, insolvenční správce, věřitel bývalého společníka, atd.

¹⁶⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 14.12. 2000, sp. zn. 7 Cmo 783/2000

d) Posledním důvodem zrušení společnosti soudním rozhodnutím, obsaženým v úpravě věnované výhradně společnost s.r.o., je důvod vtělený do ust. § 241 odst. 2 ZOK, který opravňuje společníky domáhat se u soudu zrušení společnosti, ale to však pouze za předpokladu, že společenská smlouva na tuto možnost pamatuje a výslovně upravuje důvody a podmínky takového zrušení. V takovém případě se může domáhat u příslušného soudu zrušení společnosti byť i jediný, menšinový společník.

Obdobně, jako v případě § 152 odst. 2 ObchZ, ze kterého předmětné ustanovení ZOK vychází, se jedná v podstatě o smluvní úpravu podmínek rozhodnutí soudu, za kterých se může společník domáhat u příslušného soudu zrušení společnosti. K samotnému zrušení však dochází až daným soudním výrokem. Úprava takové dispozice musí být dostatečně určitá a nesmí porušovat kogentní ustanovení právních předpisů, popř. obházet účel zákona.¹⁶⁷

Toto ustanovení se jeví jako účelné zejména využívat ve dvoučlenných společnostech s rovným počtem hlasů společníků, kdy tento stav přinejmenším komplikuje, spíše však vylučuje možnost rozhodovat o společnosti hlasováním. Společníci tak mohou ve společenské smlouvě zakotvit, že v případě neshody na zásadních otázkách, mají právo navrhnout, aby společnost byla rozhodnutím soudu zrušena.

Závěrem této podkapitoly, která uzavírá část práce věnovanou zrušení společnosti s ručením omezeným, resp. důvodům jejího zrušení, bych si dovilil rekapitulovat a sumarizovat, že přestože nová úprava zrušení společnosti obsažená po rekodifikaci soukromého práva v NOZ a ZOK vychází a do jisté míry a přebírá úpravu ObchZ, nejedná se o doslovné přebrání, když koncepční změny jsou viditelné jak v systematice tohoto institutu, tak i v pojetí jednotlivých důvodů.

Tyto změny a úpravy mnohdy zpřesňují zákonné formulace a odstraňují tak výkladové nejasnosti, ale na druhé straně rovněž přináší i nepřesnosti nové a zejména poměrně běžné použití neurčitých právních pojmů ponechává značné prostory pro různost výkladů a interpretací, když lze předpokládat, že výklad těchto pojmů se bude zajisté do značné míry lišit. Bude tedy až věcí praxe, doktrinního výkladu a soudní judikatury, aby se s možnými nastíněnými problémy vypořádaly a

¹⁶⁷ POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol., Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 678-79

stanovily meze a hranice výkladu těchto pojmů a mě nezbyvá než doufat, že mé názory a případné závěry obsažené výše budou natolik relevantní, že budou jako podklad použitelné k další diskuzi.

5. Neplatnost společnosti s ručením omezeným

Stejně tak jako v případech zrušení společnosti popsaných v předcházející kapitole, nastupuje proces likvidace obligatorně i v případech, kdy byla společnost prohlášena soudem za neplatnou (§ 129 odst. 2 NOZ). Z tohoto důvodu považuji za vhodné se blíže zabývat rovněž institutem prohlášení společnosti za neplatnou.

Institut neplatnosti společnosti byl v důsledku harmonizačních snah Evropské unie do českého právního řádu poprvé vtělen již novelou ObchZ provedenou z. č. 142/1996 Sb. Teprve však až novelizace ObchZ provedená z. č. 370/2000 Sb., resp. na jejím základě nově zařazený § 68a, přinesla požadovanou harmonizaci s První směrnicí Rady ES¹⁶⁸.¹⁶⁹

Nová právní úprava obsažená v § 128 a násl. NOZ nově tuto úpravu rozšířila na všechny právnické osoby¹⁷⁰ a úprava § 92 ZOK pak v souladu se směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2009/101/ES doplňuje obecná pravidla neplatnosti společnosti, která obsahuje NOZ, avšak již pouze ve vztahu k obchodním korporacím.

Institut neplatnosti společnosti, jak jej v souladu s uvedenou směrnicí upravuje platné české právo, dopadá a vypořádává se s „citlivou“ situací, kdy byla společnost zapsána do obchodního rejstříku a tedy platně vznikla i navzdory tomu, že její ustavující právní jednání bylo stíženo takovou vadou, která měla být v řízení o povolení zápisu při zkoumání rejstříkovým soudem odhalena (§ 90 a násl. ZVR) a na jejímž základě měl být návrh na zápis společnosti odmítnut (§ 86 ZVR). Pro úplnost doplňuji, že vyjma pochybení soudu, by pak k takovému zápisu společnosti do

¹⁶⁸ Směrnice rady ES č. 68/151/ES, o koordinaci ochranných opatření, která jsou na ochranu zájmu společníků a třetích osob vyžadována od společností, za účelem dosažení rovnocennosti těchto opatření, která byla vzhledem k značným novelizacím rekodifikována směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2009/101/ES, o koordinaci ochranných opatření, která jsou na ochranu zájmů společníků a třetích osob vyžadována v členských státech od společností ve smyslu čl. 48 druhého pododstavce Smlouvy, za účelem dosažení rovnocennosti těchto opatření (dále jen „První směrnice“).

¹⁶⁹ Viz dále PELIKÁNOVÁ I., ČERNÁ, S. a kol. Obchodní právo. Společnosti obchodního práva a družstva. II. díl. Praha: ASPI, 2006, s. 80

¹⁷⁰ Shodně obsahuje obecnou úpravu neplatnosti právnických osob např. ve Francii – čl. 1844-10 Code Civil des Français, naopak např. Německo obecnou úpravu neplatnosti právnické osoby nemá, upravuje však tento institut ve vztahu k společnosti s.r.o. v rámci (§ 75 – § 77 GmbH).

obchodního rejstříku mohlo dojít rovněž v důsledku fikce zápisu (§ 98 ZVR). „Takto vzniknuvší právní útvar se fakticky jako společnost chová a vůči svým společníkům i třetím osobám vystupuje jako řádný subjekt práva, byť za obchodní společnost nemůže být považován, neboť vady, jež se objevily při jeho zřizování, brání jeho vzniku a nabytí právní subjektivity“¹⁷¹

Poněkud zavádějící se pak může jevit pojem neplatnosti, který byl a je pravidelně chápán ve vztahu k právnímu jednání a ve vztahu k právnickým osobám se objevil až v důsledku výše uvedené První směrnice. Nelze než souhlasit s I. Pelikánovou, že „základem problému je skutečnost, že obchodní společnost je nejenom právnickou osobou, ale současně i smlouvou“.¹⁷² Pokud bychom na zakladatelské právní jednání totiž aplikovali ustanovení § 580 a násl. NOZ o neplatnosti právních jednání a zakladatelské právní jednání by bylo prohlášeno za neplatné, nebyla by společnost platně ustavena a tedy by ani nemohla vzniknout a bylo by ji tak možno kdykoliv vymazat z obchodního rejstříku. A právě tato situace naráží na základní principy právního státu, zejména pak ve vztahu k právním vztahům, do nichž vadně vzniklá společnost vstoupila s třetími osobami a jejich právní jistoty, neboť takové právní vztahy by byly v podstatě uzavřeny s neexistujícím subjektem a jednalo by se tak o jednání nulitní, čímž by bylo nepřijatelným způsobem zasaženo do právního postavení třetích osob při současném porušení zásady ochrany práv nabytých v dobré víře, když tyto třetí osoby jednaly v dobré víře v zápis v obchodním rejstříku a tedy v souladu s principem materiální publicity.

Z důvodů právě výše popsaných pak tedy nastupuje předmětný institut, který sanuje důsledky neplatnosti právního jednání, jímž byla společnost ustavena, a to tak, že tato právní jednání nemají následky s neplatností obecně spojované, ale je založen důsledek jiný – prohlášení společnosti za neplatnou.¹⁷³ Tato konvalidace neplatnosti je pak v zákoně, resp. v ust. § 128 NOZ promítnuta tím způsobem, že se po vzniku právnické osoby, resp. v našem případě společnosti s.r.o. nelze domáhat určení, že tato nevznikla a nelze tak zrušit její zápis do obchodního rejstříku. „Jde o

¹⁷¹ POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol., Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 390

¹⁷² PELIKÁNOVÁ, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 2. díl. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: Aspi, 2004, s. 260

¹⁷³ BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. Komentář k zákonu o obchodních korporacích. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 477

jakousi fikci vzniku společnosti“.¹⁷⁴ Na druhé straně, dikce § 128 NOZ ani výslovně nevylučuje určovací spor směřující k vyslovení neplatnosti ustavujícího právního jednání rozhodnutím soudu a pomineme-li otázku nutnosti prokázání naléhavého právního zájmu k přípustnosti takové žaloby, stejně by důsledkem daného soudního rozhodnutí nemohlo být zrušení zápisu společnosti do obchodního rejstříku.

Jinými slovy, jakmile byla jednou společnost, byť v rozporu se zákonem, do obchodního rejstříku zapsána, nelze takové pravomocné rozhodnutí¹⁷⁵ zrušit, když zákon nabízí, v souladu s čl. 12 První směrnice, v ust. § 129 odst. 1 NOZ a navazujícím § 92 ZOK jiné řešení a tím je prohlášení společnosti za neplatnou. Je důležité si rovněž uvědomit, že ne všechny důvody neplatnosti společenské smlouvy vedou k prohlášení společnosti za neplatnou a k takovému prohlášení lze tak přistoupit pouze z nejzávažnějších nedostatků při jejím ustavování, kterou jsou taxativně stanoveny v předmětných ustanoveních.

Jak již bylo nastíněno, jedná se o důsledky vad při ustavování společnosti, a tedy vad fáze, která předchází samotnému vzniku společnosti. Jestliže tedy byla společnost řádně ustavena a dané vady, pro něž by bylo možno přistoupit k prohlášení společnosti za neplatnou, se vyskytnou až dodatečně, po jejím vzniku, nelze z těchto přistoupit k prohlášení o neplatnosti společnosti, ale je pouze ke zrušení společnosti soudem.¹⁷⁶

Stejně tak je pro prohlášení společnosti za neplatnou nezbytné, aby takový nedostatek trval i v době soudního rozhodování o neplatnosti. Po odstranění nedostatku již soud nemůže danou společnost za neplatnou prohlásit.¹⁷⁷ Dlouho diskutovaným problémem¹⁷⁸ pak byla z praxe vyvstálá otázka, zdali má soud před prohlášením společnosti za neplatnou poskytnout této analogicky k ust. § 68 odst. 7 ObchZ lhůtu k odstranění důvodu prohlášení společnosti za neplatnou. S rekodifikací však je již tato otázka uspokojivě vyřešena, když § 130 NOZ výslovně stanoví, že před rozhodnutím dle § 129 NOZ poskytne soud právnické osobě přiměřenou lhůtu ke zjednání nápravy, jedná-li se o závadu, kterou lze odstranit.

¹⁷⁴ PELIKÁNOVÁ, I. Komentář k obchodnímu zákoníku, 2. díl. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: Aspi, 2004, s. 261

¹⁷⁵ Jediným opravným prostředkem proti prvoinstančnímu rozhodnutí rejstříkového soudu, kterým byl vznik společnosti povolen, je odvolání. Žádné jiné opravné prostředky přípustné nejsou.

¹⁷⁶ Např. v souladu s § 172 odst. 1 písm. b) z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

¹⁷⁷ BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. Komentář k zákonu o obchodních korporacích. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 477

¹⁷⁸ Viz dále LÍBAL, B., MALENOVSKÝ, R. Menší úvaha stran § 68a obchodního zákoníku. Bulletin advokacie, 2010, č. 3, s. 23

Neodstraní-li tedy společnost ani v dodatečně soudem stanovené lhůtě důvod, pro nějž může být prohlášena za neplatnou, soud rozhodne usnesením o neplatnosti takové společnosti. Toto rozhodnutí se však nevztahuje k ustavujícímu právnímu jednání a neprohlašuje tak neplatnost založení, či jejího vzniku, ale neplatnost společnosti jako takové, již vzniklé a fakticky fungující. I přestože takové soudní rozhodnutí deklaruje neplatnost společnosti, která zde byla od počátku, tak na rozdíl od neplatnosti právního jednání, se neplatnost společnosti s ohledem na dikci § 129 odst. 2 NOZ váže na soudní rozhodnutí, na jehož základě tak tato nastává s účinky *ex nunc*, když na základě takového rozhodnutí nedochází k výmazu společnosti z obchodního rejstříku, ale nastává proces, který zákon spojuje se zrušením společnosti, resp. jeden ze způsobů a to je likvidace.¹⁷⁹

Tato skutečnost reflektuje, že taková společnost po určitou dobu vykonávala hospodářskou činnost spojenou se vznikem právních vztahů a tyto je nutno, resp. jejich majetkové důsledky, nezbytné s ohledem na ochranu třetích osob, jednajících v důvěru v zápis v obchodním rejstříku, vypořádat. Postupuje se tedy, jako by společnost řádně existovala, když „dnem právní moci rozhodnutí soudu o neplatnosti společnosti vstupuje tato do likvidace. O likvidaci již není dále samostatně rozhodováno, tento důsledek neplatnosti nastupuje *ex lege*.“¹⁸⁰ „Soud v tomto případě však nerozhoduje o zrušení společnosti a její likvidaci, likvidátora proto jmenuje společnost sama.“¹⁸¹

Na výše uvedené pak přímo navazuje ust. § 131 NOZ, které realizuje pravidlo čl. 13 První směrnice o tom, že prohlášení neplatnosti společnosti nemá vliv na platnost práv a povinností, která společnost za svého trvání nabyla, když tyto jsou pak vypořádány v rámci navazujícího procesu likvidace.

Ochranu majetkového postavení třetích osob sleduje i ust. § 92 odst. 3 ZOK, které stanoví společníkům povinnost splatit vklady do základního kapitálu neplatné společnosti. Využití tohoto ustanovení však závisí na posouzení likvidátora, zda je takové splacení potřebné k úhradě pohledávek třetích osoby za společností.

Závěrem tohoto obecného úvodu do institutu neplatnosti společnosti nezbyvá než shrnout, že faktické důsledky prohlášení společnosti za neplatnou jsou tedy

¹⁷⁹ SVEJKOVSKÝ, J., DEVEROVÁ, L. a kol. Právnícké osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 30

¹⁸⁰ DVOŘÁK, T. Neplatnost právníckých osob. Bulletin advokacie, 2003, č. 9, s. 44

¹⁸¹ POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol., Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 393

stejně, jako v případě zrušení společnosti soudem a úprava institutu neplatnosti společnosti tak existuje paralelně s institutem zrušení společností.

5.1 Procesní aspekty prohlášení společnosti s.r.o. za neplatnou

K rozhodování v řízení o prohlášení společnosti za neplatnou je věcně příslušný krajský soud (§ 3 odst. 2 písm. a) ZŘS) a místně příslušným je pak soud, u něhož je společnost zapsána v obchodním rejstříku (§ 86 odst. 1 ZŘS). Předmětné řízení lze zahájit jak na návrh, tak i ex officio. Účastníkem řízení je vždy společnost a domnívám se, že analogicky lze aplikovat i nálezy Ústavního soudu ze dne 12. 09. 1996, IV. ÚS 230/95, a tedy, že účastníky takového řízení budou i společníci dotčené společnosti a v případě zahájení řízení na návrh rovněž i navrhovatel.

Otázkou zůstává, zdali musí navrhovatel při podání daného návrhu osvědčit právní zájem, jako je tomu v případě návrhu na zrušení společnosti? A. J. Bělohlávek¹⁸² se domnívá (alespoň ve vztahu k § 92 ZOK), že tomu tak je, když svůj názor odvozuje od podmínek stanovených pro zrušení společnosti soudem dle § 93 ZOK. Já se však z výše uvedeným názorem neztotožňuji a spíše se přikláním k názoru opačnému, již dříve vyslovenému dalšími autory,¹⁸³ ač tento nepodporují příslušnými argumenty. K podpoře svého tvrzení tak připojuji alespoň názor, že lze-li řízení zahájit i bez návrhu, dá se dovodit, že takové řízení sleduje zejména ochranu třetích osob, či veřejného zájmu a tedy by stanovení právního zájmu bylo samo o sobě překážkou dosažení sledované teleologie. Stejně tak by soud měl povinnost v souladu s § 13 odst. 1 ZŘS zahájit řízení o prohlášení neplatnosti ex officio i následně poté, kdy by navrhovatel nebyl schopen na zahájení řízení osvědčit naléhavý právní zájem, z čehož plyne, že povinnost prokazovat právní zájem se jeví v daném případě jako bezpředmětná.

Pro úplnost závěrem této kapitoly doplňuji, že rozhodnutí o prohlášení společnosti za neplatnou se zapisuje do obchodního rejstříku, stejně tak jako se zakládá do sbírky listin (§ 65 písm. a) a § 66 písm. d) ZVR).

¹⁸² Srov. BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. Komentář k zákonu o obchodních korporacích. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 477

¹⁸³ Např. SVEJKOVSKÝ, J. in SVEJKOVSKÝ, J., DEVEROVÁ, L. a kol. Právnícké osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 29, a POKORNÁ, J. in POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol., Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 392

O jednotlivých důvodech prohlášení společnosti za neplatnou bude pojednáno v následujících podkapitolách v rozdělení na důvody neplatnosti společnosti dle NOZ a dle ZOK.

5.2 Důvody neplatnosti společnosti s.r.o. - systematika

Stejně tak jako úprava důvodu neplatnosti před rekonstrukcí obsažená v § 68a odst. 2 ObchZ, tak i nová úprava, resp. důvody prohlášení společnosti za neplatnou, jak jsou obsaženy v NOZ a ZOK vychází z čl. 12 První směrnice. Jak již bylo výše uvedeno, tak k prohlášení společnosti za neplatnou lze přistoupit pouze ze zákonem taxativně stanovených důvodů, které nemohou navíc být oproti znění směrnice dále rozšiřovány, když je nutno tyto vykládat restriktivně a v souladu se zněním a účelem První směrnice.¹⁸⁴

Úprava institutu neplatnosti pak byla ve vztahu ke společnosti s r.o. rozdělena do dvou samostatných předpisů, když ust. § 129 odst. 1 NOZ stanoví důvody, pro něž lze soudem prohlásit za neplatnou každou právnickou osobu a je tedy úpravou obecnou, na niž pak navazuje ve vztahu k obchodním korporacím speciální úprava obsažená v § 92 ZOK. Výklad jednotlivých důvodů jsem se rozhodl pro větší přehlednost rozdělit po podkapitol právě dle těchto předpisů.

5.2.1 Důvody neplatnosti společnosti s.r.o. dle NOZ

V souladu s obecnou úpravou důvodů neplatnosti právnické osoby obsaženou § 129 odst. 1 NOZ lze k prohlášení společnosti s. r.o. za neplatnou přistoupit z následujících důvodů:

- a) zakladatelské právní jednání chybí,
- b) zakladatelské právní jednání nemá náležitost nezbytnou pro právní existenci právnické osoby,
- c) právní jednání zakladatelů odporuje § 145 NOZ nebo
- d) právnickou osobu založilo méně osob, než je k tomu podle zákona třeba.

Ad a) V případě, že zakladatelské právní jednání ve formě společenské smlouvy, či zakladatelské listiny zcela chybí, je bezesporu, že taková společnost

¹⁸⁴ Srov. rozsudek Soudního dvora Evropské unie (šestého senátu) Marleasing SA proti La Comercial International de Alimentacion SA, ze dne 13. 11. 1990, věc C-106/89, 61989JO106

neměla být zaspána do obchodního rejstříku. I. Pelikánová¹⁸⁵ zastává názor, že důvodem k prohlášení společnosti za neplatnou není sama neplatnost zakladatelského dokumentu, ale pouze neexistence zakladatelského jednání v tom smyslu, že smlouva nebyla buďto vůbec uzavřena nebo má-li tak zásadní vady, že ji považujeme za neexistující (nicotnost právního jednání).

Naproti tomu J. Svejkský¹⁸⁶ se přiklání k jinému řešení a to, že vyjma zdánlivosti právního jednání (§ 551 a násl. NOZ), chybí zakladatelské právní jednání rovněž také, jedná-li se o jednání neplatné z důvodů uvedených v obecné části NOZ, přičemž doplňuje, že se musí jednat o takové důvody neplatnosti, které vedou k absolutní neplatnosti (srov. § 588 NOZ).

I přestože lze s ohledem na dikci § 129 odst. 1 písm. a) NOZ připustit výklad, že zakladatelské právní jednání chybí i v případě, že je stíženou vadou postihovanou absolutní neplatností, a tedy kdy nepůsobí *ispo iure* a *erga omnes* od počátku (*ex tunc*) žádné právní následky, tak zastávám názor, že je nutno při výkladu tohoto ustanovení vycházet zejména ze znění První směrnice. Tato směrnice pak ve svém čl. 12 písm. b) bod i) stanoví důvod prohlášení společnosti za neplatnou následně: “that no instrument of constitution was executed ...“ a tedy, že ustavující jednání nebylo vykonáno. Vzhledem k tomu, že neplatnost neznamena, že takové právní jednání je neexistující (*nullum*), nýbrž že s ním nejsou spojeny zamýšlené právní následky, tak se domnívám, že takové právní jednání bylo vykonáno (*sic* bez zamýšlených právních následků) a nejsou tedy v souladu s První směrnicí, resp. při snaze o její eurokonformní výklady naplněny předpoklady pro prohlášení společnosti za neplatnou.

Ad b) Skutečnost, že zakladatelské právní jednání nemá náležitost nezbytnou pro právní existenci právnické osoby neznamena obecně nic jiného, než že chybí některý ze znaků uvedených v § 123 NOZ. Ve vztahu ke společnosti s.r.o. je však tento důvod nezbytné vykládat společně se speciální úpravou obsaženou v § 92 odst. 2 ZOK, která tento obecný důvod modifikuje a blíže specifikuje.

Ust. § 92 odst. 2 ZOK tak podává taxativní výčet náležitostí zakladatelského právního jednání, při jejichž absenci lze přistoupit k prohlášení společnosti za neplatnou dle § 129 odst. 1 písm. b) NOZ.

¹⁸⁵ PELIKÁNOVÁ, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 2. díl. 3. Přepřacované a doplnění vydání. Praha: ASPI, 2004. s. 264

¹⁸⁶ SVEJKOVSKÝ, J. in SVEJKOVSKÝ, J., DEVEROVÁ, L. a kol. Právnické osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 29

V souladu s § 92 odst. 2 ZOK a ve vztahu k společnosti s.r.o. se tedy jedná o následující náležitosti zakladatelského právního jednání: (i) uvedení obchodní firmy (dále jen „firma“), (ii) výše vkladů, (iii) celkové výše upsaného základního kapitálu a (iii) předmětu podnikání nebo činnosti. Absence jiných náležitostí než výše vyčtených, tak nevede a nemůže být důvodem k prohlášení společnosti za neplatnou dle § 129 odst. 1 písm. b) NOZ.

Ad c) Dalším důvodem pro prohlášení společnosti za neplatnou je, že zakladatelské právní jednání naplňuje některý ze zakázaných účelů založení společnosti stanovené v § 145 NOZ.

Takovým zakázaným účelem založení společnosti je pak v souladu s § 145 odst. 1 NOZ porušení práva, nebo dosažení cíle nezákonným způsobem, když dané ustanovení pak pod písm. a) až d) provádí demonstrativní výčet takových účelů a poskytuje tak výkladové vodítko ke stanovení smyslu a intenzity daného ustanovení. Je na místě uvést, že takové zakladatelské právní jednání by bylo absolutně neplatné, když se zjevně příčí dobrým mravům a odporuje zákonu, když současně zjevně narušuje veřejný pořádek (srov. § 588 NOZ). Stejně tak je dle odst. 2 § 145 NOZ rovněž zakázáno založení společnosti ozbrojené, či s ozbrojenými složkami, když současně jsou stanoveny i výjimky z tohoto zákazu.

Zde bych si dovilil upozornit na skutečnost, že zákonodárce nebyl u úpravy právnických osob v rámci NOZ důsledný v používání jednoho termínu pro stejný význam, když § 122 NOZ skupinový nadpis užívá pojem „ustavení“, když následně je pro stejný význam užíván i pojem z přecházející úpravy „založení“ (srovnej např. § 125 odst. 2, § 145 NOZ). Naproti tomu ZOK již užívá výhradně termín založení. Výklad s tímto spojený by však neměl v praxi činit výraznější potíže.

Otázkou pak zůstává možná konvalidace takového důvodu neplatnosti společnosti ve smyslu § 130 NOZ, resp. tedy jedná-li se o důvod neplatnosti, který je odstranitelný? Domnívá se však, že ano, když i následně je možno změnit zakladatelské právní jednání a stanovit tak dodatečně pro právnickou osobu účel zákonem aprobovaný.

Ad d) Tento důvod, a tedy skutečnost, že právnickou osobu založilo méně osob, než je k tomu podle zákona třeba, se ve vztahu k společnosti s.r.o. neuplatní, když § 11 ZOK stanoví, že kapitálovou společnost a tedy i společnost s.r.o. může založit jediný zakladatel. Rovněž ZOK již nepřevzal úpravu obsaženou v § 105 odst. 2 ObchZ obsahující zákaz tzv. „řetězení jednočlenných společností“ a tedy zákaz

jednočlenné společnost s.r.o. založit novou společnost s.r.o. jako její jediný zakladatel. Stejně tak odpadlo omezení pro fyzické osoby, kdy jedna fyzická osoba nemohla být jediným společníkem ve více než třech společnostech s.r.o.

5.2.2 Důvody neplatnosti společnosti s.r.o. dle ZOK

Na výše rozebranou obecnou úpravu důvodů prohlášení společnosti za neplatnou obsaženou v § 129 odst. 1 NOZ pak navazuje ve vztahu k obchodním korporacím, a tedy i společnosti s.r.o., speciální úprava obsažená v § 92 ZOK, která obecnou úpravu NOZ modifikuje, rozšiřuje a blíže specifikuje, když dle § 92 odst. 1 ZOK lze obchodní korporaci, a tedy i společnost s.r.o. prohlásit za neplatnou, jestliže:

- a) společenská smlouva nebyla pořízena v předepsané formě,
- b) nebyla dodržena ustanovení o výši nejnižšího splacení základního kapitálu,
- c) zjistí nezpůsobilost k právním jednáním všech zakládajících společníků.

Ad a) Společnost s ručením omezeným může být ustavena jak na základě společenské smlouvy v případě více zakladatelů, tak i na základě zakladatelské listiny v případě založení společnosti jediným zakladatelem (§ 11 ZOK).

V každém případě však ust. § 8 ZOK zpřísňuje požadavek na formu pro zakladatelské právní jednání kapitálových společností oproti požadavkům stanovených § 123 odst. 2 NOZ a § 6 odst. 1 ZOK v tom směru, že takové jednání musí být učiněno ve formě veřejné listiny, kterou je v souladu s § 776 odst. 2 ZOK notářský zápis.

Nedodržení takovéto formy zakladatelského dokumentu dle § 8 ZOK má pak za následek při použití argumentace a *minor ad maius*, jak neplatnost daného právního jednání v souladu s § 6 odst. 1 ZOK, tak je rovněž po konvalidaci takovéto vady ve vztahu ke vzniku společnosti dle § 128 NOZ důvodem k prohlášení společnosti za neplatnou.

Ad b) Nedodržení pravidel o výši nejnižšího splacení základního kapitálu se ve vztahu k společnosti s.r.o. a její úpravě dotýká ustanovení § 148 ZOK, které navazuje na pravidlo § 23 odst. 2 ZOK, jež stanoví povinnost vnesení nepeněžitých vkladů do kapitálové společnosti před jejím vznikem a tedy zápisem do obchodního rejstříku, což se rovná povinnosti splatit celé vkladové ážio.

Úprava peněžitých vkladů se rovněž vychází z předchozí úpravy § 111 ObchZ a musí tak být na každý peněžitý vklad, resp. vkladovou povinnost tak musí být splaceno nejméně 30 %. „Zákon tak stanoví minimální rozsah splacení peněžitého vkladu, avšak společenská smlouva může stanovit rozsah vyšší.“¹⁸⁷

Ad c) Pod tímto písmenem mluví zákon nepřesně o nezpůsobilosti zakládajících společníků k právnímu jednání a to i přesto, že NOZ tuto terminologii opustil a na místo pojmu nezpůsobilosti užívá nově pojmu svéprávnost (§ 15 odst. 2 NOZ). Jedná se však o formální chybu, která nemá praktické výkladové dopady.

B. Havel¹⁸⁸ k danému důvodu uvádí, že „zjištění nesvéprávnosti zakládajících společníků zákon váže na okamžik založení společnosti, nikoliv pak na situace, kdy se společníci stali nesvéprávnými až následně.“ S čímž s ohledem na dikci „všech zakládajících společníků“ a s použitím jazykového výkladu nezbyvá než souhlasit. Na druhé straně se však domnívám, že pokud by byla dána nesvéprávnost zakladatelů při ustavení společnosti, nemohlo by platně dojít ani k vzniku daného zakladatelského dokumentu a v podstatě by tak byl naplněn důvod prohlášení společnosti za neplatnou uvedený v § 129 odst. 1 písm. a) NOZ, což činí § 92 odst. 1 písm. c) ZOK nadbytečným a duplicitním.

Pokud bychom měli tedy na základě výše řečeného obecně shrnout institut neplatnosti společnosti, tak lze konstatovat, že přestože je společnost bezpochyby ustavena na základě vadného právního jednání, tak po jejím vzniku (po provedení prvozápisu do obchodního rejstříku) dochází k negaci obecné koncepce následků vad právního jednání a založení důsledku jiného, neboť na základě takové následně zjištěné vady ustavujícího právního jednání nelze přistoupit k prohlášení společnosti za neexistující, ale je možné ji pouze ze zákonem taxativně stanovených důvodů prohlásit za neplatnou a přistoupit tak k její následné likvidaci. Touto koncepcí je tak naplněna zásada ochrany práv nabytých v dobré víře a související princip ochrany třetích osob, jako jedny ze základních principů právního státu, neboť je tak poskytnuta ochrana třetím osobám, které by v opačném případě vstoupily do právního vztahu s neexistujícím subjektem, přičemž takové jednání by pak bylo

¹⁸⁷ BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. Komentář k zákonu o obchodních korporacích. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 701

¹⁸⁸ B. HAVEL in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 210

jednáním nulitním, a to i přestože tyto osoby jednaly v dobré víře v zápis v obchodním rejstříku a tedy v souladu s principem materiální publicity.

Ve snaze o komparaci změn provedených v souvislosti s rekodifikací lze rekapitulovat a sumarizovat, že přestože nová úprava neplatnosti společnosti obsažená v NOZ a ZOK vychází a do jisté míry i přebírá úpravu ObchZ, nejedná se o doslovné přebrání, když koncepční změny jsou viditelné jak v systematice tohoto institutu, tak i v pojetí jednotlivých důvodů. Výše uvedené změny však nejsou koncepčního rázu, což je ostatně dáno rovněž tím, že nová úprava byla provedena s cílem harmonizace s První směrnicí.

6. Likvidátor společnosti s ručením omezeným

Pro úspěšné dosažení a naplnění účelu likvidace¹⁸⁹ je jedním z klíčových prvků volba vhodné osoby likvidátora, když právě likvidátor řídí proces likvidace společnosti a činí veškerá jednání nezbytná k vypořádání majetku (aktiv i pasiv) rušené nebo neplatné společnosti - likvidační podstaty. Likvidátor je jako hlavní činitel v procesu likvidace rovněž odpovědný za průběh likvidace samé, když jeho jmenováním na něj přechází v zákonném rozsahu působnost statutárního orgánu jednat jménem společnosti.

Jeho úkolem tak je při dodržení zákonných postupů zajistit optimální časový průběh likvidace a při tomto dosáhnout uspokojivého vyrovnání majetkových vztahů společnosti s dosažením co možná nejvyššího likvidačního zůstatku a zajištění všech náležitostí nezbytných k provedení výmazu společnosti z obchodního rejstříku a zániku společnosti jako právní entity vůbec.

V. Pelikán¹⁹⁰ k funkci likvidátora uvádí, že: „Profese likvidátora představuje interdisciplinární manažerskou práci, vyžadující schopnost řídit tým pracovníků a znalost ekonomiky podniku i nezbytného právního minima pro řešení majetkových a pracovněprávních záležitostí. Jde o mimořádně náročnou činnost, která je jiná a často složitější a konfliktnější než řízení hospodářsky činného subjektu.“ A mně nezbyvá, než s tímto bez dalšího souhlasit.

¹⁸⁹ Srov. § 187 odst. 1 z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

¹⁹⁰ PELIKÁN, V. Likvidace podniku, 7. vydání. Praha: Grada Publishing, 2011, s. 12

6.1 Způsobilost k výkonu funkce likvidátora společnosti s.r.o.

Jak bylo výše popsáno, tak přestože je likvidátor osobou, jíž jsou svěřeny veškeré právní jednání v souvislosti s dosažením účelu likvidace a jedná se tak o funkci náročnou na zkušenosti, znalosti a kvalifikaci, neklade na osobu likvidátora zákon žádné zvláštní požadavky.

Před rekonstrukcí byla jedinou výslovně upravenou podmínkou výkonu funkce likvidátora skutečnost, že likvidátorem může být pouze fyzická osoba, nestanoví-li tento zákon nebo zvláštní předpis jinak¹⁹¹ (§ 71 odst. 1 in fine ObchZ). Právnícká osoba tak mohla být likvidátorem společnosti s.r.o. jmenována pouze v případech dle § 71 odst. 2 ObchZ a tedy pouze za situace, kdy došlo ke zrušení společnosti s likvidací na základě rozhodnutí soudu a likvidátorem byl jmenován společník (právnícká osoba) společnosti, když ve vztahu k statutárnímu orgánu s.r.o. platilo pravidlo, že jednatelem lze jmenovat pouze fyzickou osobu.¹⁹² Od účinnosti novely z. č. 501/2001 Sb., která doplnila ust. §71 odst. 2 ObchZ, měla právnícká osoba jmenovaná likvidátorem povinnost určit fyzickou osobu, která jejím jménem vykonávala funkci likvidátora a která se zapisovala do obchodního rejstříku (§ 38g ObchZ) a v případě, že tak neučinila, vykonával funkci likvidátora její statutární orgán, popřípadě jeho členové.

I přestože nebyly v ObchZ¹⁹³ další podmínky způsobilosti likvidátora kasuisticky definovány, neznamená to, že by neexistovaly, když tyto bylo nutno pro likvidátora dovodit z právního řádu jako celku.

V první řadě je nepochybné, že likvidátor musel splňovat podmínku plné způsobilosti k právním úkonům (§ 8 OZ). Další podmínky výkonu funkce pak šlo dovodit z ustanovení § 71 odst. 5 ObchZ, které výslovně označilo likvidátora za orgán společnosti a § 70 odst. 3 ObchZ, ze kterého plyne, že na likvidátora přechází v rozsahu § 72 ObchZ působnost statutárního orgánu společnosti s.r.o. Podle § 135 odst. 2 ObchZ se pak na statutární orgán společnosti s.r.o. obdobně vztahovalo ustanovení § 194 odst. 7 ObchZ o podmínkách způsobilosti členů představenstva

¹⁹¹ Např. § 36 odst. 2 z. č. 21/1992 Sb., o bankách, kdy podle odkázaného ustanovení mohou funkci likvidátora banky zastávat i právnícké osoby.

¹⁹² Srov. § 133 odst. 3 z. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ale po novele provedené z. č. 370/2000 Sb., však tento závěr neplatil bezvýjimečně, neboť byl-li jednatel společnosti jmenován soudem dle ust. § 194 odst. 2 z. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, na jehož obdobné použití odkazuje § 135 odst. 2 z. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, vyplývá z obdobného použití § 71 odst. 2 věty druhé z. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, možnost jmenovat jednatelem i společníka – právníckou osobu.

¹⁹³ Ve zvláštních předpisech, však bylo a je možno k daným typům subjektů dohledat další, zejména negativní podmínky způsobilosti – srovnej např. § 37 odst. 2 z. č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví.

akciové společnosti. Argumentem per analogiam tak šlo dospět k závěru, že likvidátor společnosti s.r.o. pak musel splňovat stejné podmínky jako každý jednatel společnosti s ručením omezeným.¹⁹⁴

Žádné další vlastnosti a kvalifikační podmínky pro funkci likvidátora ObchZ nestanovil, pouze za situace dle § 71 odst. 7 ObchZ, tedy když soud nemohl jmenovat likvidátora společnosti žádným ze způsobů uvedených v odstavcích 1 až 4 § 71 ObchZ, jmenuje soud likvidátorem některou z osob zapsaných v seznamu insolvenčních správců. Takto jmenovaný likvidátor pak musí splňovat podmínky, jež zákon stanoví pro výkon funkce insolvenčního správce.¹⁹⁵

Nový občanský zákoník navazuje na koncepci ObchZ a rovněž nestanoví pro výkon funkce likvidátora žádné užší podmínky nebo kvalifikační předpoklady.

NOZ navíc nově opouští pravidlo, že likvidátorem může být pouze fyzická osoba, když § 189 odst. 1 NOZ stanoví jako jediný obecný předpoklad pro výkon funkce likvidátora, že likvidátorem může být jen osoba způsobilá být členem statutárního orgánu. Vzhledem k tomu, že ust. § 154 a § 152 odst. 2 NOZ společně s § 46 ZOK výslovně připouští a upravují obecné právní pravidlo, podle něhož se členem voleného orgánu právnické osoby může stát jiná právnická osoba,¹⁹⁶ a z moci speciálních ustanovení ZOK ani zvláštního předpisu neplyne ve vztahu k statutárnímu orgánu společnosti s.r.o. k tomuto pravidlu žádné omezení, nezbývá než konstatovat, že likvidátorem může být nově bez dalšího jmenována rovněž právnická osoba. Je-li jmenována likvidátorem právnická osoba, zmocní tuto fyzickou osobu, aby ji ve funkci likvidátora zastupovala, jinak ji v této funkci zastupuje člen jejího statutárního orgánu (§ 154 NOZ analogicky). Skutečnost, že právnická osoba ustavená likvidátorem, resp. její statutární orgán nesplňuje požadavky pro výkon funkce likvidátora, neznamená, že tato právnická osoba nemůže být ustavena likvidátorem, když nelze předpokládat, že tato nesplní svou povinnost k výkonu funkce zmocnit způsobilou fyzickou osobu.¹⁹⁷ Pro člena statutárního orgánu, či jím zmocněnou fyzickou osobu k výkonu funkce likvidátora společnosti s.r.o. pak bez dalšího platí povinnost splnit podmínky a předpoklady zákonem stanovené pro výkon

¹⁹⁴ Viz dále DVOŘÁK, T., Společnost s ručením omezeným. 2. vydání. Praha: ASPI a.s., 2005, s. 395 a ELIÁŠ, K., BARTOŠÍKOVÁ, M., POKORNÁ, J. a kol. Kurs obchodního práva – právnické osoby jako podnikatelé, 5. vydání, Praha: C. H. Beck, 2005, s. 73

¹⁹⁵ Srov. § 3 a násl. z. č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích

¹⁹⁶ K tomu více DĚDIČ, J., LASÁK, J. Právnická osoba jako člen orgánu obchodní korporace – vybrané otázky (1. část). Obchodněprávní revue, 2013, č. 11–12, s. 305

¹⁹⁷ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 04. 11. 2004, sp. zn. 8 Cmo 439/2004

funkce jednatele společnosti s.r.o. (§ 152 odst. 2 NOZ a 46 odst. 3 ZOK). Taková osoba se stejně jako likvidátor navíc rovněž zapisuje do obchodního rejstříku (§ 65 písm. b) ZVR).

Na rozdíl od úpravy obsažené v ObchZ, již také není nutno doktrinálně dovozovat, že likvidátor společnosti s.r.o. musí splňovat požadavky a podmínky stanovené pro výkon funkce jednatele, když dikce § 189 odst. 1 NOZ výslovně normuje, že likvidátorem může být jen osoba způsobilá být členem statutárního orgánu.

Podmínky pro výkon funkce jednatele a tedy i potažmo likvidátora společnosti s.r.o. jsou dále normovány jak v NOZ, tak zejména v navazující úpravě ZOK. Obecnou podmínkou tak nepochybně zůstává plná svéprávnost fyzické osoby, která je členem orgánu, když totéž platí i pro zástupce právnické osoby, která je sama členem orgánu jiné právnické osoby (§ 152 odst. 2 NOZ). Plné svéprávnosti nabývá fyzická osoba dosažením zletilosti, a před dosažením zletilosti rovněž přiznání svéprávnosti¹⁹⁸ a uzavřením manželství¹⁹⁹ (§ 30 NOZ).

Otázkou zůstává, postačí-li takto před zletilostí nabytá plná svéprávnost ke způsobilosti být jednatelem společnosti dle § 152 odst. 2 NOZ? L. Lochmanová²⁰⁰ uvádí, že takto předčasně nabytá svéprávnost je irelevantní, když jednou z podmínek provozování živnosti podle ust. § 6 odst. 1 z. č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (dále jen "ŽZ") je dovršení osmnáctého roku věku. Osobně si však dovoluji s tímto názorem nesouhlasit, když z dikce § 152 odst. 2 NOZ a ani navazujícího § 46 ZOK již výslovně neplyne povinnost dosáhnout věku 18 let, jak tomu bylo v případě § 194 odst. 7 ObchZ. Rovněž zde není ani hovořeno o splnění obecných podmínek provozování živností jak uvádí L. Lochmanová, když ust. § 46 odst.1 ZOK, odkazuje pouze na bezúhonnost ve smyslu § 6 odst. 2 ŽZ a neexistenci překážek provozování živnosti ve smyslu § 8 ŽZ. Z výše uvedeného tedy vyvozují, ač se s daným řešením vnitřně neztotožňují, že nově dle NOZ a ZOK je, ve vztahu k tématu této práce, pro výkon funkce jednatele společnosti s.r.o., resp. likvidátora společnosti s.r.o., podmínkou pouze dosažení plné zletilosti dané osoby, nikoliv již nezbytně dosažení 18 let věku.

¹⁹⁸ Srov. § 37 z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

¹⁹⁹ Srov. § 672 odst. 2 z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

²⁰⁰ Srov. LOCHMANOVÁ, L. in BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. Komentář k zákonu o obchodních korporacích. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 344

Jak již bylo výše nastíněno, ust. § 46 ZOK pak shodně s předchozí úpravou ObchZ ve svém odst. 1 stanoví, že členem orgánů obchodní korporace, a tedy i jednatelem a potažmo likvidátorem může být pouze ten, kdo je bezúhonný ve smyslu § 6 odst. 2 ŽZ a současně ten, u něhož nenastala překážka provozování živnosti ve smyslu § 8 ŽŽ, což jsou další podmínky výkonu funkce likvidátora.

Dalším předpokladem vzniku funkce člena jednatele, resp. likvidátora, je neexistence překážky výkonu funkce spojené s insolvenčním řízením, jak před rekodifikací normovalo ust. § 38l ObchZ. Aktuálně je tato překážka funkce upravena v § 63 a násl. ZOK, a předpokladem vzniku funkce je, že nebylo pravomocně rozhodnuto o vyloučení takové osoby, která se má stát likvidátorem, z funkce (o její diskvalifikaci). Informační povinnost takové vyloučené osoby pak upravuje § 153 NOZ a § 46 odst. 2 ZOK.

K otázce způsobilosti k výkonu funkce likvidátora je ve vztahu ke konkrétní osobě vzít v úvahu rovněž zákonem stanovenou inkompatibilitu s výkonem jiné funkce, kdy tato neslučitelnost z pozice statutárního orgánu bude rovněž určující i pro likvidátora.²⁰¹ Ve vztahu k společnosti s.r.o. bylo před rekodifikací nutno tuto nezpůsobilost dovodit z příkazu § 139 odst. 2 ObchZ, podle něhož nesmí být členem dozorčí rady jednatel, a tudíž a maiori ad minus ani likvidátor. Po rekodifikaci již plyne neslučitelnost funkce likvidátora s členstvím v dozorčí radě přímo z ust. § 201 odst. 3 ZOK, na základě kterého nemůže být jednatel společnosti a ani jiná osoba oprávněná podle zápisu v obchodním rejstříku jednat za společnost, členem její dozorčí rady, a tedy vice versa ani člen dozorčí rady likvidátorem.

Speciální případ ve vztahu k způsobilosti likvidátora je stanoven pro jmenování likvidátora dle § 191 odst. 4 NOZ a tedy v situaci, kdy soud nemohl jmenovat likvidátora společnosti žádným ze způsobů uvedených v předchozích odstavcích a kdy tak jmenuje soud likvidátorem osobu zapsanou v seznamu insolvenčních správců. Takto jmenovaný likvidátor pak musí splňovat podmínky, jež zákon stanoví pro výkon funkce insolvenčního správce.²⁰²

Žádné další vlastnosti a kvalifikační podmínky pro funkci likvidátora NOZ ani ZOK nestanoví. Likvidátorem tak může být ustaven např. i věřitel likvidované

²⁰¹ SVEJSKOVSKÝ, J., DEVEROVÁ, L. a kol. Právnícké osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 152

²⁰² Srov. § 3 a násl. z. č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích

společnosti a ani zahájení trestního stíhání nemusí být samo o sobě důvodem pro nezpůsobilost k výkonu funkce likvidátora.²⁰³

Výše uvedené podmínky, vyjma zvláštních podmínek způsobilosti likvidátora dle § 191 odst. 4 NOZ, musí splňovat každá osoba, ať již byla do funkce likvidátora společnosti s.r.o. povolána příslušným orgánem společnosti (§ 189 odst.1 NOZ), či jmenována soudem (§ 191 NOZ). V případě, že byla do funkce likvidátora společnosti povolána osoba nezpůsobilá k výkonu této funkce dle výše uvedeného, tak v souladu s ust. § 155 odst. 1 NOZ se uplatní právní fikce, kdy se na povolání takové osoby hledí, jako by se nestalo. Tato skutečnost se však nedotýká práv nabytých v dobré víře (§ 155 odst. 2 NOZ). Ztratí-li však likvidátor svou způsobilost až po svém povolání, jeho funkce ex lege zaniká. O této skutečnosti musí likvidátor danou společnost bez zbytečného odkladu informovat (§ 155 odst. 1 in fine NOZ). V případě porušení této notifikační povinnosti odpovídá likvidátor za škodu dle § 2910 NOZ.

Na základě výše uvedeného mě nezbyvá než konstatovat, že úprava způsobilosti k výkonu funkce likvidátora je do značné míry převzetím úpravy ObchZ a jejím zpřesněním a vyjasněním, když na základě výslovného stanovení způsobilosti k výkonu funkce likvidátora odkazem na způsobilost být členem statutárního orgánu odpadla nutnost tuto skutečnost dovozovat z právního řádu jako celku.

Dále se domnívám, že pokud by mělo dojít ke zpřísnění požadavků odborné kvalifikace na osobu likvidátora (například stanovením stejných požadavků, jež zákon klade na insolvenční správce), tak by toto vedlo k jisté restrikci v oblasti svobodného rozhodování společnosti. A společnost, jež sama rozhodla o svém dobrovolném zrušení, by byla poté nucena jmenovat osobu likvidátora z řad profesionálů, čímž by jim bylo velmi pravděpodobně znemožněno jmenovat osobou likvidátora např. člena statutárního orgánu, jehož detailní znalosti poměrů uvnitř společnosti by jej mohla učinit pro provedení likvidace způsobilejšího, než profesionálního likvidátora přicházejícího zvenčí.

²⁰³ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 05. 2006, sp. zn. 29 Odo 641/2006

6.2 Vznik funkce likvidátora společnosti s.r.o.

Likvidátor musí být ustaven do funkce při vstupu společnosti do likvidace, resp. bez zbytečného odkladu po vstupu společnosti do likvidace a svým povoláním nabývá likvidátor v rozsahu § 196 NOZ působnosti statutárního orgánu (§ 193 NOZ). Kdo je však oprávněn zvolit osobu likvidátora je primárně odvislé od toho, kdo rozhodl o zrušení společnosti s.r.o.

V případě dobrovolného zrušení společnosti s.r.o. s likvidací²⁰⁴ vychází rozhodnutí o volbě osoby likvidátora zevnitř společnosti, resp. od příslušného orgánu (§ 189 odst. 1 NOZ). V takovém případě vzniká jeho funkce dnem povolání, popřípadě pozdějším dnem, jež tento orgán stanoví. Obecně platí, že likvidátor je jmenován současně s rozhodnutím o zrušení společnosti a jejím vstupu do likvidace, nemusí tomu tak být vždy. Samostatným rozhodnutím bude pak likvidátor povolán typicky v případech, kdy ke zrušení společnosti dojde uplynutím doby, na kterou byla založena či splněním účelu pro který byla založena.

Likvidátor však musí být v každém případě jmenován oprávněným orgánem společnosti bez zbytečného odkladu po zrušení společnosti/při vstupu společnosti do likvidace, v opačném případě jej jmenuje soud. Do doby povolání likvidátora pak vykonává jeho působnost statutární orgán společnosti, resp. všichni jeho členové (§ 189 odst. 2 NOZ).

V případě nuceného zrušení společnosti s likvidací²⁰⁵ a tedy, kdy rozhodl o zrušení společnosti soud, rozhoduje tento rovněž o jmenování likvidátora (§ 191 odst. 1 NOZ). Obecně platí, že rozhodne-li soud o zrušení společnosti, v jednom rozhodnutí jmenuje současně likvidátora.²⁰⁶ Soud však subsidiárně rozhoduje o jmenování likvidátora i v případech, kdy nerozhodl sám o zrušení společnosti, a to buďto jako pojistka proti nečinnosti orgánů společnosti při povolání likvidátora, či pokud likvidátor řádně neplní své povinnosti a je z toho důvodu soudem na návrh osoby, která na tom osvědčí právní zájem, odvolán. Osoba, jež je jmenována likvidátorem na základě soudního rozhodnutí, se stává likvidátorem dnem doručení usnesení soudu o jmenování, neboť usnesení je vykonatelné dle § 171 odst. 2 OSŘ doručením, mimo situaci, kdy soud vykonatelnost usnesení odložil.

²⁰⁴ Srov. kap. 4.2

²⁰⁵ Srov. kap. 4.3

²⁰⁶ SVEJSKOVSKÝ, J., DEVEROVÁ, L. a kol. Právníky osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 155

V každém případě je však nezbytné, aby osoba, jež má být ustanovena likvidátorem společnosti, splňovala podmínky zákonem stanovené pro výkon funkce likvidátora.²⁰⁷

Likvidátor začne vykonávat svojí funkci bez zbytečného odkladu po svém nástupu do funkce. V souvislosti s naplněním principu publicity musí být osoba likvidátora zapsána do obchodního rejstříku. Od účinnosti novely ObchZ provedené zákonem č. 370/2000 Sb., která přizpůsobila úpravu důsledků jmenování likvidátora úpravě ustavení statutárního orgánu, platí, že zápis likvidátora do obchodního rejstříku nadále není zápisem konstitutivním, ale pouze zápisem deklaratorním. Konstitutivní povahy je tak již samotné rozhodnutí o ustanovení likvidátora. Ve stejné konstrukci pak pokračuje i § 193 NOZ, a likvidátor je tak oprávněn jednat jménem společnosti a začít tak činit kroky směřující ke zdárnému provedení likvidace, bez ohledu na promítnutí ustanovení své osoby do obchodního rejstříku.

Zápis likvidátora do veřejného rejstříku se provádí v souladu s § 65 písm. b) ZVR a zapisuje se tak jeho jméno a sídlo nebo adresa místa pobytu, popřípadě také bydliště, liší-li se od adresy místa pobytu, likvidátora. Pokud byla likvidátorem ustavena právnická osoba, zapisuje se do rejstříku rovněž osoba, která ji při výkonu funkce zastupuje.

Návrh na zápis je oprávněn podat sám likvidátor, na nějž v intencích § 196 NOZ přešla působnost statutárního orgánu společnosti a musí být doložen o příslušné přílohy.²⁰⁸ V případě, že by k okamžiku svému ustanovení likvidátor nesplňoval podmínky pro výkon funkce a rejstříkový soud návrh na zápis jeho osoby zamítne, hledí se na jeho povolání jako by se nestalo (§ 10 odst. 2 ZVR). Vznikla-li však nezpůsobilost k výkonu funkce likvidátora až následně po jeho ustanovení, avšak ještě před provedením jeho zápisu do obchodního rejstříku, je třeba jej do obchodního rejstříku přesto zapsat.²⁰⁹ Věcně příslušným rejstříkovým soudem je dle § 3 odst. 2 písm. a) ZŘS krajský soud, a místní příslušnost je v souladu s § 86 odst. 1 ZŘS dána jako speciální, když příslušným je soud, u nějž je společnost zapsána v obchodním rejstříku. Jestliže však likvidátor takový návrh nepodá, zahájí rejstříkový

²⁰⁷ Srov. kap. 6.1

²⁰⁸ Např. doklad o jmenování/povolání likvidátora do funkce, čestné prohlášení že tento splňuje podmínky způsobilosti být likvidátorem, souhlas se povoláním do funkce apod.

²⁰⁹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 01. 03. 2006, sp. zn. 29 Odo 455/2005

soud řízení o zápisu osoby likvidátora do obchodního rejstříku bez zbytečného odkladu poté, co se o jmenování likvidátora dozví (§ 78 odst.1 ZVR).²¹⁰

Podání návrhu na zápis likvidátora se týká samozřejmě pouze situace, kdy likvidátora jmenuje společnost, v případě, že je likvidátor jmenován soudem, provede se tento zápis likvidátora do rejstříku bez návrhu, neboť dle § 81 ZVR platí, že je-li podkladem pro zápis rozhodnutí soudu, zapíše se příslušný údaj, aniž by o tom rejstříkový soud vydával rozhodnutí o povolení zápisu.

Zápisem likvidátora ovšem nedochází k výmazu statutárního orgánu z obchodního rejstříku. Jestliže z jakýchkoli důvodů zanikne funkce likvidátora, aniž by byl tento nahrazen k témuž dni likvidátorem novým, jedná až do jmenování nového likvidátora jménem společnosti opět statutární organ (§ 189 odst. 2 NOZ). Tento však může činit stále pouze činnosti odpovídající povaze a cíli likvidace (§ 188 ve spojení s § 196 NOZ).²¹¹

Stejně jako ObchZ ve svém ust. § 70 odst. 3, tak i NOZ v § 190 výslovně připouští možnost plurality likvidátorů, tedy situaci, kdy je k provedení likvidace povoláno více likvidátorů současně. I přesto, že tato situace není v praxi častým jevem, může se utvoření likvidačního týmu v případě společností s.r.o. s rozvětvenou strukturou jevit jako účelné, až nezbytné. V případě úpravy ObchZ platilo, že je-li ustanoveno více likvidátorů, je nutno vymezit mezi nimi jejich působnost. Nebylo-li tomu tak, měl každý z nich samostatnou působnost nezávisle na ostatních likvidátorech, pokud z jmenování neplyne něco jiného.²¹² Úprava NOZ obsažená v ust. § 190 normuje, že je-li k likvidaci společnosti povoláno více likvidátorů, tvoří tito kolektivní orgán. Pro utváření rozhodnutí likvidátorů ve vnitřní sféře společnosti se tak užije obecného pravidla dle § 156 NOZ a navazující úpravy § 194 odst. 2 ZOK ve spojení s § 440 ZOK. Pro úplnost doplňuji, že u kolektivního orgánu likvidátorů je možno rovněž zaznamenat i votum separatum likvidátora v opozici proti přijatému usnesení dle § 157 NOZ. Pro jednání likvidátorů navenek pak platí analogicky pravidlo obsažené v ust. § 164 odst. 2 NOZ, které stanoví, že pokud není v povolání více likvidátorů stanoveno jinak, zastupuje společnost každý samostatně. V případě, že zastupování společnosti kolektivním orgánem navenek upraveno odlišně, musí

²¹⁰ Obdobně ADAMÍK, P., PILÁTOVÁ, J., RICHTER, J. Likvidace obchodní společnosti. 3. aktualizované vydání. Olomouc: Anag, 2008, s. 40

²¹¹ Obdobně ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 293

²¹² DVOŘÁK, T. Společnost s ručením omezeným. 2. vydání. Praha: ASPI, 2005, s. 401

být tato skutečnost rovněž promítnuta do obchodního rejstříku (§ 25 odst. 1 písm. g) ZVR).

6.2.1 Ustanovení likvidátora orgánem společnosti

Jak již bylo výše naznačeno, možnost zvolit si osobu likvidátora dle vlastního uvážení, má společnost s.r.o. pouze v případech, kdy o jejím zrušení nerozhodl soud. V souladu s ust. § 189 odst.1 NOZ povolá při vstupu do likvidace příslušný orgán likvidátora, v čemž lze spatřit posun směrem ke zjednodušení a zobecnění úpravy proti úpravě § 71 odst. 1 ObchZ, která vyčerpávajícím výčtem stanovila, že likvidátora jmenuje statutární orgán, není-li zákonem, společenskou smlouvou, či stanovami určeno jinak, přičemž termín „příslušný orgán“ elegantně pokrývá veškeré možné odchylky speciálních úprav a dispozitivních ujednání o pravomocech jednotlivých orgánů.

Ve vztahu k tématu práce je v případě společnosti s.r.o. příslušným orgánem oprávněným jmenovat likvidátora v souladu s pravidlem obsaženým v § 163 NOZ statutární orgán společnosti – jednatel/é. To však pouze za předpokladu, že společenská smlouva společnosti nesvěřila tuto působnost valné hromadě (§ 190 odst. 2 písm. d) ZOK).

Před rekodifikací soukromého práva se objevoval sporný výklad k působnosti valné hromady k jmenování likvidátora vtělené do ust. § 125 odst. 1 písm. i) ObchZ kde např. T. Dvořák²¹³ dovozoval, že o jmenování a odvolávání likvidátora vždy rozhoduje valná hromada, bez ohledu na skutečnost, byla-li jí tato působnost svěřena společenskou smlouvou, neboť ust. § 125 odst. 1 písm. i) ObchZ má ve své větě první kogentní povahu, když dle jeho názoru se vedlejší věta ust. § 125 odst. 1 písm. i) ObchZ, uvozena spojkou „jestliže“, vztahuje pouze na rozhodnutí o zrušení společnosti s likvidací. Stejně tak je ale možný i výklad opačný, a tedy že se vedlejší věta ust. § 125 odst. 1 písm. i) ObchZ uvozena spojkou „jestliže“ s ohledem na spojku „a“ vztahuje i na působnost ke jmenování, odvolání a odměňování likvidátora.

Tato možnost víceznačného jazykového výkladu však byla přijetím ZOK odstraněna, když § 190 ZOK tyto záležitosti systematicky oddělil do samostatných bodů. Pokud po rekodifikaci společenská smlouva v otázce působnosti valné

²¹³ DVOŘÁK, T. Společnost s ručením omezeným. 2. vydání. Praha: ASPI, 2005, s. 396
Obdobně i HOLEŠOVSKÝ, J. Valné hromady společnosti s ručením omezeným. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 23

hromady ke jmenování a odvolání likvidátora mlčí, je již bez pochyb, že tato náleží v souladu s pravidlem obsaženým v § 163 NOZ statutárnímu orgánu. I v tomto případě, si ale může valná hromada na základě ust. § 190 odst. 3 ZOK (stejně jako v režimu § 125 odst. 3 ObchZ) vyhradit toto rozhodnutí do své působnosti. Obecně pro úplnost doplňuji pravidlo, že kdo povolává likvidátora, může jej rovněž stejným způsobem z funkce odvolat.

Má-li být likvidátor na základě zmocnění ve společenské smlouvě, či vyhrazení této působnosti povolán rozhodnutím valné hromady, je k přijetí usnesení valné hromady o jmenování likvidátora nezbytné, aby byla valná hromada usnášeníschopná²¹⁴ a k samotnému rozhodnutí pak postačí prostá většina hlasů, jestliže společenská smlouva nevyžaduje potřebu vyššího počtu hlasu (§ 170 ZOK).

Rozhodnutí o jmenování likvidátora má konstitutivní účinky a likvidátor je tak povolán do své funkce k okamžiku účinnosti takového rozhodnutí, popřípadě pozdějším dnem stanoveným v daném rozhodnutí.

Povolání likvidátora do funkce předpokládá jeho souhlas, přičemž se domnívám, že postačí i souhlas konkludentní (§ 12 ZVR).²¹⁵ Naopak jeho souhlas není nutně nezbytný při jmenování likvidátora soudem dle § 191 odst. 3 a 4 NOZ, kde se však již nehovoří o povolání, ale o jmenování, o tom však až v následující kapitole.

Je však nutné mít na zřeteli, že příslušný orgán je dle § 189 odst. 1 NOZ povinen povolat likvidátora již při vstupu společnosti do likvidace, přičemž tuto lhůtu lze zřejmě ztotožnit se lhůtou bez zbytečného odkladu, jak tomu bylo dle § 71 odst. 1 ObchZ. Nebude-li příslušným orgánem společnosti dle výše uvedeného povolán likvidátor, jmenuje jej i bez návrhu na základě zákonného zmocnění obsaženého v § 191 odst. 1 NOZ soud. Do doby povolání likvidátora dle § 189 odst. 1 NOZ, či jeho jmenování soudem dle § 191 odst. 1 NOZ vykonává jeho působnost statutární orgán společnosti, resp. všichni jeho členové (§ 189 odst. 2 NOZ).²¹⁶ Jsou-li takto do doby ustanovení likvidátora povolání k výkonu jeho působnosti všichni členové statutárního orgánu, jsou rovněž solidárně odpovědni a zavázáni. Neznamená to však, že by tito členové statutárního orgánu mohli bez omezení právně jednat za společnost, mohou totiž stejně jako likvidátor pouze plnit úkoly sledující účel a cíle

²¹⁴ Srov. § 169 odst. 1 z. č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních korporacích

²¹⁵ Např. podá návrh na změnu zápisu své osoby do obchodním rejstříku.

²¹⁶ Obdobně např. § 48 německého BGB.

likvidace (§ 188 ve spojení s § 196 NOZ). „Vztah mezi § 189 odst. 2 NOZ a § 191 odst. 1 NOZ je interpretován tak, že ani výkon funkce působnosti likvidátora členem statutárního orgánu dle § 189 odst. 2 NOZ není povoláním likvidátora²¹⁷ dle § 189 odst. 1 NOZ, resp. § 191 odst. 1 NOZ.“²¹⁸

Zanikne-li pak funkce likvidátora před zánikem právnické osoby, má pro kontinuitu prováděné likvidace v souladu s ust. § 189 odst. 1 in fine NOZ, stejně jako tomu bylo dle úpravy § 71 odst. 3 ObchZ příslušný orgán společnosti povinnost bez zbytečného odkladu povolat likvidátora nového. Výše uvedené ve vztahu k dočasné působnosti statutárního orgánu a jmenování likvidátora soudem v případě nepovolání likvidátora nového platí bez výhrad.

6.2.2 Ustanovení likvidátora soudním rozhodnutím

Dalším způsobem ustanovení likvidátora do funkce je vedle jeho povolání příslušným orgánem společnosti rovněž jeho jmenování na základě soudního rozhodnutí. K jmenování likvidátora je soud primárně a výhradně oprávněn v případech kdy sám rozhodl o zrušení společnosti s likvidací (§ 191 odst. 1 in fine NOZ) a subsidiárně jako sankční pojistka proti nečinnosti orgánů společnosti při povolávání likvidátora (§ 191 odst. 1 NOZ), nebo pokud likvidátor řádně neplní své povinnosti a je z toho důvodu soudem na návrh osoby která na tom osvědčí právní zájem odvolán (§ 191 odst. 1 NOZ).

Ke jmenování likvidátora soudem je příslušný stejný soud, který rozhodl o zrušení společnosti a tedy věcně je to soud krajský (§ 3 odst. 2 písm. a) ve spojení s § 85 písm. a) ZŘS) a místně pak soud, u něž je společnost zapsána v obchodním rejstříku (§ 86 odst. 1 ZŘS), což je logické, když tento soud má nejbližší k informacím nezbytným ke jmenování vhodného likvidátora. Osoba, jež je jmenována likvidátorem na základě soudního rozhodnutí, se stává likvidátorem dnem doručení usnesení soudu o jmenování, neboť usnesení je vykonatelné dle § 171 odst. 2 OSŘ doručením, mimo situaci, kdy soud vykonatelnost usnesení odložil. Následný zápis osoby likvidátora do obchodního rejstříku je tedy povahy deklaratorní.

²¹⁷ Odlišně se k dané věci postavilo např. německé právní prostředí, kdy nepovoláním likvidátora při zrušení společnosti se ze zákona automaticky, tj. bez jejich souhlasu nebo rozhodnutí valné hromady, stávají likvidátory její jednatelé – jedná se o tzv. „geborene Liquidatoren“ (srov. ULMER, P. Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbHG): Dritter Band. Berlin: Walter de Gruyter, 1997, s. 458)

²¹⁸ SVEJSKOVSKÝ, J., DEVEROVÁ, L. a kol. Právnické osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 155

Ve většině případů jmenování likvidátora soudem je stejně jako u likvidátora povolaného orgánem společnosti nezbytný jeho souhlas se svým ustanovením do funkce. Jeho souhlasu však není třeba v případech jmenování likvidátora dle § 191 odst. 3 a 4 NOZ. V těchto případech dochází ke vzniku práv a povinností bez dalšího a vzniká tak mezi soudně jmenovaným likvidátorem a společností právní poměr nezávisle na vůli likvidátora.²¹⁹ O těchto situacích bude podrobněji pojednáno ve výkladu níže.

V případě jmenování likvidátora soudním rozhodnutím má tento oproti likvidátorovi jmenovanému rozhodnutím příslušného orgánu společnosti navíc rovněž výrazně posílenou pozici, resp. své právní postavení. Tato silnější pozice se projevuje v tom, že soudem jmenovanému likvidátorovi jsou třetí osoby povinny poskytnout součinnost v rozsahu, v jakém jsou povinny ji poskytnout insolvenčnímu správci podle zvláštního právního předpisu²²⁰ (§ 192 NOZ). A contrario lze dovodit, že likvidátorovi, který je jmenován příslušným orgánem společnosti, nemusí být tato součinnost poskytnuta a je tak věcí společnosti, aby likvidátorovi poskytla dostatek informací o stavu svého majetku. Obsahem součinnosti osob a orgánů, které jsou k této součinnosti povinny, je jejich povinnost poskytovat likvidátorovi údaje o majetku likvidované společnosti a další údaje, listiny či jiné věci, jež jsou pro zjištění majetku společnosti a jeho činnost nezbytné ve vztahu k naplnění účelu likvidace. Dovožuji, že stejně jako insolvenčnímu správci, je analogicky i soudem jmenovanému likvidátorovi tato součinnost poskytována bezplatně, vyjma náhrady hotových nákladů, nejde-li o organ veřejné správy (§ 43 odst. 2 IZ).

Pro úplnost doplňuji, že NOZ oproti úpravě ObchZ rovněž obsahuje ust. § 194 NOZ které normuje, že jen soud může odvolat z funkce likvidátora, kterého do funkce jmenoval. Uvedené ustanovení tak přispívá k vyjasnění kompetencí mezi soudem a orgány společnosti ohledně pravomoci k odvolání likvidátora, ačkoli se domnívám, že je toto ustanovení nadbytečné, neboť by se toto dalo odvodit ze smyslu zákonné úpravy. V zájmu objektivity však dodávám, že pro adresáty právních norem se toto řešení jeví jako vhodnější.

²¹⁹ ELIÁŠ, K., BARTOŠÍKOVÁ, M., POKORNÁ, J. a kol. Kurs obchodního práva – právnické osoby jako podnikatelé, 5. vydání, Praha, C. H. Beck, 2005, s. 75

²²⁰ Dle ust. § 43 a § 44 z. č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, jsou povinny poskytnout na jeho písemnou žádost součinnost orgány veřejné správy, zejména katastrální úřady, orgány evidující motorová vozidla a jiné správní úřady, jakož i notáři, soudní exekutoři, osoby vedoucí evidenci cenných papírů, finanční instituce, provozovatelé telekomunikačních služeb, provozovatelé poštovních služeb a jiné osoby, které se zabývají přepravou zásilek, vydavatelé tisku a dopravci.

Jak již bylo výše uvedeno, zákon normuje několik rozdílných situací, kdy je nutné, aby do procesu ustavování likvidátora příslušným orgánem společnosti zasáhl soud. Předně soud na základě zákonného zmocnění obsaženého v ust. § 191 odst. 1 NOZ jmenuje likvidátora v případě, že likvidátora nepovolá příslušný orgán společnosti. Příslušný orgán je dle § 189 odst. 1 NOZ povinen povolat likvidátora již při vstupu společnosti do likvidace a nikoliv již ve lhůtě bez zbytečného odkladu, jak tomu bylo dle § 71 odst. 1 ObchZ. Zákonnou podmínkou pro jmenování likvidátora soudem je pouhá nečinnost orgánů při povolání likvidátora, nikoliv např. rozpor mezi společníky ve vztahu k osobě likvidátora.²²¹ Nově je rovněž výslovně stanoveno, že soud je v takovém případě oprávněn jmenovat likvidátora i bez návrhu, když před rekodifikací tato skutečnost nebyla výslovně uvedena, a bylo nutno tuto dovodit z ustanovení § 9 odst. 3 písm. b), § 81 odst. 1 a § 200e odst. 1, 2 OSŘ.²²² V případě, že bylo takové řízení zahájeno na návrh, obsahuje tento v praxi většinou rovněž i návrh na jmenování konkrétní osoby likvidátorem.

Jak již bylo výše řečeno, normovaná situace řeší intervenci soudu, ve vztahu k nečinnosti společnosti při povolání likvidátora. V mezidobí od vstupu společnosti do likvidace až do rozhodnutí soudu o jmenování likvidátora, bude působnost likvidátora vykonávat jednatel či všichni jednatele s.r.o. (§ 189 odst. 2 NOZ).²²³ Jednatel, resp. všichni jednatele vykonávající působnost likvidátora budou této povinnosti zproštěni, jakmile nabude usnesení o jmenování likvidátora soudem vykonatelnosti. Jistě by byla zajímavá situace, pokud by jediný jednatel společnosti vykonávající působnost likvidátora byl posléze jmenován do funkce likvidátora soudním rozhodnutím. Mohlo by se zdát, že jde tak o určité potvrzení jeho působení v této funkci, nicméně takové zdání je mylné, neboť pouhý výkon působnosti likvidátora dle § 189 odst. 2 NOZ nelze zaměňovat s právní skutečností v podobě povolání či jmenování likvidátora do funkce. Bude-li takový jednatel následně jmenován jako likvidátor soudem, už se nejedná o pouhý výkon jeho působnosti, ale vznik funkce, byť jsou oba v obdobném postavení a mohou vykonávat činnost, která odpovídá povaze a cíli likvidace (§ 196 NOZ).

Dalším a v praxi nejčastějším případem je situace dle § 191 odst. 1 in fine NOZ, na základě kterého soud jmenuje likvidátora v případech nuceného zrušení

²²¹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 04. 2011, sp. zn. 29 Cdo 651/2010

²²² ŠTENGLOVÁ, I. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 295

²²³ Srov. kap. 6.2.1

společnosti a tedy kdy došlo ke zrušení společnosti na základě soudního rozhodnutí.²²⁴ Ve většině případů platí, že rozhodne-li soud o zrušení společnosti, současně v jednom rozhodnutí jmenuje současně likvidátora. J. Svejkovský²²⁵ zastává názor, že na základě ust. § 191 odst. 1 NOZ je dána pravomoc soudu ke jmenování likvidátora i v případech prohlášení společnosti za neplatnou dle § 129 NOZ a § 92 ZOK. Osobně se s tímto názorem neztotožňuji, když na základě jazykového výkladu je pravomoc soudu ke jmenování likvidátora dle § 191 odst. 1 in fine NOZ dána pouze v případech, kdy soud rozhodl o zrušení společnosti. Dle mého názoru je výklad, který by pod zrušení společnosti rovněž podřadil její prohlášení za neplatnou, přehnaně extenzivní a nelze takovým způsobem rozšiřovat pravomoc soudu bez výslovného zákonného zmocnění. Proto zastávám názor, že v případě prohlášení společnosti za neplatnou rozhoduje o povolání likvidátora příslušný orgán společnosti a pravomoc soudu ke jmenování likvidátora je dána až v případě nečinnosti orgánu společnosti při povolání likvidátora.

Další situací, kdy je soud oprávněn jmenovat likvidátora je ustanovení § 191 odst. 2 NOZ, které obdobně jako předchozí § 71 odst. 4 ObchZ stanoví aktivní legitimaci pro jmenování nového likvidátora soudem v případech, kdy bude stávající likvidátor po podání návrhu na jeho odvolání soudem odvolán. Aktivně legitimován k podání návrhu na odvolání stávajícího likvidátora je ten, kdo na jeho odvolání osvědčí právní zájem a je současně nezbytné, aby ten kdo návrh podává prokázal, že likvidátor řádně neplní své povinnosti. Porušování povinností likvidátora musí mít určitou kvalitu závažnosti, musí jít tedy o vážné porušování, popř. porušování, které není jen jednorázovým opominutím, popř. stav, kdy likvidátor odmítá upustit od postupu, který poškozuje zájmy společnosti, či společníků.²²⁶ Takovým porušením je např. i porušení povinnosti k osobnímu výkonu funkce²²⁷ a tedy situace, kdy likvidátor udělí třetí osobě, popř. statutárnímu orgánu likvidované společnosti plnou moc, aby samostatně činili právní jednání v procesu likvidace jménem likvidované společnosti.²²⁸ Zde však rovněž zastávám názor, že je nutno vykládat povinnost

²²⁴ Srov. kap. 4.3

²²⁵ J. SVEJKOVSKÝ in SVEJKOVSKÝ, J., DEVEROVÁ, L. a kol. Právnícké osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 155

²²⁶ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 05. 2011, sp. zn. 29 Cdo 1081/2011

²²⁷ Dle ust. § 159 odst. 2 z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník je volený člen orgánu společnosti povinen vykonávat svou funkci osobně. Toto ustanovení bez pochyb dopadá na likvidátora povolaného příslušným orgánem společnosti a dle mého názoru neexistuje pádný argument, aby se tato povinnost nevztahovala i na likvidátora jmenovaného soudním rozhodnutím.

²²⁸ Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 20. 12. 1993, sp. zn. 11 Cm 975/1993

likvidátora k osobnímu výkonu své funkce takovým způsobem, že se likvidátor může nechat na základě plné moci zastoupit v dané věci ad hoc, nikoliv však v tom směru, že by mohl předat veškerý výkon své funkce a vykonávat tak funkci likvidátora pouze de iure.²²⁹

Osobou která může podat návrh na odvolání likvidátora může být typicky menšinový společník, věřitel, člen orgánu společnosti, či jiné osoby, jejichž oprávněné zájmy likvidátor porušováním svých povinností ohrožuje.²³⁰ Soud je na základě tohoto ustanovení oprávněn odvolat i likvidátora, kterého sám nejmenoval. Předmětné řízení je však v každém případě řízením čistě návrhovým a nelze jej tak zahájit bez návrhu. Uvedené řízení je po procesu odvolání stávajícího likvidátora rovněž spojeno se jmenováním likvidátora nového, kterého může nebo nemusí navrhnoutel v návrhu na odvolání likvidátora uvést. Bylo-li již rozhodnuto o odvolání likvidátora dle tohoto ustanovení, nelze následně nového likvidátora jmenovat rozhodnutím příslušného orgánu společnosti, ale pouze na základě rozhodnutí soudu.²³¹

Na odst. 1 a 2 § 191 NOZ poté obsahově navazuje odst. 3 předmětného paragrafu, který řeší situace, kdy při postupu podle odst. 1 a 2 nebyl buďto podán soudu návrh na jmenování konkrétní osoby do funkce likvidátora (např. i proto, že bylo řízení dle odst. 1 zahájeno ex officio), nebo nelze podanému návrhu na jmenování konkrétní osoby vyhovět (např. z důvodu nezpůsobilosti²³² navržené osoby k výkonu funkce likvidátora). V takovém případě pak soud může likvidátorem jmenovat člena statutárního orgánu a to i bez jeho souhlasu. Soud je však povinen ke dni rozhodnutí o jmenování likvidátora zkoumat, zda je daná osoba skutečně statutárním orgánem nebo jeho členem.²³³

Danou konstrukci však považuji do jisté míry za problematickou, neboť souhlasím s tím, že je nutno pamatovat na ústavní kautelu obsaženou čl. 9 odst. 1 z. č. 2/1993 Sb. Listiny základních práv a svobod (dále jen „LZPS“), dle které nikdo nesmí být podroben nuceným pracím nebo službám. Výjimky, které jsou obsaženy v odstavci druhém tohoto článku však na výše popsanou situaci nedopadají.

²²⁹ Shodně též Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 29. 10. 1936, R II 1091/36, (Vážný 15545), dle kterého „Likvidátoři společenstva nesmějí generálně přenést na třetí osoby svoji povinnost zastupovati likvidující společenstvo soudně i mimosoudně.“

²³⁰ POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol., Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 401

²³¹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. 05. 2000, sp. zn. 32 Cdo 525/2000

²³² Srov. kap. 6.1

²³³ DĚDIČ, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. § 1- § 92e. Praha: Polygon, 2002, s. 696

Přikláním se v tomto směru k názoru T. Dvořáka,²³⁴ že uvedená konstrukce je protiústavní, neboť vyjdeme-li z premisy, že LZPS je součástí ústavního pořádku, stojí pak v hierarchii právních norem výše než norma obsažená v NOZ a danou konstrukci tak považují za ústavně nekonformní. Řešení takové situace může být několikero. Předně by se dala předmětná situace zařadit na seznam výjimek obsažených v čl. 9 odst. 2 LZPS, což je vzhledem k nutnosti přijmout novelizující ústavní zákon, k čemuž je potřeba masivního konsenzu politické reprezentace, v podstatě nereálné. Vhodnějším způsobem by proto bylo uvedené ustanovení de lege ferenda podmínit souhlasem jednatele se jmenováním do funkce likvidátora, případně jako krajní řešení, část dané úpravy zrušit bez náhrady.

Možnost jmenovat likvidátora do funkce i bez jeho souhlasu byla do českého právního řádu vtělena novelou ObchZ provedenou z. č. 370/2000 Sb., která doplněním § 71 odst. 2 ObchZ řešila situace, kdy majetek likvidované společnosti nedosahoval ani té výše, aby pokryl náklady na činnost a odměnu likvidátora. Jmenovat v tomto případě likvidátora, který musel do doby účinnosti dané novely se svým jmenováním souhlasit, bylo více než problémové, neboť se nedařilo nalézt osoby ochotné tuto funkci bez přiměřené odměny vykonávat, popřípadě tyto osoby po svém jmenování a zjištění stavu majetku společnosti ze své funkce odstoupily. Dle P. Adamíka²³⁵ výše zmíněná novela obchodního zákona č. 370/2000 Sb., vychází z myšlenky, že není zásadně správné, aby náklady na likvidaci byly v takovém případě hrazeny z veřejných prostředků, a proto umožňuje soudům jmenovat bez jejich souhlasu likvidátorem ty osoby, které přispěly k tomu, že se společnost dostala do situace, kdy musí být soudem zrušena, a tyto osoby pak nemohou ze své funkce odstoupit.

Oproti úpravě obsažené v § 71 odst. 2 ObchZ, lze však v úpravě NOZ narazit na několik koncepčních změn. První zjevnou změnou je možnost nově takto do funkce jmenovat pouze člena statutárního orgánu a nikoliv již společníka společnosti. Dle mého názoru, je toto řešení přijatelné s ohledem na skutečnost, že jednatel má k činnosti společnosti úzkou vazbu a je nejlépe informován o stavu a činnosti společnosti a zejména právě tento má největší zásluhu na ekonomické stabilitě/nestabilitě a hospodářských výsledcích společnosti. Pak je jistě spravedlivé,

²³⁴ DVOŘÁK, T. Společnost s ručením omezeným. 2. vydání. Praha: ASPI, 2005, s. 397

²³⁵ ADAMÍK, P. in ADAMÍK, P., PILÁTOVÁ, J., RICHTER, J. Likvidace obchodní společnosti. 3. aktualizované vydání. Olomouc: Anag, 2008, s. 42

aby v případě, že se společnost ocitne v tíživé ekonomické situaci a následné nucené likvidaci, nesl právě on jistou míru odpovědnosti. Další koncepční změnou je pak možnost jmenovat likvidátora i bez jeho souhlasu nově i v případě nečinnosti příslušného orgánu společnosti při povolání likvidátora, či v případě odvolání likvidátora soudem, když k postupu dle § 71 odst. 2 ObchZ bylo možno přistoupit pouze v případě, kdy došlo ke zrušení společnosti na základě soudního rozhodnutí,²³⁶ a jak je vidno, tato podmínka s rekonstrukcí odpadá.

Naopak stejně jako před rekonstrukcí tak i s účinností NOZ zůstává zachována nemožnost likvidátora jmenovaného soudem dle § 191 odst. 3 NOZ ze své funkce odstoupit a může pouze soudu, který jej jmenoval navrhnout, aby jej dané funkce zprostil. V takovém případě však musí soudu nejen tvrdit, ale i prokázat, že na něm nelze výkon funkce spravedlivě požadovat. V případě, že jsou soudu, který likvidátora bez jeho souhlasu do funkce likvidátora jmenuje, známé na straně takto jmenované osoby ke dni jmenování okolnosti, pro které po ní nelze výkon funkce spravedlivě požadovat, neměl by takovou osobu vůbec do funkce jmenovat.²³⁷

Konečně může nastat i situace, kdy likvidátora nelze jmenovat žádným z výše uvedených způsobů. A tedy není-li žádná osoba ochotna vykonávat funkci likvidátora, nebo nelze-li ani jmenovat bez souhlasu likvidátorem žádného jednatele společnosti (např. vůbec není obsazen statutární orgán, či není žádný jednatel způsobilý k výkonu funkce likvidátora, případně na něm nelze výkon funkce likvidátora spravedlivě požadovat)²³⁸ může soud v souladu s ust. § 191 odst. 4 NOZ jmenovat likvidátorem společnosti osobu zapsanou v seznamu insolvenčních správců. Seznam insolvenčních správců vede Ministerstvo spravedlnosti ČR a jeho úprava je obsažena v § 16 a násl. z. č. 312/2006. Sb., o insolvenčních správcích. Soud takovou osobu zapsanou v seznamu insolvenčních správců může jmenovat likvidátorem i bez jejího souhlasu a ustanovení § 191 odst. 4 NOZ tak ve své podstatě přebírá znění § 71 odst. 7 ObchZ s jediným rozdílem, a to nemožností jmenovat do funkce likvidátora rovněž osobu, která splňuje obecné a kvalifikační předpoklady pro zápis do seznamu insolvenčních správců, pokud s tím souhlasí.

²³⁶ POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol., Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 401
obdobně i ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 296

²³⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 01. 2005, sp. zn. 7 Cmo 82/2004

²³⁸ SVEJKOVSKÝ, J., DEVEROVÁ, L. a kol. Právníké osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 157

Konečně zákon přiznává soudu pravomoc jmenovat do funkce likvidátora společnosti také v případech, kdy je nutné přistoupit k tzv. obnově likvidace společnosti dle § 209 NOZ,²³⁹ neboť s obnovou likvidace se neobnovuje funkce původního likvidátora.²⁴⁰

6.3 Právní postavení a vztah likvidátora k likvidované společnosti

Před rekodifikací bylo pro determinaci právního vztahu mezi likvidátorem a likvidovanou společností s ručením omezeným rozhodující ust. § 70 odst. 3 věta první ObchZ, které normovalo, že na likvidátora přechází jeho jmenováním v intencích § 72 ObchZ působnost statutárního orgánu jednat jménem společnosti, na což dále navazovalo ust. § 71 odst. 5 ObchZ, které přiznalo likvidátorovi postavení orgánu společnosti a stanovilo, že za výkon své působnosti odpovídá týmž způsobem jako členové statutárních orgánů. Vzhledem k tomu, že společnost v likvidaci již nevykonává činnost a nesleduje účel, pro nějž byla založena, nelze likvidátora chápat jako běžný statutární ani jiný orgán společnosti, když rovněž ani z právní úpravy společnosti s.r.o. v ObchZ neplynulo, že se jedná o obligatorní, či fakultativní orgán společnosti. Likvidátor je tak orgánem společnosti pouze na základě výslovného zákonného prohlášení, tudíž je nutno jej chápat jako orgán sui generis.

Obdobně jako úprava ObchZ, tak i ust. § 193 NOZ stanoví, že likvidátor nabývá působnost statutárního orgánu okamžikem svého povolání a že za řádný výkon funkce odpovídá stejně jako člen statutárního orgánu.

Opomineme-li fakt, že NOZ hovoří o povolání likvidátora pouze ve vztahu k jeho ustanovení do funkce příslušným orgánem společnosti, když o jeho ustanovení na základě soudního rozhodnutí hovoří jako o jmenování a de lege ferenda by tak § 193 NOZ pro vyloučení výkladových pochybností mělo správně znít např.: „Likvidátor nabývá působnosti statutárního orgánu okamžikem svého ustanovení do funkce.“, tak zásadní změnou v souvislosti s rekodifikací a právním postavením likvidátora je otázka, zdali je likvidátor i nadále považován za orgán společnosti, když jej zákon za orgán společnosti již výslovně neoznačuje?

Domnívám se, že ano, a to i navzdory tomu, že NOZ ani ZOK dosavadní konstrukci likvidátora jako orgánu sui generis výslovně nepřijal. K uvedenému závěru

²³⁹ Srov. kap. 7.7.2

²⁴⁰ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 09. 2011, sp. zn. 7 Cmo 284/2010

dospívám zejména s ohledem na skutečnost, že k tomu, aby se určitá osoba vůbec mohla stát likvidátorem, musí splnit tytéž podmínky pro výkon funkce jako jednatel společnosti (§ 189 odst. 1 NOZ)²⁴¹ a že na likvidátora přechází působnost statutárního orgánu likvidované společnosti, přičemž tento za výkon své funkce odpovídá stejně jako jednatel (§ 193 NOZ), aniž by však statutárnímu orgánu, resp. jeho členům funkce zanikla (§ 189 odst. 2 NOZ).²⁴² V každém případě bych však považoval za vhodné de lege ferenda opětovně zavést výslovné označení likvidátora za orgán společnosti.

S ohledem na výše uvedené, se tak stejně jako před rekodifikací na základě ust. § 71 odst. 5 ObchZ užilo pro vztah společnosti a likvidátora analogicky pravidel a podmínek pro orgány společnosti (§ 66 ObchZ, § 135 odst.2 ObchZ, apod.), tak i po rekodifikaci se dá dovodit přiměřené užití obecné úpravy pro orgány právnické osoby obsažené v § 151 a násl. NOZ a speciální úpravy obsažené pro orgány obchodních korporací v § 42 a násl. ZOK.

Zde je na místě si uvědomit, že ve většině případů je k ustanovení likvidátora do funkce nezbytný jeho souhlas²⁴³ a nejedná se tak věcně vzato o nic jiného, než konsenzuální projev vůle mezi dvěma subjekty, tedy mezi společností a likvidátorem, který nelze označit jinak, než smlouvou.²⁴⁴ Pro uzavření takové smlouvy se pak užije obecné úpravy kontraktace.²⁴⁵

Otázkou pak zůstává, jaké povahy je právní vztah mezi likvidátorem a společností? Při jeho posuzování je třeba si na prvním místě uvědomit, že tento vztah není výkonem závislé práce a tedy jej nelze považovat za pracovněprávní vztah, když tento je vždy výkonem závislé práce ve smyslu § 1 písm. a) z. č. 262/2006 Sb., zákoník práce (dále jen „ZP“). Ostatně zákonné povinnosti kladené na osobu likvidátora při výkonu jeho funkce jsou takové povahy, že vylučují aplikaci předpisů pracovněprávních, což zejména plyne např. z dikce § 159 NOZ, neboť povinnost výkonu funkce s péčí řádného hospodáře zaměstnanci nemají.

Na právní vztah mezi likvidátorem a společností tak bude nutno užít úpravy smlouvy jiné, takové, která svým obsahem bude pro výkon funkce likvidátora

²⁴¹ Srov. kap. 6.1

²⁴² Usnesení Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 28. 07. 2003, sp. zn. 5A 122/2002-41

²⁴³ Srov. kap. 6.2

²⁴⁴ ELIÁŠ, K., BARTOŠÍKOVÁ, M., POKORNÁ, J. a kol. Kurs obchodního práva – právnické osoby jako podnikatelé, 5. vydání, Praha: C.H. Beck, 2005, s. 75

²⁴⁵ DVOŘÁK, T. Společnost s ručením omezeným. 2. vydání. Praha: ASPI, 2005, s. 395

vhodnější. Taková smlouva by měla věcně obsahovat zejména popis výkonu funkce likvidátora se stanovením jeho povinností vůči společnosti a naopak, včetně stanovení odměny likvidátora. J. Svejkovský²⁴⁶ uvádí, že taková smlouva nemá předepsanou formu. S daným názorem se minimálně ve vztahu k společnosti s.r.o. neztotožňuji, když dle mého názoru v případě, že jsem dovedl, že likvidátorovi je i po rekodifikaci přiznáno postavení orgánu společnosti, je nezbytné pro danou smlouvu upravující práva a povinnosti mezi likvidátorem a společností užít úpravu ust. § 59 a násl. ZOK tak, jako se na danou smlouvu dle ObchZ aplikovalo ust. § 66 odst. 2 ObchZ. Odst. 2 § 59 ZOK pak stanoví, že taková smlouva musí být vždy sjednána písemně a schvaluje ji, včetně jejích změn, nejvyššího orgán společnosti, tj. valná hromada společnosti s ručením omezeným.

Z ust. § 59 odst. 1 ZOK pak plyne, že vztah mezi likvidátorem a společností se řídí primárně smlouvou o výkonu funkce a není-li tato uzavřena (popřípadě bude-li v určité věci mlčet) a ze zákona nevyplývá jiné určení práv a povinností, tak se bude tento vztah řídit přiměřeným užitím ustanovení o příkazu.²⁴⁷ Avšak i při této úpravě je nutné pamatovat na kogentní ustanovení zákona, od kterých se nesmí strany této smlouvy v rámci smluvní volnosti odchýlit.²⁴⁸ Pokud by tak učinily, tak taková ujednání, která budou v rozporu s donucujícími ustanoveními zákona, budou neplatná, resp. se k nim nepřihlíží (§ 53 odst. 2 ZOK).

L. Lochmanová²⁴⁹ se domnívá, že určení práv a povinností smlouvou je vhodnější, než užití subsidiární úpravy mandátní smlouvy (o příkazu). A to z důvodů, že se nejedná pouze o založení vztahu, ale rovněž o úpravu práv a povinností, které vznikly ustanovením likvidátora do funkce, když příkazní smlouva nepokrývá všechny potřeby, jež by měly být ve smlouvě mezi likvidátorem a společností vymezeny.

Výše uvedené ve vztahu k smlouvě o výkonu funkce likvidátora však dle mého názoru platí pouze pro povolání likvidátora příslušným orgánem společnosti, když v případě jmenování likvidátora soudem je jeho vztah založen již soudním rozhodnutím a takto jmenovaný likvidátor neuzavírá smlouvu o výkonu funkce a je povinen vykonávat svou funkci v rozsahu a souladu se zákonnými ustanoveními,

²⁴⁶ SVEJKOVSKÝ, J. in SVEJKOVSKÝ, J., DEVEROVÁ, L. a kol. Právnícké osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 159

²⁴⁷ Srov. § 2430 – 2444 z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

²⁴⁸ Nelze např. změnit odpovědnost likvidátora za výkon své funkce v rozporu se zákonnou dikcí § 193 in fine z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

²⁴⁹ LOCHMANOVÁ, L. Zrušení obchodní společnosti s likvidací po novele obchodního zákoníku. Právo a podnikání, 2001, č. 9 s. 4

s nezbytnou loajalitou, potřebnými znalostmi a pečlivostí a tedy s péčí řádného hospodáře.

6.3.1 Vztah likvidátora k orgánům společnosti s.r.o.

Jak bylo v předcházející kapitole dovozeno, i po rekodifikaci navzdory absenci výslovného označení likvidátora za orgán společnosti²⁵⁰ nadále platí, že likvidátor je orgánem společnosti sui generis, který přistupuje ke stávajícím orgánům společnosti. Tato kapitola tak bude věnována otázce vztahů a vymezení působnosti mezi likvidátorem a orgány likvidované společnosti a tedy (i) valnou hromadou, (ii) jednatelem, či jednatelem a v neposlední řadě také (iii) dozorčí radou, jako fakultativním orgánem společnosti s ručením omezeným.

Ad) (i) Máme-li mluvit o vztahu likvidátora k orgánům společnosti, je na místě začít orgánem nejvyšším, kterým je valná hromada společnosti.²⁵¹ Determinující pro vztah likvidátora a valné hromady je oprávnění valné hromady k povolání a odvolání likvidátora, určí-li tak společenská smlouva, či vyhradí-li si tak valná hromada.²⁵² V případě, že valná hromada společnosti likvidátora povolala, rozhoduje tato rovněž i o výši jeho odměny (§ 195 NOZ).

Stejně jako má valná hromada práva vůči likvidátorovi, tak i likvidátor má určitá práva vůči valné hromadě. Předně má likvidátor právo účasti na zasedání valné hromady²⁵³ a i přestože právo na svolání valné hromady přísluší stále primárně statutárnímu orgánu společnosti,²⁵⁴ je likvidátor v určitých situacích při nečinnosti statutárního orgánu, společníků a dozorčí rady společnosti, či zejména jejich neexistenci oprávněn svolat valnou hromadu.²⁵⁵ Stejně tak je likvidátor i jedním ze subjektů aktivně legitimovaných k dovolání se neplatnosti usnesení valné hromady (§ 191 odst. 1 ZOK). Likvidátor předkládá rovněž valné hromadě ke schválení také konečnou zprávu o průběhu likvidace, návrh na použití likvidačního zůstatku a účetní závěrku (§ 94 odst. 1 ZOK).²⁵⁶

²⁵⁰ Jak tomu bylo v případě § 71 odst. 5, z. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

²⁵¹ Stejně jako úprava § 125 odst. 1 z. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník označovala valnou hromadu za nejvyšší orgán společnosti, je tomu tak i v případě úpravy nové, což je stanoveno explicitně v ust. § 44 odst. 1 z. č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních korporacích.

²⁵² Srov. kap. 6.2.1

²⁵³ ELIÁŠ, K. Společnost s ručením omezeným. Praha: Prospektrum, 1997, s. 144

²⁵⁴ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 06. 12. 2011, sp. zn. 5 Cmo 179/2011

²⁵⁵ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 03. 12. 2002, č. j. 5 Cmo 346/2002-51

²⁵⁶ Srov. kap. 7.4.3

Možnou otázkou, která může ve vztahu likvidátora k valné hromadě vyvstat, jest, zdali se na likvidátora vztahuje povinnost řídit se pokyny valné hromady (§ 51 odst. 2 ZOK), či vnitřními omezeními jednatelského oprávnění ve společenské smlouvě (§ 47 ZOK)? Předně, je na jedné straně si třeba uvědomit, že na likvidátora přechází zákonem vymezená působnost statutárního orgánu, přičemž její rozsah je omezen účelem likvidace (§ 196 NOZ), zatímco na druhé straně je účelem takových omezení jednatelského oprávnění ochrana zájmů společníků. Takové zájmy jsou nepochybně relevantní i v likvidaci společnosti, avšak tyto ustupují částečně do pozadí, když likvidátor musí svou funkci vykonávat i v zájmu věřitelů na uspokojení jejich pohledávek za společností. Stejně tak se vnitřní omezení jednatelského oprávnění budou týkat především pravidel a podmínek zcizení majetku společnosti, přičemž vypořádání likvidační podstaty je jedním z cílů likvidace společnosti a tedy by takové omezení likvidátora v dosažení účelu likvidace omezovalo. S ohledem na výše uvedené dovozují, že taková omezení jednatelského oprávnění se na likvidátora nevztahují, když likvidátor by měl svou funkci vykonávat v zákonem vymezeném rozsahu podle svého nejlepšího uvážení a s péčí řádného hospodáře a při tom všem veden imperativem naplnění účelu likvidace, což je s vnitřním omezením jednatelského oprávnění likvidátora neslučitelné.

Ad (ii) Pro vztah statutárního orgánu (jednatele, či více jednatelů) a likvidátora je stěžejní fakt, že likvidátor okamžikem svého ustanovení do funkce nabývá působnosti statutárního orgánu (§ 193 NOZ). Likvidátor však nenabývá generální jednatelské oprávnění. Základní rámec a limity působnosti likvidátora jsou obsaženy v § 196 odst. 1 NOZ, které jednání likvidátora omezuje na činnosti sledující účel, který odpovídá povaze a cíli likvidace. Mezi takové však mohou patřit i jednání, která jsou nezbytná k zachování hodnoty majetku společnosti, nebo k jeho budoucímu využití, avšak pouze pokud se nejedná v pokračování běžné činnosti společnosti.²⁵⁷ Co je účelem likvidace je pak stanoveno v ust. § 187 odst. 1 NOZ.²⁵⁸ NOZ navíc nově obsahuje kogentní ustanovení ust. § 188 NOZ, které kategoricky zakazuje komukoliv (statutárnímu orgánu i likvidátorovi) jednat po vstupu společnosti do likvidace mimo rozsah stanovený v § 196 NOZ.

²⁵⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 04. 05. 2009, sp. zn. 7 Cmo 471/2008

²⁵⁸ Účelem likvidace je vypořádat majetek zrušené právnické osoby (likvidační podstatu), vyrovnat dluhy věřitelům a naložit s čistým majetkovým zůstatkem, jenž vyplývá z likvidace (s likvidačním zůstatkem), podle zákona.

Jak již bylo uvedeno, likvidátor je sice orgánem společnosti s.r.o., nikoli však orgánem statutárním, kterého ve své funkci ani nenahrazuje a to i přesto, že na něj přechází značná část působnosti, jež za běžného chodu společnosti vykonává statutární orgán.²⁵⁹ Působnost likvidátora je tak během procesu likvidace komplementární k působnosti statutárního orgánu likvidované společnosti, což znamená, že působnost, která nepřešla jmenováním na likvidátora, nadále zůstává statutárnímu orgánu. I. Pelikánová²⁶⁰ k tomu uvádí, že se jedná pouze o nepatrný zbytek působnosti směřující dovnitř společnosti a nikoliv tedy o jednatelské oprávnění. Mezi tyto „vnitřní“ kompetence statutárního orgánů pak bez pochyb patří právo i povinnost svolat valnou hromadu společnosti (§ 181 odst. 1 ZOK).²⁶¹

Statutární orgán tak i po ustanovení likvidátora zůstává ve své funkci a zaniká pouze jeho oprávnění jednat jménem společnosti v rozsahu, v jakém přešlo na likvidátora.²⁶² A tedy osoby, jež zastávají funkci statutárního orgánu nebo jeho členů, jmenováním likvidátora ve své funkci nekončí a nedochází k jejich výmazu z obchodního rejstříku.²⁶³

Rovněž je důležité si uvědomit, že je-li společnost v likvidaci a nebyl-li likvidátor povolán, či zanikne-li funkce likvidátora před skončením likvidace, aniž by byl povolán likvidátor nový, vykonává do doby opětovného ustanovení likvidátora (příslušným orgánem, či soudem) jeho funkci statutární orgán, resp. všichni jeho členové (§ 189 odst. 2 NOZ), stále však s omezením na činnosti odpovídající povaze a cíli likvidace.²⁶⁴ I z tohoto důvodu je nezbytné, pokud dojde z jakéhokoliv důvodu k ukončení funkce statutárního orgánu, či jeho člena, aby byl tento zákonným postupem znovu doplněn,²⁶⁵ či znovu obsazen.²⁶⁶ I v případě, že k takové „rekonstrukci“ statutárního orgánu z jakéhokoli důvodu nedojde, má společnost stále

²⁵⁹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 14. 12. 2005, sp. zn. 9 Odo 149/2005

²⁶⁰ PELIKÁNOVÁ, I in PELIKÁNOVÁ, I., ČERNÁ, S. a kol. Obchodní právo. Společnosti obchodního práva a družstva. II. díl. Praha: ASPI, 2006, s. 100

²⁶¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 02. 2001, sp. zn. 7 Cmo 271/2000

²⁶² Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 14. 12. 2005, sp. zn. 29 Odo 149/2005

²⁶³ ELIÁŠ, K., BARTOŠÍKOVÁ, M., POKORNÁ, J. a kol. Kurs obchodního práva – právnické osoby jako podnikatelé, 5. vydání, Praha: C. H. Beck, 2005, s. 73

²⁶⁴ Usnesení Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 28. 08. 2003, sp. zn. 5A 122/2002-41

²⁶⁵ V případě kolektivního orgánů, je možné jejich nedostatečné obsazení řešit rovněž pomocí institutu kooptace (§ 194 odst. 2 ve spojení s § 444 z. č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních korporacích)

²⁶⁶ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 14. 12. 2005, sp. zn. 29 Odo 149/2005

povinnost provést zápis zániku funkce členů statutárního orgánu do obchodního rejstříku.²⁶⁷

Otázkou pak zůstává, zdali má statutární orgán po vstupu společnosti do likvidace, resp. po ustanovení likvidátora do funkce i nadále nárok na odměnu, ve formě a podobě, jak mu ji přiznává smlouva o výkonu funkce? Dle mého názoru je tato záležitost předmětem možné polemiky. Obecně lze říct, že nestanoví-li smlouva o výkonu funkce jinak, tak dle mého názoru není zřejmý právní důvod k tomu, aby existentnímu statutárnímu orgánu nebyla smluvní odměna vyplácena. Na druhou stranu je zřejmé, že výkon funkce, za nějž byl statutární orgán odměňován, byl ustanovením likvidátora do funkce ve značném rozsahu omezen, a tudíž se zdá, že faktický důvod k odměňování, alespoň tedy v plné výši, pominul. Prvorepubliková judikatura²⁶⁸ se přiklonila k názoru, že vstupem společnosti do likvidace statutární orgán nárok na odměnu za výkon funkce pozbývá. V dané době však zákonná úprava důsledků nastoupení likvidátora byla odlišná a měla za následek zánik funkce statutárního orgánu jako při jeho odvolání. Z toho důvodu je daný závěr k dnešnímu dni neaplikovatelný a přikláním se tak spíše k názoru, že nárok na odměnu zůstává statutárnímu orgánu společnosti zachován i po vstupu společnosti do likvidace, resp. po ustanovení likvidátora.

Ad (iii) V neposlední řadě je nutné rovněž vymezit vztah likvidátora k dozorčí radě, ačkoli se jedná pouze o fakultativní orgán, který nemusí být vždy ve společnosti s ručením omezeným zřízen.²⁶⁹ Na druhé straně je zřejmé, že s ohledem na rozsáhlé kompetence likvidátora je jeho kontrola účelná. Zákon ani po rekodifikaci však neposkytuje odpověď na otázku, jaký je mezi těmito orgány vztah a je tedy nutno dovodit odpověď z právního řádu jako celku.

Předně je na místě uvést, že s ustanovením likvidátora do funkce, se na rozdíl od zásahu do působnosti statutárního orgánu kontrolní působnost dozorčí rady společnosti nijak nezužuje.²⁷⁰ Stejně jako v případě statutárního orgánu, je i

²⁶⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 02. 2001, sp. zn. 7 Cmo 271/2000

²⁶⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 09. 12. 1931, Rv I 1832/30, (Vážný 11243)

²⁶⁹ V praxi nebývá příliš časté zřízení dozorčí rady ve společnosti s ručením omezeným. K tomu blíže PLÍHAL, T. Několik postřehů k dozorčí radě ve společnosti s ručením omezeným. Bulletin advokacie, 2012, č. 3, s. 30 a násl.

²⁷⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 20. 09. 1934, R I 679/34, (Vážný 13771)

v případě dozorčí rady nezbytné, pokud dojde z jakéhokoliv důvodu k ukončení funkce člena dozorčí rady, aby byl tento zákonným postupem znovu obsazen.²⁷¹

Do působnosti dozorčí rady patří zejména dohled nad činností jednatelů (§ 201 odst. 2 písm. a) NOZ). I přestože nabývá likvidátor působnosti jednatele společnosti, je stále pouze orgánem sui generis a nikoliv orgánem statutárním. Proto se logicky nabízí otázka, zdali může dozorčí rada dohlížet také na činnost likvidátora, když ze zákonné dikce tak výslovně neplyne?

Domnívám se, že k tomu, abychom našli odpověď na danou otázku, je třeba se zaměřit na působnost jednatele, resp. likvidátora, neboť je to právě ona působnost, která je podrobena dohledu dozorčí rady. Pokud tedy na likvidátora přechází působnost jednatele společnosti s.r.o., je dozorčí rada oprávněna dohlížet na činnost likvidátora pouze v mezích této přenesené působnosti, neboť tato náleží jednatelem pouze do chvíle, dokud není ustanoven likvidátor. Jiné řešení by vedlo k popření smyslu zákonné úpravy dozorčí rady, jakožto kontrolního orgánu společnosti. K podobnému závěru došla i judikatura.²⁷²

Stejně tak zůstává zachováno oprávnění dozorčí rady k nahlížení do obchodních a účetních knih, jiných dokladů a účetních závěrek a právo kontroly tam obsažených údajů (§ 201 odst. 2 písm. b) ZOK), když bez takového oprávnění by nebyl možný výkon ani výše popsané kontrolní činnosti.

Na druhé straně se domnívám, že další činnosti likvidátora, resp. působnost nesouvisející z výše uvedeným a která není odvozená od statutárního orgánu a ke které je oprávněn ze zákona a z titulu své funkce pouze likvidátor (tzv. „originární působnost likvidátora“)²⁷³ nemůže být předmětem dohledu dozorčí rady společnosti s ručením omezeným.

Stejně tak nelze za kontrolní mechanismus dozorčí rady považovat ani případné oprávnění členů dozorčí rady podat návrh na soudní odvolání likvidátora (§ 191 odst. 2 NOZ), neboť takový postup neplní funkci průběžné kontroly a nevychází přímo z působnosti dozorčí rady.

Závěrem pouze doplňuji, že pro vztah likvidátora a dozorčí rady je rovněž určující skutečnost, že likvidátor nemůže být členem dozorčí rady.²⁷⁴

²⁷¹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 14. 12. 2005, sp. zn. 9 Odo 149/2005

²⁷² Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 10. 03. 2010, sp. zn. 29 Cdo 2533/2008

²⁷³ Např. povinnost notifikace dle § 198 z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (srov. kap. 6.3.3)

²⁷⁴ Srov. kap. 6.1

6.3.2 Jednatelské oprávnění likvidátora

Byl-li v předcházející kapitole vymezen vztah mezi likvidátorem a statutárním orgánem společnosti tak, že likvidátor nabývá okamžikem svého ustavení působnosti statutárního orgánu (§ 193 NOZ) a že se přitom nejedná o tzv. generální jednatelské oprávnění, je na místě se hlouběji zabývat otázkou rozsahu takové působnosti likvidátora jednat za společnost, resp. tedy rozsahem jeho jednatelského oprávnění.

Předně je třeba si uvědomit, že rozsah jednatelského oprávnění likvidátora je ohraničen rozsahem omezení právní subjektivity/právní osobnosti likvidované společnosti, tj. omezením společnosti nabývat práva a povinnosti po vstupu společnosti do likvidace.²⁷⁵

Pro rozsah jednatelského oprávnění likvidátora bylo před rekodifikací určující ust. § 72 ObchZ, které jej vymezovalo dvojím způsobem a to (i) generální klauzulí – omezením pouze na úkony směřující k likvidaci společnosti a (ii) navazujícím výčtem úkonů které při výkonu této působnosti likvidátor činí. Domnívám se však, že v tomto výčtu mělo jít o pouze demonstrativní výčet a zákonodárce tak měl vložit do znění tohoto paragrafu slovo zejména, neboť uvedený výčet mohl svým slovním vyjádřením působit jako taxativní, avšak v praxi likvidátor činí i jiné úkony, než vtělené ve výčtu tohoto ustanovení, stále však s omezením, že je takový úkon nezbytný k provedení likvidace.

S rekodifikací je rozsah jednatelského oprávnění likvidátora vymezen § 196 odst. 1 NOZ, které obdobně jako úprava ObchZ obsahuje generální klauzuli vymezující rozsah působnosti jednatelského oprávnění likvidátora. Nově však v úpravě chybí poněkud otrocký výčet činností v působnosti likvidátora, jak jej podával § 72 ObchZ. Je nutno dodat, že ust. § 72 ObchZ možná mohlo sloužit jako vodítko pro nezkušené likvidátory, nicméně nemělo příliš praktický význam, neboť škála činností, které likvidátor v procesu likvidace provádí je velmi různorodá. Nicméně se dá na druhé straně předpokládat, že předchozí vyjádření limitů může sloužit jako vodítko pro vyjádření limitů působnosti likvidátora i nyní.

NOZ pak lépe než ObchZ vymezuje, jak může likvidátor po vstupu společnosti do likvidace jednat, když § 188 NOZ obsahuje kogentní generální zákaz jednat za společnost po jejím vstupu do likvidace mimo rozsah stanovený v § 196 NOZ a tedy s omezením na činnosti sledující účel, jaký odpovídá povaze a cíli likvidace.

²⁷⁵ ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVA, M., HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník. 1. díl. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 244

Co je účelem likvidace je sice stanoveno v ust. § 187 odst. 1 NOZ, ohledně povahy a cíle likvidace však zákon mlčí. Cílem likvidace je zřejmě možno bez větších problémů rozumět zdárné dokončení likvidace společnosti a proto dle mého názoru lze cíl likvidace ztotožnit s účelem likvidace, ačkoli zákonodárce použil dva odlišné pojmy. Cílem likvidace tak bude per analogiam k ust. § 187 odst. 1 NOZ vypořádat majetek zrušené společnosti (likvidační podstatu), vyrovnat dluhy věřitelům a naložit s čistým majetkovým zůstatkem, jenž vyplyne z likvidace (s likvidačním zůstatkem), podle zákona. Povahou likvidace se pak má na mysli zřejmě skutečnost, že se jedná o mimosoudní proces vypořádání aktiv a pasiv společnosti. Zákonodárce zde však asi záměrně použil tyto neurčité právní pojmy a bude tak věcí soudní praxe, aby naplnila obsah těchto pojmů a určila, které konkrétní činnosti budou v souladu s povahou a cílem likvidace a které již nikoli.

Otázkou pak zůstává, zdali na likvidátora přechází s působností statutárního orgánu i tzv. obchodní vedení společnosti, které dle § 195 odst. 1 ZOK přísluší statutárnímu orgánu společnosti? Jak dříve ObchZ, tak ani NOZ, či případně ZOK nepodává na tuto otázku odpověď, ba dokonce ani nepodávají definici obchodního vedení. K tomu abychom našli odpověď na tuto otázku, je třeba si předně odpovědět, co se rozumí pod pojmem obchodním vedením společnosti? Obchodní vedení je jak doktrinálně,²⁷⁶ tak i judikaturou²⁷⁷ chápáno a vykládáno jako organizování a řízení podnikatelské činnosti společnosti, včetně rozhodování o podnikatelských záměrech. Takové rozhodování je pak podkladem pro formulaci vůle společnosti ve formě právního jednání, a jestliže jednání jménem společnosti přechází po vstupu společnosti do likvidace na likvidátora, je nepochybné, že mu náleží rovněž i obchodní vedení. Opačný závěr by fakticky znemožnil výkonu likvidátorovi funkce.²⁷⁸ Tento závěr však nelze zaměňovat s výkonem oprávnění, které náleží společníkům, či orgánům složeným ze společníků (valná hromada) a členům výkonných a dozorčích orgánů, jako vedení seznamu společníků, či schvalování převodu obchodního podílu.

Obecně tedy likvidátor bude činit za společnost následující právní jednání: (i) likvidátor plní závazky společnosti a činí jednání směřující k ukončení existujících právních poměrů společnosti. Za tímto účelem rovněž oznámí vstup společnosti do

²⁷⁶ ČERNÁ, S., ČECH, P.: Kde jsou hranice obchodního vedení? Právní fórum, 2008, č. 11, s. 453

²⁷⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. 08. 2004, sp. zn. 29 Odo 479/2003

²⁷⁸ DĚDIČ, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. § 1- § 92e. Praha: Polygon, 2002, s. 101

likvidace známým věřitelům a zveřejní rozhodnutí o zrušení společnosti s výzvou pro věřitele, aby přihlásili své pohledávky (§ 198 NOZ) tak, aby získal komplexní přehled o stavu závazků společnosti a (ii) usiluje o to, aby byly pohledávky společnosti uspokojeny; (iii) likvidátor činí jednání směřující k zpeněžení majetku likvidované společnosti²⁷⁹ a (iv) likvidátorovi rovněž náleží výkon práva společníka ve společnostech, na nichž se likvidovaná společnost podílí. Z tohoto titulu je oprávněn k účasti na valných hromadách společností, jejichž majetkovou účast má likvidovaná společnost ve vlastnictví a výkon práv s touto účastí spojených.²⁸⁰

Za účelem dosažení ad (i) a (ii) přichází v úvahu mimo splnění rovněž i jiné způsoby zániku závazků dle uvážení likvidátora a dle toho jaké řešení bude akceptováno smluvními partnery likvidované společnosti. Za tímto účelem tak má likvidátor k dispozici všechny zákonné prostředky směřující k ukončení existence právních poměrů – zápočty, postupování pohledávek, prominutí dluhu, odstoupení od smlouvy, uplatnění odstupného, atd. Likvidátor může, resp. má rovněž povinnost zastupovat společnost v soudních řízeních a tedy, jak žalovat, tak uzavírat soudní smíry apod. Likvidátor je taktéž povinen uplatnit i dosud neuplatněné pohledávky (např. na bezdůvodné obohacení a náhradu škody). K dosažení ad (iii) nestanoví zákon pro likvidátora postup, který musí likvidátor při zpeněžení majetku respektovat a je tedy věcí daného likvidátora, jakou cestu k dosažení výsledku zvolí. V úvahu přichází jak přímý prodej, tak i dobrovolná dražba, stejně jako např. i prodej celého závodu, či jeho části. Při všech jednání však musí likvidátor postupovat s péčí řádného hospodáře,²⁸¹ když porušení této povinnosti může mít za následek vznik odpovědnost likvidátora za škodu tímto porušením vzniklou.²⁸²

Ve vztahu k výše uvedenému se pak nabízí otázka oprávnění likvidátora k uzavírání nových smluv za společnost. Obecně judikaturou zastávaný názor je, že likvidátor je oprávněn uzavírat nové smlouvy v omezeném rozsahu a to je-li to nezbytné a) k ukončení nevyřízených obchodů společnosti, či b) k zachování a c) využití majetku společnosti, avšak pouze pokud se nejedná v pokračování běžné činnosti společnosti²⁸³ a taková jednání směřují k naplnění účelu likvidace.²⁸⁴

²⁷⁹ Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 15. 11. 2004, sp. zn. 21 Co 481/2004

²⁸⁰ PELIKÁNOVÁ, I.: Komentář k obchodnímu zákoníku, II. Díl, 3. vydání, Praha: ASPI, 2004, s. 373

²⁸¹ Plyne z § 193 in fine z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, dle kterého odpovídá likvidátor stejným způsobem jako člen statutárního orgánu společnosti.

²⁸² Srov. kap. 6.3.4

²⁸³ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 04. 05. 2009, sp. zn. 7 Cmo 471/2008

Ad a) Mezi tyto případy patří typicky situace, kdy se společnost zavázala k plnění dříve, než vstoupila do likvidace, přičemž takové plnění alespoň z části ještě neposkytla. Pokud likvidovaná společnost tedy např. před vstupem do likvidace uzavřela smlouvu o dílo, je likvidátor k dostání závazků společnosti z této smlouvy plynoucí oprávněn uzavřít novou smlouvu o "subdodávce". Stejně tak je možno do této kategorie zařadit i dohody o prodloužení nájemní smlouvy k prostorám, které společnost již využívá, či uzavření smlouvy o dodávce energií.²⁸⁵

Ad b) Jedná se typicky např. o smlouvy o opravě, údržbě a ochraně²⁸⁶ majetku ve vlastnictví společnosti. Ovšem s ohledem na podstatu a účel likvidace, by se mělo jednat o takové, které souvisí a směřují k prodeji majetku společnosti a bez nichž by buďto hrozil majetku do realizace prodeje vznik škody, nebo by se jejich hodnota jinak nepřiměřeně snížila.

Ad c) Smlouvy zajišťující využití majetku budou relevantní především v případech, kdy lze očekávat, že proces likvidace bude trvat delší dobu (např. s ohledem na § 196 odst. 2 NOZ, nebo že společnost je účastníkem soudního sporu), či se nedaří majetek společnosti zpeněžit. Likvidátor tak například může pronajmout majetek společnosti, ale pouze za předpokladu, že časový horizont těchto vztahů nepřesáhne předpokládanou dobu likvidace a taková smlouva nebrání dokončení likvidace, či ji nezdržuje.

Bylo-li výše uvedeno, že likvidátor je oprávněn rovněž žalovat, je na místě se zabývat zastupováním likvidované společnosti před soudy a správními orgány. V souladu s § 21 odst. 2 OSŘ jedná za likvidovanou společnost v civilním soudním řízení likvidátor, který okamžikem svého ustanovení nabývá působnosti statutárního orgánu.²⁸⁷ Stejně tak je likvidátor oprávněn podávat návrhy na zápisy do obchodního rejstříku.²⁸⁸ Likvidátor je přitom oprávněn k daným jednáním zmocnit jinou osobu,

²⁸⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 05. 02 1932, Rv II 109/31, (Vážný 11385)

²⁸⁵ PELIKÁNOVÁ, I.: Komentář k obchodnímu zákoníku. 2. díl, 3. přepracované a doplněné vydání, Praha: ASPI, 2004, s. 360

²⁸⁶ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 16. 12. 2009, sp. zn. 29 Cdo 5130/2007

²⁸⁷ ŠÍNOVÁ, R. in SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 1 vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 73

²⁸⁸ Toto oprávnění přinesla až novela z. č. 513/1990 Sb., obchodní zákoník provedená z. č. 370/200 Sb., když před touto novelou byl k tomuto likvidátor oprávněn pouze na základě výslovného zmocnění v zákoně. Jak ukázala praxe, toto oprávnění přichází na řadu v případech, kdy jednatel či jednatelé společnosti s.r.o. fakticky nevykonávají svou funkci a nebyli vymazáni z obchodního rejstříku. Dále to jsou případy, kdy zanikla funkce jednatele avšak z nějakého důvodu nebyl jmenován jednatel nový.

aby společnost v takovém řízení zastupovala.²⁸⁹ Stejně jako při jednání vůči třetím osobám, tak i v řízení před soudem je relevantní zásada obsažená v § 196 odst. 1 NOZ, a tedy, že je likvidátor oprávněn pouze k činnostem sledujícím účel odpovídající povaze a cíli likvidace. Toto omezení je však ve vztahu k soudním řízením nutno chápat extenzivně v tom smyslu, že jsou přípustné všechny spory směřující k dosažením účelu likvidace.²⁹⁰ Výše uvedené k civilním soudním řízením bude platit rovněž i ve vztahu k řízením správním (§ 30 odst. 1 z. č. 500/2004 Sb., správní řád ve spojení s § 21 odst. 2 OSŘ) a tedy např. k plnění povinností plynoucích z daňových předpisů, předpisů o nemocenském a sociálním pojištění apod.

Novým limitem jednatelského oprávnění likvidátora je pak rovněž úprava obsažená v ust. § 196 odst. 2 NOZ, která přináší pro likvidátora imperativ ve vztahu k nakládání s majetkem, který likvidovaná společnost nabyla dědictvím, nebo odkazem s podmínkou, doložením času, nebo s příkazem, jakož i ve vztahu k nakládání s majetkem, který je účelově vázán. V případě povolání společnosti za zůstavitelova dědice (na základě závěti²⁹¹ nebo odkazu²⁹²), které obsahuje platné vedlejší doložky,²⁹³ resp. takové ke kterým se přihlíží, a nabytí takového majetku společností je vázáno až na jejich naplnění, je povinen likvidátor tato omezení splnit. Cílem zákonodárce tak bylo jistě výslovně motivovat likvidátora, aby nedocházelo k předpokládanému nerozšíření majetku společnosti pouze na základě svévole likvidátora. Na druhou stranu, však tímto může v praxi docházet k neúměrnému prodlužování procesu likvidace a hranice ve vztahu k plnění této povinnosti a případné odpovědnosti likvidátora tak bude muset nalézt až judikatura, když se dá předpokládat, že zejména k dědictví nepatrné hodnoty nebudou vždy takové průtahy v zájmu jak společníků, tak ani věřitelů společnosti.

Stejně jako v případě dědění, tak je dán ust. § 196 odst. 2 NOZ likvidátorovi imperativ rovněž ve vztahu k nakládání s účelově vázanými prostředky z veřejných

²⁸⁹ DOLEŽÍLEK, J. in DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. Občanský soudní řád I. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 120

²⁹⁰ Do daného okruhu budou patřit i spory o určení účasti v likvidované společnosti (Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 11. 03. 1998 sp. zn. I Odon 69/97), či žaloba na určení, zda je společnost vlastním označených věcí (Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12. 12. 1997 sp. zn. 5 Cmo 208/97)

²⁹¹ Srov. § 1494 a násl. z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

²⁹² Srov. § 1594 a násl. z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

²⁹³ Srov. § 1551 a násl. z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

prostředků²⁹⁴ a prostředky vázanými k dosažení veřejně prospěšného účelu. Takové prostředky pak musí být vyčleněny z obecného pokynu, jakým způsobem má likvidátor vést likvidaci (vyrovnání dluhů společnosti a naložení s likvidačním zůstatkem), když u takových prostředků musí dojít k naplnění pokynu od toho, kdo tyto prostředky poskytl. Primárně by tak měl likvidátor naplnit účel, k jakému byly poskytnuty, může však nastat a v praxi bude poměrně častá rovněž situace, kdy je pro obě strany efektivnější vrácení nespotřebované části jejich poskytovateli. Vždy však bude záviset na konkrétních okolnostech. V každém případě však nesmí likvidátor bez dalšího tyto prostředky použít na vyrovnání dluhů věřitelů společnosti. V případě, že by k tomu došlo, nebyla by naplněna jejich účelová vázanost a likvidátor by tak v souvislosti s porušením této povinnosti odpovídal za škodu²⁹⁵ tím způsobenou, která pak může v těchto případech dosahovat značné výše.²⁹⁶

I přestože se daly povinnosti likvidátora vtělené do § 196 odst. 2 NOZ dovést i před rekodifikací z povinnosti výkonu funkce likvidátora s péčí řádného hospodáře,²⁹⁷ tak výslovné zákonné ustanovení této povinnosti pak ve vztahu k adresátům této normy přispívá k jejich zvýšené bdělosti při jejím plnění.

Pokud jsme výše rozebrali rozsah jednatelského oprávnění likvidátora, je rovněž na místě rozebrat důsledek překročení jeho působnosti a tedy jednání za hranice mu zákonem svěřené působnosti. Před rekodifikací byl zastáván názor, že pokud likvidátor překročí své jednatelské oprávnění svěřené v daném rozsahu zákonem, tak takové jednání společnost nezavazuje, což je výslovně vyjádřeno v § 13 odst. 4 ObchZ.²⁹⁸ Jednalo se totiž o úkon učiněný osobou (likvidovanou společností), která k tomu nemá dostatečnou způsobilost a jako takový se jedná o úkon ex lege neplatný²⁹⁹ (negotium nullum)³⁰⁰ a to absolutně, ať již dle § 38 odst. 1

²⁹⁴ Viz dále BAKEŠ, M., a kol. Finanční právo. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 110 – 111

²⁹⁵ Např. povinnost vracet dotace, hradit sankce apod.

²⁹⁶ SVEJKOVSKÝ, J., DEVEROVÁ, L. a kol. Právníky osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 164

²⁹⁷ Srov. kap. 6.3.4

²⁹⁸ ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 12. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, s. 38

²⁹⁹ Viz např. rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 09. 01. 1996, sp. zn. 35 Ca 338/95. Viz dále DVOŘÁK, T. Družstevní právo. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 2012

³⁰⁰ Ačkoliv se objevuje i názor, že takové právní jednání je nicotné – srov. PELIKÁNOVÁ, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 2. díl. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: Aspi, 2004, s. 360

OZ pro překročení způsobilosti k právním úkonům, či § 39 OZ pro rozpor se zákonem.³⁰¹

Po rekodifikaci se z mého pohledu situace nejeví již natolik jednoznačná a to zejména s ohledem ust. § 574 NOZ, které stanoví, že na právní jednání je třeba spíše hledět jako na platné, než jako neplatné a na změnu koncepce neplatnosti právního jednání a s tím spojený odklon od absolutní neplatnosti směrem k neplatnosti relativní. Dostupná literatura se v době vzniku této části práce k otázce důsledků překročení zákonem vymezené působnosti likvidátora nevyjadřuje a i do budoucna lze očekávat v dané věci výkladové rozpory.

Z mého pohledu je pro posouzení platnosti takového jednání směrodatné zákazové kogentní ust. § 188 NOZ, na jejímž základě po vstupu společnosti do likvidace za ni nikdo nesmí právně jednat mimo rozsah stanovený v § 196 NOZ. Při porušení tohoto ustanovení se pak v souladu s § 580 NOZ na předmětné právní jednání musí hledět jako na právní jednání neplatné, neboť odporuje zákonu, když se dá předpokládat, že smyslem a účelem zákona bylo vyloučit, aby společnost po vstupu do likvidace činila jednání mimo rámec vymezený účelem likvidace a skrytě tak pokračovala v běžné činnosti. Z mého pohledu se pak jedná o kvalifikovaný rozpor se zákonem a takové jednání bude absolutně neplatné (§ 588 NOZ).

Otázkou pak zůstávám, kdo bude povinný k náhradě škody vzniklé v souvislosti s neplatným právním jednáním? Dosavadní právní nauka není v dané problematice jednotná. Dle některých názorů odpovídá za takto způsobenou škodu likvidátor,³⁰² které dané jednání učinil, dle jiných likvidovaná společnost.³⁰³ K nalezení dané otázky je dle mého názoru nutno vycházet z ust. § 2914 NOZ, které obdobně stanoví, že kdo při své činnosti užije zmocněnce, zaměstnance nebo jiného pomocníka, nahradí škodu jím způsobenou stejně jako by ji způsobil sám. Likvidátor je přitom osobou jednajícím jménem, resp. zastupující společnost a je proto možno argumentovat, že uvedené ustanovení dopadá i na jeho osobu. V kontrastu s uvedeným však vyvstává otázka, jakým způsobem bude docházet k aplikaci ust. § 167 NOZ, které normuje závaznost protiprávního činu pro právnickou osobu? Domnívám se, že výše položená otázka bude muset být řešena judikatorně.

³⁰¹ POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol., Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 71

³⁰² PELIKÁNOVÁ, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 2. díl. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: Aspi, 2004, s. 360

³⁰³ DĚDIČ, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. § 1- § 92e. Praha: Polygon, 2002, s. 101

Problematické se ve vztahu k výše uvedenému a platnosti jednání mimo účel likvidace jeví rovněž závěrečná část ust. § 188 NOZ, která dovoluje při jednání překročit limity účelu likvidace, pokud jednající osoba o vstupu společnosti do likvidace nevěděla, aniž by se o něm dozvědět měla a mohla. Tato situace samozřejmě nepřichází v úvahu v případě likvidátora, který z podstaty věci o vstupu do likvidace vždy ví, ale může nastat reálně v případě, kdy například za společnost, která již vstoupila do likvidace jednal např. její pověřený zaměstnanec, vedoucí odštěpných závodů, apod. V tomto případě by takové jednání bylo pak platné, a to i přestože by mohlo mít značné dopady do průběhu likvidace. V případě úpravy společnosti s.r.o. je však daný okamžik, do kterého by při splnění subjektivního kritéria mohlo být dané jednání považováno za platné, limitováno provedením zápisu vstupu společnosti do likvidace do obchodního rejstříku, když ve vztahu k principu materiální publicity (§ 8 ZVR) platí, že údaje zapsané do veřejných rejstříků se po jejich zveřejnění považují za obecně známé.

Závěrem této kapitoly je na místě se rovněž vypořádat z otázkou vnitřních omezení likvidátora stanovených společenskou smlouvou (§ 47 ZOK), či „omezujícím“ rozhodnutím valné hromady (§ 51 odst. 2 ZOK).

Pro nalezení odpovědi je nezbytné si uvědomit, že na likvidátora přechází zákonem vymezená působnost statutárního orgánu, přičemž její rozsah je omezen účelem likvidace (§ 196 NOZ), zatímco účelem takových omezení jednatelského oprávnění je pak zejména ochrana zájmů společníků. Takové zájmy jsou nepochybně relevantní i v likvidaci společnosti, avšak tyto ustupují částečně do pozadí, když likvidátor musí svou funkci vykonávat i v zájmu věřitelů na uspokojení jejich pohledávek za společností. Stejně tak se vnitřní omezení jednatelského oprávnění budou týkat především pravidel a podmínek zcizení majetku společnosti, přičemž vypořádání likvidační podstaty je jedním z cílů likvidace společnosti a tedy by takové omezení likvidátora v dosažení účelu likvidace omezovalo. S ohledem na výše uvedené dovozují, že taková omezení jednatelského oprávnění se na likvidátora nevztahují, když likvidátor by měl svou funkci vykonávat v zákonem vymezeném rozsahu podle svého nejlepšího uvážení a s péčí řádného hospodáře, veden imperativem naplnění účelu likvidace, což je s vnitřním omezením jednatelského oprávnění likvidátora neslučitelné a proto se taková na něj neuplatní.

6.3.3 Další „originární“ práva a povinnosti likvidátora

Vyjma práv a povinností plynoucích z přenesené působnosti statutárního orgánu, o nichž bylo pojednáno v předcházející kapitole, a o nichž lze mluvit jako o generálním stanovení práv a povinností likvidátora, má likvidátor rovněž zákonem kasuisticky stanoveny další dílčí práva a povinnosti, které mu náleží právě a jen z titulu jeho funkce a v těchto případech tak můžeme mluvit o neodvozené tzv. „originární“ působnosti.³⁰⁴

K těmto originárním právům likvidátora T. Dvořák³⁰⁵ uvádí, že se v případě likvidátora jedná o dvě základní práva – právo na odměnu a právo na informace. Vzhledem k tomu, že odměně likvidátora bude věnována samostatná kapitola,³⁰⁶ nebudu se v rámci této kapitoly právu likvidátora na odměnu zabývat a zaměřím se prostřednictvím alespoň demonstrativního výčtu na ostatní originární práva a povinnosti likvidátora, jak plynou z právního řádu.

K tomu, aby mohl likvidátor řádně vykonávat svoji funkci potřebuje nezbytné informace. Tyto získává jak prostřednictvím účetní dokumentace společnosti, od orgánů likvidované společnosti, tak i ze své každodenní činnosti. Likvidátor musí být rovněž obeznámen s rozhodnutími valné hromady, přičemž k tomu účelu je oprávněn účastnit se zasedání valné hromady a pokud tak neučiní, je věcí valné hromady, resp. Společnosti, aby likvidátora náležitě informovala o všech záležitostech, které jsou potřebné pro řádný výkon jeho funkce a tak dosažení optimálního výsledku likvidace. V případě likvidátora jmenovaného soudem je pak právní postavení likvidátora ve vztahu k získávání informací výrazně posíleno tím, že jsou třetí osoby soudem jmenovanému likvidátorovi povinny poskytnout součinnost v rozsahu, v jakém jsou povinny ji poskytnout insolvenčnímu správci podle zvláštního právního předpisu (§ 192 NOZ).³⁰⁷

Tímto však výčet „originární“ působnosti likvidátora nekončí. Mezi další typicky originární práva likvidátora svěřené mu zákonem z titulu jeho funkce, pak patří povinnosti spojené přímo s procesem likvidace, zejména pak:

³⁰⁴ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 04. 05. 2009, sp. zn. 7 Cmo 471/2008 k tomu uvádí, že likvidátor má dále „působnost danou zákonem funkcí samotného likvidátora (tedy nikoli tu, jež na něj přešla z jednatele, leč tu, kterou má toliko a jedině likvidátor - například povinnost oznámit vstup společnosti do likvidace všem známým věřitelům, zveřejnit rozhodnutí o zrušení společnosti výzvou pro věřitele, sestavit ke dni vstupu společnosti do likvidace zahajovací likvidační účetní závěrku a soupis jmění, jakož i učinit všechny úkony dle § 75 a 75a obchodního zákoníku).“

³⁰⁵ DVOŘÁK, T. Společnost s ručením omezeným. 2. vydání. Praha: ASPI, 2005, s. 399

³⁰⁶ Srov. kap. 6.4

³⁰⁷ Srov. kap. 6.2.2

a) Jako jedna z hlavních, tak chronologicky i první povinností likvidátora po vstupu společnosti do likvidace a jeho ustanovení do funkce je, s ohledem na právní jistotu třetích subjektů, veřejně oznámit vstup společnosti do likvidace a současně projevit navenek ustanovení své osoby do funkce likvidátora. Tato notifikační povinnost je pak splněna zejména provedením deklaratorního zápisu do obchodního rejstříku (princip formální a materiální publicity).³⁰⁸ Povinnost likvidátora k podání návrhu na zápis předmětných skutečností se týká samozřejmě pouze situace, kdy tak již před jeho jmenováním nebylo učiněno jeho předchůdcem ve funkci, statutárním orgánem, či kdy k zápisu nedošlo na základě zrušení společnosti rozhodnutím soudem, když poté je daný zápis do obchodního rejstříku proveden i bez návrhu. K podání návrhu je navíc nově oproti úpravě ObchZ stanovena lhůta bez zbytečného odkladu po vstupu do likvidace. Další notifikačním instrumentem ve vztahu k třetím osobám je rovněž povinný firemní dodatek k názvu společnosti „v likvidaci“ a k tomu korelující povinnost likvidátora dohlížet, aby firma společnosti byla užívána s dovětkem „v likvidaci“ § 18 (7 odst. 2 NOZ).

b) Do originární působnosti likvidátora pak náleží i jeho další povinnost, která má notifikační charakter a to povinnost individuálně oznámit vstup společnosti do likvidace všem známým věřitelům a zároveň bez zbytečného odkladu zveřejnit nejméně dvakrát za sebou, a to alespoň s dvoutýdenním časovým odstupem, rozhodnutí o vstupu společnosti do likvidace společně s výzvou pro věřitele, aby přihlásili své pohledávky ve stanovené lhůtě, která nesmí být kratší než tři měsíce od druhého zveřejnění (§ 198 NOZ).³⁰⁹

Toto individuální adresné oznámení provede likvidátor pouze vůči všem známým věřitelům. To jsou zejména věřitelé, jejichž pohledávky jsou vedeny v účetnictví společnosti, či jejichž výčet poskytnou orgány společnosti. Těmto věřitelům je tímto způsobem poskytována zvýšená ochrana, když je jim adresně notifikováno ukončení běžné činnosti společnosti a začátek procesu vypořádání majetku společnosti. V případě, že likvidátor vůči známým věřitelům notifikaci neprovede a v důsledku toho dojde k újmě na straně takového opomenutého věřitele, bude likvidátor odpovídat přímo takovému věřiteli, neboť tak porušil svou zákonnou

³⁰⁸ Srov. § 3 - § 9 z. č. 304/2013, Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob

³⁰⁹ BARTOŠÍKOVÁ M., ŠTENGLOVÁ I. Společnost s ručením omezeným. 2.vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 305

povinnost.³¹⁰ Pro individuální oznámení zákon nepředepisuje žádnou zvláštní formu, a volba prostředků je tak ponechána na úvaze likvidátora.

Vůči všem ostatním možným věřitelům společnosti je notifikační povinnost splněna jak uvedením zápisu vstupu společnosti do likvidace do obchodního rejstříku a užíváním dovětku „v likvidaci“, tak i výše uvedeným hromadným neadresovaným oznámením společně s výzvou k přihlášení pohledávek. Tímto způsobem má být likvidátorovi upřesněn okruh možných věřitelů a rozsah jejich pohledávek tak, aby byl možno posoudit ekonomický stav společnosti a v návaznosti zpracovat úspěšný plán likvidace. Zveřejňovacím nástrojem je v souladu s § 3018 NOZ Obchodní věstník, který zabezpečuje Ministerstvo vnitra ČR³¹¹ prostřednictvím portálu veřejné správy a toto zveřejnění se děje na náklady likvidované společnosti. Stejně jako pro oznámení o vstupu společnosti do likvidace a výzvu k přihlášení pohledávek, tak ani pro samotnou přihlášku pohledávek věřitelů společnosti pak zákon nestanoví žádné formální náležitosti. Z povahy věci však plyne, že by měla být tato dostatečně specifikována co do důvodu, výše a nejlépe i s přesným označením věřitele a její splatnosti.

Jak zákon mlčí k formě a náležitostem přihlášky věřitele, tak je tomu i ve věci výslovného nestanovení důsledku nepřihlášení pohledávky věřitele ve stanovené lhůtě. Je nepochybné, že nepřihlášení pohledávek nemá za následek zánik práva takových věřitelů, ani povinnosti společnosti danou pohledávku uspokojit. „Praktická naděje na jejich uspokojení při likvidaci je však menší.“³¹²

Jejich ochrana v procesu likvidace je totiž snížena, když platí, že chráněni jsou pouze věřitelé, kteří své pohledávky včas přihlásili, protože pouze před uspokojením jejich práv nelze vyplácet podíl na likvidačním zůstatku (ani formou zálohy, či jej jinak použít), popř. mají tito před vyplacením podílu na likvidačním zůstatku právo na poskytnutí dostatečné jistoty³¹³ v situacích, kdy jejich pohledávka není dosud splatná,

³¹⁰ SVEJKOVSKÝ, J., DEVEROVÁ, L. a kol. Právnícké osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 166

³¹¹ Nařízení vlády České republiky ze dne 16. 10. 2013, č. 351/2013 Sb., kterým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohledávky, určuje odměna likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnícké osoby jmenovaného soudem a upravují některé otázky Obchodního věstníku a veřejných rejstříků právníckých a fyzických osob, které nahradilo Nařízení vlády České republiky ze dne 18. 12. 2000, č. 503/2000 Sb., o Obchodním věstníku

³¹² PELIKÁNOVÁ, I., ČERNÁ, S. a kol. Obchodní právo. Společnosti obchodního práva a družstva. II. díl. Praha: ASPI, 2006, s. 100

³¹³ K pojmu jistota srov. § 2012 a násl., z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Samozřejmě lze dát jistotu i jiným vhodným způsobem – např. bankovní zárukou, apod. V praxi je pak poměrně běžné poskytnutí jistoty složením odpovídající částky např. do notářské úschovy.

či je-li sporná (§ 206 NOZ). Zde si dovoluji uvést názor, že výše uvedené pravidlo je poněkud v rozporu s notifikační povinností likvidátora vůči známým věřitelům, jak je normována v ust. § 198 odst. 1 NOZ, které nestanoví známým věřitelům povinnost přihlásit své pohledávky, z čehož lze dovodit, že takový známí věřitelé musí být uspokojeni bez dalšího, aniž by museli své pohledávky přihlašovat.³¹⁴ Uvedený názor je rovněž zcela logicky v souladu s jedním z účelů likvidace – vyrovnáním dluhů věřitelům společnosti (§ 187 odst. 1 NOZ), neboť pouze k neznámým věřitelům, kteří své pohledávky nepřihlásili se nemusí přihlížet. De lege ferenda se tak jeví vhodné uvedený rozpor odstranit, když účelné by bylo stanovení povinnosti před výplatou podílu na likvidačním zůstatku uspokojit všechny známé věřitele ve smyslu § 198 odst. 1 NOZ a nikoli pouze ty, kteří své pohledávku přihlásili dle § 198 odst. 2 NOZ.

Pro úplnost uvádím, že i věřitelé společnosti, jež svou pohledávku nepřihlásili vůbec a likvidace tak byla skončena, případně již byl proveden výmaz společnosti z obchodního rejstříku (protože věřitelé společnosti nebyli známi), se mohou i nadále domáhat splnění své pohledávky. V takovém případě přichází pro věřitele v úvahu se buďto (i) domáhat obnovy likvidace (§ 208 a § 209 NOZ),³¹⁵ nebo (ii) dožadovat uspokojení z titulu zákonného ručení společníků po zániku společnosti (§ 39 ZOK ve spojení s § 2026 odst. 2 NOZ).

Ad (i) Otázkou však zůstává, zdali se takový zájem věřitele na uspokojení takové pohledávky dá označit jako zájem hodný právní ochrany, resp. se dá označit jako potřeba jiného nezbytného opatření, které jsou zákonným předpokladem obnovy likvidace? Domnívám se, že nikoli, když věřitelé měli možnost uplatnit své pohledávky v souladu se zásadou *vigilantibus iura scripta sunt* již v procesu likvidace. Proto zastávám názor, že v takovém případě nedochází k obnově likvidace a vypořádání pohledávek v rámci institutu likvidace, ale jejich případného uspokojení se mohou věřitelé domáhat na základě jiného instrumentu a to zákonného ručení společníků po zániku společnosti.

Ve vztahu k ad (ii) je třeba si předně uvědomit, že přestože závazek zanikl pro zánik společnosti, která je dlužníkem, tak stále trvá ručení bývalých společníků, jako zákonných ručitelů, za závazky této zaniklé společnosti. Toto ručení je však limitováno výší jejich podílu na likvidačním zůstatku, když nejméně společníci ručí

³¹⁴ Obdobně také POKORNÁ, J. in POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 414

³¹⁵ Srov. kap. 7.7

v rozsahu, v jakém ručili za trvání společnosti (§ 39 ZOK ve spojení s § 2026 odst. 2 NOZ).³¹⁶ Zde je však na místě si uvědomit, že situace, kdy u společníků s.r.o. nebyl splacen jejich základní kapitál, není v praxi příliš častý a v souvislosti se změnou v koncepci základního kapitálu společnosti s.r.o., resp. stanovením její minimální výše na pouhou jednu korunu (§ 142 odst. 1 ZOK) je pak u společnosti s.r.o. toto ručení spíše formálního charakteru. V případě, že však dojde k uplatnění tohoto zákonného institutu ručení u jednoho z několika bývalých společníků společnosti s.r.o., vzniká následně mezi těmito regres, přičemž k jejich vypořádání dojde podle poměrů svých podílů ke dni zániku společnosti (§ 39 věta poslední ZOK). V rozsahu, v jakém pak pohledávka nemůže být uspokojena z titulu ručení společníků (např. proto, že likvidační zůstatek byl téměř nulový), pak zaniká, neboť došlo k zániku dlužníka.³¹⁷ S ohledem na akcesorickou povahu ručení je třeba si rovněž uvědomit, že právo věřitele vůči takovému zákonnému ručiteli se nepromlčí před promlčením práva vůči dlužníkovi (zaniklé společnosti) a ručení tak zaniká až se zánikem závazku, který zajišťuje, přičemž není podstatné, jakým způsobem závazek zanikl.

Závěrem tohoto bodu pouze doplňuji, že jak vstup společnosti do likvidace, tak ani přihlášení pohledávek nemá vliv na běh promlčecí lhůty, ani splatnost pohledávek. Stejně tak zákon rovněž v obecné rovině nestanoví ani závazné pořadí uspokojování pohledávek věřitelů.³¹⁸ Z povahy věci se tak nabízí jejich uspokojení v časovém pořadí dle jejich splatnosti a to tak, aby nebyl žádný z věřitelů znevýhodněn, resp. neúměrně zvýhodněn.

Na druhou stranu je však věcí likvidátora, zda se od takového pořadí odchýlí, když by měl být při této činnosti veden jak imperativem efektivity procesu likvidace, tak i jeho případnou odpovědností v daném procesu.³¹⁹ Výjimkou z uvedeného pravidla nestanovení pořadí uspokojování pohledávek v procesu likvidace jsou pouze dvě situace: (i) přednost pohledávek zaměstnanců za společností, a to pouze za předpokladu, že společnost není v úpadku (§ 197 NOZ).³²⁰ (ii) Situace upravená

³¹⁶ Ve vztahu k společnosti s.r.o. se takového rozsahu ručení společníků týká ust. § 132 odst. 1 z. č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, a tedy společníci ručí společně a nerozdílně do výše, v jaké nesplnili vkladové povinnosti podle stavu zapsaného v obchodním rejstříku v době, kdy byli věřitelem k plnění vyzváni.

³¹⁷ PELIKÁNOVÁ, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 2. díl, 3. přepracované a doplněné vydání, Praha: Aspi, 2004, s. 374

³¹⁸ Výjimkou je situace normovaná v § 197, § 201 - § 204 z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

³¹⁹ V úvahu v případě úpadku společnosti přichází např. i trestný čin zvýhodňování věřitele dle ust. § 223 z. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

³²⁰ Srov. kap. 7.2.2

v rámci § 201 - § 204 NOZ a tedy, kdy byl úpadek společnosti řešen prostřednictvím konkursu a následně došlo ke zrušení společnosti na základě zrušení konkursu po splnění rozvrhového usnesení, nebo zrušením konkursu proto, že majetek společnosti s ručením omezeným je zcela nepostačující a přitom se objeví majetek, který je třeba vypořádat (§ 173 odst. 2 NOZ). V těchto případech, kdy majetek nepostačuje k úhradě všech dluhů, má likvidátor povinnost předně v první skupině uhradit náklady likvidace, ve druhé skupině pohledávky zaměstnanců a nakonec ve třetí skupině pohledávky ostatních věřitelů, přičemž platí, že nelze-li plně vyrovnat pohledávky v téže skupině, uspokojí se poměrně. Navíc se pak ještě uplatní pravidlo, na základě kterého v případech, že je některý z věřitelů společnosti zajištěným věřitelem ve smyslu § 2 písm. g) IZ, tak ust. § 204 odst. 2 NOZ stanoví, že takový věřitel bude přednostně uspokojen z jistoty, kterou byla jeho pohledávka zajištěna.³²¹

c) Další chronologicky navazující originální povinností likvidátora v procesu likvidace na ad b) je úkol sestavit ke dni vstupu společnosti do likvidace zahajovací rozvahu a soupis jmění společnosti (§ 199 NOZ). Tyto povinnosti zachycují účetní návaznosti likvidace a jsou odrazem povinností společnosti jako účetní jednotky dle z. č. 563/1991 Sb., o účetnictví (dále jen jako „ZoÚ“). Stejně tak má v souvislosti s výše uvedeným likvidátor rovněž do skončení likvidace povinnost účtovat úkony společnosti, které byly v procesu likvidace provedeny a zpracovávat řádné účetní závěrky ke konci účetního období a podávat daňová přiznání.

Účetní zahajovací rozvaha sestavovaná likvidátorem je sestavená na základě mimořádné účetní závěrky, kterou je společnost, resp. její statutární orgán, povinna v souladu s § 19 odst. 1 ZoÚ sestavit po uzavření účetních knih k rozvahovému dni a tedy ke dni předcházejícímu dni vstupu společnosti do likvidace (§ 17 odst. 2 písm. c) ZoÚ). Sestavení závěrky³²² pak předpokládá, že bude provedena inventarizace veškerých aktiv i pasiv likvidované společnosti a i pro mimořádnou účetní závěrku platí, že ji schvaluje valná hromada společnosti (§ 190 odst. 2 písm. g) ZOK). Pokud tuto svou povinnost statutární orgán nesplní, měl by ji realizovat likvidátor.

Ke dni vstupu společnosti do likvidace pak likvidátor otvírá účetní knihy (§ 17 odst. 1 písm. c) ZoÚ) a sestavuje zahajovací likvidační rozvahu (§ 19 odst. 1 ZoÚ),

³²¹ Srov. kap. 7.3

³²² Sestavení a obsahové náležitosti této závěrky upravuje mimo jiné i vyhláška Ministerstva financí ze dne 06. 11. 2002 č. 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, které jsou podnikateli účtujícími v soustavě podvojného účetnictví

kteřá navazuje na mimořádnou účetní závěrku sestavenou ke dni předcházejícímu vstupu společnosti do likvidace, což je vyjádřením principu bilanční kontinuity (§ 19 odst. 4 ZoÚ). Bilanční kontinuita pak neznamena nic jiného, než že konečné zůstatky z mimořádné účetní závěrky sestavené ke dni předcházejícímu vstupu společnosti do likvidace souhlasí s počátečními zůstatky zahajovací rozvahy kde dni vstupu společnosti do likvidace.³²³

Takto sestavená zahajovací rozvaha je základní zdrojem informací pro sestavení soupisu jmění,³²⁴ který ze zahajovací rozvahy vychází a je v podstatě jejím rozvedením do konkrétních údajů, které poskytnou jak likvidátorovi, tak i věřitelům, společníkům a orgánům společnosti informace o stavu aktiv a pasiv společnosti.³²⁵ Soupis jmění je pak prvním směrodatným ukazatelem pro posouzení likvidátora, zdali je společnost předlužená a vzniká mu tak povinnost podat návrh na zahájení insolvenčního řízení (§ 98 odst. 2 IZ a § 200 NOZ).

Pořizovaný soupis jmění je pak likvidátor povinen poskytnout na žádost každému věřiteli společnosti, který o to požádá (§ 199 odst. 2 NOZ). Zákon nestanoví žádnou lhůtu ani formu pro podání žádosti o poskytnutí soupisu jmění, z čehož lze dovodit, že likvidátor má povinnost poskytnout soupis jmění na žádost věřitele po celou dobu trvání likvidace. Stejně tak ani zákon nestanoví lhůtu, v níž má likvidátor soupis jmění věřiteli poskytnout, když z povinnosti likvidátora jednat s péčí řádného hospodáře, lze však dovodit, že by se tak mělo stát co nejrychleji.³²⁶ Nebyl-li však soupis jmění k době podání žádosti věřitele ještě vyhotoven, měl by o tom likvidátor žadatele vyrozumět a zaslat mu pak soupis jmění bez zbytečného odkladu po jeho vyhotovení.³²⁷ Nově pak NOZ výslovně stanoví, že náklady na vyhotovení kopie soupisu jmění hradí věřitel, který o tento soupis požádal. Ze znění zákona pak lze dovodit rovněž pravidlo, že likvidátor požadovaný soupis jmění je oprávněn odepřít do doby úhrady těchto nákladů věřitelem.

d) Další povinnost likvidátora v procesu likvidace nastupuje v situaci, kdy likvidátor v průběhu likvidace zjistí, že společnost je v úpadku, nebo jí úpadek

³²³ ADAMÍK, P., PILÁTOVÁ, J., RICHTER, J. Likvidace obchodní společnosti. 3. aktualizované vydání. Olomouc: Anag, 2008, s. 104

³²⁴ K pojmu jmění srovnej § 495 z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

³²⁵ SVEJKOVSKÝ, J. in SVEJKOVSKÝ, J., DEVEROVÁ, L. a kol. Právnícké osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 168

³²⁶ POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol., Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 410

³²⁷ DĚDIČ, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. § 1- § 92e. Praha: Polygon, 2002, s. 725

hrozí.³²⁸ Stejnou povinnost má pak i v případech, kdy by se při náležitě péči o této skutečnosti měl dozvědět. V takových případech je pak povinen podat bez zbytečného odkladu jménem společnosti insolvenční návrh (§ 98 odst. 2 IZ a § 200 NOZ), stejně tak jako v případech, kdy byl pravomocně zastaven výkon rozhodnutí prodejem podniku (resp. dle ust. § 502 NOZ by v souladu s novým názvoslovím mělo správně znít obchodního závodu), nebo exekuce dle OSŘ proto, že cena majetku náležejícího k podniku nepřevyšuje výši závazků náležejících k podniku; to neplatí, má-li ještě dlužník jiný podnik (§ 98 odst. 1 IZ). Existenci nové výslovné úpravy povinnosti likvidátora k podání insolvenčního návrhu vtělené do obecné úpravy NOZ považují za přínosnou, a to i přestože je do jisté míry duplicitní s již existující povinností normovanou IZ. Lze předpokládat, že důvodem zavedení této duplicity byla snaha zákonodárce akcentovat významnost této povinnosti.

V zahájeném insolvenčním řízení pak likvidátor vykonává působnost dlužníka v rozsahu, v jakém nepřešla na insolvenčního správce a to včetně povinnosti k součinnosti s insolvenčním správcem v rozsahu, v jakém ji zákon ukládá dlužníkovi (§ 70 odst. 1 IZ). Tuto působnost vykonává likvidátor již od podání insolvenčního návrhu, a byl-li tento podán věřitelem, tak od rozhodnutí o úpadku (§ 70 odst. 2 IZ). V souvislosti s touto činností v insolvenčním řízení má pak likvidátor právo na náhradu nutných nákladů a na přiměřenou odměnu, jejíž výši určí insolvenční soud na návrh insolvenčního správce.

V případě, že by likvidátor stanovenou povinnost podat insolvenční návrh nesplnil, odpovídá věřitelům za škodu nebo jinou újmu³²⁹ způsobenou porušením této povinnosti (§ 99 odst. 1 IZ). Likvidátor se však může své odpovědnosti za škodu zprostit. Stane se tak v případě, pokud prokáže, že porušení povinnosti podat insolvenční návrh nemělo vliv na rozsah částky určené k uspokojení pohledávky přihlášené věřitelem v insolvenčním řízení, nebo že tuto povinnost nesplnil vzhledem ke skutečnostem, které nastaly nezávisle na jeho vůli a které nemohl odvrátit ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze po něm spravedlivě požadovat.³³⁰

e) V závěru likvidace, resp. po provedení všech právních jednání likvidátora, které předchází naložení s likvidačním zůstatkem nebo předáním likvidačního

³²⁸ K pojmu úpadek a hrozící úpadek srov. § 3 z. č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení

³²⁹ Škodou, nebo jinou újmu se v souladu s § 99 odst. 2 z. č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení rozumí, rozdíl mezi v insolvenčním řízení zjištěnou výší pohledávky přihlášené věřitelem k uspokojení a částkou, kterou věřitel v insolvenčním řízení na uspokojení této pohledávky obdržel.

³³⁰ ŠTENGLOVÁ, I. in ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010 s. 301.

podstaty věřitelům, či oznámení jejího přechodu na stát, má likvidátor povinnost sestavit konečnou zprávu o průběhu likvidace, ve které alespoň uvede, jakým způsobem bylo s likvidační podstatou naloženo. Legislativa pro tuto konečnou zprávu nestanoví ani v souvislosti s rekodifikací žádné konkrétnější obsahové náležitosti, než poněkud fádňící formulaci „jakým způsobem bylo s likvidační podstatou naloženo“.

Tato zpráva však v praxi běžně obsahuje stručné zhodnocení průběhu a výsledku likvidace, vycházející se stavu, v jakém byl majetek společnosti při vstupu do likvidace (dle zahajovací likvidační rozvahy a soupisu jmění společnosti), informace o způsobech zpeněžení likvidační podstaty a výnosech zpeněžení, případně i o dalších způsobech naložení s likvidační podstatou, o uspokojení jednotlivých dluhů, o zajištění archivace účetních dokumentů, o kontrolách ze strany státních orgánů (správce daně, Česká správa sociálního zabezpečení, celní řad, apod.) a zejména pak o skutečnost, zdali likvidovaná společnost zbyl ještě nějaký likvidační čistý majetek (likvidační zůstatek), společně s návrhem likvidátora na jeho použití.³³¹ Výše likvidačního zůstatku bude vycházet z výše zpeněžené likvidační podstaty po uspokojení pohledávek věřitelů společnosti a po odečtení nákladů likvidace a odměny likvidátora.

K témuž dni, ke kterému likvidátor sestavuje konečnou zprávu o průběhu likvidace, má likvidátor rovněž povinnost sestavit i účetní závěrku (§ 205 odst. 1 NOZ). Tato účetní závěrka bude obsahovat zákonem stanovené náležitosti (§ 18 ZoÚ) a bude sestavena v souladu s § 17 odst. 2 písm. j) ve spojení s § 19 odst. 1 ZoÚ k rozvahovému dni, ke kterému budou rovněž otevřeny knihy nové (§ 17 odst. 1 písm. d) ZoÚ). Likvidátor má k této účetní závěrce rovněž povinnost připojit svůj podpisový záznam.³³²

Takto vyhotovené dokumenty (konečná zpráva, návrh na použití likvidačního zůstatku a účetní závěrku) má likvidátor, po provedení všeho nezbytného, co předchází naložení s likvidačním zůstatkem, či předání likvidační podstaty věřitelům k úhradě jejich pohledávek, povinnost předložit ke schválení tomu, kdo jej do funkce povolal, resp. takovému orgánu společnosti, který je oprávněn jej odvolat, či kontrolovat (§ 205 odst. 2 NOZ). V žádném případě však nemůže být likvidátor nucen

³³¹ PELIKÁN, V. Likvidace podniku, 7. vydání. Praha: Grada Publishing, 2011, s. 87

³³² Podpisovým záznamem je v souladu s § 33a odst. 4 z. č. 563/1991 Sb., o účetnictví, takový účetní záznam, jehož obsahem je vlastnoruční podpis nebo uznávaný elektronický podpis podle zvláštního právního předpisu, anebo obdobný průkazný účetní záznam v technické formě, který zaručuje průkaznou a jednoznačnou původnost.

k předložení těchto dokumentů předtím, než budou provedeny všechny úkony nezbytné k provedení likvidace.³³³

V případech, kdy povolal likvidátora do funkce soud, bude pak likvidátor tyto předmětné dokumenty předkládat ke schválení soudu. Stejně tak budou předloženy soudu v případech, kdy orgán, který likvidátora povolal, již neexistuje. Neschválení těchto dokumentů však nebrání výmazu společnosti z obchodního rejstříku (§ 205 odst. 2 a 3 NOZ).

Na úpravu § 205 NOZ pak rovněž navazuje úprava obsažená v § 94 odst. 1 ZOK, která obecnou úpravu v NOZ doplňuje (nikoliv nahrazuje) v tom smyslu, že konečnou zprávu o průběhu likvidace, návrh na použití likvidačního zůstatku a účetní závěrku předloží likvidátor vždy také nejvyššímu orgánu obchodní korporace, kterým je v případě společnosti s.r.o. valná hromada (§ 44 odst. 1 ZOK).

Ve vztahu k předkládání dokumentů likvidátorem ke schválení nestanoví zákon žádnou lhůtu, nicméně s ohledem na účel likvidace a povinnost likvidátora jednat s péčí řádného hospodáře se dá dovodit, že likvidátor by měl tyto dokumenty předložit bez zbytečného odkladu poté, co bude jejich předložení možné.

f) Jednou z úplně posledních povinností likvidátora je povinnost podat do 30 dnů po skončení likvidace³³⁴ návrh na výmaz společnosti z obchodního rejstříku (§ 207 NOZ), čímž je likvidátorovi dána ve spojení s § 11 odst. 1 ZVR aktivní legitimace k podání daného návrhu.³³⁵

Jak již bylo výše uvedeno, neschválení konečné zprávy o průběhu likvidace, návrhu na použití likvidačního zůstatku a účetní závěrky vyhotovené likvidátorem dle § 205 odst. 1 NOZ nebrání provedení výmazu společnosti z obchodního rejstříku. Naopak však bylo judikaturně dovozeno, že k výmazu společnosti z obchodního rejstříku nelze přistoupit v případech, kdy je tato účastníkem dosud neskončeného soudního řízení, v němž by v důsledku jejího zániku nebylo možno meritorně rozhodnout, ačkoliv jinak by k takovému rozhodnutí byly splněny všechny zákonné podmínky. Stejně tak brání výmazu společnosti z obchodního rejstříku probíhající řízení o neplatnost usnesení valné hromady společnosti s.r.o.³³⁶ Vzhledem k tomu, že vědomost o takové skutečnosti a rozhodnutí o podání nebo nepodání návrhu na

³³³ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 10. 03. 2010, sp. zn. 29 Cdo 2533/2008

³³⁴ Srov. kap. 7.6

³³⁵ SVEJKOVSKÝ, J., DEVEROVÁ, L. a kol. Právnícké osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 178

³³⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12. 10. 2004, sp. zn. 7 Cmo 424/2003

výmazu společnosti z obchodního rejstříku v případě existence takového soudního sporu je často pouze v dispozici likvidátora, nese tento také odpovědnost za takové rozhodnutí.³³⁷

Návrh na výmazu společnosti z obchodního rejstříku se podává se podává v souladu s § 18 ZVR na závazném formuláři, dle vyhlášky č. 323/2013 Sb., o náležitostech formulářů na podávání návrhů na zápis, změnu nebo výmaz údajů z veřejného rejstříku a o zrušení některých vyhlášek, kterou vydalo na základě zmocnění v § 21 ZVR Ministerstvo spravedlnosti. Návrh lze v souladu s § 22 ZVR podat jak v listinné, tak i elektronické podobě, přičemž v listinné podobě musí být podepsán likvidátorem, resp. návrhovátelem úředně ověřen a v případě elektronické musí být tato opatřena jeho uznávaným elektronickým podpisem, nebo prostřednictvím datové schránky.

Takto podaný návrh musí být doložen v souladu s § 19 ZVR o příslušné listiny dosvědčující řádné skončení likvidace. Vzhledem k tomu, že § 21 ZVR na rozdíl od úpravy § 32 odst. 4 ObchZ neobsahuje zmocnění pro Ministerstvo spravedlnosti zveřejnit seznam příloh, které se k návrhům přikládají, je nutno vycházet z dosavadní praxe a rovněž ze seznamu zveřejněného za účinnosti ObchZ, resp. vyhlášky č. 414/2011 Sb., o náležitostech formulářů na podávání návrhů na zápis do obchodního rejstříku. Zcela nepochybně je však nadále nezbytnou povinnou přílohou k návrhu na výmaz společnosti z obchodního rejstříku souhlas správce daně s výmazem společnosti z obchodního rejstříku dle § 238 odst.1 z. č. 280/2009 Sb., daňový řád (dále jen „DŘ“).

g) Další „dílčí“ originální povinností likvidátora je zajištění archivace dokumentů souvisejících s likvidací společnosti. Tato povinnost není nově po rekodifikaci soukromého práva již výslovně uvedená v rámci obecné úpravy likvidace, jako tomu bylo za účinnosti úpravy přecházející v případě § 75a odst. 2 ObchZ. Nově je tato povinnost stanovena § 94 odst. 2 ZOK a to pouze ve vztahu k obchodním korporacím a tedy společnosti s.r.o. nevyjímaje.

ZOK však na rozdíl od úpravy ObchZ již nehovoří o zabezpečení archivu a dokumentů zanikající společnosti obecně, ale pouze o uchování konečné zprávy o průběhu likvidace, návrhu na použití likvidačního zůstatku a účetní závěrky

³³⁷ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 04. 2005, sp. zn. 29 Odo 540/2004

vyhotovené likvidátorem dle § 205 odst. 1 NOZ, čímž v podstatě správně rozšiřuje obecnou archivační povinnost stanovanou jinými předpisy i na tyto dokumenty.³³⁸

Stejně tak ZOK nestanoví likvidátorovi povinnost projednat zabezpečení uchování těchto dokumentů s územně příslušným státním oblastním archivem a lze tedy dovodit, že je možno zajistit jejich archivaci i bez jeho součinnosti. ZOK pak výslovně stanoví dobu v délce 10 let od zániku společnosti, po kterou musí být likvidátorem zajištěna úschova těchto dokumentů. Tato doba se jeví jako dostatečná, když v praxi si lze stěží představit, že by např. došlo k obnově likvidace po uplynutí této doby, či uplatnění nároků vůči společníkům, či likvidátorovi. Otázkou pak zůstává, je-li potvrzení o zajištění uschování těchto dokumentů nadále povinnou přílohou pro výmaz společnosti z obchodního rejstříku.

Za povšimnutí rovněž stojí poslední věta § 94 odst. 2 ZOK, která se jeví do značné míry jako nesmyslná, když v případě zániku společnosti bez likvidace je zde stanovena povinnost jejího právního nástupce k zajištění úschovy konečné zprávy o průběhu likvidace, návrhu na použití likvidačního zůstatku, které se z logiky věci v případě zrušení společnosti bez likvidace v rámci přeměn obchodních společností nevyhotovují a v úvahu by tak přicházela pouze archivace účetní závěrky. V případech dle § 173 odst. 2 NOZ a tedy, kdy ex lege dochází ke zrušení společnosti bez likvidace zrušením konkursu po splnění rozvrhového usnesení, nebo zrušením konkursu proto, že majetek společnosti s ručením omezeným je zcela nepostačující, pak společnost zase nemá právního nástupce. Nabízí se tak otázka, zdali ne zcela zdařilé znění § 94 odst. 2 ZOK je mnou nepochopeným záměrem zákonodárce, či pouhou chybou, která de lege ferenda volá po úpravě.

h) Zcela nová povinnost pro likvidátory ve vztahu k likvidaci společnosti s.r.o. se rovněž vyskytuje v případech, kdy společnost má podíl společníka ve společnosti vtělen do kmenových listů a společnost tyto vydala v souladu s ustanovením § 137 a násl. ZOK. Povinností likvidátora pak je v souladu s ust. § 242 ve spojení s § 152 ZOK vyzvat společníky v přiměřené lhůtě k vrácení kmenových listů, s poučením, že jinak budou prohlášeny za neplatné, když s jejich vrácením je spojen vznik práva společníka na vyplacení podílu na likvidačním zůstatku.

³³⁸ Srov. kap. 7.6.2

Zde je však nutno rozlišovat mezi právem na výplatu likvidačního zůstatku, které vzniká právě vrácením kmenových listů a právem na podíl na likvidačním zůstatku, kde věcné právo společníka na podíl na likvidačním zůstatku vzniká podle § 37 odst. 1 ZOK.³³⁹ Stejně tak se domnívám, že vznikem práva na vyplacení likvidačního zůstatku se v tomto případě myslí vznik práva společníka domáhat se na společnosti výplaty tohoto likvidačního zůstatku a nic tak nebrání tomu, aby společníkovi, který je v prodlení s povinností vrátit kmenové listy byl podíl na likvidačním zůstatku přesto vyplacen. Obdobně, kdyby likvidátor neodůvodněně otálel s učiněním výzvy podle § 242 odst.1 ZOK, či by kmenové listy odmítl převzít, může společník plnit do soudní úschovy a následně se dožadovat výplaty podílu na likvidačním zůstatku.³⁴⁰

Stanovení povinnosti likvidátora v § 242 odst. 3 ZOK odevzdané kmenové listy bez zbytečného odkladu zničit, je dle mého názoru nadbytečné, když tato povinnost plyne již z odkazu na přiměřené užití postupu dle § 152 - § 154 ZOK obsažené v odst. 2 předmětného ustanovení.

S ohledem na postavení likvidátora jako orgánu společnosti sui generis je zřejmé, že v rámci úpravy NOZ či ZOK bude možno výkladem dovodit i existenci dalších práv a povinností likvidátora. Výše uvedený výčet likvidátorových práv a povinností však považuji pro účely této práce za dostatečně vyčerpávající a vzhledem k tématu této kapitoly by rovněž do její koncepce nezapadaly, když taková práva a povinnosti již nelze bez dalšího označit jako originární působnost likvidátora. Těmito i dalšími povinnostmi se budu rovněž navíc dále podrobněji zabývat v rámci následujících kapitol věnovaných dalším dílčím problematikám, jak ve vztahu k osobě likvidátora, tak i samostatnému procesu likvidace společnosti.

Závěrem této kapitoly a z obsahu obou předchozích kapitol lze konstatovat, že valná většina práv a povinností likvidátora tak jak jsou upravena v NOZ, potažmo v ZOK, se od úpravy obsažené v ObchZ příliš neliší. Z výše uvedeného rozboru práv a povinností likvidátora je patrné, že vyjma několika dílčích upřesnění a změn souvisejících s novou koncepcí právní úpravy, je stávající právní úprava práv a

³³⁹ ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 425

³⁴⁰ ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 425

povinnosti likvidátora, jak jsou obsažena v ObchZ do značné míry převzata, když rozsah a podstata zůstala nezměněna. Z toho lze usuzovat a praxe nám v tomto směru bez větších obtíží dává za pravdu, že úprava ObchZ je v této věci zdařilá a proto neměl zákonodárce příliš důvodů, proč by měl zásadním způsobem zavedené normy měnit. Přínos nové právní úpravy shledávám zejména ve výslovném stanovení, co se rozumí účelem likvidace (§ 187 odst. 1 NOZ) a také to, že se upustilo od výčtu úkonů, jež likvidátor v rámci své působnosti činí, jak jej obsahoval § 72 ObchZ a které bylo dle mého názoru nadbytečné. Obecně však považuji formulace ustanovení NOZ týkajících se působnosti likvidátora, v porovnání s právní úpravou v ObchZ za jasnější a lépe systematicky zařazené, což jistě ocení každý adresát takové právní normy.

6.3.4 Odpovědnost likvidátora

Bavíme-li se o odpovědnosti likvidátora, musíme v obecné rovině předně rozdělit tuto odpovědnost na odpovědnost soukromoprávní a veřejnoprávní (správněprávní a trestněprávní).³⁴¹ S ohledem na soukromoprávní charakter této práce se však budu v této kapitole více zabývat pouze, pro účely této práce relevantnější, soukromoprávní odpovědností likvidátora.

K soukromoprávní odpovědnosti likvidátora je nutno úvodem poznamenat, že stejně jako úprava ObchZ, tak ani rekodifikace nepřináší žádnou zvláštní, resp. podrobnější úpravu odpovědnosti likvidátora. Stěžejní pro stanovení jeho odpovědnosti tak i nadále zůstává poněkud skoupá formulace, že likvidátor odpovídá za řádný výkon své funkce jako člen statutárního orgánu (§ 193 NOZ in fine). Pro stanovení rozsahu odpovědnosti likvidátora společnosti tak musíme analogicky vyjít z konstrukce odpovědnosti jednatele společnosti s.r.o.

Před rekodifikací tak bylo nutno vycházet z ust. § 135 odst. 2 ObchZ, které stanovilo odpovědnost likvidátora prostřednictvím odkazu do úpravy věnované představenstvu akciové společnosti, konkrétně pak do ust. § 194 odst. 5 ObchZ. Nová právní úprava uvedenou koncepci nepřejímá a zcela správně zařazuje a upravuje danou problematiku, pro právnické osoby obecně, jak v rámci obecných

³⁴¹ Např. za spáchaný trestný čin dle z. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (§ 206 zpronevěra, § 209 podvod, § 220 porušení povinností při správě cizího majetku, § 222 poškození věřitele, § 223 zvýhodnění věřitele, apod.)

ustanovení NOZ (§ 159 NOZ), tak ve vztahu k obchodním korporacím, společnosti s.r.o. nevyjímaje, i v obecné části ZOK (§ 51 a násl. ZOK).

Úvodem k výkladu této kapitoly je třeba zdůraznit hlavní kritérium posuzování odpovědnosti likvidátora - řádný výkon funkce (§ 193 NOZ) a jako základní tezí pak skutečnost, že právnická osoba by neměla činností likvidátora utrpět jakoukoliv majetkovou či nemajetkovou újmu. Likvidátor tak odpovídá zejména za to, že likvidace bude prováděna v souladu s účelem likvidace (§ 187 NOZ), že jeho činnost bude odpovídat povaze a cíli likvidace (§ 196 NOZ) a že dodrží všechny povinnosti stanovené mu zákonem. Porušením těchto povinností pak může být likvidované společnosti způsobena škoda a v důsledku toho i těm, kterým náleží podíl na likvidačním zůstatku a rovněž tím, že se dostane méně věřitelům likvidované společnosti.³⁴²

Kritérium řádného výkonu funkce likvidátora společnosti pak plyne jak ze zvláštní úpravy obsažené v ZOK, tak nepřímo i z obecné úpravy NOZ. Z obecné úpravy NOZ se jedná zejména o požadavek kvality výkonu v podobě péče řádného hospodáře, který nepřímo plyne z dikce ust. § 159 odst. 1 NOZ. Toto ustanovení stanoví, že se členové volených orgánů zavazují vykonávat svou funkci s nezbytnou loajalitou i s potřebnými znalostmi a pečlivostí. Tímto je tak vytyčen obecný právní rámec a tři základní složky péče řádného hospodáře a tedy (i) uplatnění potřebných znalostí, (ii) pečlivost a (iii) zachování loajality. Tímto vymezením základních složek péče řádného hospodáře, je tak položen legální základ obsahu pojmu péče řádného hospodáře, který před rekodifikací vymezovala pouze odborná literatura³⁴³ a dostupná judikatura.³⁴⁴

Přestože se s ohledem na dikci § 159 odst. 1 NOZ dá předmětné ustanovení vyložit tím způsobem, že se vztahuje pouze na likvidátora jmenovaného příslušným orgánem společnosti, neexistuje dle mého názoru žádný přesvědčivý argument, který

³⁴² SVEJKOVSKY, J., DEVEROVÁ, L. a kol. Právnické osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 159

³⁴³ Např. ELIÁŠ, K., BARTOŠÍKOVÁ, M., POKORNÁ, J. a kol. Kurs obchodního práva – právnické osoby jako podnikatelé. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 272 „Pojem péče řádného hospodáře lze vymezit jakožto výkon vědomé rozhodovací činnosti na základě dostatečných informací, konané v dobré víře ve prospěch společnosti bez preferování vlastních soukromých zájmů, opírající se o racionální základy, vykonávané odborně, po všech stránkách profesionálně.“

³⁴⁴ Např. usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. 03. 2006, sp. zn. 8 Tdo 222/2006: „Pod pojmem péče řádného hospodáře si lze, podle našeho názoru, představovat takovou péči, s jakou by hospodář, který je vybaven potřebnými znalostmi a dovednostmi, a chová se odpovědně a svědomitě, pečoval o svůj vlastní majetek.“

by jejich analogickou aplikaci vyloučil i ve vztahu k likvidátorovi povolanému soudním rozhodnutím.

Takto obecně stanovený požadavek kvality výkonu funkce likvidátora v podobě péče řádného hospodáře je pak dále ve vztahu k likvidátorovi společnosti s.r.o. rozveden a stanoven v rámci speciální úpravy ZOK. Ust. § 51 odst. 1 ZOK obecnou úpravu NOZ konkretizuje tím, že blíže definuje, co se rozumí pojmem pečlivě a s potřebnými znalostmi.

S ohledem na dikci § 51 odst. 1 ZOK jedná pečlivě a s potřebnými znalostmi ten, kdo mohl při podnikatelském rozhodování v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní korporace; to neplatí, pokud takovéto rozhodování nebylo učiněno s nezbytnou loajalitou.³⁴⁵

Na ust. § 51 odst. 1 ZOK a § 159 odst. 1 NOZ pak navazuje § 52 odst. 1 ZOK, který stanoví, že při posuzování, zda člen orgánu jednal s péčí řádného hospodáře, se vždy přihlédne k péči, kterou by v obdobné situaci vynaložila jiná rozumně pečlivá osoba, byla-li by v postavení člena obdobného orgánu obchodní korporace. Zákon tímto stanoví objektivní kritérium posuzování péče řádného hospodáře, když jako pravidlo formuluje porovnání s jednáním jiných osob v obdobném postavení, při zachování standardní – rozumné péče.³⁴⁶ Ačkoliv je tedy tato péče objektivizována, přihlédne se vždy při posuzování k aktuálním okolnostem a situaci člena orgánu.

Zde je na místě rovněž otázka, zda uvedenou úroveň péče (tj. takovou, kterou by vynaložila jiná rozumně pečlivá osoba v obdobném postavení likvidátora) bude možno považovat za maximální, kterou lze po likvidátorovi spravedlivě žádat? Domnívám se, že nikoli, a to zejména s ohledem na další určující prvek, kterým budou odborné znalosti likvidátora, stav, či povolání likvidátora podle § 5 odst. 1 NOZ, na základě kterého platí, že ten, kdo se přihlásí k určité odborné kvalifikaci jako příslušník určitého povolání nebo stavu, dává tím najevo, že je schopen jednat se znalostí a pečlivostí, která je s tímto spojená. Jedná-li pak bez této odborné péče, jde to k jeho tíži. Výše uvedené bude typicky nastupovat v případech, kdy bude do funkce povolána osoba vykonávající danou činnost např. jako „profesionální“ likvidátor, či osoba s právním či ekonomickým vzděláním. V těchto případech je požadavek odborné péče nutno posuzovat i v souvislosti s touto vyšší odbornou

³⁴⁵ Jedná o tzv. pravidlo podnikatelského úsudku, angl. „business judgment rule“.

³⁴⁶ ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 139

kvalifikací a nikoliv pouze s „průměrnou“ osobou v obdobném postavení. „Zvolí-li totiž jednatel či valná hromada společnosti s.r.o. do volené funkce osobu s takovými odbornými znalostmi, lze oprávněně očekávat, že zvolená osoba tyto znalosti při výkonu své působnosti uplatní.“³⁴⁷

Obdobně se požadavek péče řádného hospodáře projeví v i případech, kdy likvidátor zajistí záležitost spadající do výkonu jeho funkce tak, že jejím provedením pověří osobu mající potřebné odborné znalosti. I v těchto případech je pak povinen s ohledem na požadavek péče řádného hospodáře výkon takto delegované působnosti (mimo jiné) kontrolovat.³⁴⁸

Okruh situací zahrnující porušení povinnosti péče řádného hospodáře je tak značně široký a dopadá v podstatě na veškeré povinnosti a činnost likvidátora v rámci procesu likvidace. Příkladem se dá pak za porušení péče řádného hospodáře považovat situace, kdy likvidátor odmítne uznat s přihlédnutím ke všem okolnostem zjevně důvodnou pohledávku, čímž vystaví společnost sporu o její vymožení.³⁴⁹ A stejně tak na druhou stranu nelze považovat za porušení péče řádného hospodáře, situaci, kdy např. likvidátor dobrovolně zaplatí zjevně oprávněnou pohledávku na zaplacení smluvní pokuty a rozhodne se tak nepodstupovat riziko, že soud k moderaci smluvní pokuty v případném soudním sporu nepřistoupí.³⁵⁰

Nutno dodat, že při naplnění požadavku pečlivosti a potřebných znalostí musí likvidátor naplnit i druhou složku péče řádného hospodáře, tj. splnit povinnost loajality k likvidované společnosti s ručením omezeným – princip podnikatelského úsudku.³⁵¹ V případě absence nezbytné loajality je pak naplnění pečlivosti a potřebných znalostí irrelevantní. Požadavek nezbytné loajality má tak zabránit zneužívání podnikatelského úsudku a vystupuje jako korektiv „business judgment rule“.³⁵² Ačkoliv se výše nastíněný princip podnikatelského úsudku v našem právním řádu

³⁴⁷ Viz dále HÁMORSKÁ, A. Povinnost členů orgánů obchodních korporací jednat s péčí řádného hospodáře po rekodifikaci. *Obchodněprávní revue*, 2012, č. 9, s. 250 a násl.

³⁴⁸ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 04. 2011, sp. zn. 29 Cdo 2287/2010

³⁴⁹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. 11. 2010, sp. zn. 29 Cdo 3028/2009

³⁵⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 08. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2869/2011

³⁵¹ Již od roku 2007 je možné registrovat názory, že rozhodnutí statutárních a jiných orgánů obchodních korporací má být poměřováno testem podnikatelského úsudku. Viz dále HAVEL, B. Synergie péče řádného hospodáře a podnikatelského úsudku. *Právní rozhledy*, 2007, č. 11, s. 413 nebo ČECH, P. Péče řádného hospodáře a povinnost loajality. *Právní rádce*, 2007, č. 3, s. 15

³⁵² Obdobně také např. KOŽIAK, J. Pravidlo podnikatelského úsudku v návrhu zákona o obchodních korporacích (a zahraničních právních úpravách). *Obchodněprávní revue*, 2012, č. 4 s. 108-113 a FÁRA, I., TOMŠEJ, J. Velký třesk pro jednatele. *Zpravy.E15.cz* [online], 2012, [citováno dne 10. 04. 2014]. Dostupné na WWW: <<http://zpravy.e15.cz/pravo-a-byznys/velky-tresk-pro-jednatele-906733>>

objevuje formálně až v souvislosti s rekodifikací soukromého práva, k jeho praktické aplikaci již došlo dříve v několika rozhodnutích Nejvyššího soudu.³⁵³

A jak tedy bude vypadat jednání likvidátora s péčí řádného hospodáře? V podmínkách likvidace to v obecné rovině znamená provést ji co možná nejrychleji a nejefektivněji, při zachování postupů lege artis tak, aby bylo dosaženo účelu likvidace, jak jej NOZ definuje.

V případě, že likvidátor společnosti s.r.o. povinnost řádného výkonu své funkce poruší, vzniká mu primárně povinnost vydat likvidované společnosti prospěch, který tímto jednáním získal (§ 53 odst. 1 ZOK). V praxi tak půjde zejména o případy, kde bude likvidátor nějakým způsobem osobně majetkově zainteresován v jím prováděných jednáních. Pakliže vydání takového prospěchu nebude možné, nahradí společnosti tento prospěch v penězích, resp. tedy nahradí společnosti škodu z toho vzniklou. V případě, že by likvidátor společnosti škodu vzniklou porušením svých povinností nenahradil, ačkoliv k tomu byl povinen, pak navíc vzniká jeho zákonné ručení v rozsahu nenahrazené škody vůči věřitelům, kteří se nemohli plnění domoci na společnosti (§ 159 odst. 3 NOZ). V případě, že škodu způsobí svým jednáním vícero likvidátorů společně, jsou tito povinni nahradit škodu společně a nerozdílně (§ 2915 a násl. NOZ).

Odpovědnost likvidátora za jím způsobenou škodu nelze navíc účinně na základě ujednání mezi likvidátorem a společností nijak zákonem vyloučit, ani omezit (§ 53 odst. 2 ZOK). Toto samozřejmě platí pouze pro případy předchozího se vzdání, či omezení práv z odpovědnosti za škodu. Po vzniku takového práva z odpovědnosti za škodu si společnost může vzniklou škodu vypořádat s likvidátorem dle vlastního uvážení a to na základě smlouvy (§ 53 odst. 3 ZOK).

K náhradě škody bude pak likvidátor povinen na základě ust. § 2910 NOZ, které stanoví odpovědnost za porušení zákonné povinnosti a náhrady škody z toho jednání vzniklé. V rámci této odpovědnosti však došlo v souvislosti s rekodifikací k zásadní změně její koncepce.

Zatímco v případě úpravy obsažené v § 757 ve spojení s § 373 a násl. ObchZ se jednalo o objektivní odpovědnost a tedy pro vznik odpovědnosti likvidátora se vůbec nevyžadovalo jeho zavinění a jedinou možností likvidátora, jak se vyhnout této odpovědnosti je, se liberovat (exonerovat) s odkazem na okolnosti vylučující

³⁵³ Např. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. 03. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4276/2009, či usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 03. 05. 2007, sp. zn. 5 Tdo 433/2007

odpovědnost, tak úprava obsažená v § 2910 NOZ je již vystavěna na principu zavinění.³⁵⁴ Ve vztahu k nutnému zavinění jako předpokladu pro vznik odpovědnosti za škodu při porušení zákonné povinnosti je však nutno obratem dodat, že zákon stanoví hned na několika místech vyvratitelné právní domněnky nedbalostního jednání.

První z těchto domněnek je obsažena v rámci ust. § 159 odst. 1 NOZ, na základě kterého se má za to, že nedbale jedná ten, kdo není péče řádného hospodáře schopen, ač to musel zjistit při přijetí své funkce nebo při jejím výkonu a nevyvodí pro sebe důsledky. Ust. § 2911 NOZ pak rovněž stanoví, že způsobí-li škůdce poškozenému škodu porušením zákonné povinnosti, má se za to, že škodu zavinil z nedbalosti. Ve vztahu k zvláště kvalifikovanému likvidátorovi dle § 5 NOZ se navíc uplatní i vyvratitelná domněnka obsažená v § 2012 odst. 2 NOZ, který stanoví, že dá-li škůdce najevo zvláštní znalost, dovednost nebo pečlivost, nebo zaváže-li se k činnosti, k níž je zvláštní znalosti, dovednosti nebo pečlivosti zapotřebí, a neuplatní-li tyto zvláštní vlastnosti, má se za to, že jedná nedbale.

Z výše uvedeného porovnání domněnek pak plyne, že zejména domněnka obsažená v § 159 odst. 1 NOZ je pro likvidátora do značné míry limitující, neboť při splnění podmínek věty druhé předmětného ustanovení, a to i kdykoliv v průběhu likvidace, může učinit pouze to, že pro sebe vyvodí patřičné důsledky a tedy mu nezbyvá, než na určitý výkon zajistit dostatečně kvalifikované osoby, nebo na svou funkci zcela rezignovat. V opačném případě pak bude odpovídat za porušení povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře. Ačkoliv je tento závěr v souvislosti s rekodifikací legálně formulován nově, byl tento již dříve dovozován komentářovou literaturou i judikaturou.³⁵⁵

Bude-li předmětem soudního řízení prokazování, zda likvidátor jednal skutečně s péčí řádného hospodáře, je to právě on, kdo nese v této věci důkazní břemeno, ledaže soud rozhodne o tom, že to na něm nelze spravedlivě požadovat (ust. § 52 odst. 2 ZOK). Toto přenesení důkazního břemene vychází z německé úpravy a je převzetím pravidla začleněného do obchodního zákoníku novelou

³⁵⁴ Ačkoli mnohá ustanovení z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník tuto konstrukci negují. K tomu více ČECH, P. Nad několika rekodifikačními nejasnostmi. *Obchodněprávní revue*, 2012, č. 11-12, s. 324 a násl.

³⁵⁵ Viz např. ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 721

provedenou z.č. 370/2000 Sb. (viz § 194 odst. 5 ObchZ).³⁵⁶ Novem oproti úpravě ObchZ je možnost soudu rozhodnout o tom, že se toto přenesení důkazní povinnosti neuplatní. Stane-li se tak, bude zásadně na společnosti, aby prokázala, že likvidátor nejednal jako řádný hospodář.

Na základě výše uvedeného lze shrnout, že nejvýznamnějším posunem nové právní úpravy je požadavek existence zavinění likvidátora ke vzniku jeho odpovědnosti za škodu způsobenou porušením povinnosti, když v právní úpravě ObchZ tuto odpovědnost koncipoval jako objektivní. Tento posun ve prospěch osoby likvidátora je však na druhou stranu vyvážen konstrukcí právních domněnek zakládající jeho nedbalostní zavinění. Obdobně lze spatřit posun i při práci s pojmem péče řádného hospodáře, u kterého byly položeny legální základy k nalézání jeho obsahu. Otázkou zůstává nakolik budou ust. § 159 odst. 1 NOZ a § 51 odst. 1 ZOK kompatibilní a jak budou nadále vykládány neurčité právní pojmy, se kterými předmětná ustanovení operují (např. obhajitelný zájem, potřebné znalosti, nezbytná loajalita, apod.).

S ohledem na výše uvedené a dále také např. na skutečnost, že soud může v odůvodněných případech rozhodnout o přenesení důkazního břemene ve vztahu k zavinění z likvidátora na společnost, dovozují, že likvidátor bude podle nové právní úpravy podléhat lehce mírnějšímu režimu odpovědnosti za škodu.

6.4 Odměna likvidátora

Jak již bylo v předcházejících kapitolách nastíněno,³⁵⁷ je právo na odměnu jedním ze základních originárních právem které likvidátorovi náleží. Vyjma zákonné úpravy věnované přímo úpravě odměňování likvidátora (§ 195 NOZ), pak do jisté míry toto právo likvidátora na odměnu plyne při použití analogie (v případech, kdy nebyla s likvidátorem uzavřena smlouva o výkonu funkce) rovněž i z přiměřeného užití úpravy věnované příkazní smlouvě (§ 59 odst. 1 ZOK), konkrétně pak z ust. § 2438 odst. 1 NOZ.³⁵⁸

³⁵⁶ ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 139

³⁵⁷ Srov. kap. 6.3.3

³⁵⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 07. 2007, sp. zn. 29 Odo 994/2005

Předně je třeba zmínit, že úprava věnovaná odměňování likvidátora v NOZ je poněkud skoupější, resp. stručnější, než úprava obsažená v ObchZ, na druhou stranu se však domnívám, že toto zjednodušení nemusí být na škodu věci, když i navzdory zjednodušení zůstaly základní principy odměňování likvidátora stanovené ObchZ zachovány.

Ust. § 195 NOZ tedy stanoví, že odměnu likvidátorovi určuje ten, kdo jej do funkce povolal, čímž je zachován stejný princip stanovený § 71 odst. 6 ObchZ. Vzhledem k tomu, že je zásadní rozdíl mezi stanovením odměny likvidátora, kterého povolal do funkce příslušný orgán společnosti³⁵⁹ a stanovením odměny likvidátora jmenovaného soudem,³⁶⁰ rozhodnul jsem se tuto problematiku rozdělit do dvou samostatných podkapitol dle toho, kým je likvidátor ustanoven.

Pro úplnost závěrem tohoto obecného úvodu k odměně likvidátora doplňuji, že tato odměna podléhá zdanění daně z příjmu fyzických osob dle z. č. § 6 odst. 1 písm. c) z č. 586/1992 Sb., o dani z příjmů („dále jen ZoDzP“) a taktéž odvodům na sociální a zdravotní pojištění.

6.4.1 Odměna likvidátora ustanoveného orgánem společnosti

Jak již bylo výše nastíněno, v případě povolání likvidátora orgánem společnosti (valnou hromadou, či statutárním orgánem), určuje tento rovněž výši a způsob výplaty likvidátorovi odměny.

Z dikce § 195 NOZ spíše plyne, že odměna likvidátora a způsob její výplaty je jako součást rozhodnutí o povolání likvidátora, určena jednostranným rozhodnutím příslušného orgánu společnosti a je tak na rozhodnutí likvidátora, aby při svém povolání výkon funkce i s takto stanovenou odměnou převzal, či vyslovil svůj nesouhlas.³⁶¹

V praxi však bude stanovení výše odměny i způsobu její výplaty naopak spíše věcí dohody mezi potencionálním likvidátorem a likvidovanou společností a jako takové bude předcházet fakticky okamžiku jeho povolání do funkce. Následné formální povolání likvidátora a případné uzavření smlouvy o výkonu funkce tuto „dohodu“ již pak pouze převezme. Stejně tak si ale dovedu představit, že obdobným rozhodovacím procesem může dojít ke změně již určené výše odměny likvidátora, či

³⁵⁹ Srov. kap. 6.2.1

³⁶⁰ Srov. kap. 6.2.2

³⁶¹ SVEJKOVSKÝ, J., DEVEROVÁ, L. a kol. Právnícké osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 161

způsobu její výplaty, když ne vždy lze na začátku procesu likvidace přesně stanovit její náročnost. Skutečnost se může totiž od počátečních představ o rozsahu procesu likvidace značně lišit. V takovém případě se pak jeví účelnější nová „dohoda“ s likvidátorem, než aby „nespokojený“ likvidátor ze své funkce odstoupil a případně tak zkomplikoval jím rozběhlý proces likvidace.

Co se týče výše odměny a způsobu její výplaty, tak zákon nestanoví žádná závazná pravidla, kterými by se příslušné orgány společnosti při stanovení výše odměny měly řídit, dá se proto říci, že konkrétní výše odměny, či způsob jejího určení záleží na jejich volné úvaze.³⁶²

S ohledem na skutečnost, že odměna likvidátora zatěžuje likvidační podstatu, bude její výše a způsob její výplaty stanoven jako kompromisní řešení mezi představou likvidátora a společností, resp. jejími společníky, kdy tato bude stanovena zejména s ohledem na velikost aktiv a pasiv likvidované společnosti, složitost a předpokládané délce procesu likvidace. Jistým vodítkem pro určení výše odměny likvidátora pak může být rovněž výše odměn jednatelů společnosti, či zejména nařízením vlády č. 351/2013 Sb.,³⁶³ které nahradilo s účinností od 01. 01. 2014 vyhlášku Ministerstva spravedlnosti č. 479/2000 Sb., o odměně a náhradě hotových výdajů likvidátora a člena orgánu společnosti jmenovaného soudem. V praxi osvědčeným způsobem určení výše odměny likvidátora je pak její stanovení procentní sazbou v návaznosti na velikost likvidační podstaty a nemělo by se zapomínat rovněž ani na vyřešení případných účelně vynaložených nákladů a hotových výdajů likvidátora.

Stejně tak v souladu s principem autonomie vůle nebrání nic tomu, aby byl výkon funkce likvidátora ujednáno jako výkon bezplatný. Otázkou pak zůstává, co nastane v situaci, kdy určení odměny likvidátora chybí úplně? V takovém případě se domnívám, že likvidátorovi pak náleží odměna obvyklá, když zastávám názor, že užití nevyvratitelné právní domněnky o bezplatném výkonu funkce dle § 59 odst. 3 ZOK v daném případě nepřichází v úvahu, neboť jak zřejmě plyne z dikce § 195 NOZ, odměnu likvidátora určuje jednostranně společnost a její neurčení je tak vždy překážkou na straně společnosti a poté náleží likvidátorovi odměna obvyklá v době vzniku jeho funkce (§ 59 odst. 4 ZOK). Bavíme-li se o odměně obvyklé, dá se

³⁶² DĚDIČ, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. § 1- § 92e. Praha: Polygon, 2002, s. 706

³⁶³ Tímto nařízením se budu hlouběji zabývat v následující kapitole 6.4.2

předpokládat, že tato bude stanovena na základě a v souladu s nařízením vlády č. 351/2013 Sb.

Za povšimnutí rovněž stojí, že nová právní úprava nestanoví nic ohledně možnosti přiznat likvidátorovi právo na vyplacení zálohy, jak tomu bylo od účinnosti novely provedené z. č. 370/2000 Sb. v rámci § 71 odst. 6 ObchZ. Domnívám se však, že absence výslovné úpravy v rámci NOZ tomuto nebrání, a to jednak s ohledem na právní kontinuitu a zejména pak na skutečnost, že § 195 NOZ výslovně stanoví možnost určit nejen výši odměny, ale rovněž způsob její výplaty. Použitý výraz způsob výplaty pak nelze chápat jinak, než že zákonodárce neměl na mysli pouze jediný způsob výplaty, tj. vyplacení odměny až po skončení likvidace, nýbrž ponechává na vůli toho, kdo likvidátora povolal, aby sám určil, zda vyplatí odměnu jednorázově nebo formou několika částečných odměn, či konečně poskytne zálohu v určité výši a zbytek vyplatí likvidátorovi po skončení likvidace a provedeném vyúčtování poskytnutých záloh. Z výše uvedeného tedy dovozují, že stejně tak jako nejsou stanoveny žádná závazná pravidla ve vztahu ke stanovení výše odměny likvidátora povolaného společností, lze rovněž ve vztahu ke způsobu výplaty této odměny přistoupit v podstatě jakkoliv (měsíčně, čtvrtletně, zálohy, po skončení likvidace a pod.), když pod pojem určení „způsobu“ lze bez pochyb subsumovat i oprávnění k přiznání záloh. Stále však platí, a výše popsanou změnou právní úpravy ve vztahu k zálohám na odměnu likvidátora je dle mého ještě více akcentováno, že na přiznání zálohy nemá likvidátor právní nárok a bez rozhodnutí toho, kdo jej povolal, právo likvidátora na poskytnutí zálohy nevzniká.³⁶⁴

6.4.2 Odměna likvidátora ustanoveného soudem

V případech, kdy je likvidátor jmenován soudním rozhodnutím, je tímto soudním rozhodnutím rovněž stanovena i jeho odměna a způsob její výplaty (§ 195 NOZ). Zde však na rozdíl od povolání likvidátora příslušným orgánem společnosti není stanovení odměny ponecháno na volném uvážení soudu, ale soud vychází a odměnu určuje na základě prováděcího předpisu, kterým je nařízením vlády č. 351/2013 Sb., které určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohledávky, odměnu likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravuje některé otázky Obchodního věstníku a

³⁶⁴ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. 02. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4193/2009

veřejných rejstříků právnických a fyzických osob. Toto nařízení nahradilo s účinností od 01. 01. 2014 vyhlášku Ministerstva spravedlnosti č. 479/2000 Sb., o odměně a náhradě hotových výdajů likvidátora a člena orgánu společnosti jmenovaného soudem.³⁶⁵

Zde je na místě připomenout, že likvidátor musí obecně se svým ustanovením do funkce souhlasit a to i ve většině případů, kdy je jmenován na základě soudního rozhodnutí.³⁶⁶ Z toho plyne, že likvidátor, který se stanovenou odměnou za výkon funkce likvidátora na základě nařízení vlády č. 351/2013 Sb. nesouhlasí, může pouze neudělit souhlas s ustanovením své osoby. Jeho souhlasu však není třeba v případech jmenování likvidátora dle ust. § 191 odst. 3 a 4 NOZ. V těchto případech dochází ke vzniku práv a povinností bez dalšího a vzniká tak mezi soudně jmenovaným likvidátorem a společností právní poměr nezávisle na vůli likvidátora.³⁶⁷ Toto platí i ve vztahu k odměně a takto jmenovaný likvidátor, tak musí přijmout svou funkci i společně s výroky o výši odměny a způsobu její výplaty.³⁶⁸

Zajímavou změnou po rekodifikaci je vypuštění, resp. nepřevzetí právní úpravy § 71 odst. 6 in fine ObchZ, dle kterého v případech, kdy je soud oprávněn jmenovat likvidátorem společnosti i bez jeho souhlasu jejího společníka, statutární orgán, či jeho člena, nenáleží tomuto odměna za výkon funkce likvidátora. Toto ustanovení sankční charakteru bylo v minulosti kritizováno s tím, že je tímto založena v rozporu s čl. 1 LZPS neodůvodněná nerovnost mezi likvidátory a to jen podle toho, z jakých osob byl likvidátor do funkce jmenován.³⁶⁹ Osobně se s tímto názorem neztotožňuji, když dle mého názoru se jednalo o ospravedlnitelnou a odůvodnitelnou sankci za to, že tato osoba do značné míry přispěla ke stavu, který vedl k nucenému zrušení společnosti. Tato debata se však jeví s účinností NOZ jako bezpředmětná, když v případě absence takového ustanovení v nové úpravě, nelze než a contrario dovodit, že nyní náleží i takto jmenovanému likvidátorovi odměna dle nařízení vlády č. 351/2013 Sb. a jediným sankčním důsledkem tak nadále zůstává, že tímto způsobem jmenovaný likvidátor se nemůže svému jmenování vyhnout neudělením

³⁶⁵ Vyhláška č. 479/2000 Sb. byla zrušena vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č. 323/2013 Sb., o náležitostech formulářů na podávání návrhů na zápis, změnu nebo výmaz údajů do veřejného rejstříku a o zrušení některých vyhlášek

³⁶⁶ Srov. kap. 6.2.2

³⁶⁷ ELIÁŠ, K., BARTOŠÍKOVÁ, M., POKORNÁ, J. a kol. Kurs obchodního práva – právnické osoby jako podnikatelé, 5. vydání, Praha: C. H. Beck, 2005, s. 75

³⁶⁸ SVEJKOVSKÝ, J., DEVEROVÁ, L. a kol. Právnické osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 161

³⁶⁹ DVOŘÁK, T. Družstevní právo. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 185

svého souhlasu s ustanovením do funkce, ani ze své funkce odstoupit a nezbývá mu než své jmenování, včetně stanovené výše odměny akceptovat.

K samotnému nařízení vlády č. 351/2013 Sb. nelze úvodem neuvést, že je na první pohled do značné míry pouze převzetím vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 479/2000 Sb.. Nejedná se o však o převzetí doslovné, když změny v ní obsažené považují za krok správným směrem.

Podle § 5 tohoto nařízení je základem pro určení odměny likvidátora čistý majetkový zůstatek, který vyplyne z likvidace. Obdobně je tomu i v případě obnovy likvidace,³⁷⁰ kdy základem pro odměnu likvidátora je likvidační zůstatek, který vyplyne z obnovené likvidace. Z tohoto základu je poté odměna likvidátora určena v souladu s § 6 a násl. tohoto nařízení jak pevnou částkou, tak i procentní sazbou v závislosti na výši likvidačního zůstatku, když maximální hodnota likvidačního zůstatku, z které se odměna likvidátora počítá je 2.000.000,- Kč. Takto stanovená výše odměny však může na základě moderačního práva soudu přiměřeně zvýšena či snížena, zvýšení je však limitováno celkovou výší likvidačního zůstatku. Nejméně však odměna likvidátora činí 1000,- Kč a to v situacích, kdy likvidace končí dříve, než je zjištěna výše likvidačního zůstatku, nebo nedostačuje-li likvidační zůstatek ani k úhradě odměny likvidátora. I v tomto případě pak může soud dle konkrétních okolností tuto odměnu přiměřeně zvýšit až do výše 20.000,- Kč. Pokud likvidaci provádělo více likvidátorů, pak má každý z nich nárok na odměnu, která odpovídá rozsahu a délce jeho činnosti. Na místě je zmínit, že likvidátorovi nenáleží k takto přiznané odměně náhrada daně z přidané hodnoty.³⁷¹ Odměna likvidátora se pak hradí primárně z likvidačního zůstatku a v rozsahu, ve kterém ji nelze takto uhradit, ji hradí stát prostřednictvím soudu, který likvidátora jmenoval.

Ve vztahu k oprávnění soudu přiznat likvidátorovi práva na zálohy na jeho odměnu platí bez dalšího uvedené v předcházející kapitole.

Vyjma odměny má pak likvidátor jmenovaný soudem rovněž právo i na další peněžité plnění, které s výkonem funkce vynaložil. Těmito peněžitými plněními jsou cestovní náhrady dle ZP³⁷² a náhrada účelně vynaložených hotových výdajů v prokázané výši, nejvýše však ve výši odpovídající ceně obvyklé v době a místě uplatnění těchto hotových výdajů. Jak z logiky věci plyne, jedná se o kompenzaci

³⁷⁰ Srov. kap. 7.7

³⁷¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 04. 2005, sp. zn. 7 Cmo 520/2004

³⁷² Srov. § 151 a násl. z. č. 262/2006 Sb., zákoník práce

prostředků vynaložených likvidátorem v procesu likvidace a nelze je tedy považovat za zdanitelný příjem likvidátora ve smyslu § 7 ZoDzP.³⁷³ Opět platí, že se hotové výdaje hradí primárně z likvidačního zůstatku a v rozsahu ve kterém je nelze takto uhradit, je hradí stát prostřednictvím soudu, který likvidátora jmenoval, nejvýše však do výše 50.000,- Kč.

Pro úplnost ve vztahu k odměně likvidátora a to jak jmenovaného soudem, tak povolaného příslušným orgánem, se sluší uvést, že dílčí úpravu odměny likvidátora ve vztahu k insolvenčnímu řízení obsahuje i ust. § 70 odst. 3 IZ, které stanoví, že likvidátor dlužníka má právo na náhradu nutných výdajů a na přiměřenou odměnu, jejíž výši určí insolvenční soud na návrh insolventního správce. Proti rozhodnutí insolvenčního soudu není přípustný opravný prostředek. Likvidátorovi však náleží odměna pouze za činnosti, které provádí v insolvenčním řízení a které nepřešly na insolvenčního správce a zůstaly tak v jeho působnosti.³⁷⁴ Může se tak tedy stát, že některé činnosti likvidátora tímto způsobem hrazeny nebudou. Je pak na likvidátorovi, aby si takovou svou pohledávku vůči společnosti přihlásil stejně jako ostatní věřitelé.³⁷⁵

Závěrem této kapitoly bych shrnul, že v pojetí odměny likvidátora nedošlo v souvislosti s rekonstrukcí k žádným zásadním změnám. Jak bylo výše uvedeno, výslovné nestanovení práva přiznat likvidátorovi zálohu na jeho odměnu nemá žádné faktické dopady. Jako povšimnutí hodnou změnu tak lze označit nepřevzetí úpravy § 72 odst. 6 in fine ObchZ a tedy vypuštění sankčního ustanovení ve smyslu nepřiznání práva na odměnu likvidátorů jmenovanému soudem zevnitř společnosti. Jako přínosné bych označil rovněž přijetí nového prováděcího předpisu – nařízení vlády č. 351/2013 Sb., které nahradilo vyhlášku Ministerstva spravedlnosti č. 479/2000 Sb., která za téměř 15 let své platnosti neprošla novelizací. Nařízení vlády č. 351/2013 Sb., pak sice lehce navýšilo systém odměňování likvidátora jmenovaného do funkce na základě rozhodnutí soudu, tento však stále s ohledem na odpovědnost likvidátora a na časovou a odbornou náročnost procesu likvidace považuji za nedostatečný.

³⁷³ Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 31. 10. 2011, sp. zn. 30 Af 62/2010-44

³⁷⁴ Analogicky usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 10. 04. 2001, sp. zn. 32 Cdo 2861/99

³⁷⁵ KOTOUČOVÁ, J. a kol. Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 166

6.5 Zánik funkce likvidátora společnosti s.r.o.

Stejně jako v případě úpravy ObchZ, tak ani s rekodifikací nepřináší nová právní úprava obsažená v NOZ, potažmo v ZOK, výslovnou právní úpravu zániku funkce likvidátora. I nadále je tak při otázce stanovení možných způsobů zániku funkce likvidátora vzít v potaz zejména postavení likvidátora ve společnosti s.r.o. Jak bylo již dříve uvedeno, tak NOZ na rozdíl od úpravy § 71 odst. 5 ObchZ neprohlašuje likvidátora výslovně za orgán společnosti, když pouze v rámci ustanovení § 193 NOZ stanoví, že likvidátor nabývá působnosti statutárního orgánu. Přesto se domnívám, že i nadále je nutno likvidátora považovat za orgán společnosti, jako tomu bylo před rekodifikací.³⁷⁶ S ohledem na výše uvedené je tak nutno vzít v potaz zejména povahu likvidace samé a možné způsoby zániku funkce jednatele společnosti s.r.o. a tyto per analogiam aplikovat pro zánik funkce likvidátora.

Než se pustím do samotného výčtu možných způsobů zániků funkce, je na místě si uvědomit, že pokud funkce likvidátora vzniká ve většině případů na základě konsenzu, tak i stejným způsobem zaniká. I přestože z tohoto pravidla existují výjimky, vždy platí, že bez ohledu na způsob zániku funkce likvidátora současně zaniká i obligační vztah mezi společností a osobou, která tuto funkci zastávala. A tedy okamžikem, kdy je tento proces právně perfektní, dochází k zániku funkce bez dalšího a konkrétní osoba přestává být likvidátorem.³⁷⁷

Stejně pak jako k otázce vzniku, tak i k otázce zániku funkce likvidátora společnosti s.r.o. platí, že jeho funkce zaniká dovršením daného právního jednání, či právní události bez ohledu na stav zápisu v obchodním rejstříku, když tento je pouze deklaratorní povahy.

Jedním ze základních východisek zániku funkce likvidátora rovněž je, že v případě, kdy dojde k zániku funkce likvidátora, aniž by současně došlo jakýmkoliv způsobem k ukončení procesu likvidace, případně k zániku likvidované právnické osoby, je nezbytné bez zbytečného odkladu povolat stejným způsobem likvidátora nového (§ 189 odst. 1 NOZ). I přestože NOZ tak výslovně nestanoví a z dikce § 189 odst. 1 in fine NOZ by se dalo vyvodit, že zanikne-li funkce likvidátora jmenovaného soudem, aniž by současně skončil proces likvidace, jmenuje nového likvidátora již nikoliv soud, ale příslušný orgán společnosti, není tomu tak, což se dá dovodit jak

³⁷⁶ Srov. kap. 6.3

³⁷⁷ DVOŘÁK, T. Společnost s ručením omezeným. 2. vydání. Praha: ASPI, 2005, s. 397

z kontextu celé právní úvahy, tak z právní kontinuity úpravy ObchZ a NOZ, tak zejména pomocí analogie z ust. § 191 odst. 1 NOZ a § 194 NOZ. Do doby povolání náhradního likvidátora pak vykonává jeho působnost statutární orgán společnosti, resp. všichni jeho členové (§ 189 odst. 2 NOZ).³⁷⁸

S ohledem na výše uvedené pak dovozují, že funkce likvidátora společnosti, vyjma výše popsané dohody, zaniká zejména následujícími způsoby:

- 1) smrtí fyzické osoby - likvidátora
- 2) zánikem právnické osoby – likvidátora bez právního nástupce
- 3) zánikem likvidované společnosti s.r.o., resp. skončením likvidace
- 4) skončením likvidace bez zániku likvidované s.r.o.
- 5) odstoupením likvidátora z funkce
- 6) odvoláním likvidátora z jeho funkce
- 7) ztrátou způsobilosti k výkonu funkce likvidátora

Ad 1) V případech kdy byla likvidátorem jmenována fyzická osoba je zcela samozřejmé, že jeho funkce zaniká rovněž zánikem fyzické integrity člověka a tedy jeho smrtí. Je tomu tak proto, že výkon funkce je závazkem osobní povahy (§ 159 odst. 2 NOZ) a povinnost výkonu funkce likvidátora tak nepřechází na dědice.

Ad 2) V případě, že dojde k zániku právnické osoby, která vykonávala funkci likvidátora, dochází tak rovněž k zániku této funkce. Za předpokladu, že však právnická osoba ve funkci likvidátora zaniká s právním nástupcem, lze analogicky k ust. § 198 odst. 2 ZOK dovodit, že v takovém případě pokračuje v souladu s principem univerzální sukcese ve funkci likvidátora nástupnická společnost.³⁷⁹ Tato nástupnická společnost však musí opětovně zvolit fyzickou osobu, která ji bude ve funkci likvidátora zastupovat, jinak platí, že ji v této funkci zastupuje člen jejího statutárního orgánu (§ 154 NOZ). Domnívám se, že stejně jako lze uvedené právní nástupnictví vyloučit ve společenské smlouvě ve vztahu ke statutárnímu orgánu společnosti s.r.o., tak je tomu i ve vztahu k funkci likvidátora a tedy pokud společenská smlouva vylučuje nástupnictví ve vztahu právnické osobě - jednateli, uplatní se toto ujednání a maiori ad minus i ve vztahu k likvidátorovi.

³⁷⁸ Srov. kap. 6.2

³⁷⁹ Obdobně již ve vztahu k úpravě před rekonstrukcí např. DĚDIČ, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. § 1- § 92e. Praha: Polygon, 2002, s. 699

Ad 3) Tento způsob zániku funkce likvidátora bude v praxi velmi častý, neboť je důsledkem zdárného průběhu procesu likvidace společnosti, která na konci tohoto procesu zaniká jako právní entita. V souladu s ust. § 207 NOZ podá likvidátor do 30 dnů po skončení likvidace návrh na výmaz společnosti z obchodního rejstříku. Vzhledem k tomu, že společnost s.r.o. se vždy zapisuje do obchodního rejstříku, platí, že tato zaniká dnem jejího výmazu z tohoto veřejného registru (§ 185 NOZ).

V souladu s nejnovější judikaturou Vrchního soudu v Praze³⁸⁰ se má však za to, že jeho funkce nezaniká až výmazem společnosti z obchodního rejstříku, ale již ex lege k okamžiku skončení likvidace.³⁸¹ Přičemž zákon pak stanoví osobě „bývalého“ likvidátora ještě další navazující povinnosti po skončení procesu likvidace, např. povinnost podat návrh na výmaz společnosti z obchodního rejstříku.

Zde pro úplnost doplňuji, že v případech, kdy je soudem rozhodnuto o obnově likvidace (§ 209 NOZ), nedochází bez dalšího k obnovení funkce likvidátora, neboť výrok o jmenování likvidátora musí být součástí rozhodnutí soudu, kterým se zrušuje výmaz společnosti z obchodního rejstříku a rozhoduje se o její likvidaci. Na druhou stranu se objevují i názory,³⁸² že již s výrokem o zrušení výmazu společnosti z obchodního rejstříku se ex lege obnovuje funkce původního likvidátora.

Ad 4) K tomuto bodu je nutno uvést, že ne vždy musí být nutně s ukončením likvidace společnosti spojen i zánik společnosti. NOZ totiž v rámci § 170 dává možnost tomu, kdo rozhodl o zrušení společnosti své rozhodnutí změnit, resp. zrušit. Dnem účinnosti takového revokačního rozhodnutí funkce likvidátora končí a tento je povinen předat všechny doklady o průběhu likvidace statutárnímu orgánu společnosti, jež se v plném rozsahu opět ujímá své funkce.

Zde pouze zdůrazním, že před nabytím účinnosti NOZ je nutno rozlišovat revokaci rozhodnutí o zrušení společnosti, o které vyšlo přímo zevnitř společnost (dobrovolné zrušení) a revokaci o zrušení společnosti o níž rozhodl soud (nucené zrušení). Dle dikce § 68 odst. 8 ObchZ a s ním související judikatury Nejvyššího soudu,³⁸³ totiž nelze změnit rozhodnutí soudu o zrušení společnosti s likvidací jinak, než prostřednictvím opravných prostředků. S účinností NOZ však výše uvedené není

³⁸⁰ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 08. 06. 2013, sp. zn. 7 Cmo 206/2012

³⁸¹ Dle § 207 z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, končí likvidace použitím likvidačního zůstatku, převzetím likvidační podstaty věřiteli, nebo jejím odmítnutím.

³⁸² LISSE, L. Kdo jedná za společnost v řízení o obnovení likvidace. Epravo.cz [online], 2011, [citováno dne 20. 04. 2014]. Dostupné na WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/kdo-jedna-za-spolecnost-v-řízení-o-obnovení-likvidace-77180.html>>

³⁸³ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 419/2012

nadále pravdou, neboť s ohledem na textaci § 170 NOZ, platí, že ten, kdo rozhodl o zrušení společnosti s likvidací, je oprávněn své rozhodnutí změnit a to až do chvíle, než dojde k naplnění účelu likvidace. Jedná se tak o podstatnou změnou právní úpravy, kdy limitem tak zůstává pouze časový úsek do naplnění účelu likvidace. Podrobnější výklad k této problematice je obsažen v předcházejících kapitolách.³⁸⁴

Ad 5) Pro rezignaci likvidátora na svou funkci se ve vztahu k úpravě ObchZ užilo per analogiam úpravy obsažené v § 66 odst. 1 ObchZ o zániku funkce člena orgánu společnosti, neboť jej § 71 odst. 5 ObchZ přímo prohlásil za orgán společnosti. V případě NOZ, však takové ustanovení neexistuje, ale jak bylo výše uvedeno, tak v případě, že dovodíme, že likvidátor je i nadále orgánem společnosti sui generis, užije se rovněž úpravy odstoupení z funkce členů orgánů společnosti. Takovou úpravu pak nalezneme jak v rámci obecného § 160 NOZ, tak i ve speciální úpravě ve vztahu k obchodním korporacím obsažené v § 59 odst. 5 ZOK. Obě tyto úpravy jsou značně odlišné a to jak ve lhůtě, ve které po doručení oznámení o odstoupení funkce zaniká, tak i v tom, komu se takové oznámení doručuje. Ve vztahu k tématu této práce a při aplikaci zásady *lex specialis derogat legi generalis* se pro zánik funkce likvidátora společnosti s.r.o. odstoupením užije analogicky ust. § 59 odst. 5 ZOK.

Proces rezignace likvidátora na svou funkci je pak možné rozdělit do dvou stadií. Jako první lze označit samotný akt odstoupení likvidátora z funkce a jeho manifestaci vůči společnosti a druhým stádiem pak navazující právní skutečnost, která fakticky způsobuje zánik jeho funkce.

Samotné odstoupení z funkce je jednostranné adresované právní jednání a vzhledem k tomu, že zákon nestanoví žádné důvody, pro které lze z funkce odstoupit, platí, že lze odstoupit z jakéhokoliv důvodu, resp. není nutno tento důvod uvádět. Naopak novinkou a negativní podmínkou odstoupení z funkce, která je úpravě ObchZ neznámá, je skutečnost, že likvidátor nemůže ze své funkce odstoupit v době, která je nevhodná. Co je nevhodnou dobou ve vztahu k procesu likvidace je nutno posoudit podle konkrétních okolností a tento neurčitý právní pojem vyloží až praxe a navazující judikatura. Obecně však lze zjednodušit, že „za nevhodnou dobu

³⁸⁴ Srov. kap. 4.2 a 4.3

lze považovat takovou dobu, během které by mělo odstoupení člena orgánů s vyšší mírou pravděpodobnosti nepříznivé následky.³⁸⁵

Stejně tak zákon mlčí i v otázce formy, v níž má být toto odstoupení učiněno. Z této skutečnosti, tak lze dovodit, že se jedná o jednání neformální a tedy dostačující je i forma ústní. S ohledem na právní jistotu společnosti i likvidátora, je však nezbytné, aby odstoupení i další navazující kroky byly řádně zachyceny v zápisech z jednání příslušných orgánů.³⁸⁶ Stejně tak nelze než písemnou formu doporučit rovněž s ohledem na případné rejstříkové řízení a to zejména v případech, kdy by se následně sám likvidátor domáhal výmazu své osoby z obchodního rejstříku pro jeho zánik funkce odstoupením, neboť by neměl jinou listinu, kterou by v souladu s § 19 ZVR přiložil k návrhu na výmaz své osoby jako likvidátora. Stejně tak by mělo být soudu předloženo i potvrzení o doručení odstoupení společnosti.

Dále je na cestě k zániku funkce likvidátora nezbytné, a to jak dle úpravy ObchZ, tak i ZOK, že rozhodne-li se likvidátor ze své funkce odstoupit, musí o této skutečnosti informovat orgán, který jej do funkce ustanovil. Zde je na místě se zmínit, že obecná úprava odstoupení z funkce obsažená v § 160 NOZ stanoví, že odstoupení z funkce se doručuje přímo právnické osobě, a nikoliv přímo orgánu, který jej do funkce ustanovil, jak je tomu v případě ZOK (a obdobně v případě ObchZ). Domnívám se však, že v souladu s dosavadní judikaturou Nejvyššího soudu³⁸⁷ bude pro účinnost takového oznámení postačující, když likvidátor svou rezignaci doručí přímo právnické osobě.

Oznámením rezignace příslušnému orgánu však funkce likvidátora bez dalšího nezaniká, k faktickému zániku funkce musí totiž přistoupit další právní skutečnosti – uplynutí stanoveného času, či rozhodnutí příslušného orgánu společnosti a do takového okamžiku tak musí nadále likvidátor svou funkci v zákonných mezích vykonávat.

ObchZ vázal zánik funkce likvidátora na projednání svého odstoupení příslušným orgánem – valnou hromadou, neboť v souladu s § 66 odst. 1 ObchZ výkon funkce zanikl okamžikem, kdy jej tato projednala, či měla projednat. Přičemž povinnost projednat odstoupení, musela být splněna na nejbližším zasedání poté, co

³⁸⁵ BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. Komentář k zákonu o obchodních korporacích. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 377

³⁸⁶ POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol., Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 334

³⁸⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 10. 02. 2009, sp. zn. 29 Cdo 2863/2008

se příslušný orgán o takovém odstoupení dozvěděl.³⁸⁸ Pokud tak učiněno nebylo, končila jeho funkce bez ohledu na to dnem, kdy k projednání mělo dojít. V případě že likvidátor oznámil své odstoupení přímo na valné hromadě společnosti s.r.o., končil výkon jeho funkce uplynutím dvou měsíců po takovém oznámení, není-li valnou hromadou na žádost likvidátora stanoven okamžik zániku funkce jinak. Důležité je si uvědomit, že valná hromada oznámení neschvaluje ani neodmítá, bere jej pouze na vědomí, neboť se jedná o jednostranný projev vůle.³⁸⁹ ZOK již ve svém ust. § 59 odst. 5 projednání nevyžaduje, neboť z jeho dikce plyne, že výkon jeho funkce likvidátora končí automaticky (ex lege) uplynutím jednoho měsíce od doručení odstoupení, pokud příslušný orgán na jeho žádost neschválí jiný okamžik zániku funkce. Takovému návrhu likvidátora však není povinnost vyhovět.

I však uplynutí stanoveného času, či rozhodnutí příslušného orgánu společnosti nemusí pro likvidátora znamenat bezvýjimečné zproštění povinností spojených s funkcí likvidátora, neboť i po takovém zániku jeho funkce musí likvidátor plnit své povinnosti ve vztahu k opatřením, bez jejichž přijetí by společnosti hrozila škoda, při současném splnění předpokladu, že společnost nemůže tato opatření učinit pomocí jiných osob a požádá likvidátora o to, aby taková potřebná opatření učinil.³⁹⁰

Výše uvedené však může být rovněž přímo a odlišně upraveno ve společenské smlouvě, či smlouvě o výkonu funkce, kdy však je vždy nutno brát v potaz korektiv dobrých mravů dle § 580 odst. 1 NOZ a § 588 NOZ.³⁹¹

Závěrem k otázce rezignace likvidátora je důležitá rovněž skutečnost, že likvidátor, který byl jmenován soudem v souladu s § 191 odst. 3 NOZ nemůže ze své funkce odstoupit a ani jinak ukončit svůj výkon funkce na základě svého jednostranného právního jednání, bez ohledu na to, jak je toto jednání nazýváno.³⁹² Může tak pouze požádat soud, aby jej výkonu funkce zprostil, pokud na něm nelze výkon jeho funkce spravedlivě požadovat. O tomto soudním odvolání však již v souvislostech níže.

³⁸⁸ Dle usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 07. 1999, sp. zn. 7 Cmo 672/98, je nerozhodné, zda byla valná hromada usnášeníschopná či nikoli, musí však být řádně svolána.

³⁸⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 01. 2004, sp. zn. 7 Cmo 89/2003

³⁹⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18. 05. 2010, sp. zn. 29 Cdo 1689/2009

³⁹¹ ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 152

³⁹² Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 02. 2012, sp. zn. 7 Cmo 366/2011

Ad 6) Jednou z právních skutečností, které vedou k zániku funkce likvidátora je rovněž jeho odvolání. Přestože zákon výslovnou komplexní obecnou úpravu odvolání likvidátora z funkce neobsahuje, platí obecně princip, že jej z funkce odvolává ten, kdo jej do funkce ustanovil. Tento způsob zániku funkce je v praxi navíc velmi častý, neboť vyjadřuje způsob, jakým může ten, kdo likvidátora ustanovil, reagovat na průběh samotného procesu likvidace.

Jak tedy z výše uvedeného plyne, je třeba rozlišit situace, kdy je likvidátor ze své funkce odvolán z rozhodnutí samotné likvidované společnosti, resp. jejího příslušného orgánu, či z rozhodnutí soudu. Oba způsoby mají pak svá odlišná specifika.

Odvolání z funkce likvidátora pramenící zevnitř společnosti se děje postupem obráceným k jeho jmenování, když samotný rozhodovací proces je v podstatě identický.³⁹³ Samotné odvolání se děje jednostranným adresovaným právním jednáním, které přísluší tomu orgánu, který jej do funkce povolal. Ve vztahu ke společnosti s.r.o. tímto orgánem je, pokud tak určí společenská smlouva, valná hromada společnosti (§ 190 odst. 2 písm. d) ZOK), či pokud v této věci společenská smlouva mlčí, je k jeho odvolání oprávněn její statutární orgán – jednatel, či jednatele (§ 163 NOZ). Rozhodnutí o odvolání likvidátora nemusí být nijak odůvodněno, likvidátor tak může být stejně jako statutární orgán odvolán i bez udání důvodu a samotné rozhodnutí je konstitutivní povahy, když jeho zápis do OR je pouze deklaratorní.

Odvolání likvidátora z rozhodnutí soudu se pak děje v situaci, kdy (i) o jeho jmenování rozhodl soud, neboť dle § 194 NOZ je to pouze soud, kdo je oprávněn odvolat z funkce likvidátora, kterého do funkce jmenoval,³⁹⁴ nebo v situacích, (ii) kdy likvidátor řádně neplní své povinnosti a osoba, která osvědčí právní zájem, podá soudu návrh na jeho odvolání (§ 191 odst. 2 NOZ), či pokud (iii) o své zproštění z funkce požádá sám likvidátor, který byl jmenován postupem dle ust. § 191 odst. 3 NOZ, a prokáže, že na něm nelze spravedlivě požadovat, aby danou funkci vykonával.

³⁹³ Srov. kap. 6.2.1

³⁹⁴ I přestože z. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník toto přímo nestanovil, tak ust. § 194 z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník nepochybně přispívá k jednoznačnému vyjasnění kompetencí mezi soudem, orgány společnosti ohledně pravomoci k odvolání likvidátora, byl stejný výsledek dovozován doktrínou i za účinnosti z. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník a bez existence takové výslovné úpravy, srov. POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol., Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 400

Pro tyto případy platí, že se jedná o situace, kdy do právních poměrů společnosti bylo zasazeno z vnějšku soudním rozhodnutím, a to z důvodu právní jistoty a ochrany třetích osob, zejména pak věřitelů společnosti. Takový zásah veřejné moci pak nemůže být negován bez vědomosti, resp. dalšího rozhodnutí soudu, neboť v opačném případě by došlo ke zmaření ochranné funkce a účelu, ke kterému dané rozhodnutí soudu směřovalo. Ve vztahu k ad (i) a (ii) platí bezvýjimečně níže uvedené. Ve vztahu k ad (iii) je pak podmínkou pro zproštění, resp. odvolání likvidátora soudním rozhodnutím z funkce nezbytný jeho návrh a prokázání skutečnosti, že na něm nelze výkon funkce spravedlivě požadovat.

Rozhodnutí o odvolání likvidátora však není v plné dispozici soudu, neboť dle § 191 odst. 2 NOZ musí být kumulativně splněny dvě podmínky – a) likvidátor musí porušovat své povinnosti a b) na zahájení takového soudního řízení musí být podán návrh osobou, která na tom osvědčí právní zájem. Na tomto místě musím uvést, že se neztotožňuji z názorem J. Svejkového,³⁹⁵ který uvádí, že se odvolání likvidátora dle § 191 odst. 2 NOZ uplatní pouze ve vztahu k odvolání likvidátora jmenovaného soudem. I přestože by se dal ze systematického zařazení daného ustanovení citovaný závěr dovodit, osobně se domnívám, že při splnění daných podmínek může být postupem dle § 191 odst. 2 NOZ odvolán rovněž likvidátor jmenovaný příslušným orgánem společnosti, neboť to nejen umožňovala souladně s dosavadní judikaturou³⁹⁶ již úprava § 71 odst. 4 ObchZ, ze kterého dané ustanovení vychází, ale zejména také tím, že je tak naplněna jistá ochranná role a funkce soudu jako veřejného dozoru nad řádným vedením procesu likvidace.

V každém případě se však jedná o řízení bezvýhradně návrhové a soudu tak není dána pravomoc k odvolání likvidátora bez návrhu, a to i přesto, že by se dozvěděl o tom, že jsou jinak naplněny podmínky pro jeho odvolání. Aktivní legitimaci k podání návrhu na odvolání likvidátora má ten, kdo osvědčí na jeho odvolání právní zájem. Tím může být typicky např. “menšinový společník, který nemůže prosadit odvolání likvidátora porušujícího své povinnosti ve prospěch většinového společníka, věřitel, jehož pohledávku likvidátor porušováním povinností ohrožuje, apod.”³⁹⁷

³⁹⁵ J. SVEJKOVSKÝ in SVEJKOVSKÝ, J., DEVEROVÁ, L. a kol. Právnícké osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 156

³⁹⁶ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 01. 03. 2007, sp. zn. 29 Odo 1484/2006

³⁹⁷ ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 12. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, s. 282

Co se týče řádného neplnění jeho povinností, musí tento neurčitý právní pojem naplnit až judikatura a lze uvést, že bude do značné míry jistě použitelná i dosavadní judikatura. Obecně však jistě platí, že porušování povinností likvidátora musí mít určitou kvalitu závažnosti, musí jít tedy o vážné porušování, popř. porušování, které není jen jednorázovým opominutím, popř. stav kdy likvidátor odmítá upustit od postupu, který poškozuje zájmy společnosti, či společníků. Pouze drobná či nevýznamná porušení povinností (jako např. včasné nepřebírání pošty), která řádný průběh likvidace nenarušují, důvodem pro odvolání likvidátora nejsou.³⁹⁸

Takovým porušením dle dosavadní judikatury je např. i porušení povinnosti k osobnímu výkonu funkce a tedy situace, kdy likvidátor udělí statutárnímu orgánu likvidované společnosti plnou moc, aby samostatně činili právní jednání jménem likvidované společnosti.³⁹⁹ Zde zastávám názor, že s ohledem na ust. § 159 odst. 2 NOZ je nutno do budoucna vykládat povinnost likvidátora k osobnímu výkonu své funkce takovým způsobem, že se likvidátor může nechat na základě plné moci zastoupit v dané věci ad hoc, nikoliv však v tom směru, že by mohl předat veškerý výkon své funkce a vykonávat tak funkci likvidátora pouze de iure.⁴⁰⁰ Obdobně je také „kvalifikovaným“ porušením povinností např. nesestavení soupisu jmění, či jeho nezaslání členu společnosti, který o to požádá, popřípadě nesestavení zahajovací účetní rozvahy při vstupu do likvidace, aniž by v tom bránily objektivní okolnosti, nerespektování předběžného opatření zakazující mu nakládat s majetkem společnosti.⁴⁰¹ Stejně tak lze za kvalifikované porušení povinností likvidátora rovněž dále rozumět např. uzavírání zjevně nevýhodných smluv, neposkytnutí potřebné součinnosti insolvenčnímu správci, či vyplácení si odměn nebo jejich záloh, aniž by byly tyto doposud právoplatně přiznány, apod.⁴⁰²

Pokud bych měl výše uvedené ve vztahu k závažnosti porušení jeho povinností generalizovat, jedná se o takové porušení, které je porušením péče řádného hospodáře a je způsobilé mít negativní dopady jak na průběh likvidace, tak zejména na její výsledek.⁴⁰³ V každém případě je na uvážení soudu, aby posoudil jak

³⁹⁸ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 05. 2011, sp. zn. 29 Cdo 1081/2011

³⁹⁹ Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 20. 12. 1993, sp. zn. 11 Cm 975/1993

⁴⁰⁰ Shodně též Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 29. 10. 1936, R II 1091/36, (Vážný 15545), dle kterého „Likvidátoři společenstva nesmějí generálně přenést na třetí osoby svoji povinnost zastupovati likvidující společenstvo soudně i mimosoudně.“

⁴⁰¹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 05. 2011, sp. zn. 29 Cdo 1081/2011

⁴⁰² Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 01. 03. 2007, sp. zn. 29 Odo 1484/2006

⁴⁰³ Obdobně i rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 07. 07. 1933, R I 594/33, (Vážný 12748)

existenci právního zájmu navrhovatele, tak i existenci a míru tvrzeného porušení povinností a jejich dopad do zájmů společnosti, případně navrhovatele a na základě toho rozhodl o jeho odvolání. Je-li o jeho odvolání rozhodnuto, je toto řízení rovněž spojeno se jmenováním likvidátora nového, kterého může, či nemusí navrhovatel v návrhu uvést. Bylo-li již rozhodnuto o odvolání likvidátora dle tohoto ustanovení, nelze následně nového likvidátora jmenovat rozhodnutím příslušného orgánu společnosti, ale pouze na základě rozhodnutí soudu.⁴⁰⁴

Ad 7) Specifickým důvodem zániku funkce likvidátora je rovněž nemožnost výkonu funkce způsobena ztrátou předpokladů k výkonu funkce likvidátora, resp. ztráta jeho způsobilosti.⁴⁰⁵ Může jít o stav přechodný i dlouhodobý, což dle mého názoru již není relevantní, neboť okamžikem vzniku překážky výkonu funkce, resp. ztrátou způsobilosti k jejímu výkonu funkce zaniká.

Z výše uvedeného si tedy dovoluji učinit stručný závěr, že s rekodifikací nedošlo ke změně koncepce zániku funkce likvidátora, když nadále se užíje jak dílčí úprava obsažená v rámci obecné úpravy procesu likvidace, tak analogicky i způsob zániku funkce statutárního orgánu společnosti.

7. Likvidace společnosti s ručením omezeným

Jestliže byly předchozí kapitoly věnovány podrobně vymezení institutů, které procesu likvidace společnosti s.r.o. bezprostředně předchází, resp. přímo subjektu, který má na proces likvidace rozhodující vliv, tak následující kapitola, která je ve své podstatě meritem této práce, je věnována již výhradně samotnému procesu likvidace. Dále pak s ohledem na skutečnost, že pojmu likvidace, stejně jako jejím právním pramenům byla věnována kapitola již v obecném úvodu této práce,⁴⁰⁶ jsem se rozhodl pro další práci s daným tématem zvolit systematiku odrážející jednotlivé kroky v procesu likvidace chronologicky a tedy tak, jak na sebe navazují od vstupu společnosti do likvidace, až po její skončení a zánik společnosti jako subjektu práva, resp. po případnou obnovu likvidace. Při analýze těchto jednotlivých fází likvidace společnosti bude rovněž akcentována role likvidátora v tomto procesu a pokusím se

⁴⁰⁴ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. 05. 2000, sp. zn. 32 Cdo 525/2000

⁴⁰⁵ Srov. kap. 6.1

⁴⁰⁶ Srov. kap. 2.

vyjma zákonné úpravy a navazující judikatury připojit rovněž praktické poznatky a poznámky, které legislativním rámcem tohoto procesu upraveny nejsou.

7.1 Vstup společnosti s.r.o. do likvidace

Za účinnosti ObchZ, resp. do účinnosti novely ObchZ provedené z. č. 370/2000 Sb. nebyl v našem právním řádu přesně vymezen okamžik vstupu společnosti do likvidace, což mělo za následek, že se mezi odbornou veřejností⁴⁰⁷ objevovaly rozporuplné názory, ke kterému okamžiku společnost do likvidace vstupuje – zda dnem zápisu vstupu společnosti do likvidace do obchodního rejstříku, či již dnem, ke kterému byla společnost zrušena. S touto otázkou pak rovněž přímo souvisela i otázka povahy takového zápisu do obchodního rejstříku a tedy jedná-li se o zápis deklaratorní, či konstitutivní. Uvedený rozpor byl odstraněn právě uvedenou novelou ObchZ, která jasně stanovila, že společnost vstupuje do likvidace ke dni, k němuž je zrušena, pokud zákon nestanoví jinak (§ 70 odst. 2 ObchZ), čímž byla vyřešena současně otázka povahy následného zápisu jako zápisu deklaratorního. Na uvedenou koncepci pak navazuje i NOZ ve odst. 2 § 187, když navíc správně doplňuje, že právnická osoba vstupuje do likvidace rovněž okamžikem, kdy je prohlášena za neplatnou.

Samotný hmotněprávní okamžik, resp. den, ke kterému společnost vstupuje do likvidace, je závislý na konkrétní právní skutečnosti, která k danému vedla. A tedy v případě dobrovolného zrušení je tímto dnem (i) den, kdy uplynula doba, na kterou byla společnost ustavena, (ii) dnem, kdy bylo dosaženo účelu, pro nějž byla společnost ustavena, nebo (iii) dnem, který je uveden v rozhodnutí o zrušení společnosti učiněném všemi společníky, nebo valnou hromadou (je-li jí tato působnost svěřena společenskou smlouvou). Jestliže však konkrétní den v takovém rozhodnutí ad (iii) určen není, tak dnem, kdy bylo předmětné rozhodnutí přijato.⁴⁰⁸ V případě nuceného zrušení společnosti na základě rozhodnutí soudu je tomu tak ke dni právní moci takového rozhodnutí, není-li stanoven den pozdější.⁴⁰⁹ A konečně v případě (iv) prohlášení společnosti za neplatnou, je tomu tak ke dni uvedenému v rozhodnutí soudu, resp. právní mocí rozhodnutí soudu o neplatnosti společnosti.⁴¹⁰

⁴⁰⁷ Srov. např. ELIÁŠ, K. K úpravě vstupu obchodní společnosti do likvidace. Právník, 1996, č. 3, s. 260-264

⁴⁰⁸ Srov. kap. 4.2

⁴⁰⁹ Srov. kap. 4.3

⁴¹⁰ Srov. kap. 5.

Vstup společnost do likvidace, jako do procesu mimosoudního vypořádání jejich majetkových vztahů směřující k jejímu zániku, má pro společnost několikero důsledků. Tím nejzásadnějším účinkem je změna právního postavení společnosti ve vztahu k její další činnosti, neboť společnost může vyvíjet pouze činnosti omezené účelem likvidace, resp. k tomuto účelu směřující a nesmí tak pokračovat v obchodní činnosti, pro niž byla ustavena, když stejně jsou omezena i oprávnění osob jednajících za společnost. Toto pravidlo bylo za účinnosti ObchZ normováno pouze pro osobu likvidátora (§ 72 ObchZ) a ve vztahu ke statutárnímu orgánu a dalším osobám tak bylo dovozeno pouze analogicky. Naopak NOZ ve svém § 188 tuto nepřesnost odstraňuje, když výslovně stanoví, že po vstupu společnosti do likvidace za ni nikdo nesmí jednat mimo rozsah uvedený v § 196 NOZ a tedy s účelem, který neodpovídá povaze a cíli likvidace.

S výše uvedeným souvisí i povinnost společnosti při vstupu společnosti do likvidace, resp. bez zbytečného odkladu po vstupu společnosti do likvidace, ustanovit do funkce osobu likvidátora,⁴¹¹ jakožto osobu, která svým ustanovením nabývá působnost statutárního orgánu společnosti (§ 193 NOZ), přičemž v situacích, kdy z jakéhokoli důvodu likvidátor jmenován není, vykonávají jeho působnost statutární orgán, resp. všichni jeho členové (§ 189 odst. 2 NOZ).

Jestliže tedy zákon ve vztahu k naplnění účelu likvidace stanoví omezení pro právní jednání, které společnost realizuje prostřednictvím svých zástupců,⁴¹² je třeba si na druhou stranu rovněž uvědomit, že se na společnost v likvidaci z hlediska správy daní a poplatků, existujících právních vztahů, pracovněprávních předpisů, apod. pohlíží jako normálně fungující podnikatelský subjekt, který tak je povinen nadále vést účetnictví v předepsané formě, odpisovat majetek, podávat daňová přiznání a platit ve stanovených termínech daně, pojištění, odvody a plnit další právními předpisy stanovené povinnosti.⁴¹³

Stejně tak nemá vstup společnosti do likvidace žádný vliv na průběh soudních a správních řízení, která pokračují nadále, pouze s tím rozdílem, že místo statutárního orgánu jedná za likvidovanou společnost likvidátor (§ 21 odst. 2 OSŘ, a

⁴¹¹ Srov. kap. 6.2

⁴¹² Srov. kap. 6.3.1 a 6.3.2

⁴¹³ Shodně PELIKÁN, V. Likvidace podniku. 7. Aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2011, s. 16

§ 30 odst. 1, z. č. 500/2004 Sb., správní řád ve spojení s § 21 odst. 2 OSŘ).⁴¹⁴ Aktivní, případně pasivní legitimace však stále zůstává na straně společnosti, která je tak nadále účastníkem daného řízení, stejně jako v případě zahájení řízení nového. Likvidátor je však přitom oprávněn k jednáním v rámci daných řízení zmocnit jinou osobu, aby společnost v takovém řízení zastupovala.⁴¹⁵ Stejně jako při jednání vůči třetím osobám, tak i v řízení před správním orgánem nebo soudem je relevantní zásada obsažená v § 196 odst. 1 NOZ a tedy, že je likvidátor oprávněn pouze k činnostem sledujícím účel odpovídající povaze a cíli likvidace. Toto omezení je však třeba ve vztahu k soudním řízením chápat extenzivně v tom smyslu, že jsou přípustné všechny spory směřující k dosažení účelu likvidace.⁴¹⁶ Výše uvedené neplatí pouze ve vztahu k řízením nalézacím, když proti společnosti v likvidaci je rovněž možno nadále vést výkon rozhodnutí, či exekuci k uspokojení pohledávek věřitelů za společností.⁴¹⁷

7.1.1 Notifikace vstupu společnosti s.r.o. do likvidace

Jak bylo dříve řečeno, okamžik vstupu společnosti do likvidace je stěžejním okamžikem v „životě“ společnosti, neboť tak dochází k ukončení jedné fáze existence společnosti, ve které společnost naplňovala účel, pro nějž byla ustavena a nastupuje závěrečná fáze její existence, směřující k vypořádání aktiv a pasiv společnosti s cílem dospět k likvidačnímu zůstatku, který bude způsobilý k rozdělení mezi společníky, nebo jiné dispozici dle zákona či společenské smlouvy.

Skutečnost, že společnost vstoupila do likvidace, je z důvodů právní jistoty třetích subjektů, nezbytné veřejně manifestovat tak, aby ti, kdo přicházejí do styku se společností v likvidaci byli seznámeni s tím, že právní postavení společnosti ve fázi likvidace je odlišné od právního postavení, které měla dříve jako fungující subjekt. K této veřejné notifikaci pak slouží dva instrumenty a to (i) zápis vstupu společnosti do likvidace do obchodního rejstříku při uplatnění principů formální a

⁴¹⁴ Obdobně ŠÍNOVÁ, R. in SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 1 vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 73

⁴¹⁵ DOLEŽÍLEK, J. in DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. Občanský soudní řád I. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 120

⁴¹⁶ Do daného okruhu budou patřit i spory o určení účasti v likvidované společnosti (Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 11. 03. 1998 sp. zn. I Odon 69/97), či žaloba na určení, zda je společnost vlastníkem označených věcí (Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12. 12. 1997 sp. zn. 5 Cmo 208/97)

⁴¹⁷ ADAMÍK, P., PILÁTOVÁ, J., RICHTER, J. Likvidace obchodní společnosti. 3. aktualizované vydání. Olomouc: Anag, 2008, s. 51-52

materiální publicity⁴¹⁸ a stanovení povinnosti pro společnost (ii) užívat povinný firemní dodatek.

Ad (i) Pro zápis vstupu společnosti do likvidace do obchodního rejstříku platí, že se jedná pouze o zápis deklaratorní, neboť vstup do likvidace je kategorií hmotněprávní.⁴¹⁹ Ust. § 187 odst. 2 NOZ nově oproti úpravě § 70 odst. 2 ObchZ explicitně stanoví povinnost likvidátora podat návrh na takový zápis bez zbytečného odkladu po vstupu společnosti do likvidace.⁴²⁰ Lhůta bez zbytečného odkladu může být pro každý případ různě dlouhá a to s ohledem na konkrétní okolnosti daného případu. V každém případě je však nutno předmětný návrh podat co nejdříve. V případě, že takový návrh nebude likvidátorem podán do 15-ti dnů ode dne, kdy mu tato povinnost vznikla, může návrh na zápis podat rovněž kterákoliv osoba, která na tom osvědčí právní zájem a k návrhu doloží předepsané přílohy (§ 11 odst. 3 ZVR). Stejně tak bude zahájeno rejstříkovým soudem řízení o zápisu vstupu společnosti do likvidace do obchodního rejstříku bez zbytečného odkladu poté, co se o takové skutečnosti rejstříkový soud dozví (§ 78 odst.1 ZVR).⁴²¹ Povinnost likvidátora k podání návrhu na zápis vstupu společnosti do likvidace se týká samozřejmě pouze situace, kdy tak již před jeho jmenováním nebylo učiněno jeho předchůdcem ve funkci, statutárním orgánem, či kdy k zápisu nedošlo na základě zrušení společnosti rozhodnutím soudem, když poté je daný zápis do obchodního rejstříku proveden i bez jeho návrhu, neboť dle § 81 ZVR platí, že je-li podkladem pro zápis rozhodnutí soudu, zapíše se příslušný údaj, aniž by o tom rejstříkový soud vydával rozhodnutí o povolení zápisu.

Věcně příslušným rejstříkovým soudem je dle § 3 odst. 2 písm. a) ZŘS krajský soud, a místní příslušnost je v souladu s § 86 odst. 1 ZŘS dána jako speciální, když příslušným je soud, u něž je společnost zapsána v obchodním rejstříku. Návrh na zápis vstupu společnosti do likvidace se podává v souladu s § 18 ZVR na závazném formuláři dle vyhlášky č. 323/2013 Sb., o náležitostech formulářů na podávání návrhů na zápis, změnu nebo výmaz údajů z veřejného rejstříku a o zrušení některých vyhlášek, kterou vydalo na základě zmocnění v § 21 ZVR Ministerstvo spravedlnosti.

⁴¹⁸ Srov. § 3 - § 9 z. č. 304/2013, Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob

⁴¹⁹ SVEJSKOVSKÝ, J., DEVEROVÁ, L. a kol. Právnické osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 150

⁴²⁰ Před účinností novely z. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník provedené z. č. 370/2000 Sb., byl k podání návrhu na zápis vstupu společnosti do obchodního rejstříku oprávněn statutární orgán společnosti.

⁴²¹ Obdobně ADAMÍK, P., PILÁTOVÁ, J., RICHTER, J. Likvidace obchodní společnosti. 3. aktualizované vydání. Olomouc: Anag, 2008, s. 40

Návrh lze v souladu s § 22 ZVR podat jak v listinné, tak i elektronické podobě, přičemž v listinné podobě musí být podpis likvidátora, resp. navrhovatele úředně ověřen a v případě elektronické zprávy musí být tato opatřena jeho uznávaným elektronickým podpisem, nebo prostřednictvím datové schránky. Takto podaný návrh musí být doložen v souladu s § 19 ZVR o příslušné listiny osvědčující vstup společnosti do likvidace. Do sbírky listin se pak v souladu s § 66 písm. d) ZVR ukládá rozhodnutí o zrušení společnosti, popř. rozhodnutí soudu o neplatnosti společnosti.

V praxi bude běžně s návrhem na zápis vstupu společnosti do likvidace spojen rovněž i návrh na zápis konkrétní osoby likvidátora do obchodního rejstříku,⁴²² avšak pouze za předpokladu, že nebyl vstup společnosti do likvidace zapsán do obchodního rejstříku již před jeho ustanovením do funkce.

Ad (ii) Dalším notifikačním instrumentem manifestující vstup společnosti do likvidace vůči třetím osobám, je rovněž povinný firemní dodatek k názvu společnosti „v likvidaci“ a k tomu korelující povinnost likvidátora zajistit, aby firma společnosti byla s tímto dovětkem užívána (§ 187 odst. 2 NOZ). Jak předchozí úprava obsažená v ObchZ, tak rovněž ani úprava NOZ nepodává odpověď na otázku, od kterého okamžiku vzniká povinnost tento dovětek k názvu užívat? Odborná veřejnost zastává názor, že je tomu tak již od okamžiku vstupu společnosti do likvidace a tedy nezávisle na provedení rejstříkového zápisu vstupu společnosti do likvidace a já se s tímto názorem plně ztotožňuji.⁴²³ Stejně tak je nepochybné, že společnost má povinnost firmu s dovětkem „v likvidaci“ užívat po celou dobu trvání likvidace a tedy do doby jejího výmazu z obchodního rejstříku, nebo do doby revokace rozhodnutí o zrušení společnosti. S ohledem na dikci ust. § 187 odst. 2 NOZ, která požaduje výslovně užívání dodatku „v likvidaci“, není možno tento dovětek nikterak modifikovat, či jej užívat v obdobných formulacích, jako tomu bylo možno v souladu s prvorepublikovou judikaturou.⁴²⁴

Ust. § 187 odst. 2 NOZ tak doplňuje ust. § 132 odst. 2 NOZ, když stanovuje pro společnost v likvidaci užívat vedle jejího názvu (kmenu) a označení právní formy (s.r.o., nebo spol. s r.o.) rovněž uvedený dodatek „v likvidaci“. Dále je však třeba si

⁴²² Srov. kap. 6.2

⁴²³ Např. DĚDIČ, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. § 1- § 92e. Praha: Polygon, 2002, s. 688, obdobně dále POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol., Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009 s. 395, shodně i SVEJKOVSKÝ, J., DEVEROVÁ, L. a kol. Právníké osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 150

⁴²⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 30. 05. 1934, R I 558/34, (Vážný 13582)

uvědomit, že dodatek „v likvidaci“ není součástí obchodní firmy společnosti⁴²⁵ a tudíž se na něj z logiky věci nevztahuje ani ochrana práv k obchodní firmě dle ust. § 423 odst. 2 NOZ. „Posláním zveřejněného a užívaného dovětku "v likvidaci" je uvědomit veřejnost, že je jistý subjekt v likvidačním procesu a může prostřednictvím osoby likvidátora činit jen úkony směřující k likvidaci. Dovětek má ryze veřejnoprávní charakter.“⁴²⁶

Mezi notifikační instrument vstupu společnosti do likvidace je nutno dále zařadit i informační povinnost likvidátora vůči věřitelům společnosti normovanou v ust. § 198 NOZ, kterému však bude věnována samostatná kapitola.⁴²⁷

7.1.2 Účetní problematika související se vstupem do likvidace

V souvislosti s procesem likvidace je neopominutelná rovněž problematika účetnictví, neboť právě prostřednictvím účetnictví by měl jak likvidátor, tak i společníci získat věrný a poctivý obraz o stavu společnosti a veškerých transakcích, které se ve společnosti učinily. Účetnictví společnosti poskytuje údaje o velikosti majetku i závazků, o výši zisků nebo ztráty a je důležitým podkladem i pro průkazné předání majetku společnosti likvidátorovi. Z toho titulu je důležité, aby bylo účetnictví průkazné a podávalo pokud možno objektivní a nezkrácené informace o stavu společnosti.

Účetní otázky související s procesem likvidace upravuje NOZ pouze rámcově, přičemž nová úprava se jeví v tomto směru ještě poněkud kusejší, než tomu bylo v případě ObchZ, což však ve své podstatě není ke škodě, neboť podrobnou úpravu poskytuje z. č. 563/1991 Sb., o účetnictví (dále jen jako „ZoÚ“) a vyhláška č. 500/2002 Sb., kterou se provádí některá ustanovení ZoU.

Se vstupem společnosti do likvidace jsou spojeny rovněž závažné účetní důsledky, neboť se jedná o novou „životní“ etapu společnosti, kterou je třeba od dosavadní existence společnosti striktně oddělit. S okamžikem zahájení likvidace dochází k přetržení účetního a daňového období, k uzavření účetních knih a otevření knih nových pro společnost v likvidaci, přičemž na povinnosti vést nadále účetnictví, podávat daňová přiznání a platit daně se nic nemění.⁴²⁸ Zásadní změnou však je, že

⁴²⁵ POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009 s. 395

⁴²⁶ LOCHMANOVÁ, L. Firemní dodatky II. Právní rádce, 2006, č. 6, s. 2

⁴²⁷ Srov. kap. 7.1.5

⁴²⁸ Srov. § 240c odst. 1 z. č. 280/2009 Sb., daňový řád

dnem zahájení likvidace přechází odpovědnost za vedení účetnictví ze statutárního orgánu na likvidátora.

Účetní povinností likvidátora související se vstupem společnosti do likvidace, je povinnost sestavit ke dni vstupu do likvidace zahajovací rozvahu a soupis jmění společnosti (§ 199 NOZ). Účetní zahajovací rozvaha sestavovaná likvidátorem je sestavená na základě mimořádné účetní závěrky, kterou je společnost, resp. její statutární orgán, povinna v souladu s § 19 odst. 1 ZoÚ sestavit po uzavření účetních knih k rozvahovému dni, a tedy ke dni předcházejícímu dni vstupu společnosti do likvidace (§ 17 odst. 2 písm. c) ZoÚ). Sestavení závěrky ke dni předcházející dni vstupu společnosti do likvidace je tak posledním úkonem statutárního orgánu v oblasti účetnictví.

Pro účetní závěrku v soustavě podvojného účetnictví, které je společnost s.r.o. povinna od svého vzniku vést, obecně platí, že sestává z rozvahy (bilance), výkazu zisku a ztráty a příloh k účetní závěrce, které by měla obsahovat některé důležité a doplňující informace, jako např. způsob oceňování či odepisování majetku.⁴²⁹ K tomu, aby mohla být tato účetní závěrka vyhotovena je nezbytné, aby byla provedena inventarizace⁴³⁰ veškerých aktiv i pasiv likvidované společnosti. Takto sestavená účetní závěrka je pak v praxi společně s inventurními soupisy a dalšími dokumenty součástí předávacího protokolu, na jehož základě je statutárním orgánem společnosti předána společnost likvidátorovi k provedení likvidace, resp. tedy její veškerý majetek, závazky, práva a povinnosti.⁴³¹

U některých společností je pak nutno při naplnění podmínek dle § 20 ZoÚ nechat tuto účetní závěrku rovněž ověřit auditorem. V těchto případech je až takto ověřená účetní závěrka podkladem po sestavení počáteční rozvahy společnosti v likvidaci.⁴³²

I pro tuto mimořádnou účetní závěrku sestavovanou ke dni předcházejícímu vstupu společnosti do likvidace statutárním orgánem společnosti nadále platí, že ji schvaluje valná hromada společnosti (§ 190 odst. 2 písm. g) ZOK). Pokud tuto svou

⁴²⁹ Obsah a uspořádání informací v příloze k účetní závěrce blíže určuje § 39 vyhlášky 500/2002 Sb., pro účetní jednotky, v platném znění.

⁴³⁰ Při inventarizaci dochází dle § 29 z. č. 563/1991 Sb., o účetnictví k porovnání skutečného stavu majetku a závazků se stavem v majetku a závazků v účetnictví. Výsledek inventarizace pak musí být zaznamenán účetní jednotkou v inventurních soupisech dle § 30 z. č. 563/1991 Sb., o účetnictví.

⁴³¹ Srov. kap. 7.1.3

⁴³² PELIKÁN, V. Likvidace podniku, 7. vydání. Praha: Grada Publishing, 2011, s. 35

povinnost statutární orgán nesplní, měl by ji realizovat likvidátor.⁴³³ Úprava NOZ již na rozdíl od § 74 odst. 1 věty druhé a třetí ObchZ výslovně nestanoví statutárnímu orgánu společnosti a v případě nesplnění této povinnosti statutárním orgánem ani následně likvidátorovi povinnost bez zbytečného odkladu sestavit účetní závěrku předcházející dni vstupu do likvidace. I přestože lze pro statutární orgán společnosti tuto povinnost dovodit z předmětných ustanovení ZoU ve spojení s ust. § 196 ZOK, který jednatelům stanovuje povinnost zajistit řádné vedení předepsané evidence a účetnictví, domnívám se, že tato výslovná úprava měla být beze změny převzata i do úpravy NOZ, neboť je to povinnost pro průběh likvidace stěžejní a s ohledem na jistotu adresátů právních norem ji nelze de lege ferenda než doporučit k opětovnému začlenění.

V případě, že statutární orgán sestavení této účetní závěrky ke dni předcházející dni vstupu společnosti do likvidace nezajistí, odpovídá pak za škodu z toho vzniklou⁴³⁴ a je na místě pro úplnost zmínit, že porušení této povinnosti je ZoÚ sankcionováno.⁴³⁵

Účetní závěrka sestavena ke dni, který předchází dni vstupu společnosti do likvidace, slouží taktéž jako podklad pro podání daňového přiznání, kterou je společnost povinna v souladu s § 240c odst. 2 DŘ podat za část zdaňovacího období, které uplynulo přede dnem jejího vstupu do likvidace a to nejpozději do 30 dnů od vstupu společnosti do likvidace a to z důvodu, že „dochází k ukončení činnosti společnosti a proto musí být všechny neuzavřené daňové položky vypořádány.“⁴³⁶

Vyhotovením mimořádné účetní závěrky ke dni předcházejícímu dni vstupu společnosti do likvidace a uzavřením účetních knih tak končí účetní povinnosti statutárního orgánu společnosti. Ke dni vstupu společnosti do likvidace pak likvidátor znovu otevírá účetní knihy (§ 17 odst. 1 písm. c) ZoÚ) a sestavuje zahajovací likvidační rozvahu (§ 19 odst. 1 ZoÚ), která navazuje na mimořádnou účetní závěrku sestavenou ke dni předcházejícímu vstupu společnosti do likvidace. „Den vstupu

⁴³³ POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol., Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009 s. 409

⁴³⁴ ADAMÍK, P., PILÁTOVÁ, J., RICHTER, J. Likvidace obchodní společnosti. 3. aktualizované vydání. Olomouc: Anag, 2008, s. 47

⁴³⁵ Za porušení povinnosti sestavení mimořádné účetní závěrky ukládá z. č. 563/1991 Sb., o účetnictví ve svém ust. § 37 odst. 3 písm. a) uložení pokuty až do výše 6% z hodnoty aktiv.

⁴³⁶ TRUHLÁŘOVÁ, M. Likvidace společnosti po účetní a daňové stránce. Portal.pohoda.cz [online], 2013 [citováno dne 10. 05. 2014]. Dostupné na WWW: <<https://portal.pohoda.cz/dane-ucetnictvi-mzdy/dan-z-prijmu/likvidace-spolecnosti-po-ucetni-a-danove-strance/>>

společnosti do likvidace je tak prvním dnem nového účetního období.⁴³⁷ Takto sestavená zahajovací rozvaha je základním zdrojem informací pro sestavení soupisu jmění,⁴³⁸ který ze zahajovací rozvahy vychází a je v podstatě jejím rozvedením do konkrétních údajů, které poskytnou jak likvidátorovi, tak i věřitelům, společníkům a orgánům společnosti informace o stavu aktiv a pasiv společnosti.⁴³⁹ Zahajovací likvidační rozvaze a soupisu jmění bude věnována samostatná kapitola.⁴⁴⁰

7.1.3 Předání společnosti likvidátorovi a první kroky likvidátora

Problematika předání a převzetí společnosti likvidátorem po jejím vstupu do likvidace, stejně jako samotný průběh likvidace, resp. příprava směřující k vypořádání likvidační podstaty nejsou zákonem ve své podstatě vůbec normovány. Tato skutečnost je na druhou stranu s ohledem na jedinečnost každého procesu likvidace vcelku pochopitelná, neboť stanovení kogentních postupů se jeví jako krajně neúčelné až kontraproduktivní. I přestože tak tato kapitola přímo nekoreluje s právním zaměřením této práce, rád bych se pokusil pro komplexnější přehled alespoň rámcově shrnout v praxi osvědčené postupy a úkony, které likvidátor neprodleně po vstupu společnosti do likvidace obvykle činí.

Prvním nezbytným krokem zajisté je samotné předání likvidované společnosti likvidátorovi. Jak bylo výše nastíněno, zákon předání a převzetí likvidované společnosti nijak neupravuje ani nevyžaduje, a to i přesto, že přesné vymezení jmění společnosti, které je předmětem likvidace, je jedním z nejdůležitějších úkonů na počátku likvidace, neboť na jeho základě si likvidátor činí úsudek o možných postupech a proveditelnosti likvidace, resp. tedy o tom, jestli není likvidovaná společnost v úpadku a není tak povinen podat insolvenční návrh (srov. § 98 odst. 2 IZ a § 200 NOZ).

K průkaznému předání likvidované společnost, resp. jejího veškerého majetku likvidátorovi dochází většinou protokolárním předáním od dosavadního statutárního orgánu společnosti. Takový předávací protokol by měl obsahovat seznam dokumentace, která je tímto způsobem předávána likvidátorovi, přičemž tento seznam by měl vycházet zejména z účetní závěrky zpracované statutárním orgánem

⁴³⁷ DĚDIČ, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. § 1- § 92e. Praha: Polygon, 2002, s. 722

⁴³⁸ K pojmu jmění srov. § 495 z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁴³⁹ SVEJKOVSKY, J., DEVEROVÁ, L. a kol. Právníké osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 168

⁴⁴⁰ Srov. kap. 7.1.4

ke dni předcházejícímu dni vstupu společnosti do likvidace,⁴⁴¹ a měl by rovněž obsahovat inventarizaci veškerých aktiv a pasiv společnosti, kompletní přehled pracovní a personální agendy společnosti, stejně jako obchodní a právní agendy (zejména přehled soudních sporů), soupis pohledávek a závazků společností včetně těch, které neplynou přímo z účetnictví společnosti,⁴⁴² a další agendu v předchozích bodech neuvedenou (archivační, ekologickou, apod.).

Dále by měl likvidátor po převzetí podniku provést kontrolu zúčtování daní, resp. prověřit správné vyčíslení pohledávek nebo závazků vůči finančnímu úřadu, pojišťovnám a dalším institucím. Za tímto účelem je nezbytné požádat příslušný finanční úřad o vystavení potvrzení o stavu osobního daňového účtů likvidované společnosti (§ 151 odst. 1 DŘ) a obdobně i ve vztahu ke zdravotnímu a sociálnímu zabezpečení.⁴⁴³

Po předání společnosti likvidátorovi, na základě kterého by měl mít již likvidátor základní přehled o stavu a majetku společnosti, je nezbytné provést řadu dalších navazujících úkonů,⁴⁴⁴ které rovněž úprava ObchZ, ani nová úprava obsažená v NOZ, nereflektuje.

Na prvním místě je účelné zpracovat alespoň rámcový „program“ procesu likvidace, ve kterém se chronologicky vymezí úkoly a úkony nezbytné pro řádné provedení likvidace. Takový program likvidace, resp. jeho obsah, je velmi individuální a to zejména s ohledem na velikost a strukturu likvidované společnosti, přičemž je více než obvyklé, že se tento program v čase z objektivních důvodů vyvíjí a mění.⁴⁴⁵ Takovými objektivními důvody pak zejména bývá postup ve zpeněžování likvidační podstaty, vývoj případných soudních sporů, apod.

V obecné rovině pak program likvidace vychází ze zahajovací likvidační rozvahy a soupisu jmění⁴⁴⁶ a jeho obsahem je plán likvidace⁴⁴⁷ a rozpočet

⁴⁴¹ Srov. kap. 7.1.2

⁴⁴² Např. majetek pořízený leasingem, majetek najatý, zachycený na podrozvahových účtech, apod.

⁴⁴³ PELIKÁN, V. Likvidace podniku, 7. vydání. Praha: Grada Publishing, 2011, s. 35

⁴⁴⁴ Je např. nezbytné kontaktovat banky a jiné finanční instituce, které jsou s likvidovanou společností ve vztahu a provést s nimi inventuru účtů společnosti a úpravu dispozičního oprávnění, apod.

⁴⁴⁵ I přesto by se však měl opírat o reálné údaje odpovídajícím stavu společnosti, jak vyplynuly z účetnictví společnosti k době jejího předání.

⁴⁴⁶ Srov. kap. 7.1.4

⁴⁴⁷ Plán likvidace je likvidátorem, popřípadě jím pověřenou osobou vypracovaný časový harmonogram předpokládaných úkonů, jež je nutno v rámci likvidace provést, aby likvidace byla zdárně dovedena ke svému konci.

likvidace,⁴⁴⁸ které, ač zákon takovou povinnost likvidátorovi nestanoví, jsou povětšinou předkládány a konzultovány se společníky, resp. s orgánem společnosti, který jej do funkce ustanovil.⁴⁴⁹

V rámci větších společností se jeví jako nezbytné rovněž vytvoření likvidačního týmu a jasné rozdělení kompetencí v likvidačním procesu. Velikost a složení likvidačního týmu se opět individuálně odvíjí od rozsahu majetku likvidované společnosti a její organizační struktury. V každém případě by likvidátor měl prostřednictvím personálního obsazení likvidačního týmu optimalizovat průběh likvidace a zajistit si součinnost při řešení otázek, které souvisí s předchozí činností likvidované společnosti. Z toho titulu jsou pak běžnými členy likvidačního týmu zejména účetní společnosti, zástupce vedení společnosti (či taková osoba, která dokáže osvětlit návaznosti předchozích obchodních aktivit společnosti) a osoba, která dokáže přispět k zachování hodnoty a využití majetku ve vlastnictví společnosti – tzv. správce (osoba znalá technologií, technických specifik budov a s tím spojených vztahů s dodavateli médií, apod.). Vytvoření odpovídajícího likvidačního týmu tak může být jedním z činitelů, na kterých závisí úspěch likvidace.⁴⁵⁰

7.1.4 Zahajovací rozvaha a soupis jmění

Jedna z mála povinností, které úprava NOZ s okamžikem vstupu společnosti do likvidace spojuje, je povinnost likvidátora sestavit ke dni vstupu společnosti do likvidace zahajovací rozvahu a soupis jmění (§ 199 odst. 1 NOZ). Povinnost likvidátora sestavit zahajovací rozvahu a soupis jmění zachycuje účetní návaznost likvidace a povinnosti likvidované společnosti jako účetní jednotky dle ZoÚ,⁴⁵¹ zejména pak skutečnosti, že se ke dni vstupu do likvidace otevírají účetní knihy (§ 17 odst. 1 písm. c) ZoÚ).

Zahajovací rozvaha a soupis jmění, jejichž účelem je pravdivě a skutečně popsat stav majetku společnosti, se zpracovává dle stavu k datu zrušení společnosti, resp. tedy k datu jejího vstupu do likvidace, přičemž tyto vychází z mimořádné účetní

⁴⁴⁸ Rozpočet likvidace je seznam předpokládaných příjmů a výdajů v průběhu likvidace. Tento likvidační rozpočet je nástrojem i prostředkem ekonomického řízení procesu likvidace. Výsledkem rozpočtu je pak plánovaný likvidační zůstatek.

⁴⁴⁹ ADAMÍK, P., PILÁTOVÁ, J., RICHTER, J. Likvidace obchodní společnosti. 3. aktualizované vydání. Olomouc: Anag, 2008, s. 16

⁴⁵⁰ PELIKÁN, V. Likvidace podniku, 7. vydání. Praha: Grada Publishing, 2011, s. 54

⁴⁵¹ POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol., Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009 s. 409

závěrky sestavované společností ke dni předcházející jejímu vstupu do likvidace.⁴⁵² „Jedině tak je možno zajistit vyjádření objektivního stavu majetku podloženého fyzickou a dokladovou inventurou.“⁴⁵³ Tato skutečnost pak není nic jiného, než vyjádření principu bilanční kontinuity (§ 19 odst. 4 ZoÚ) a tedy že zahajovací likvidační rozvaha je shodná s konečnou rozvahou sestavenou v rámci mimořádné účetní závěrky, a to jak v uspořádání jednotlivých položek, tak i ve způsobu jejich ocenění. Co se týče obsahových náležitostí této závěrky, tak tato musí po formální stránce splňovat veškeré náležitosti stanovené ZoÚ a navazující vyhláškou č. 500/2002 Sb. .

Nabízí se však otázka, jak bude likvidátor postupovat v případech soudně nařízených likvidací, kdy nemá o předchozí společnosti žádné informace a tyto nelze získat ani prostřednictvím součinnosti finančního úřadu? V takovém případě je předmětná rozvaha zpracována pouze formálně a bez faktického dopadu, když uvedené výkazy jsou nulové, pouze se zápisem základního kapitálu dle údaje zápisu v obchodním rejstříku.⁴⁵⁴

Likvidátorem sestavená zahajovací rozvaha je základní zdrojem informací pro sestavení soupisu jmění,⁴⁵⁵ který se zahajovací rozvahy vychází a je v podstatě jejím rozvedením do konkrétních údajů, které poskytnou jak likvidátorovi, tak i věřitelům, společníkům a orgánům společnosti informace o stavu aktiv a pasiv společnosti.⁴⁵⁶ Soupis jmění tak sice formálně vychází ze zahajovací rozvahy, přičemž však sám o sobě není písemností, kterou by upravoval ZoÚ. Soupis jmění tak představuje kompletní vyjádření veškerých aktiv a pasiv společnosti bez ohledu na skutečnost, jsou-li tyto vyjádřeny v účetnictví, či nikoliv.⁴⁵⁷ Stejně tak ocenění majetku a závazků v soupisu jmění může být tržní a tedy rozdílné od ocenění majetku a závazků v rozvaze, kde jsou tyto oceněny jejich účetní hodnotou. Takto vyhotovený soupis jmění je podkladem pro posouzení likvidátora, zdali je společnost předlužena, resp. v úpadku a vzniká mu tak povinnost podat návrh na zahájení insolvenčního řízení (§ 98 odst. 2 IZ a § 200 NOZ).

⁴⁵² Srov. kap. 7.1.2

⁴⁵³ PELIKÁN, V. Likvidace podniku, 7. vydání. Praha: Grada Publishing, 2011, s. 45

⁴⁵⁴ HAMPEL, P. Činnost likvidátora jmenovaného soudem. Právní rádce. 2006, č. 6, s. 28

⁴⁵⁵ K pojmu jmění srov. § 495 z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁴⁵⁶ SVEJKOVSKÝ, J. in SVEJKOVSKÝ, J., DEVEROVÁ, L. a kol. Právnícké osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 168

⁴⁵⁷ Např. majetek pořízený na leasing, nebo drobný dlouhodobý majetek účtovaný přímo do spotřeby.

Novela ObchZ provedené z. č. 370/2000 Sb. vtělila do našeho právního řádu ust. § 74 odst. 2 ObchZ, které zakotvilo pravidlo, že likvidátor je povinen zaslat soupis jmění každému společníku či věřiteli, jestliže o to požádá. Uvedené ustanovení přineslo velký praktický dopad, neboť výrazným způsobem zvýšilo informovanost věřitelů a samotných společníků společnosti, čímž těmto osobám poskytla zvýšenou ochranu, jakož i možnost kontrolovat likvidátora při výkonu jeho činnosti.

Úprava NOZ ve svém § 199 odst. 2 uvedené pravidlo nepřebírá zcela důsledně, neboť pouze stanoví, že likvidátor vydá soupis jmění každému věřiteli, který o to požádá. Je tedy patrné, že z uvedeného ustanovení bylo vypuštěno výslovné stanovení povinnosti likvidátora vydat soupis jmění i každému společníkovi. Na jednu stranu je třeba zdůraznit, že slovní vyjádření ObchZ „každému společníkovi“ nebylo po jazykové stránce a ve vztahu k různým formám právnických osob zcela přesné, neboť např. ve vztahu k akciové společnosti či družstvu se nedá bez dalšího mluvit o jejich společnících. Tato jazyková nepřesnost však v důsledku nečinila žádné potíže, neboť byla výkladem bez problémů překonatelná. Nyní se však nabízí otázka, zdali je likvidátor povinen vydat soupis jmění i nadále každému společníku, či pouze nově každému věřiteli společnosti? Zde se domnívám, že povinnost likvidátora vydat soupis jmění i každému společníkovi platí nadále, neboť ad absurdum je každý společník ve vztahu k právu na podíl na likvidačním zůstatku rovněž i věřitelem společnosti a stejně tak by nevydáním soupisu jmění každému společníkovi, který o to požádá, byla značně a bez vážného důvodu omezena možnost výkonu kontrolní činnosti nad řádným výkonem funkce likvidátora. Pro zvýšení právní jistoty společníků bych však de lege ferenda navrhoval tuto povinnost likvidátora opětovně výslovně rozšířit i na každého společníka.

Zákon pro vydání soupisu jmění nestanoví žádnou lhůtu ani formu pro podání žádosti o poskytnutí tohoto soupisu, z čehož lze dovodit, že likvidátor má povinnost poskytnout soupis jmění na žádost věřitele po celou dobu trvání likvidace a to bez ohledu na formu žádosti. Doporučit však v každém případě lze formu písemnou. Stejně tak ani zákon nestanoví lhůtu, v níž má likvidátor od žádosti věřitele soupis jmění poskytnout. Z povinnosti likvidátora jednat s péčí řádného hospodáře lze však dovodit, že by se tak mělo stát co nejrychleji.⁴⁵⁸ Nebyl-li však soupis jmění k době

⁴⁵⁸ POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol., Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2009 s. 410

podání žádosti věřitele ještě vyhotoven, měl by o tom likvidátor žadatele vyrozumět a zaslat mu pak soupis jmění bez zbytečného odkladu po jeho vyhotovení.⁴⁵⁹

Před účinností NOZ nebyla rovněž uspokojivě vyřešena otázka, kdo nese náklady spojené s vyhotovením a vydáním soupisu jmění, když dikce ust. § 74 odst. 2 ObchZ v této věci nepodávalo odpověď. Obecně byl však zastáván názor, že: „náklady by měl platit ten, kdo o zaslání soupisu požádá. Nelze totiž požadovat po společnosti, aby písemnosti (kopie dokumentů) pořizovala a zasílala na své vlastní náklady, když jí to zákon neukládá“,⁴⁶⁰ přičemž v souladu s uvedeným názorem bylo běžně postupováno rovněž i v praxi. S účinností NOZ je však uvedená otázka bezpředmětná, neboť § 199 odst. 2 NOZ již nyní výslovně stanoví, že náklady na vyhotovení soupisu jmění hradí věřitel, který o tento soupis požádal. Ze znění zákona pak lze dle mého názoru dovodit rovněž pravidlo, že likvidátor je oprávněn vydání požadovaného soupisu jmění odepřít do doby úhrady těchto nákladů věřitelem, přičemž je zřejmé, že tyto náklady by měly být přiměřené.

Závěrem pouze doplňuji, že nesestavení zahajovací účetní rozvahy ke dni vstupu společnosti do likvidace, stejně tak jako nesestavení soupisu jmění a jeho nezaslání těm osobám, které na něj mají právní nárok a které o zaslání požádají, aniž by tomu bránily objektivní okolnosti, je závažný porušení povinností likvidátora a důvodem pro jeho odvolání z funkce.⁴⁶¹

7.1.5 Informační povinnost likvidátora vůči věřitelům společnosti

Jestliže se při likvidaci předpokládá, že věřitelé společnosti, resp. jejich pohledávky budou postupně v průběhu likvidace zcela uspokojeny, tak je zcela logicky jednou z prvních povinností likvidátora po vstupu společnosti do likvidace zjistit okruh věřitelů společnosti, stejně jako rozsah a oprávněnost jejich pohledávek tak, aby si byl jist, že likvidační podstata bude pro jejich uspokojení dostatečná a nevzniká mu povinnost podat insolvenční návrh (§ 98 odst. 2 IZ a § 200 NOZ).

K získání, resp. zpřesnění výše uvedených informací o rozsahu a stavu pohledávek za společností, stejně jako k ochraně věřitelů společnosti je likvidátorovi stanovena tzv. informační povinnost vůči věřitelům společnosti (§ 198 NOZ).

⁴⁵⁹ DĚDIČ, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. § 1- § 92e. Praha: Polygon, 2002, s. 725

⁴⁶⁰ Např. ADAMÍK, P., PILÁTOVÁ, J., RICHTER, J. Likvidace obchodní společnosti. 3. aktualizované vydání. Olomouc: Anag, 2008, s. 48

⁴⁶¹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 05. 2011, sp. zn. 29 Cdo 1081/2011

Tato informační povinnost likvidátora vůči věřitelům se realizuje ve dvou rovinách a to (i) vůči všem známým věřitelům společnosti prostřednictvím individuálního adresného oznámení o vstupu společnosti do likvidace a (ii) vůči všem ostatním možným věřitelům společnosti hromadným neadresovaným oznámením vstupu společnosti do likvidace spojeném s výzvou k přihlášení jejich pohledávek.

Ad (i) Jak bylo výše uvedeno, tak toto individuální adresné oznámení provede likvidátor pouze vůči všem známým věřitelům. Známí věřitelé jsou pak ti, jejichž pohledávky jsou vedeny v účetnictví společnosti, či jejichž výčet poskytnou orgány společnosti. Těmto věřitelům je tímto způsobem poskytována zvýšená ochrana, když je jim adresně notifikováno ukončení běžné činnosti společnosti a začátek procesu vypořádání majetku společnosti. V případě, že likvidátor vůči známým věřitelům notifikaci neprovede a v důsledku toho dojde k újmě na straně takového opomenutého věřitele, bude likvidátor odpovídat přímo takovému věřiteli, neboť tak porušil svou zákonnou povinnost.⁴⁶²

Pro individuální oznámení zákon nepředepisuje žádnou zvláštní formu a volba formy je tak ponechána na úvaze likvidátora. Přihlédneme-li však k povinnosti likvidátora jednat s péčí řádného hospodáře,⁴⁶³ bude praktické, aby zvolil takovou formu, která mu umožní v případném sporu prokázat, že s touto péčí skutečně jednal, neboť v opačném případě by se vystavil nebezpečí vzniku odpovědnosti za škodu tím věřiteli vzniklou. Z praxe se jeví spolehlivé a průkazné splnění této povinnosti formou doporučeného dopisu.⁴⁶⁴

Stejně jako zákon mlčí ve vztahu k formě individuálního oznámení, nestanoví nic rovněž ani ve vztahu k lhůtě nebo časovému okamžiku, ve kterém má likvidátor oznámit známým věřitelům vstup společnosti do likvidace. Z navazující povinnosti neadresného hromadného zveřejnění lze však dovodit, že likvidátor by tak měl učinit bez zbytečného odkladu po vstupu společnosti do likvidace, resp. v době kdy bude zveřejňovat v Obchodním věstníku výzvu pro ostatní případné věřitele společnosti, aby přihlásili své pohledávky.⁴⁶⁵

Ad (ii) Vůči všem ostatním potencionálním věřitelům společnosti, jejichž zájmů by se mohla likvidace společnosti dotknout je informační povinnost splněna

⁴⁶² SVEJKOVSKY, J., DEVEROVÁ, L. a kol. Právníkové osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 166

⁴⁶³ Srov. kap. 6.3.4

⁴⁶⁴ PELIKÁN, V. Likvidace podniku, 7. vydání. Praha, 2011, Grada Publishing, s. 58

⁴⁶⁵ Obdobně též ADAMÍK, P., PILÁTOVÁ, J., RICHTER, J. Likvidace obchodní společnosti. 3. aktualizované vydání. Olomouc: Anag, 2008, s. 48

hromadným neadresovaným oznámením vstupu společnosti do likvidace spojeném s výzvou a lhůtou k přihlášení jejich pohledávek dle podmínek ust. § 198 odst. 2 NOZ. Na základě tohoto ustanovení musí likvidátor bez zbytečného odkladu nejméně dvakrát za sebou alespoň s dvoutýdenním odstupem zveřejnit oznámení o vstupu společnosti do likvidace společně s výzvou pro věřitele, aby přihlásili své pohledávky ve lhůtě, která nesmí být kratší než tři měsíce od druhého zveřejnění.

Zveřejňovacím nástrojem je pak v souladu s ust. § 3018 NOZ Obchodní věstník, který zabezpečuje Ministerstvo vnitra ČR⁴⁶⁶ prostřednictvím portálu veřejné správy. V praxi se navíc poměrně často rovněž současně užívá uveřejnění oznámení i v tisku a to jak denním, tak i odborném. „Zveřejnění se děje na náklady likvidované společnosti a to bez zbytečného odkladu po vstupu společnosti do likvidace, resp. poté, co likvidátor nabude působnosti statutárního orgánu společnosti.“⁴⁶⁷

Doklad o uveřejnění oznámení vstupu společnosti do likvidace dle § 198 NOZ je většinou vyžadován jako příloha návrhu na výmaz společnosti z obchodního rejstříku.⁴⁶⁸

Co se týče lhůty k přihlášení pohledávek, tak tato lhůta je lhůtou hmotněprávní a počíná běžet od druhého zveřejnění. Stejně jako pro oznámení o vstupu společnosti do likvidace a výzvu k přihlášení pohledávek, tak ani pro samotnou přihlášku pohledávek věřitelů společnosti zákon nestanoví žádné formální a obsahové náležitosti. Přihlášení pohledávky věřitelem je svou povahou jednostranným adresovaným právním jednáním, pro nějž platí, že musí splňovat zákonem stanovené náležitosti. Takové právní jednání musí adresátovi, kterým je likvidovaná společnost, dojít a musí být určité a srozumitelné, proto je nutné pohledávku konkretizovat co do důvodu⁴⁶⁹ a výše⁴⁷⁰ a také splatnosti. Ve vztahu k formě přihlášení pohledávky platí, že by tato mohla být provedena i ústně, což však

⁴⁶⁶ Nařízení vlády České republiky ze dne 16. 10. 2013, č. 351/2013 Sb., kterým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohledávky, určuje odměna likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravují některé otázky Obchodního věstníku a veřejných rejstříků právnických a fyzických osob, které nahradilo Nařízení vlády České republiky ze dne 18. 12. 2000, č. 503/2000 Sb., o Obchodním věstníku.

⁴⁶⁷ SVEJKOVSKÝ, J., DEVEROVÁ, L. a kol. Právnické osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 166

⁴⁶⁸ PELIKÁN, V. Likvidace podniku, 7. vydání. Praha: Grada Publishing, 2011, s. 58

⁴⁶⁹ Jako vhodné se jeví také přihlášku doložit o kopie listin prokazující právní důvod vzniku přihlašované pohledávky.

⁴⁷⁰ V této souvislosti je třeba uvést i zákonný či smluvní úrok z prodlení, neboť ten se vstupem společnosti s.r.o. do likvidace nestaví.

není příliš praktické a s ohledem na právní jistotu věřitele a jako vhodnější se jeví forma písemná, nebo alespoň písemné potvrzení o přihlášení pohledávky.⁴⁷¹

Jak zákon mlčí k formě a náležitostem přihlášky věřitele, tak je tomu i ve věci výslovného nestanovení důsledku nepřihlášení pohledávky věřitele ve stanovené lhůtě. Je nepochybné, že nepřihlášení pohledávek nemá za následek zánik práva takových věřitelů, ani povinnosti společnosti danou pohledávku uspokojit. „Praktická naděje na jejich uspokojení při likvidaci je však menší.“⁴⁷²

Jejich ochrana v procesu likvidace je totiž snížena, když platí, že chráněni jsou pouze věřitelé, kteří své pohledávky včas přihlásili, protože pouze před uspokojením jejich práv nelze vyplácet podíl na likvidačním zůstatku (ani formou zálohy, či jej jinak použít), popř. mají tito před vyplacením podílu na likvidačním zůstatku právo na poskytnutí dostatečné jistoty⁴⁷³ v situacích, kdy jejich pohledávka není dosud splatná, či je-li sporná (§ 206 NOZ). Zde si dovoluji uvést názor, že výše uvedené pravidlo je poněkud v rozporu s notifikační povinností likvidátora vůči známým věřitelům, jak je normována v ust. § 198 odst. 1 NOZ, které nestanoví známým věřitelům povinnost přihlásit své pohledávky, z čehož lze dovodit, že takový známí věřitelé musí být uspokojeni bez dalšího, aniž by museli své pohledávky přihlašovat.⁴⁷⁴ Uvedený názor je rovněž zcela logicky v souladu s jedním z účelů likvidace – vyrovnáním dluhů věřitelům společnosti (§ 187 odst. 1 NOZ), neboť pouze k neznámým věřitelům, kteří své pohledávky nepřihlásili se nemusí přihlížet. De lege ferenda se tak jeví vhodné uvedený rozpor odstranit, když účelné by bylo stanovení povinnosti před výplatou podílu na likvidačním zůstatku uspokojit všechny známé věřitele ve smyslu § 198 odst. 1 NOZ a nikoli pouze ty, kteří své pohledávku přihlásili dle § 198 odst. 2 NOZ.

Pro úplnost uvádím, že i věřitelé společnosti, jež svou pohledávku nepřihlásili vůbec a likvidace tak byla skončena, případně již byl proveden výmaz společnosti z obchodního rejstříku (protože věřitelé společnosti nebyli známi), se mohou i nadále domáhat splnění své pohledávky. V takovém případě přichází pro věřitele v úvahu se buďto (a) domáhat obnovy likvidace (§ 208 - § 209 NOZ), nebo (b) dožadovat

⁴⁷¹ ADAMÍK, P., PILÁTOVÁ, J., RICHTER, J. Likvidace obchodní společnosti. 3. aktualizované vydání. Olomouc: Anag, 2008, s. 48-50

⁴⁷² PELIKÁNOVÁ, I., ČERNÁ, S. a kol. Obchodní právo. Společnosti obchodního práva a družstva. II. díl. Praha: ASPI, 2006, s. 100

⁴⁷³ K pojmu jistota srov. § 2012 a násl., z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Samozřejmě lze dát jistotu i jiným vhodným způsobem – např. bankovní zárukou, apod. V praxi je pak poměrně běžné poskytnutí jistoty složením odpovídající částky např. do notářské úschovy.

⁴⁷⁴ obdobně též POKORNÁ, J. in POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2009 s. 414

uspokojení z titulu zákonného ručení společníků po zániku společnosti (§ 39 ZOK ve spojení s § 2026 odst. 2 NOZ).

Ad a) Otázkou však zůstává, zdali se takový zájem věřitele na uspokojení takové pohledávky dá označit jako zájem hodný právní ochrany, resp. se dá označit jako potřeba jiného nezbytného opatření, které jsou zákonným předpokladem obnovy likvidace? Domnívám se, že nikoli, když věřitelé měli možnost uplatnit své pohledávky v souladu se zásadou *vigilantibus iura scripta sunt* již v procesu likvidace. Proto zastávám názor, že v takovém případě nedochází k obnově likvidace⁴⁷⁵ a vypořádání pohledávek v rámci institutu likvidace, ale jejich případného uspokojení se mohou věřitelé domáhat na základě jiného instrumentu a to zákonného ručení společníků po zániku společnosti.

Ve vztahu k ad b) je třeba si předně uvědomit, že přestože závazek zanikl pro zánik společnosti, která je dlužníkem, tak stále trvá ručení bývalých společníků, jako zákonných ručitelů, za závazky této zaniklé společnosti. Toto ručení je však limitováno výší jejich podílu na likvidačním zůstatku, nejméně však společníci ručí v rozsahu, v jakém ručili za trvání společnosti (§ 39 ZOK ve spojení s § 2026 odst. 2 NOZ).⁴⁷⁶ Zde je však na místě si uvědomit, že situace kdy u společníků s.r.o. nebyl splacen jejich základní kapitál, není v praxi příliš častý a v souvislosti se změnou v koncepci základního kapitálu společnosti s.r.o., resp. stanovením její minimální výše na pouhou jednu korunu, (§ 142 odst. 1 ZOK) je pak u společnosti s.r.o. toto ručení spíše formálního charakteru. V případě, že však dojde k uplatnění tohoto zákonného institutu ručení u jednoho z několika bývalých společníků společnosti s.r.o., vzniká následně mezi těmito regres, přičemž k jejich vypořádání dojde podle poměrů svých podílů ke dni zániku společnosti (§ 39 věta poslední ZOK). V rozsahu, v jakém pak pohledávka nemůže být uspokojena z titulu ručení společníků (např. proto, že likvidační zůstatek byl téměř nulový), pak zaniká, neboť došlo k zániku dlužníka.⁴⁷⁷ S ohledem na akcesorickou povahu ručení je třeba si rovněž uvědomit, že právo věřitele vůči takovému zákonnému ručiteli se nepromlčí před promlčením

⁴⁷⁵ Srov. kap. 7.7

⁴⁷⁶ Ve vztahu k společnosti s.r.o. se takového rozsahu ručení společníků týká ust. § 132 odst. 1 z. č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, a tedy společníci ručí společně a nerozdílně do výše, v jaké nesplnili vkladové povinnosti podle stavu zapsaného v obchodním rejstříku v době, kdy byli věřitelem k plnění vyzváni.

⁴⁷⁷ PELIKÁNOVÁ, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 2. díl. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: Aspi, 2004, s. 374

práva vůči dlužníkovi (zaniklé společnosti) a ručení tak zaniká až se zánikem závazku, který zajišťuje, přičemž není podstatné, jakým způsobem závazek zanikl.

Závěrem této části pouze doplňuji, že přihlášení/nepřihlášení pohledávek nemá vliv na běh promlčecí lhůty, ani splatnost pohledávek. Stejně tak zákon rovněž v obecné rovině nestanoví ani závazné pořadí uspokojování pohledávek věřitelů.⁴⁷⁸ Z povahy věci se tak nabízí jejich uspokojení v časovém pořadí dle jejich splatnosti a to tak, aby nebyl žádný z věřitelů znevýhodněn, resp. neúměrně zvýhodněn. Na druhou stranu je však věcí likvidátora, zda se od takového pořadí odchýlí, když by měl být při této činnosti veden jak imperativem efektivity procesu likvidace, tak i jeho případnou odpovědností v daném procesu.

Z výše uvedeného výkladu plyne, že dosavadní konstrukce ObchZ ve vztahu k informační povinnosti likvidátora vůči jak známým, tak i dalším případným věřitelům společnosti zůstala v NOZ v podstatě beze změn zachována. Jediným zpřesněním je výslovné stanovení okamžiku, od kterého počíná tříměsíční lhůta pro přihlášení pohledávek věřitelů (§ 198 in fine NOZ), což shledávám jako pozitivní, neboť uvedené znění reflektuje dosavadní praxi, čímž současně přispívá k větší přehlednosti, jasnosti a úplnosti zákona.

7.2 Průběh likvidace společnosti s.r.o.

Likvidace společnosti, jakožto mimosoudní proces sleduje jediný cíl, který kopíruje účel likvidace (§ 187 odst. 1 NOZ) a tím je úplné vypořádání všech majetkových vztahů společnosti tak, aby bylo dosaženo čistého majetkového zůstatku (likvidačního zůstatku) a tedy takového majetku, ve kterém budou obsaženy úhrady dluhů všech dlužníků společnosti a který současně nebude zatížen žádnými pohledávkami věřitelů společnosti a jako takový tedy bude způsobilý k rozdělení mezi společníky, či k jiné dispozici dle zákona, společenské smlouvy nebo dohody všech společníků.

To v praxi znamená, že v procesu likvidace je třeba uplatnit všechna práva a splnit všechny povinnosti takovým způsobem, aby obchodní jmění společnosti bylo v zásadě redukováno na určitou peněžitou částku (likvidační zůstatek), jež lze

⁴⁷⁸ Výjimkou je situace normovaná v § 197, § 201 - § 204 z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

následně rozdělit mezi společníky.⁴⁷⁹ I přestože zpeněžení likvidační podstaty je nejpraktičtější a v praxi nejčastější způsob, kterým zabezpečit jak rychlé a bezproblémové vypořádání s věřiteli společnosti, tak i jednoduché rozdělení likvidačního zůstatku mezi společníky, není povinnost zpeněžit likvidační podstatu zákonem výslovně likvidátorovi stanovena. Rovněž důvodová zpráva k NOZ⁴⁸⁰ akcentuje skutečnost, že likvidačního zůstatku má být dosaženo prostřednictvím zpeněžení likvidační podstaty, stejně tak nelze však vyloučit, aby likvidátor přistoupil v mezích péče řádného hospodáře k naturálnímu vyrovnání jak s věřiteli, tak i se společníky.⁴⁸¹

Jak úprava obsažená v ObchZ, tak ani úprava NOZ neobsahuje ustanovení, jež by komplexně stanovilo jaké konkrétní úkony má likvidátor k úspěšnému dosažení likvidace provést. Jediným limitem činnosti likvidátora je tak jeho působnost,⁴⁸² kterou v rámci procesu likvidace vykonává a povinnost jednat ve své funkci s péčí řádného hospodáře.⁴⁸³

Stejně jako zákon nestanoví jaké úkony a postupy mají být k dosažení účelu likvidace užity, nestanoví rovněž ani žádné lhůty, v rámci kterých by měla být likvidace provedena, resp. dokončena. Nestanovení lhůt je zcela jistě logickým a správným krokem, neboť stanovení závazných lhůt v procesu likvidace by bylo nepraktické, když likvidace každé jedné společnosti se vyznačuje značnou mírou individuality a probíhá za zcela odlišných podmínek a to zejména v návaznosti na velikost likvidační podstaty a celkovou složitost procesu likvidace (např. existence soudních sporů), apod. Různá délka procesu likvidace tak zpravidla vede v jednotlivých případech k odlišným závěrům, resp. výsledkům případného prodlužování procesu likvidace. V jednom případě může vést k znehodnocování majetku likvidované společnosti, nárůstu nákladů likvidace a sankcí, které jsou důsledkem odkládání plnění závazků společnosti. Na druhou stranu může opakování dražeb a vyšší míra informovanosti likvidátora vést k vyššímu výtěžku při

⁴⁷⁹ PELIKÁNOVÁ, I., ČERNÁ, S. a kol. Obchodní právo. Společnosti obchodního práva a družstva. II. díl. Praha: ASPI, 2006, s. 97

⁴⁸⁰ Důvodová zpráva k z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník - § 187 až § 209, s. 80 [citováno dne 22. 05. 2014]. Dostupné na WWW: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>

⁴⁸¹ Ve vztahu k společnosti s.r.o. dává zákon možnost tuto dispozici společníkům upravit mimo jiné i ve společenské smlouvě - a to jak k míře práva na podíl na likvidačním zůstatku, jeho rozdělení mezi společníky, tak i k formě jeho vyplácení (srovnej např. i § 37 odst. 1 z. č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních korporacích).

⁴⁸² Srov. kap. 6.3.2

⁴⁸³ Srov. kap. 6.3.4

zpeněžování likvidační podstaty. Obecně však lze říci, že v praxi je rychlejší likvidace většinou efektivnější a současně hospodárnější. Likvidátor by tak měl být ve vztahu k délce procesu likvidace rovněž veden imperativem povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře a tedy by měl jednotlivé úkony provádět tak, aby byl proces likvidace co možná nejhospodárnější a nejrychlejší.

S ohledem na výše uvedené jsem se rozhodl následující text věnovaný samotnému průběhu likvidace systematicky rozčlenit do podkapitol a to dle základních oblastí, kterými se likvidátor v průběhu likvidace potýká. A tedy na problematiku (i) vypořádání likvidační podstaty, (ii) vyrovnání závazků společnosti, (iii) pracovněprávní problematiku spojenou s průběhem likvidace společnosti a v závěru této části se alespoň okrajově rovněž zmínit o (iv) účetnictví a daňových povinnostech společnosti v průběhu likvidace.

7.2.1 Vypořádání likvidační podstaty

Vypořádání likvidační podstaty je klíčovou fází v procesu likvidace, neboť se jedná o fázi, ve které dochází k redukci majetku likvidované společnosti na určitou peněžitou částku, jež lze po vyrovnání závazků společnosti rozdělit mezi společníky (likvidační zůstatek). Vzhledem k tomu, že právě volba způsobu a s tím související efektivita vypořádání likvidační podstaty má přímý vliv na uspokojení věřitelů likvidované společnosti, je právě tato část procesu likvidace „nejčastěji diskutovanou fází likvidačního procesu.“⁴⁸⁴

Předtím, než se však zaměřím na strategie a formy vypořádání majetku likvidované společnosti, považuji za vhodné se alespoň rámcově zaměřit na pojem likvidační podstata, neboť tento pojem je v úpravě likvidace pojmem novým.⁴⁸⁵ J. Svejkovský⁴⁸⁶ se domnívá, že pod pojmem likvidační podstaty jsou zahrnuty jak aktiva, tak i pasiva likvidované společnosti. S tímto názorem se však neztotožňuji, neboť jak z jazykového, tak i systematického výkladu ustanovení § 187 odst. 1 NOZ nepochybně plyne, že likvidační podstatou je pouze majetek likvidované společnosti, a nikoliv i její dluhy, neboť v opačném případě, by byla v daném ustanovení

⁴⁸⁴ ADAMÍK, P., PILÁTOVÁ, J., RICHTER, J. Likvidace obchodní společnosti. 3. aktualizované vydání. Olomouc: Anag, 2008, s. 19

⁴⁸⁵ Pojem likvidační podstata však není českému právu zcela nový, neboť se objevoval v dnes již zrušených a neplatných právních předpisech (např. v ust. § 9 odst. 5 z. č. 249/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech).

⁴⁸⁶ J. SVEJKOVSKÝ in SVEJKOVSKÝ, J., DEVEROVÁ, L. a kol. Právnícké osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 150

předmětná závorka s pojmem likvidační podstata usazena až za slovní spojení vyrovnat dluhy. Navíc při dalším pohledu do zákona zjistíme, že majetkem se obecně rozumí souhrn všeho, co osobě patří (§ 495 NOZ),⁴⁸⁷ přičemž máme-li zahrnout i dluhy, hovoříme již o jmění a nikoliv majetku. A tedy dle mého názoru, hovoříme-li o likvidační podstatě, tak se z účetního hlediska jedná o majetek vyjádřený v účetní rozvaze na straně aktiv a to jak v podobě majetku dlouhodobého (fixní aktiva), tak i krátkodobého (oběžná aktiva). Obecně se však domnívám, že vnesení pojmu likvidační podstaty do terminologie likvidace by však mělo přinést určité zjednodušení v zákonné terminologii dané oblasti.

Hlavním problémem vypořádání, resp. zpeněžení likvidační podstaty bývá míra likvidity jednotlivých majetkových položek. Prvním úkolem likvidátora ještě předtím, než přistoupí k samotnému zpeněžení likvidační podstaty je zvolit vhodnou strategii, se kterou bude s ohledem na povahu majetku společnosti ke zpeněžení likvidační podstaty přistoupeno. Nelze totiž než konstatovat, že pouze zvolením toho nejefektivnějšího způsob zpeněžení, splní likvidátor bez dalšího svou povinnost výkonu funkce s péčí řádného hospodáře. Stejně tak nelze než doporučit, aby likvidátor zvolil rovněž takovou formu zpeněžení likvidační podstaty, která bude co možná nejrychlejší, při současném „zachování transparentnosti používaných způsobů prodeje a doložení způsobů určení realizační (prodejní) ceny takového majetku.“⁴⁸⁸

Ve vztahu k hmotným (movitým i nemovitým) věcem⁴⁸⁹ v majetku společnosti je nutno nejprve uvážit, zda je vhodné majetek společnost prodat v celku, či jej rozčlenit a zpeněžit jako vícero provozních souborů. Obě varianty pak mají svá pozitiva i negativa.

Prodej likvidační podstaty vcelku (nebo do co největších samostatných provozních souborů, resp. samostatných organizačních složek) bývá obecně administrativně jednodušší a rychlejší, čímž se současně jeví i jako efektivní z hlediska omezení nákladů likvidace. Při takovém „souhrnném“ prodeji⁴⁹⁰ se likvidátor současně vyvaruje potíží, kdy mu na rozdíl od tzv. „položkového

⁴⁸⁷ Dnes již neplatným ust. § 6 odst. 1 z. č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, bylo dle mého názoru přesněji vymezeno, že obchodním majetkem společnosti s.r.o. se rozumí veškerý její majetek (věci, pohledávky a jiná práva a penězi ocenitelné jiné hodnoty), který společnosti patří.

⁴⁸⁸ PELIKÁN, V. Likvidace podniku, 7. vydání. Praha: Grada Publishing, 2011, s. 68

⁴⁸⁹ Srov. § 496 a § 498, z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁴⁹⁰ Takový prodej se většinou realizuje jako koupě závodu nebo jeho části (§ 2175 a násl. z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník)

rozprodeje“ nezůstanou ve finále v podstatě neprodejné položky z majetku společnosti. Na druhou stranu je však pravděpodobné, že takovým „souhrnným prodejem“ může být u konkrétních položek dosaženo menších výnosů, než by bylo dosaženo jejich samostatným prodejem, což se však s ohledem na zpeněžení i jinak nebonitních položek a snížení celkových nákladů likvidace jeví v součtu jako nepodstatné.

V případě zpeněžování likvidační podstaty po menších částech je jistě výhodná ta skutečnost, že se obvykle velmi rychle povede zpeněžit atraktivní položky z majetkové podstaty, čímž se dá rychle uhradit jak část dluhů likvidované společnosti, tak vzniknou i dodatečné prostředky na náklady likvidace. Na druhé straně pak často zůstávají v likvidační podstatě položky, které jsou nadále neprodejné a i náklady spojené s takovým zpeněžením bývají obvykle v čase větší. Z toho důvodu je tato varianta doporučována až v případech, kdy zpeněžení likvidační podstaty „jako celku“ není možná.⁴⁹¹

Po zvolení vhodné strategie ke zpeněžení likvidační podstaty se pak staví před likvidátora otázka, jakou formou k prodeji majetku společnosti přistoupit. V praxi nejčastěji dochází k prodeji majetku společnosti formou přímého prodeje, prostřednictvím veřejné dobrovolné dražby,⁴⁹² nebo na základě „výběrových řízení.“⁴⁹³ Vhodná volba způsobu prodeje společnosti pak chrání zejména likvidátora, neboť použití transparentních forem prodeje se minimalizuje riziko nařčení likvidátora od společníků nebo věřitelů společnosti na jeho angažovanosti ve vztahu k případné nižší tržní kupní ceně, než jakou je účetní hodnota daných položek, či jejich znalecky zjištěná cena. Vhodná volba formy prodeje může mít rovněž dopad i do ekonomiky zpeněžování, neboť např. u prodeje nemovitosti formou veřejné dražby je poplatníkem daně z nabytí nemovitostí bez dalšího vydražitel.⁴⁹⁴

Výše uvedené platí mutatis mutandis také ve vztahu ke zpeněžování pohledávek, které jsou velmi často významnou a nezřídka i jedinou položkou na straně aktiv likvidované společnosti. Zde opět platí, že závisí na vlastním rozhodnutí a zkušenostech likvidátora, jaký způsob jejich zpeněžení se mu jeví jako nejvhodnější.

⁴⁹¹ PELIKÁN, V. Likvidace podniku, 7. vydání. Praha: Grada Publishing, 2011, s. 69

⁴⁹² Dle z. č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách

⁴⁹³ Zejm. formou veřejné soutěže o nejvhodnější nabídku (§ 1172 a násl. z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník), či veřejné nabídky (§ 1780 a násl. z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník)

⁴⁹⁴ Srov. ust. § 1 p. č. 340/2013 Sb., zákonné opatření Senátu o dani z nabytí nemovitých věcí

Nejrychlejším a nejjednodušším způsobem zpeněžení pohledávek se jeví jejich odprodej a to zejména formě tzv. „balíku“ - tedy rozčleněné do různě velkých bloků. Výhodou tohoto procesu je, že se tak podaří často zpeněžit i méně bonitní pohledávku, přičemž celkové náklady spojené s jejich vymáháním se minimalizují, avšak současně se dá předpokládat, že takové hromadné postoupení pohledávek může znamenat menší výnosnost u těch nejvíce likvidních pohledávek. Dalším v praxi běžným postupem je, že likvidátor zadá správu a vymáhání pohledávek specializovanému subjektu,⁴⁹⁵ který za odměnu pohledávky likvidované společnosti vymáhá. Stejně tak se může likvidátor rozhodnout, že pohledávky společnosti za třetími subjekty budou vymáhány přímo společností, resp. jím samotným. Tento způsob, resp. jeho efektivita je odvislá zejména od ekonomických a právních znalostí a zkušeností toho kterého likvidátora. Mezi pozitivní dopady může patřit vysoká výnosnost, která je však na druhé straně vykoupena prodloužením procesu likvidace a zvýšenou nákladovostí.⁴⁹⁶

V praxi běžnou záležitostí je rovněž kombinování uvedených možností, kdy na počátku jsou přímo likvidátorem vymoženy pohledávky s nejvyšší likviditou a následně zbudou pohledávky s vysokou účetní hodnotou avšak současně nízkou bonitou. Při prodeji takových pohledávek, kdy jejich prodejní cena představuje cca 10 % jejich nominální hodnoty, dochází k vzniku tzv. „pohledávkové pasti“ a předlužení likvidované společnosti.⁴⁹⁷

Pro účely kontroly na průběhu zpeněžování likvidační podstaty a s tím související naplňování rozpočtu likvidace se jeví z praxe vhodné, aby likvidátor zpracovával průběžné zprávy o průběhu likvidace. Tuto povinnost však jak ObchZ, tak ani NOZ neupravuje a nabízí se tak de lege ferenda otázka, zdali by stanovení takové povinnosti, alespoň formou dispozitivního ustanovení, nebylo s ohledem na lepší informovanost věřitelů a orgánu, který likvidátora ustanovil, vhodné.

De lege lata je tak zcela na vůli likvidátora, resp. úpravě práv a povinností mezi likvidátorem a likvidovanou společností, zda bude tyto zprávy vyhotovovat či

⁴⁹⁵ Na základě smlouvy příkazní (§ 2430 a násl. z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník)

⁴⁹⁶ Na tomto místě musí likvidátor usoudit, zda se jeví jako účelné vymáhat takové pohledávky likvidované společnosti, u kterých je zřejmé, že proces vymáhání nepovede ke zdárnému konci. Pokud je zřejmé, že vymáhání dané pohledávky pouze zatíží společnost dalšími náklady, neměl by likvidátor tímto způsobem postupovat, když v takovém případě se nejedná o porušení povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře. K této problematice viz Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. 03. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4276/2009

⁴⁹⁷ K pojmu pohledávkové pasti srov. PELIKÁN, V. Likvidace podniku, 7. vydání. Praha: Grada Publishing, 2011, s. 78

nikoli. Ani věřitel, ani společník, resp. valná hromada likvidované společnosti, si tak nemohou bez dalšího vynucovat předkládání zprávy o průběhu likvidace před splněním zákonných podmínek dle ust. § 205 NOZ.⁴⁹⁸

Pokud takové zprávy budou likvidátorem vyhotovovány, tak by vždy měly obsahovat aktuální finanční přehled a také prognózu stavu aktiv a dluhů společnosti na konci likvidace, čímž bude poskytnuta věřitelům společnosti a jejím společníkům možnost porovnat skutečný stav výnosů a nákladů se stavem předpokládaným. Jako dostačující k podávání zpráv se s ohledem na praxi považuje periodicita měsíční, s ohledem na složitost konkrétního procesu likvidace však není vyloučena ani jiná.

7.2.2 Vyrovnání závazků společnosti

Vyrovnání závazků společnosti vůči třetím osobám – jejím věřitelům, je jedním z účelů a cílů likvidace, neboť pouze za situace, kdy má likvidovaná společnost zaplacený všechny své dluhy, resp. vyrovnány či zajištěny všechny své závazky, lze přistoupit v souladu se zákonem k naložení s likvidačním zůstatkem⁴⁹⁹ a následnému vytvoření podmínek pro výmaz společnosti z obchodního rejstříku.

Výše uvedené je vyjádřeno v ust. § 206 odst. 1 NOZ, které obsahuje ve vztahu k věřitelům likvidované společnosti ochranné pravidlo, dle kterého nelze přistoupit k výplatě podílu na likvidačním zůstatku (a to ani ve formě zálohy), dokud nejsou uspokojeny práva všech věřitelů, kteří své pohledávky včas přihlásili dle § 198 odst. 2 NOZ (případně pokud není věřitelům poskytnuta dostatečná jistota, pokud jejich pohledávka není dosud splatná, či je-li sporná). Otázkou zůstává, zdali by uvedené pravidlo nemělo být zákonodárcem rozšířeno rovněž i na známé věřitele společnosti ve smyslu § 198 odst. 1 NOZ, kteří své pohledávky nepřihlásili, neboť v souladu s jedním z účelů likvidace je uspokojení všech věřitelů společnosti, přičemž význam přihlášení pohledávky dle § 189 odst. 2 NOZ je především v tom, aby likvidátor zjistil nad rámec věřitelů mu známých z účetnictví nebo činnosti likvidované společnosti i případné ostatní věřitele společnosti, resp. výši jejich pohledávek.⁵⁰⁰

Bavíme-li se o vyrovnání závazků společnosti, nejedná se v žádném případě pouze o závazky, které vyplynuly z obchodní činnosti společnosti, ale stejně tak musí

⁴⁹⁸ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 10. 03. 2010, sp. zn. 29 Cdo 2533/2008

⁴⁹⁹ Srov. kap. 7.5

⁵⁰⁰ Srov. kap. 7.1.5

být vypořádány rovněž závazky společnosti z pracovněprávních vztahů, náklady likvidace, odměna likvidátora, daňové a jiné nedoplatky společnosti vůči veřejnému sektoru - státu, vyšším územně samosprávných celkům či obcím, okresní správě sociálního zabezpečení, apod. Nesmíme rovněž zapomínat, že pokud se likvidátor nedohodne s věřiteli, je nezbytné vyrovnat veškeré jejich závazky v plné výši. V případě, že se kdykoliv v průběhu likvidace ukáže, že společnost není schopna tyto své závazky vyrovnat,⁵⁰¹ nezbyvá než likvidátorovi podat insolvenční návrh (§ 98 IZ a § 200 NOZ).

Zániku závazku však nemusí být dosaženo výhradně jejich splněním, nýbrž v úvahu přichází dle úvahy likvidátora a případné součinnosti, resp. vůle daných smluvních stran i jiné zákonem stanovené způsoby zániku závazku. Zániku závazku tak může být dosaženo vyjma splnění např. i odstoupením od smlouvy, započtením, zaplacením odstupného, prominutím dluhu, dohodou, apod. V každém případě však musí likvidátor při plnění závazků společnosti postupovat jak v souladu s právními předpisy, tak i v souladu s imperativem výkonu jeho funkce s péčí řádného hospodáře.

Na tomto místě je si třeba taktéž uvědomit, že skutečnost, že se společnost nachází v likvidaci, nemá vliv na splatnost pohledávek, jako je tomu v případě prohlášení konkursu.⁵⁰² Likvidátor tedy musí vyrovnat závazky společnosti tak, aby byly splněny nejen všechny splatné závazky, ale pokud možno také závazky dosud nesplacené, popř. aby byly dosaženo jejich zániku jiným způsobem a společnost tak neměla žádné pohledávky za třetími osobami. Věřitelé nesplacených pohledávek tak mají právo na poskytnutí odpovídající jistoty (§ 206 odst. 2 NOZ), čímž rovněž není vyloučena případná dohoda o předčasném splacení takových nesplacených pohledávek.⁵⁰³ Obdobně ve vztahu k poskytnutí jistoty je tomu i v případě, kdy je předmětná pohledávka sporná a je tak předmětem soudního sporu.

Zákon rovněž v obecné rovině na rozdíl od IZ⁵⁰⁴ nestanoví likvidátorovi ani závazná pravidla pro pořadí uspokojování pohledávek věřitelů, vyjma povinnosti přednostně uspokojit pohledávky zaměstnanců za společností, a to pouze za předpokladu, že společnost není v úpadku (§ 197 NOZ).

⁵⁰¹ Např. proto, že proces zpeněžování likvidační podstaty nedosáhl předpokládaných výnosů.

⁵⁰² Dle ust. § 250 z. č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, se prohlášením konkursu nesplacené pohledávky proti dlužníkovi považují za splatné, nestanoví-li zákon jinak.

⁵⁰³ PELIKÁNOVÁ, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 2. díl, 3. přepracované a doplněné vydání, Praha: Aspi, 2004, s. 372

⁵⁰⁴ Srov. § 165 a násl. z. č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení

Ve vztahu speciality k obecné úpravě likvidace jsou pravidla upravující pořadí úhrady závazků obsažené v ust. § 201 – 204 NOZ, které se uplatní v situacích, kdy byl úpadek společnosti řešen prostřednictvím konkursu a následně došlo ke zrušení společnosti na základě zrušení konkursu po splnění rozvrhového usnesení, nebo zrušením konkursu proto, že majetek společnosti s ručením omezeným je zcela nepostačující a přitom se objeví dodatečný majetek, který je třeba vypořádat (§ 173 odst. 2 NOZ). V těchto případech, kdy majetek nepostačuje k úhradě všech dluhů, má likvidátor povinnost předně v první skupině uhradit náklady likvidace, ve druhé skupině pohledávky zaměstnanců a nakonec ve třetí skupině pohledávky ostatních věřitelů, přičemž platí, že nelze-li plně vyrovnat pohledávky v téže skupině, uspokojí se poměrně. Navíc se pak ještě uplatní pravidlo dle § 204 odst. 2 NOZ, na základě kterého platí, že v případech, že je některý z věřitelů společnosti zajištěným věřitelem ve smyslu § 2 písm. g) IZ bude takový věřitel přednostně uspokojen z jistoty, kterou byla jeho pohledávka zajištěna.

Z povahy věci se tak obecně k úhradě závazku společnosti nabízí jejich uspokojení v časového pořadí dle jejich splatnosti a to tak, aby nebyl žádný z věřitelů znevýhodněn, resp. neúměrně zvýhodněn. Na druhou stranu je však věcí likvidátora, zda se od takového pořadí odchýlí, když by měl být při této činnosti veden jak imperativem efektivity procesu likvidace, tak i jeho případnou odpovědností v daném procesu.⁵⁰⁵

Ve vztahu k faktickému okamžiku hrazení závazků společnosti se J. Richter⁵⁰⁶ domnívá, resp. nepovažuje za vhodné, aby likvidátor přistupoval k úhradě závazků společnosti před závěrem likvidace. Dle mého názoru však uvedený názor není bez dalšího správný, neboť zejména v případě déle trvajících likvidací, by takové odkládání úhrad závazků společnosti mělo za následek jak prodlení na straně společnosti (se všemi s tím spojenými sankčními následky), tak i případnou odpovědnost likvidátora, neboť neodůvodněným nehrazením pohledávek by zcela jistě porušil svou povinnost péče řádného hospodáře.⁵⁰⁷ Zastávám tak postoj, že je-li pohledávka věřitele splatná a není o ní sporu, je na místě, aby likvidátor takovou

⁵⁰⁵ V úvahu v případě úpadku společnosti přichází např. i trestný čin zvýhodňování věřitele dle ust. § 223 z. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

⁵⁰⁶ J. RICHTER in ADAMÍK, P., PILÁTOVÁ, J., RICHTER, J. Likvidace obchodní společnosti. 3. aktualizované vydání. Olomouc: Anag, 2008, s. 22.

⁵⁰⁷ Dle rozsudku Nejvyššího soudu České republiky ze dne 16. 03. 2010, sp. zn. 29 Cdo 1303/2009 je rozhodným okamžikem pro vznik škody způsobené porušením povinnosti likvidátora a spočívající v neuhrazení pohledávky za společností v průběhu likvidace je skončení likvidace společnosti.

pohledávku uhradil. To však pouze za předpokladu, že má společnost k dispozici prostředky k úhradě svých pohledávek a likvidátor tak nemá povinnost podat insolvenční návrh (§ 98 IZ a § 200 NOZ). V okamžiku, kdy likvidátor zjistí kdykoliv v průběhu likvidace, že je společnost v úpadku, je povinen podat bez zbytečného odkladu insolvenční návrh a zastavit úhradu závazků společnosti.

Jak již bylo výše nastíněno, tak jedinou výjimkou z nestanovení pravidel pro pořadí uspokojování pohledávek věřitelů likvidované společnosti, je povinnost přednostně uspokojit pohledávky zaměstnanců za společností a to pouze za předpokladu, že společnost není v úpadku (§ 197 NOZ).

Předně jako pozitivní změnu v souvislosti s rekonfigurací uvedeného ustanovení hodnotím, že ust. § 197 NOZ již nepoužívá pojem mzdové nároky, jak tomu bylo v případě § 74 odst. 3 ObchZ. Dřívější pojem mzdové nároky byl poněkud nešťastný, neboť otvíral dveře výkladu, při kterém se do této kategorie nedostaly odměny vyplácené na základě dohod o pracích vykonávaných mimo pracovní poměr, nebo náhrady mzdy za dovolenou a svátky.⁵⁰⁸ Nový pojem pohledávky zaměstnanců tak hodnotím jako dostatečně široký a pokrývající dostatečné spektrum pohledávek, kdy se domnívám, že jediným limitem tak bude skutečnost, že souvisí s výkonem práce pro likvidovanou společnost (např. dohoda o provedení práce a v úvahu přichází i odškodnění při pracovních úrazech, atd.).

Naopak za méně zdařilou považuji formulaci věty druhé ust. § 197 NOZ, které stanoví, že povinnost k přednostnímu uspokojení pohledávek zaměstnanců neplatí, je-li společnost v úpadku. V této souvislosti se totiž nabízí otázka, zdali je zánik likvidátorovi povinnosti k přednostní úhradě pohledávek zaměstnanců vázán až na rozhodnutí insolvenčního soudu o úpadku, či již na faktický stav úpadku likvidované společnosti, resp. na okamžik, kdy likvidátor odhalí skutečnost, že likvidovaná společnost je v úpadku? Osobně se domnívám, že zánik této povinnosti je vázán již na samostatnou fakticitu úpadku a to jak s ohledem na skutečnost, že tomu tak bylo za účinnosti úpravy ust. § 74 odst. 3 ObchZ, tak zejména s ohledem na ust. § 229 odst. 3 písm. a) IZ na základě kterého platí, že nestanoví-li IZ jinak, tak do doby prohlášení o úpadku má dispoziční oprávnění k majetkové podstatě dlužník (a tedy

⁵⁰⁸ POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol., Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 410

obdobně též PELIKÁNOVÁ, I., ČERNÁ, S. a kol. Obchodní právo. Společnosti obchodního práva a družstva. II. díl. Praha: ASPI, 2006, s. 99

likvidovaná společnost prostřednictvím likvidátora), z čehož plyne, že byl-li by zánik této povinnosti k přednostní úhradě pohledávek zaměstnanců vázán až na rozhodnutí insolvenčního soudu o úpadku, ztratilo by předmětné ustanovení NOZ význam, neboť v daném okamžiku by již stejně nemohl likvidátor s majetkovou podstatou disponovat. V tomto ohledu tak považují předchozí formulaci ObchZ za přesnější.

I nadále pak s novou úpravou zůstává ve vztahu k problematice přednostního uspokojování pohledávek zaměstnanců několik nevyřešených otázek. Předně je otázkou, zdali pod pohledávky v režimu § 197 NOZ lze podřadit i pohledávky bývalých zaměstnanců, tedy takových věřitelů, jejichž pohledávka vznikla jako pohledávka zaměstnance, ačkoliv následně věřitel takový status ztratil? Osobně se s ohledem na teleologický výklad domnívám, že zřejmě ano, neboť lze předpokládat, že účelem bylo chránit zaměstnance, kteří jsou na uspokojování svých pohledávek za zaměstnavatelem existenčně závislí a vzhledem k tomu, že v průběhu likvidace dochází k průběžnému ukončování veškerých vztahů mezi zaměstnavatelem a zaměstnanci, tak v případě, že by taková pohledávka do této skupiny nespádala, by dané ustanovení ve své podstatě postrádalo ochranný smysl. Stejně tak se nabízí otázka podřazení zaměstnaneckých pohledávek pod § 197 NOZ při následném převodu, či přechodu takové pohledávky zaměstnance na jinou osobu? Domnívám se, že při přechodu takové pohledávky by veřejný zájem na jejím přednostním uspokojení mohl za jistých okolností trvat, kdežto naopak při převodu, a zejména pak úplatném, lze předpokládat, že důvod zvýšené ochrany zájmu na uspokojení takové pohledávky odpadl. Odpověď na tyto otázky však bude muset poskytnout až soudní praxe prostřednictvím odpovídající judikatury.

7.2.3 Pracovněprávní problematika spojená s průběhem likvidace

V souvislosti s realizací průběhu likvidace společnosti je nezbytné se rovněž vypořádat s otázkou pracovněprávní problematiky, resp. s nevyhnutelnou nutností postupného ukončování pracovních vztahů mezi zaměstnavatelem – likvidovanou společností a jejich zaměstnanci,⁵⁰⁹ neboť je věcí likvidátora, aby pohledávky zaměstnanců k uspokojení v likvidaci byly co nejmenší, resp. aby dále nerostly. Tento nepopulární důsledek likvidace je tak velmi citlivou oblastí, neboť likvidátor je

⁵⁰⁹ K pojmu zaměstnanec a zaměstnavatel srovnej § 6 a § 7 z. č. 262/2006 Sb., zákoník práce

nucen se zaměstnanci společnosti ukončit jejich pracovní poměr, přičemž se pak nepotýká pouze ze zákonnými postupy a překážkami, ale rovněž musí pracovat i se souvisejícími sociálními důsledky a dopady. Je věcí likvidátora, aby s případným ukončováním pracovních vztahů příliš neotálel, neboť neefektivní udržování pracovních vztahů znamená nárůst závazků pro společnost, které zatěžují likvidační podstatu, což lze posoudit jako porušení povinnosti výkonu funkce likvidátora s péčí řádného hospodáře, z čehož může být odvozena rovněž jeho odpovědnost.

Ve vztahu k ukončování pracovněprávních vztahů společnosti,⁵¹⁰ je nutno si předně uvědomit, že stejně jako za účinnosti ObchZ, tak ani po rekodifikaci nemá vstup společnosti do likvidace bez dalšího vliv na pracovněprávní vztahy společnosti a jejich zaměstnanců. Likvidátor by tak po analýze stavu společnosti měl vypracovat plán postupného ukončování vztahů se zaměstnanci společnosti, které by měl reflektovat plán likvidace a postup ukončení činnosti společnosti. V plánu propouštění je třeba zejména zohlednit případné plnění existujících závazků společnosti, stejně jako nezbytnou správu majetku společnosti a součinnost zaměstnanců při likvidaci společnosti. S tímto plánem propouštění by v souladu s profesionálním jednáním měl likvidátor otevřeně seznámit zaměstnance, stejně jako s případnými podmínkami následného propouštění, formou pomoci a hmotného zabezpečení tak, aby si zaměstnanci mohli včas zajistit případnou budoucí výdělečnou činnost.⁵¹¹ Jako nezbytná se jeví rovněž spolupráce s odborovou organizací (je-li taková ve společnosti) a „v praxi se jako účelná osvědčila i spolupráce s příslušnými úřady práce, které po likvidátorem oznámeném počtu propouštěných pracovníků mohou v jistém předstihu začít zajišťovat pro tyto pracovníky potřebná pracovní místa, popř. rekvalifikační programy, apod.“⁵¹²

I přestože NOZ obsahuje stručnou úpravu pracovního poměru (§ 2401 NOZ), nejedná se ani tak o přímo právní úpravu, jako spíše o legislativní odkaz do zvláštního předpisu. Tímto zvláštním předpisem je z. č. 262/2006 Sb., zákoník práce (dále jen „ZP“) a ve vztahu likvidaci bude stěžejní zejména úprava skončení pracovního poměru upravená § 48 a násl. ZP a ukončení dohod konaných mimo pracovní poměr upravených v § 76 odst. 5 ZP a § 77 odst. 4. a 5. ZP.

⁵¹⁰ A to jak pracovního poměru ve smyslu § 33 a násl. z. č. 262/2006 Sb., zákoník práce, tak i dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr ve smyslu § 74 z. č. 262/2006 Sb., zákoník práce

⁵¹¹ Srov. PELIKÁN, V. Likvidace podniku, 7. vydání. Praha: Grada Publishing, 2011, s. 55-58

⁵¹² ADAMÍK, P., PILÁTOVÁ, J., RICHTER, J. Likvidace obchodní společnosti. 3. aktualizované vydání. Olomouc: Anag, 2008, s. 17

Z možných důvodů ukončení pracovního poměru, jak je taxativně vyjmenována § 48 ZP, je ve vztahu k likvidaci relevantní zejména ukončení pracovního poměru na základě dohody a na základě výpovědi zaměstnavatele.

Pokud jsou někteří zaměstnanci společnosti stále ve zkušební době, může likvidátor rovněž přistoupit ke zrušení pracovního poměru i bez udání důvodu, přičemž v takovém případě končí pracovní poměr dnem doručení takového právního jednání zaměstnanci, není-li v něm uveden den pozdější (§ 66 ZP).

Ve vztahu k dohodě o rozvázání pracovního poměru (§ 49 ZP) platí, že se jedná o dvoustranné právní jednání, které musí být učiněno v písemné formě, přičemž každá ze stran musí obdržet po jednom vyhotovení a musí být sjednán den, ke kterému pracovní poměr končí.

V praxi nejběžnější je však v případě likvidací ukončování pracovních poměrů na základě jednostranného právního jednání zaměstnavatele - výpovědi. Výpověď ze strany zaměstnavatele však může být dána pouze z taxativně vymezených důvodů v ust. § 52 ZP. Pro účely likvidace se pak uplatní zejména důvod vtělený do § 52 písm. a) ZP a tedy situace, kdy se zaměstnavatel, či jeho část ruší. Na takto podanou výpověď se v souladu s ust. § 54 písm. a) ZP navíc nevztahuje zákaz výpovědi dané zaměstnavatelem, jak jej upravuje § 53 ZP. Výpověď musí být písemná a musí v ní být dostatečně vymezen výpovědní důvod (dle § 50 ZP). V takovém případě pak skončí pracovní poměr uplynutím výpovědní doby, která činí nejméně dva měsíce a začíná běžet prvním dne kalendářního měsíce následujícího po doručení výpovědi a končí uplynutím posledního dne příslušného měsíce (dle § 51 ZP), přičemž zaměstnanec má nárok na odstupné ve výši dle § 67 ZP.

Na místě je rovněž upozornit na povinnosti likvidátora plynoucí z ust. § 62 ZP spojené z tzv. hromadným propouštěním, které likvidátor musí splnit v případě, že ukončuje v období 30 kalendářních dnů pracovní poměr v odst. 1 § 62 ZP stanoveným počtem zaměstnanců.

7.2.4 Účetnictví a daně společnosti v průběhu likvidace

Již od začátku likvidace dochází v souladu s účelem likvidace ke zpeněžování majetku společnosti, přičemž v jejím průběhu by mělo dojít k vypořádání veškerého majetku a závazků společnosti tak, aby mohlo dojít k rozdělení likvidačního zůstatku mezi jednotlivé společníky společnosti.

V průběhu likvidace tak bude společnost i nadále dosahovat určitého hospodářského výsledku, když její zisk nebo ztráta je závislá zejména na úspěšnosti při prodeji majetku společnosti a případných dobíhajících obchodů společnosti, resp. utlumování její výdělečné činnosti. Z toho důvodu je nezbytné, aby společnost, resp. její likvidátor i nadále vedl řádně účetnictví, neboť právě prostřednictvím řádné účetní evidence veškerých transakcí a jejich proúčtováním náležitým způsobem⁵¹³ je dosaženo věrného zobrazení výsledku o hospodaření společnosti v likvidaci.

Během procesu likvidace bude rovněž s ohledem na délku trvání procesu likvidace docházet k opětovnému uzavírání a otevírání účetních knih, neboť v souladu s § 17 odst. 2 písm. b) ZoÚ ve spojení s § 19 odst. 1 ZoÚ je společnost i nadále povinna sestavovat k poslednímu dni účetního období řádnou účetní závěrku. Tímto je v procesu likvidace zachován princip periodického zjišťování výsledku hospodaření, což je podstatné zejména vzhledem k povinnosti platit daně, která zůstává společnosti nedotčena, neboť společnost v likvidaci je i nadále daňovým subjektem.⁵¹⁴ Společnost tak musí v běžných termínech podávat daňová přiznání a platit daně nejen ze své výdělečné činnosti, ale je-li společností jejich plátcem, tak rovněž také zálohy na daně za zaměstnance nebo DPH.

Jak bylo výše zmíněno, účetní závěrka může být sestavena jako řádná, mimořádná a mezitímní (§ 19 ZoÚ). O řádnou účetní závěrku se jedná v případech, kdy je tato sestavována k poslednímu dni účetního období, které je většinou shodné s kalendářním rokem.⁵¹⁵ V ostatních případech je vždy sestavována mimořádná účetní závěrka. Při řádné i mimořádné účetní závěrce pak vždy dochází k uzavření účetních knih a provedení inventarizace, když jak řádná, tak i mimořádná účetní závěrka může být podkladem pro daňové přiznání.⁵¹⁶

Naopak při mezitímní účetní závěrce k uzavření účetních knih nedochází k uzavření účetních knih (§ 19 odst. 3 ZoÚ) a taková závěrka nemůže sloužit jako podklad pro stanovení daňové povinnosti. K jejímu sestavení se přistupuje pokud

⁵¹³ Např. při vyřazování majetku ze společnosti je nezbytné nejprve rozpustit opravnou položku. Jedná-li se o odpisovaný majetek je do nákladů proúčtovávána zůstatková cena jen, není-li majetek zcela odepsán. Pokud je naopak vyřazován majetek neodpisovaný, jde do nákladů celá pořizovací cena. Při prodeji majetku je dále nezbytné proúčtovat tržby z prodeje (je-li prodejní cena vyšší než cena zůstatková), nebo ze ztráty (je-li prodejní cena nižší než cena zůstatková).

⁵¹⁴ Srov. § 240c odst. 1 z. č. 280/2009 Sb., daňový řád

⁵¹⁵ Pokud předpokládáme shodu hospodářského roku s rokem kalendářním, je řádnou účetní závěrkou ta, která je sestavována v likvidaci každý rok průběžně k 31. prosinci.

⁵¹⁶ Mimořádnou účetní závěrkou se vznikem daňové povinnosti je situace dle § 240c odst. 2 a 3 z. č. 280/2009 Sb., daňový řád

zákon stanoví povinnost sestavit účetní závěrku, ale ZoÚ nestanoví ve svém § 17 odst. 2 povinnost uzavřít účetní knihy. Funkce této mezitímní závěrky je tak spíše doplňková a slouží zejména k průběžnému informování společníků a věřitelů společnosti o stavu průběhu likvidace.⁵¹⁷

V každém případě je vedení účetnictví v průběhu likvidace nezbytným nástrojem kontroly hospodaření společnosti jak ve vztahu dovnitř společnosti, tak i směrem ven, zejména při akcentaci nadále trvajících povinností společnosti jako daňového subjektu a jeho řádné nevedení by bylo porušením péče řádného hospodáře likvidátora s tím spojenými zákonem předvídanými důsledky pro likvidátora.

7.3 Zvláštní pravidla likvidace nemajetné společnosti po insolvenčním řízení

Průběh likvidace, resp. způsob uspokojování závazků, jak byl popsán v přecházející kapitole⁵¹⁸ lze označit jako průběh standardní, který nastupuje v případě, kdy likvidovaná společnost má majetek, který plně postačuje k úhradě jejich veškerých dluhů. V případě, že tomu tak není, vzniká likvidátorovi povinnost podat bez zbytečného odkladu insolvenční návrh (§ 98 odst. 2 IZ a § 200 NOZ).

Tato povinnost však není absolutní, neboť věta za středníkem v § 200 NOZ, stanoví odkazem na ust. § 201 NOZ, které dále odkazuje do ust. § 173 odst. 2 NOZ, likvidátorovi z této povinnosti zcela logickou výjimku. Na konci tohoto dvojitého odkazu pak stojí situace, kdy insolvenční návrh byl již podán, resp. insolvenční řízení již bylo skončeno a v souladu s ust. § 173 odst. 2 NOZ je společnost v situaci, u níž se provedení likvidace vyžaduje. Takovou situací je skutečnost, kdy byl rozhodnutím insolvenčního soudu úpadek společnosti řešen prostřednictvím konkursu a došlo ke zrušení společnosti na základě zrušení konkursu po splnění rozvrhového usnesení (§ 308 odst. 1 písm. c) IZ), nebo zrušením konkursu proto, že majetek společnosti s ručením omezeným je zcela nepostačující (§ 308 odst. 1 písm. d) IZ) a přitom se objeví majetek,⁵¹⁹ který je třeba vypořádat (§ 173 odst. 2 NOZ). V takovém případě a

⁵¹⁷ Typicky ji v likvidaci sestavuje likvidátor když potřebuje přesné informace o stavu majetku – např. při sestavování návrhu na rozdělení likvidačního zůstatku.

⁵¹⁸ Srov. kap. 7.2.2

⁵¹⁹ Pod pojmem objevení majetku lze dle mého názoru chápat jak vyskytnutí se nového majetku po skončení konkursu, který byl v jeho průběhu neznámý, tak i případné „přebytky“ a majetek vyloučený v insolvenčním řízení z majetkové podstaty.

když společnost nemá dostatečný majetek k úhradě všech jejích závazků v plné výši pak likvidátor již nepodává opakovaně návrh na zahájení insolvenčního řízení, ale při vypořádání závazků společnosti přistoupí k zvláštnímu postupu dle ust. § 201 – 204 NOZ.

Další výjimka z povinnosti likvidátora podat insolvenční návrh, plyne ze zákona č. 304/2013 Sb. o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, konkrétně pak z ust. § 82 odst. 1 ZVR, která do jisté míry a při splnění specifických podmínek nabízí řešení situace, kdy společnost nemá dostatek majetku ani na náklady insolvenčního řízení (tak jak ji dříve obsahovalo ust. § 144 IZ)⁵²⁰ a jeho provedení se tak jeví jako zjevně bezúčelné.

Toto ustanovení § 82 odst. 1 ZVR nově stanoví, že byla-li společnost zrušena rozhodnutím soudu a současně likvidátor společnosti byl jmenován soudem, může takový soudně jmenovaný likvidátor podat návrh na výmaz společnosti z obchodního rejstříku, přičemž součástí takového návrhu musí být prohlášení likvidátora o tom, že bezúspěšně prověřil možnost uplatnit neplatnost nebo neúčinnost právních jednání likvidované společnosti a že majetek této společnosti nepostačuje ani k úhradě nákladů insolvenčního řízení. Jsou-li tyto podmínky splněny, rejstříkový soud na základě takového návrhu společnost z obchodního rejstříku vymaže.⁵²¹

Před samotným výkladem předmětných ustanovení § 201 – 204 NOZ považuji vhodné zmínit, že likvidátorovi stanovený postup hrazení závazků společnosti jak jej upravuje § 201 – 204 NOZ přímo navazuje na dřívější úpravu § 75 odst. 5 ObchZ, kterou v určitých parametrech zpřesňuje. S uvedeným převzetím se lze bez větších problémů ztotožnit, stejně jako z názorem I. Štenglové,⁵²² která uvedla, že dané řešení odpovídá „rozumnému a spravedlivému uspořádání vztahů“.

Obdobně jako ObchZ, tak i NOZ vychází nepřímo ze základní premisy, že v procesu likvidace předně dojde ke zpeněžení likvidační podstaty, přičemž nadále není normováno, jakým způsobem má být ke zpeněžení přistoupeno a jediným limitem pro likvidátora při volbě způsobu zpeněžení pak zůstává jeho případná odpovědnost v souvislosti s porušením péče řádného hospodáře. Stejně tak však

⁵²⁰ S účinností novely (od 01. 01. 2014) insolvenčního zákona provedené z. č. 294/2013 Sb., kterou bylo změněno znění § 144 z. č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení v tom směru, že již nelze nadále zamítnout insolvenční návrh proto, že majetek dlužníka nebude zřejmě postačovat ani k úhradě nákladů insolvenčního řízení.

⁵²¹ Srov. kap. 8.2

⁵²² I. ŠTENGLOVÁ in ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 12. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, s. 291

likvidátor musí přihlídnout rovněž k časovému hledisku zpeněžení, neboť ust. § 202 NOZ stanoví postup v situaci, kdy se likvidační podstatu nepodaří zpeněžit v přiměřené době.

V souladu s § 201 odst. 1 NOZ tak likvidátor po zpeněžení celé likvidační podstaty, která však nepostačuje k úhradě všech dluhů společnosti z jejího výtěžku, předně uhradí v první skupině náklady likvidace, ve druhé skupině pohledávky zaměstnanců⁵²³ a nakonec ve třetí skupině pohledávky ostatních (neprivilegovaných) věřitelů, přičemž platí, že nelze-li plně vyrovnat pohledávky v téže skupině, uspokojí se poměrně (§ 201 odst. 2 NOZ). Dlužno dodat, že na rozdíl od úpravy § 75 odst. 5 ObchZ odpadá uspokojování pohledávek v rámci třetí skupiny nejdříve dle pořadí splatnosti a až poté na základě pravidla poměrnosti, kdy naopak se nově všechny pohledávky v rámci třetí skupiny uspokojují již od počátku dle pravidla poměrnosti.

Ve zkratce je tedy postupné hrazení vedeno ve třech skupinách, přičemž v případě nedostatku prostředků k úhradě všech pohledávek vedených v této skupině, se přistoupí k jejich poměrnému hrazení. Až následně po uhrazení veškerých prostředků z jedné skupiny se přechází na hrazení pohledávek v druhé skupině, kde se v případě nedostatku prostředku opět hradí poměrně.

Na ust. § 201 NOZ pak přímo navazuje ust. § 202 NOZ, které normuje následky situace, kdy se nepodaří likvidátorovi v přiměřené době zpeněžit zcela, či z části likvidační podstatu. V takovém případě je při splnění podmínek § 202 NOZ likvidátor povinen nabídnout nezpeněženou likvidační podstatu, či její část, věřitelům společnosti v naturální podobě za účelem jejich uspokojení.

První podmínkou společnou pro odstavce 1 i 2 ust. § 202 NOZ je situace, že se nepodaří likvidátorovi v přiměřené době likvidační podstatu zpeněžit, ať už v celém rozsahu pro postup dle odstavce 1, či ani z části pro postup dle odstavce 2. Neúspěch při zpeněžení likvidační podstaty by měl být povahy objektivní, nikoli tedy pouze založený na svévoli či nečinnosti likvidátora.⁵²⁴

V otázce vztahu a provázanosti postupu dle odst.1 a 2 ust. § 202 NOZ se dle mého názoru jeví jako možné následující situace:

⁵²³ Ust. § 201. z. č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku je ve vztahu k ust. § 197 z. č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku v poměru speciality a nedochází tak na rozdíl od standardního procesu likvidace k přednostnímu upokojení zaměstnanců, ale a k jejich uspokojování až ve druhé skupině po úhradě nákladů likvidace.

⁵²⁴ Obdobně DVORÁK, T. Společnost s ručením omezeným. 2. vydání. Praha: ASPI, 2005, s. 404

a) likvidační podstatu se nepodaří zpeněžit vůbec a likvidační podstata tak zůstává v naturální podobě (faktická nezpeněžitelnost likvidační podstaty). V daném případě ji nabídne likvidátor k převzetí všem věřitelům za účelem uspokojení jejich pohledávek a to v rozsahu dle jejich pohledávek.

b) výtěžek získaný částečným zpeněžením likvidační podstaty postačuje k úhradě všech pohledávek v první (náklady likvidace) a druhé skupině (pohledávky zaměstnanců). V tomto případě uhradí likvidátor zcela pohledávky v první a druhé skupině. Zbývající část výtěžku likvidátor rozdělí poměrně věřitelům třetí skupiny a nabídne zbytek nezpeněžené (naturální) likvidační podstaty k převzetí věřitelům ve třetí skupině za účelem úhrady jejich dluhů a to v rozsahu dle jejich neuhrazených pohledávek (§ 202 odst. 1 NOZ).⁵²⁵

c) výtěžek získaný částečným zpeněžením likvidační podstaty nepostačuje k úhradě všech pohledávek v první (náklady likvidace) a případně druhé skupině (pohledávky zaměstnanců). V daném případě uhradí likvidátor všechny pohledávky z první skupiny, a není-li to možné uhradí je poměrně. V případě že se z výtěžku podaří uhradit všechny pohledávky v první skupině, přistupuje likvidátor k poměrné úhradě pohledávek ve druhé skupině. Ve zbytku se neuhrazené pohledávky z první, případně druhé skupiny staví na roveň pohledávkám ve třetí skupině a postupuje se dle odstavce druhého předmětného ustanovení a likvidátor tak nabídne zbytek likvidační podstaty všem zbývajícím věřitelům (věřitelům třetí skupiny včetně věřitelů zbytkových - neuhrazených pohledávek z první a druhé skupiny).

Ve vztahu k uspokojování dle skupin (ať již dle § 202 odst. 1 či 2 NOZ) je dlužno ještě uvést, že se vždy současně rovněž uplatní nové pravidlo obsažené v § 204 odst. 2 NOZ chránící zajištěné věřitele společnosti ve smyslu § 2 písm. g) IZ,⁵²⁶ neboť takový věřitel bude přednostně uspokojen z jistoty, kterou byla jeho pohledávka zajištěna. Takové ustanovení předchází úpravy ObchZ neobsahovala, čímž byl zajištěný věřitel při zbytkových likvidacích značně znevýhodněn oproti insolvenčnímu řízení. Nová úprava tak zajištěnému věřiteli umožňuje stejné oddělené uspokojení (realizací práva z jistoty), jako by byl uspokojen v insolvenčním řízení,

⁵²⁵ SVEJKOVSKÝ, J., DEVEROVÁ, L. a kol. Právníky osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 171

⁵²⁶ Zajištěným věřitelem je v souladu s § 2 písm. g) z. č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení se za zajištěného věřitele považuje ten věřitel, jehož pohledávka je zajištěna majetkem, který náleží do majetkové podstaty, a to jen zástavním právem, zadržovacím právem, omezením převodu nemovitosti, zajišťovacím převodem práva nebo postoupením pohledávky k zajištění anebo obdobným právem podle zahraniční právní úpravy.

resp. konkursu. Způsob zpeněžení není předepsán a zůstává tak na volbě likvidátora, přičemž platí, že pokud realizací jistoty nedojde k uspokojení celé zajištěné pohledávky, dostává se věřitel ve zbytku takové pohledávky do postavení věřitele třetí skupiny.

Odstavec třetí ust. § 202 NOZ pak přináší oproti právní úpravě ObchZ novum a zásadní obrat. V daném ustanovení nově zákonodárce přináší nevyvratitelnou domněnku přijetí nabídky likvidátora k převzetí podílu na likvidační podstatě věřitelem, pokud věřitel výslovně nabídku neodmítne ve lhůtě 2 měsíců. Zde je tak do právního řádu inkorporována klasická římskoprávní zásada *Qui tacet, consentire videtur, ubi loqui potuit et debuit* a tedy kdo mlčí, souhlasí tam, kde promluvit měl a mohl.⁵²⁷ K nastoupení účinku fikce souhlasu je však nezbytném aby likvidátor věřitele o tomto důsledku v nabídce k převzetí výslovně poučil. Při splnění této podmínky a marným uplynutím dvouměsíční lhůty se pak má tedy za to, že věřitel nabídku k převzetí likvidační podstaty přijal. Z uvedeného plyne, že k převzetí likvidační podstaty dochází v podstatě smlouvou – likvidátor učiní nabídku, kterou věřitel akceptuje (ať už výslovně, či na základě uvedené domněnky) čímž dojde k perfekci právního jednání – uzavření smlouvy. Zákon nestanoví náležitosti ani formu, které musí taková nabídka obsahovat, z čehož soudím, že je možné ji učinit i ústně. S ohledem na výše uvedené a skutečnost, že bude věcí likvidátora, aby prokázal že věřiteli nabídku učinil a poskytl dané poučení se jeví jako vhodnější však forma písemná.

Cílem zákonodárce, resp. účelem zavedení dané domněnky je dle mého názoru skutečnost, že za účinnosti ObchZ, který uvedenou domněnku neobsahoval, nemohlo dojít ke dni výmazu společnosti z obchodního rejstříku k přechodu likvidační podstaty na stát, pokud věřitel výslovně neodmítl její převzetí, což bylo a je u nemajetných společností poměrně častým jevem.

Navazující ust. § 203 NOZ pak řeší, jakým způsobem má být rozdělena likvidační podstata převzata věřiteli k úhradě dluhů dle § 202 NOZ a zavádí oproti úpravě ObchZ nově pravidlo o zániku pohledávek, které nebyly uspokojeny z likvidační podstaty.

Odstavec 1 ust. § 203 NOZ stanoví pravidlo, že věřitelům, kteří převezmou likvidační podstatu, náleží každému podíl na ní určený poměrem výše jejich

⁵²⁷ Ačkoli z pohledu dnešního moderního kontinentálního práva se jedná o zásadu zřídka užívanou.

pohledávek. Nejedná se však o poměr mezi všemi věřiteli společnosti, ale pouze mezi těmi věřiteli, kteří likvidační podstatu výslovně, či konkludentně převzali. Ve zbytku, v jakém nebyly pohledávky těchto věřitelů uhrazeny, zanikají tyto ex lege.

Odstavec 2 ust. § 203 NOZ pak stanoví zvláštní pravidlo pro situace, kdy dojde věřitelem výslovně k odmítnutí nabídky na převzetí účasti na likvidační podstatě. V takovém případě pak odmítnutím nabídky na převzetí podílu na likvidační podstatě dle dikce zákona stanoví fikci zániku takové pohledávky. To však neplatí, pokud se následně zjistí dosud neznámý majetek společnosti a v takovém případě se postupuje opětovně dle pravidel shora uvedených, bez ohledu na to, jestli se dodatečný majetek zjistí před výmazem společnosti z obchodního rejstříku dle § 208 NOZ, nebo po něm (§ 209 NOZ).

Otázkou pak zůstává, proč se dle dikce zákona § 203 odst. 2 NOZ vztahuje právo věřitele účastnit se na dodatečně objeveném majetku společnosti, resp. na výtěžku z dodatečné likvidace, pouze na ty věřitele, kteří podíl na likvidační podstatě výslovně a dobrovolně odmítli? Dle mého názoru a s ohledem na zásadu spravedlnosti, by neměl být zvýhodněn věřitel, který se tímto způsobem jednou dobrovolně vzdal práva na úhradu své pohledávky. De lege ferenda bych tak navrhnul větu druhou ust. § 203 odst. 2 NOZ vztáhnout i na odstavec první a tedy na věřitele, jejichž pohledávka byla částečně uhrazena převzetím účasti na naturální likvidační podstatě.

Ust. § 204 odst. 1 NOZ, řeší obdobně jako před rekonstrukcí poslední věta § 75 odst. 5 ObchZ situaci, kdy odmítnou všichni věřitelé převzít likvidační podstatu. V takovém případě přechází vlastnictví likvidační podstaty dnem zániku společnosti, resp. tedy jejím výmazem z obchodního rejstříku ex lege na stát. Tuto skutečnost musí likvidátor bez zbytečného odkladu oznámit místně a věcně příslušnému orgánu podle § 9 - § 11 z. č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím zastupování ve věcech majetkových.⁵²⁸ Otázkou pak zůstává, od jakého okamžiku se tato lhůta počítá, když se nabízí jak varianta počítání od okamžiku, kdy věřitelé odmítnou převzetí likvidační podstaty, tak i od okamžiku přechodu likvidační podstaty na stát. Osobně se však přikláním k názoru J. Svejkovského⁵²⁹ a tím i k výkladu prvnímu,

⁵²⁸ POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol., Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 416

⁵²⁹ SVEJKOVSKÝ, J. in SVEJKOVSKÝ, J., DEVEROVÁ, L. a kol. Právnícké osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 174

když poté má stát dostatečnou časovou rezervu připravit se k nakládání s přecházející likvidační podstatou.

Z výše uvedeného výkladu je patrné, že úprava „zbytkové“ likvidace po proběhlém insolvenčním řízení, resp. konkursu byla přebrána z předchozí právní úpravy, když došlo pouze k rozšíření a zpřesnění postupů při nakládání s majetkovou podstatou.

7.4 Závěrečná fáze procesu likvidace společnosti s.r.o.

Po uskutečnění veškerých úkonů nezbytných k provedení likvidace, resp. tedy po vypořádání veškerých závazků společnosti, vymožení pohledávek společnosti za jejími dlužníky a zpeněžení likvidační podstaty, ve zkratce tedy po vypořádání veškerých práv a povinností společnosti, po kterém je likvidátorovi znám výsledek likvidace, který představuje případný likvidační zůstatek (včetně započtení nákladů na likvidaci a odměnu likvidátora),⁵³⁰ nastupuje závěrečná fáze procesu likvidace.

V této fázi likvidátor připravuje dokumenty potřebné k formálnímu ukončení likvidace dle § 207 NOZ – použití likvidačního zůstatku nebo převzetí či po odmítnutí likvidační podstaty věřiteli společnosti. Těmito dokumenty je a) konečná zpráva o průběhu likvidace, b) návrh na použití případného majetkového zůstatku, který z likvidace vyplynul – tzv. likvidační zůstatek a c) účetní závěrka ke dni vyhotovení konečné zprávy o průběhu likvidace.

7.4.1 Konečná zpráva o průběhu likvidace a návrh na použití likvidačního zůstatku

Jak již bylo výše nastíněno, tak po provedení veškerých úkonů nezbytných k dosažení účelu likvidace (§ 187 NOZ), avšak předtím než může dojít k ukončení likvidace jedním z formálních způsobů uvedených v § 207 NOZ, leží před likvidátorem povinnost sestavit dokumenty administrativní povahy, jejichž účelem je podat zprávu o průběhu a výsledku likvidace a případně návrh řešení, jak bude naloženo s čistým výsledkem likvidace, resp. tedy s majetkem, který vyplynul jako zůstatek po vypořádání veškerých práv a povinností společnosti, pokud takový vyplynul.

⁵³⁰ POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol., Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2009 s. 412

Ust. § 205 odst. 1 NOZ tak stanoví likvidátorovi povinnost po dokončení všeho, co předchází naložení s likvidačním zůstatkem nebo předáním likvidační podstaty dle § 202 NOZ nebo oznámení dle § 204 NOZ vyhotovit konečnou zprávu o průběhu likvidace a případně také návrh na rozdělení likvidačního zůstatku. Ke stejnému dni rovněž likvidátor sestaví účetní závěrku, které však bude věnována samostatná kapitola.⁵³¹

Výše uvedené povinnosti likvidátora jsou tak v podstatě převzetím úpravy ust. § 75 odst. 1 ObchZ, přičemž za zmínku stojí, že oproti úpravě ObchZ již NOZ nestanoví likvidátorovi k vyhotovení předmětných dokumentů lhůtu bez zbytečného odkladu, ale užívá slovního výrazu jakmile, což však je v důsledku bez faktického dopadu, neboť povinnost nadále směřuje k okamžiku, kdy došlo k vypořádání všech aktiv a pasiv společnosti a je znám výsledek likvidace. J. Dědič k tomu uvádí, že se jedná o okamžik: „kdy je likvidátorovi známo, jaký bude likvidační zůstatek.“⁵³² Před naplněním tohoto časového okamžiku, resp. dovršením zákonných podmínek dle § 205 odst. 1 NOZ nemůže nikdo (např. společník, jednatel, věřitel, atd.) na likvidátorovi vyžadovat, aby podal zprávu o průběhu likvidace.⁵³³ Ve vztahu k věřitelům to pak znamená, že uplynula lhůta k přihlášení pohledávek věřitelů dle § 198 odst. 2 NOZ a pohledávky všech známých a přihlášených věřitelů byly vypořádány nebo jim případně byla poskytnuta jistota dle § 206 NOZ.⁵³⁴

Co se týče obsahových náležitostí konečné zprávy o průběhu likvidace, stanoví § 205 odst. 1 NOZ pouze zákonné minimum v podobě, jakým způsobem bylo naloženo s likvidační podstatou. V praxi je však zcela běžné, že konečná zpráva o průběhu likvidace obsahuje široké spektrum informací, neboť právě jejím prostřednictvím podává likvidátor závěrečné resumé své činnosti a jako taková může sloužit jako podklad při posouzení, zdali likvidátor při své činnosti dodržel povinnost péče řádného hospodáře. Lze tak doporučit, aby konečná zpráva o průběhu likvidace obsahovala alespoň stav likvidační podstaty v návaznosti na zahajovací rozvahu a soupis jmění⁵³⁵ a poté, zda a jakým způsobem byla likvidační podstata zpeněžena, jakého výtěžku bylo dosaženo, jak byly jednotlivé dluhy společnosti vyrovnány a

⁵³¹ Srov. kap. 7.4.2

⁵³² DĚDIČ, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. § 1- § 92e. Praha: Polygon, 2002, s. 727

⁵³³ Analogicky Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 10. 03. 2010, sp. zn. 29 Cdo 2533/2008

⁵³⁴ POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol., Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2009 s. 412

⁵³⁵ Srov. kap. 7.1.4

věřitelé uspokojeni, došlo-li k zajištění pohledávek ve smyslu § 206 NOZ, či zdali bylo užito postupu dle § 201 - § 204 NOZ nebo informaci o tom, že likvidační podstata přešla na stát a případně na kterou jeho organizační složku. V. Pelikán⁵³⁶ dále doplňuje, že do této zprávy je vhodné rovněž uvést např. informace o společnících, důvod zrušení společnosti, informaci o zajištění archivace dokumentů společnosti, apod. Nepsaným pravidlem rovněž je, že konečná zpráva o průběhu likvidace obsahuje i informace o proběhlých kontrolách ze strany státních orgánů (zejména české správy sociálního zabezpečení, zdravotních pojišťoven a správce daně).⁵³⁷ Za zmínku rovněž stojí, že v souladu s § 66 písm. d) ZVR se konečná zpráva o průběhu likvidace rovněž zakládá do sbírky listin.

Společně s konečnou zprávou o průběhu likvidace likvidátor rovněž vyhotoví návrh na použití likvidačního zůstatku, přičemž už jak plyne ze zákonné dikce ust. § 205 odst. 1 NOZ, není sestavení návrhu na použití likvidačního zůstatku obligatorní povinností likvidátora (arg. popřípadě). Z logiky věci plyne, že v situacích, kdy výsledkem likvidace není kladný likvidační zůstatek, nedochází ani k vyhotovení návrhu na použití likvidačního zůstatku.

Obsahem návrhu na použití likvidačního zůstatku je pak informace, resp. návrh likvidátora, kterým společníkům, případně jaký podíl na likvidačním zůstatku a v jaké formě⁵³⁸, bude vyplacen. Tento návrh pak bude v případě společnosti s.r.o. vycházet primárně z pravidel, které si společníci ujednali ve společenské smlouvě (§ 38 odst. 3 ZOK) a až pokud společenská smlouva v tomto směru mlčí, postupuje se dle zákonné úpravy obsažené § 37 odst. 2 a 3 - § 38 odst. 1 ZOK.⁵³⁹

7.4.2 Účetní a daňové povinnosti související se závěrem likvidace

V závěru procesu likvidace má likvidátor také další povinnosti ve vztahu k vedení účetnictví a souvisejícím daňovým povinnostem společnosti. Jednak má povinnost sestavit účetní závěrky, které slouží jako důkaz o splnění jeho úkolů v rámci procesu likvidace a které poskytují informace pro vypořádání společnosti se státem v podobě její daňové povinnosti. Stejně tak je účetní závěrka pro likvidátora podkladem pro vyhotovení návrhu na použití likvidačního zůstatku. V návaznosti na

⁵³⁶ PELIKÁN, V. Likvidace podniku, 7. vydání. Praha: Grada Publishing, 2011, s. 87

⁵³⁷ SVEJKOVSKÝ, J., DEVEROVÁ, L. a kol. Právníké osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 175

⁵³⁸ V případě, kdy dochází k výplatě podílu na likvidačním zůstatku v naturální podobě obsahuje tento návrh rovněž informace o tom, kterým společníkům mají připadnout jaké hodnoty z likvidační podstaty.

⁵³⁹ Srov. kap. 7.5.1

výše uvedené má pak likvidátor povinnost podat příslušná daňová přiznání a odvést správci daně vyměřenou daň.

První z těchto účetních závěrek, kterou likvidátor v souladu s § 205 odst. 1 NOZ sestavuje, je účetní závěrka po uzavření účetních knih ke dni vyhotovení konečné zprávy o průběhu likvidace a případného návrhu na použití likvidačního zůstatku (§ 19 odst. 1 ZoÚ ve spojení s § 17 odst. 2 písm. j) ZoÚ). Tato účetní závěrka je zpravidla vyhotovena jako mimořádná a její součástí je také rovněž mimořádná inventarizace.⁵⁴⁰ K uvedené účetní závěrce je dle § 205 odst. 1 in fine NOZ povinen likvidátor připojit rovněž podpisový záznam,⁵⁴¹ což předchází úprava § 75 odst. 1 ObchZ výslovně nevyžadovala. Stanovení této povinnosti do úpravy NOZ však považuji za nadbytečné, když povinnost připojení podpisového záznamu byla již za účinnosti ObchZ stanovena § 18 odst. 2 ZoÚ. „Připojení podpisového záznamu k účetní závěrce je akt, kterým se účetní závěrka považuje za sestavenou.“⁵⁴² U některých společností je navíc nutno při splnění zákonných podmínek dle § 20 ZoÚ nechat tuto účetní závěrku rovněž ověřit auditorem.

Uvedená účetní závěrka poskytuje likvidátorovi relevantní informace o hospodářském výsledku likvidace a struktuře případně zbylých aktiv a pasiv společnosti, což jsou zásadní podklady pro stanovení výše likvidačního zůstatku.⁵⁴³ V ideálním případě a tedy v situaci, kdy byl zpeněžen veškerý majetek a uhrazeny všechny závazky společnosti by se měly na straně aktiv společnosti vyskytovat pouze finanční prostředky a na straně pasiv pouze položky vlastního kapitálu. Poměrně běžné však je, že kromě finančních prostředků se na straně aktiv rovněž vyskytuje i další majetek a to buďto z toho důvodu, že se jedná o majetek, který se v rámci procesu likvidace zpeněžit nepodařilo, nebo takový majetek, na jehož zpeněžení neměli společníci společnosti zájem. Na straně pasiv se pak vedle vlastního kapitálu společnosti mohou rovněž objevovat závazky, které společnost ještě před svým zánikem uhradí (jako např. závazky z titulu daně z příjmů, dodatečné

⁵⁴⁰ Při inventarizaci dochází dle § 29 z. č. 563/1991 Sb., o účetnictví k porovnání skutečného stavu majetku a závazků se stavem v účetnictví. Výsledek musí být zaznamenán účetní jednotkou v inventurních soupisech dle § 30 z. č. 563/1991 Sb., o účetnictví.

⁵⁴¹ Dle § 33a odst. 4 z. č. 563/1991 Sb., o účetnictví se podpisovým záznamem rozumí účetní záznam, jehož obsahem je vlastnoruční podpis nebo uznávaný elektronický podpis podle zvláštního právního předpisu, anebo obdobný průkazný účetní záznam v technické formě, který zaručuje průkaznou a jednoznačnou původnost.

⁵⁴² SVEJKOVSKÝ, J., DEVEROVÁ, L. a kol. Právníkové osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 176

⁵⁴³ Srov. kap. 7.5

náklady likvidace, atd.) a na tyto většinou společnost vyčlení majetek k jejich úhradě a případně i vytvoří účetní rezervu.

Jak již bylo výše nastíněno, účetní závěrka ke dni zpracování konečné zprávy o průběhu likvidace slouží rovněž pro účely daňové. V souladu s ust. § 240c odst. 3 DŘ má společnost, resp. tedy za ni likvidátor povinnost podat řádné daňové tvrzení do 15 dnů ode dne zpracování návrhu na použití likvidačního zůstatku, a to za část zdaňovacího období, které uplynulo přede dnem zpracování tohoto návrhu, přičemž tuto lhůtu nelze prodloužit. Pokud výnosy společnosti převýší její náklady, vznikne daňový závazek, který je společnost povinna uhradit. Vznikne-li po dni zpracování konečné zprávy o průběhu likvidace a návrhu na použití likvidačního zůstatku společnosti nová daňová povinnost, považuje se tato povinnost za vzniklou do dne zpracování návrhu na použití likvidačního zůstatku a společnost je povinna podat dodatečné daňové tvrzení (§240c odst. 4 DŘ). Případné daňové nedoplatky by se totiž mohly stát překážkou výmazu společnosti z obchodního rejstříku.

Je nutno si uvědomit, že společnost má povinnost v souladu s § 4 odst. 1 ZoÚ vést účetnictví až do okamžiku svého zániku a tedy do doby provedení jejího výmazu z obchodního rejstříku. Z toho důvodu budou k následujícímu dni po dni zpracování konečné zprávy o průběhu likvidace a návrhu na použití likvidačního zůstatku likvidátorem znovu otevřeny účetní knihy společnosti (§ 17 odst. 1 písm d) ZoÚ) a bude provedeno zaúčtování vypořádání daňové povinnosti společnosti a vyplacení podílů společníků na likvidačním zůstatku. I přestože již společnost nevykonává žádnou činnost, je možno, že jí v období ode dne zpracování návrhu na použití likvidačního zůstatku a jejího výmazu z obchodního rejstříku (zánik společnosti) vzniknou výnosy, které bude nutno opět zdanit (např. úroky z finančních prostředků na bankovních účtech apod.) a v takovém případě je nutno podat dle §204c odst. 1 ve spojení s § 240c odst. 4 z. č. DŘ dodatečné daňové tvrzení. Účetní knihy se pak finálně uzavřou ke dni výmazu společnosti z obchodního rejstříku (§ 17 odst. 2 písm. a) ZoU), což je opět považováno za rozvahový den a společnost má tak povinnost sestavit k tomuto dni znovu účetní závěrku (§ 19 odst. 1 ZoÚ). „V případě, že není účtováno o dodatečných výsledkových operacích, není již nutno sestavovat účetní závěrku ke dni podání návrhu na výmaz společnosti v likvidaci z obchodního rejstříku.“⁵⁴⁴

⁵⁴⁴ ADAMÍK, P., PILÁTOVÁ, J., RICHTER, J. Likvidace obchodní společnosti. 3. aktualizované vydání. Olomouc: Anag, 2008, s. 134

Po splnění všech daňových povinností společnosti, resp. tedy po podání daňového přiznání a doplacení všech daňových nedoplatků (daně z příjmů, daň z nabytí nemovitých věcí, daň silniční, atd.), je likvidátor povinen v souladu s ust. § 238 z. č. DŘ požádat správce daně – tj. příslušný daňový úřad o souhlas s výmazem společnosti z obchodního rejstříku. V případě, že správce daně, tj. finanční úřad, u kterého je společnost registrována, vydá zamítavé rozhodnutí k žádosti o souhlas s výmazem, lze žádost opakovat po doplacení daňových povinností a uplynutí jednoho měsíce od doručení zamítavého rozhodnutí. Nerozhodne-li však finanční úřad o žádosti o souhlas s výmazem společnosti do 2 měsíců ode dne jejího podání, stanoví zákon vyvratitelnou právní domněnku, že byl souhlas udělen. Tento souhlas je pak přílohou k provedení výmazu společnosti z obchodního rejstříku.⁵⁴⁵

7.4.3 Schválení dokumentů sestavených v závěrečné fázi likvidace dle § 205 NOZ

Obdobně jako za účinnosti úpravy ObchZ, je likvidátor osobou, která vyhotovuje konečnou zprávu o průběhu likvidace, návrh na použití likvidačního zůstatku a účetní závěrku, nikoli však ten, kdo je schvaluje. Je tomu tak z toho důvodu, že likvidátor v podstatě převzal většinu působnosti statutárního orgánu a k zachování jistého kontrolního mechanismu nad jeho činností a výsledky, je zachována rovněž povinnost likvidátora informovat o průběhu a výsledku likvidace příslušný orgán společnosti či soud, dle toho kdo jej do funkce ustanovil.

Tím, kdo tak předmětné dokumenty schvaluje, je obecně ten, kdo likvidátora do funkce ustanovil a tedy buďto některý z orgánů společnosti (valná hromada nebo statutární orgán – jednatel),⁵⁴⁶ nebo příslušný soud v případech, kdy byl likvidátor jmenován soudním rozhodnutím⁵⁴⁷ (§ 205 odst. 2 věta první NOZ). Na uvedené pravidlo navazuje věta druhá ust. § 205 odst. 2 NOZ, která stanoví, že v případě, kdy byl likvidátor povolán dle § 189 odst. 1 NOZ a tedy příslušným orgánem společnosti, předloží likvidátor tyto dokumenty tomu orgánu společnosti, který má působnost jej z funkce odvolat, či jej kontrolovat. Tato věta druhá však nemá dle mého názoru ve vztahu ke společnosti s.r.o. příliš valný význam, neboť rozšiřuje případný okruh orgánů, kterým budou tyto dokumenty předloženy, navíc maximálně o dozorčí

⁵⁴⁵ Srov. kap. 7.6.3

⁵⁴⁶ Srov. kap. 6.2.1

⁵⁴⁷ Srov. kap. 6.2.2

radu,⁵⁴⁸ která však v praxi není u většiny společnosti s.r.o. pravidelně ustavovaným orgánem. Ustanovení § 205 odst. 2 in fine NOZ pak pamatuje i na případ, kdy se příslušný orgán podle věty předchozí ve společnosti s.r.o. již nenachází. V takovém případě je pak likvidátor povinen předat tyto dokumenty ke schválení soudu a to i přesto, že likvidátor nebyl do své funkce jmenován soudním rozhodnutím.

Ve vztahu k obchodním korporacím a společnosti s.r.o. tedy nevyjímaje, se navíc uplatní speciální úprava obsažená v ust. § 94 odst. 1 ZOK, na základě které likvidátor vždy rovněž předloží konečnou zprávu o průběhu likvidace, návrh na použití likvidačního zůstatku a účetní závěrku rovněž také nejvyššímu orgánu společnosti a tedy v našem případě valné hromadě společnosti. Ust. § 94 odst. 1 ZOK tak obecnou úpravu § 205 odst. 2 NOZ doplňuje a nikoli přímo nahrazuje.⁵⁴⁹ Z uvedeného plyne, že valná hromada společnosti bude mít tyto dokumenty k dispozici vždy, i když likvidátora povolal do funkce statutární orgán společnosti. Důvodová zpráva uvedené odůvodňuje tím, že vzhledem k tomu, že se v podstatě jedná o majetek společníků, o kterém se v této fázi rozhoduje, tak je zde z jejich strany vyšší potřeba kontroly kroků likvidátora, ke které dané ustanovení také směřuje.⁵⁵⁰

V otázce procesu schvalování těchto dokumentů nestanoví zákon pro společnost s.r.o. žádný speciální postup. Uplatní se tak obecné pravidlo pro jednání valné hromady společnosti a tedy ke schválení dojde prostou většinou hlasů přítomných společníků, nestanoví-li společenská smlouva jinak (§ 170 ZOK). V otázce jejich schvalování kolektivním statutárním orgánem se pak uplatní pravidla dle § 440 ZOK ve spojení s § 194 odst. 2 ZOK. Zákon rovněž tak ani nestanoví likvidátorovi žádnou lhůtu pro předložení předmětných dokumentů ke schválení, „nicméně se dá dovodit, že likvidátor musí tyto dokumenty předložit bez zbytečného odkladu.“⁵⁵¹ Na místě je rovněž si uvědomit, že schvalování účetní závěrky je vždy věcí nejvyššího orgánu společnosti – valné hromady (§ 190 odst. 2 písm. g) ZOK).

Odst. 3 ust. § 205 NOZ pak stanoví, že neschválení konečné zprávy o průběhu likvidace, návrhu na použití likvidačního zůstatku a účetní závěrku nebrání

⁵⁴⁸ Srov. kap. 6.3.1

⁵⁴⁹ ŠTENGLŮVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 212

⁵⁵⁰ Důvodová zpráva k z. č. 90/2012 Sb., zákona o obchodních korporacích - ust. § 94 až § 95, s. 31 [citováno dne 12. 07. 2014]. Dostupné na WWW: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-k-ZOK.pdf>>

⁵⁵¹ BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. Komentář k zákonu o obchodních korporacích. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 486

výmazu společnosti z obchodního rejstříku.⁵⁵² Záměr zákonodárce je v tomto směru zřejmý a to zabránit tomu, aby případné spory mezi společníky o výši likvidačního zůstatku, resp. nechválení uvedených dokumentů nemohlo uměle prodlužovat délku trvání procesu likvidace.

Na druhou stranu se však objevuje jistá kolize s ust. § 207 NOZ, které mimo jiné stanoví, že likvidace končí použitím likvidačního zůstatku a likvidátor je povinen do třiceti dnů od skončení likvidace podat návrh na výmaz společnosti z obchodního rejstříku. Nahlédneme-li však do podmínek pro použití, resp. výplatu podílu na likvidačním zůstatku u obchodních korporací a tím i u společnosti s.r.o., tak jednou z podmínek výplaty podílu na likvidačním zůstatku⁵⁵³ dle ust. § 38 odst. 2 ZOK je schválení návrhu na použití likvidačního zůstatku. A tedy, není-li návrh na použití likvidačního zůstatku schválen, nejsou splněny podmínky pro výplatu podílu na likvidačním zůstatku dle § 38 odst. 2 ZOK a nemůže tak dojít k jeho použití a ani tedy k formálnímu skončení likvidace dle § 207 NOZ a následnému podání návrhu na výmaz společnosti z obchodního rejstříku. De lege ferenda by tak bylo dle mého názoru vhodné doplnit ust. § 207 NOZ v tom smyslu, že: Likvidace končí použitím likvidačního zůstatku, neschválením návrhu na použití likvidačního zůstatku, převzetím likvidační podstaty věřiteli, nebo jejím odmítnutím.

Obecná úprava likvidace, jak je obsažena v NOZ však již na rozdíl od úpravy ObchZ, konkrétně pak § 75 odst. 2 ObchZ neobsahuje pravidlo a postupy pro případ, kdy s návrhem na použití likvidačního zůstatku či jeho podílem společník nesouhlasí.⁵⁵⁴ Taková úprava je nyní, i když ve zjednodušené formě, obsažená v ust. § 38 odst. 2 ZOK a není tak obecně uplatnitelná ve vztahu ke všem právnických osobám, ale pouze k obchodním korporacím a družstvům a tedy i ve vztahu k společnostem s.r.o. Dle ust. § 38 odst. 2 ZOK pak platí, že není-li návrh na použití

⁵⁵² Na rozdíl od úpravy § 71 odst. 1 in fine z. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, tak dochází ke koncepční změně, neboť dle předchozí úpravy platilo, že výmazu společnosti z obchodního rejstříku nebrání neschválení návrhu na rozdělení likvidačního zůstatku, nikoli však již nechválení účetní závěrky a konečné zprávy o průběhu likvidace. Otázkou zůstává, jaký bude praktický dopad uvedeného rozšíření, i když se domnívám, že v podstatě žádný.

⁵⁵³ Srov. kap. 7.5.2

⁵⁵⁴ Na základě ust. § 75 odst. 2 z. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, měl každý společník, který s návrhem na rozdělení likvidačního zůstatku nesouhlasí právo domáhat se, aby soud přezkoumal výši podílů na likvidačním zůstatku, který má podle návrhu na rozdělení likvidačního zůstatku obdržet. Navíc byla zákonem stanovena k uplatnění tohoto práva prekluzivní lhůta k uplatnění tohoto práva v délce tří měsíců od projednání návrhu na rozdělení likvidačního zůstatku či jeho zveřejnění ve sbírce listin dle § 75aa odst. 1 z. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník. Přičemž do uplynutí této lhůty nešlo ani přistoupit k rozdělování likvidačního zůstatku, což plynulo z toho, že případné rozhodnutí soudu mohlo vést k nutnosti přepracování návrhu na rozdělení likvidačního zůstatku.

likvidačního zůstatku schválen, rozhodne na návrh likvidátora nebo společníka o jeho rozdělení soud. „Věcně a místně příslušným je okresní soud podle § 9 odst. 1 OSŘ v návaznosti na § 85 odst. 3 OSŘ, v jehož obvodu má společnost sídlo.“⁵⁵⁵ Oproti úpravě ObchZ je však patrné v úpravě ZOK několik zásadních změn.

Dle úpravy ObchZ bylo podmínkou, aby se společník mohl obrátit na soud, pouze skutečnost, že společník s návrhem na rozdělení likvidačního zůstatku nesouhlasí a návrh podal ve stanovené tří měsíční prekluzivní lhůtě od jeho projednání, nebo jeho zveřejnění ve sbírce listin dle § 75aa odst. 1 ObchZ a to bez ohledu na to, zdali byl návrh schválen či nikoli. Dle úpravy § 38 odst. 2 ZOK se však může společník nebo likvidátor obrátit na soud pouze v případě, kdy návrh na použití likvidačního zůstatku nebyl schválen. A contrario platí, že je-li návrh na použití likvidačního zůstatku schválen, společník již tuto možnost nadále nemá a to bez ohledu na to, zdali s tímto návrhem souhlasil, či nikoli. Dalším rozdílem jest, že k podání tohoto návrhu již není nadále stanovena žádná lhůta a mimo společníky společnosti je navíc rozšířen okruh osob, které mohou návrh na soud podat, i na likvidátora.

Z uvedené plyne, že se jedná o změnu v koncepci daného institutu, když úprava obsažená v ObchZ směřovala k ochraně zájmů společníků, zatímco úprava obsažená v § 38 odst. 2 ZOK směřuje zejména k tomu, aby neschválením návrhu na použití likvidačního zůstatku v přiměřeném čase nebyl prodlužován neúměrně proces likvidace, přičemž soud v případě, že návrh na použití likvidačního zůstatku vykazuje nedostatky, rozhodne rovněž o výši jednotlivých podílů na likvidačním zůstatku.

7.5 Likvidační zůstatek

Jak již bylo výše nastíněno, likvidační zůstatek představuje hodnotu čistého majetkového zůstatku po uhrazení veškerých závazků společnosti včetně těch, které bude nutno do skončení likvidace ještě uhradit (např. náklady související s archivací dokumentů, odměna likvidátora, administrativní náklady jako kolek pro návrh na výmaz společnosti z obchodního rejstříku, apod.), který bude následně rozdělen mezi společníky společnosti.

Tento likvidační zůstatek tak v podstatě představuje pro společníky výnos likvidace, který jim bude následně rozdělen dle pravidel určených ve společenské

⁵⁵⁵ ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 98

smlouvě společnosti či podpůrně, pokud společenská smlouva v tomto směru mlčí dle pravidel obsažených v § 37 - § 38 ZOK.⁵⁵⁶

I přestože je jedním z cílů likvidace dosažení co nejvyššího likvidačního zůstatku, neboť od výše likvidačního zůstatku se odvíjí jak výnos společníků, tak i případně odměna likvidátora, je na místě si rovněž uvědomit, že ne vždy vybude z likvidace likvidační zůstatek a tak ani jeho rozdělení není vždy obligatorní fází v procesu likvidace. I přesto, že je tedy zájmem většiny osob na likvidaci zúčastněných, aby likvidace končila rozdělením kladného likvidačního zůstatku mezi společníky, může nastat rovněž situace, kdy likvidační zůstatek bude nulový, či likvidační zůstatek vůbec nevznikne, jak je tomu např. typicky v případech, kdy bylo postupováno dle § 201 - § 204 NOZ.

Stejně tak ne vždy existence kladného likvidačního zůstatku musí znamenat pro společníky ve finále zisk a dodatečný výnos. Při hodnocení výnosu likvidace z pohledu společníka je nutno vzít v potaz rovněž skutečnost, že společník při nabytí účasti ve společnosti určité hodnoty vydal, resp. vložil do podnikání – zaplatil nabývací cenu podílu (ať již v podobě úhrady základního kapitálu při originálním nabytí podílu ve společnosti, tak následně při derivativním nabytí podílu ve společnosti). Máme-li se tedy bavit o výnosu z likvidace, je nezbytné, aby výše podílu na likvidačním zůstatku přesahovala hodnotu, kterou společník vynaložil na nabytí podílu ve společnosti, či případné jeho další vklady do společnosti, neboť právě tento rozdíl představuje přidanou hodnotu, které bylo dosaženo za doby trvání společnosti. Velmi častým jevem tak je, že podíl na likvidačním zůstatku znamená pro společníky pouze zpětnou výplatu jejich vkladů, či pouze jejich části, což ve finále znamená pro společníka ztrátu a může být z pohledu společníků zásadní v otázce jejich povinnosti k dani z příjmů.⁵⁵⁷

⁵⁵⁶ Obdobně ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 305

⁵⁵⁷ Pro společníka s.r.o. - fyzickou osobu nepředstavuje takový výnos příjem z kapitálového majetku dle § 8 z. č. 586/1992 Sb., o dani z příjmů, ale ostatní příjem ve smyslu § 10 odst. 1 písm. f), z. č. 586/1992 Sb., o dani z příjmů. Tento příjem pak po snížení o poplatníkem prokázanou daňovou (nikoli tedy účetní) nabývací cenu podílu dle § 24 odst. 7 z. č. 586/1992 Sb., o dani z příjmů podléhá v souladu s §36 odst. 2 písm. f) z. č. 586/1992 Sb., o dani z příjmů 15% srážkové dani. U společníka - právnické osoby pak tento druh příjmů podléhá stejné sazbě zdanění, přičemž se zdaňuje samostatně v rámci samostatného základu daně v souladu s § 20b a § 21 odst. 4 z. č. 586/1992 Sb., o dani z příjmů.

Problematiku likvidačního zůstatku jsem se rozhodl pro větší přehlednost rozdělit do následujících podkapitol (i) podíl na likvidačním zůstatku a jeho rozdělení, (ii) výplata podílu na likvidačním zůstatku a (iii) zdanění likvidačního zůstatku.

7.5.1 Podíl na likvidačním zůstatku u spol. s.r.o.

Pojem podíl na likvidačním zůstatku není zákonem vymezen, nicméně jak uvádí dle mého názoru správně P. Kuhn⁵⁵⁸ jedná se „o zákonem nebo společenskou smlouvou určenou část likvidačního zůstatku, která má být použita ve prospěch oprávněné osoby a to způsobem předvídaným zákonem a společenskou smlouvou.“ Právo společníka na podíl na likvidačním zůstatku je pak jedním ze základních majetkových práv společníka společnosti s.r.o. a svou povahou se řadí mezi právo vypořádací vůči společnosti (§ 37 odst. 1 ZOK). Přestože toto právo existuje již od vzniku společnosti, není jeho uplatnění na vůli společníka, neboť je vázáno kumulativně na skutečnost, že dojde k zrušení společnosti s likvidací a zároveň je výsledkem likvidace kladný likvidační zůstatek.⁵⁵⁹ „Jedná se tak o jakousi náhradu za podíl zaniklý zánikem společnosti.“⁵⁶⁰

Výše podílu jednotlivých společníků společnosti s.r.o.⁵⁶¹ na likvidačním zůstatku se primárně řídí společenskou smlouvou (§ 38 odst. 3 ZOK) a až pokud společenská smlouva v tomto směru mlčí, řídí se jeho výše dle pravidel obsažených v § 37 odst. 2 a 3 ZOK a § 38 odst. 1 ZOK. Zákonná úprava je tak na základě výslovného zákonného určení pouze dispozitivní⁵⁶² a lze se od ní odchýlit, nebo ji i zcela vyloučit. „Tím, že lze ve společenské smlouvě vyloučit souvztažnost mezi výší podílu na likvidačním zůstatku a výší obchodních podílů jednotlivých společníků, umožňuje vlastně zákon založit mezi společníky nerovné postavení.“⁵⁶³ Teorie i soudní praxe však dovodila, že společenskou smlouvou odchýlné stanovení výše podílu na likvidačním zůstatku bez vazby na velikost vkladů společníků není

⁵⁵⁸ P. KUHN in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 94

⁵⁵⁹ Obdobně ELIÁŠ, K., BARTOŠÍKOVÁ, M., POKORNÁ, J. a kol. Kurs obchodního práva – právnické osoby jako podnikatelé. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 65-66

⁵⁶⁰ DĚDIČ, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. § 1- § 92e. Praha: Polygon, 2002, s. 417

⁵⁶¹ Naproti tomu v případě akciové společnosti je výše podílů akcionářů na likvidačním zůstatku dána kogentním ust. § 549 odst. 3 z. č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích

⁵⁶² Nebude tak třeba zkoumat, zda se jedná o normy dispozitivní či kogentní provedením tzv. testu kogentnosti viz dále MELZER, F. Dispozitivní a kogentní normy v novém občanském zákoníku. Právní rozhledy, 2013, č. 7, s. 253 a násl.

⁵⁶³ SUM, T. Podíl na likvidačním zůstatku ve společnosti s ručením omezeným. Epravo.cz [online], 2007 [citováno dne 24. 07. 2014]. Dostupné na WWW: < <http://www.epravo.cz/top/clanky/podil-na-likvidacnim-zustatku-ve-spolecnosti-s-rucenim-omezenym-45748.html> >

neomezená a měla by být případně odůvodněná (např. tím, že se někteří společníci osobně podílejí na činnosti společnosti). Bez dalšího by tak „určení odchylné výše podílu na likvidačním zůstatku ve společenské smlouvě nemělo odporovat zásadám poctivého obchodního styku ani dobrým mravům.“⁵⁶⁴ Při stanovení odlišných pravidel pro rozdělení podílu na likvidačním zůstatku, by se tak společníci měli řídit pravidly jako dobré mravy, ekvita, kauzalita a proporcionalita.

Necháme-li tedy bokem situaci, kdy výši podílu jednotlivých společníků společnosti s.r.o. určuje společenská smlouva a zaměříme se na podpůrnou zákonnou úpravu ZOK obsaženou v § 37 odst. 2 a 3 ZOK a § 38 odst. 1 ZOK, zjistíme že na rozdíl od úpravy obsažené v § 61 odst. 4 ObchZ a § 153 ObchZ přináší ZOK jasné zakotvení zásady upřednostnění společníků, kteří splnili svou vkladovou povinnost (splacených či vnesených vkladů).⁵⁶⁵ Na základě nové zákonné úpravy se tak likvidační zůstatek rozdělí nejprve mezi společníky do výše, v jaké splnili svou vkladovou povinnost (§ 37 odst. 2 věta první ZOK)⁵⁶⁶ a případný zbytek likvidačního zůstatku bude vyplacen mezi společníky společnosti s.r.o. podle jejich podílu (§ 38 odst. 1 ZOK). Úprava ZOK tak vychází z předpokladu, že likvidační zůstatek by měl primárně vyrovnat společníkům hodnotu poskytnutého vkladu do společnosti.⁵⁶⁷

V případě, kdy likvidační zůstatek nepokrývá v celé výši splněné vkladové povinnosti společníků a společenská smlouva pro danou situaci nenabízí jiné řešení, bude likvidační podstata rozdělena jednotlivým společníkům v poměru k výši jejich vnesených či splacených vkladů (§ 37 odst. 2 věta druhá ZOK). Třetí odstavce ust. § 37 ZOK se na společnost s ručením omezeným nepoužije, neboť zde vždy bude osoba povinnovaná vložit vklad v minimální výši 1,- Kč (srov. ust. § 142 odst. 1 ZOK).

⁵⁶⁴ ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 467

⁵⁶⁵ Jak tomu bylo za účinnosti z. č. 513/1991 Sb. obchodní zákoník, výslovně například v případě veřejné obchodní společnosti viz § 92 odst. 1 z. č. 513/1991 Sb. obchodní zákoník.

⁵⁶⁶ Dané ustanovení nebude mít praktický dopad v případech, kdy bude základní kapitál společnosti s ručením omezeným v minimální zákonem stanovené výši, tj. 1,- Kč (viz ust. § 142 z. č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních korporacích).

⁵⁶⁷ Srov. důvodová zpráva k z. č. 90/2012 Sb., zákona o obchodních korporacích - ust. § 31 až § 43, s. 22 [citováno dne 29. 07. 2014]. Dostupné na WWW: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-k-ZOK.pdf>>

7.5.2 Výplata podílu na likvidačním zůstatku

K výplatě podílu na likvidačním zůstatku (i formou zálohy) lze v zásadě obecně možno přistoupit až po splnění zákonných podmínek pro jeho výplatu. Tyto podmínky jsou pak obecně upraveny v ust. § 206 odst. 1 NOZ (po uspokojení pohledávek přihlášených věřitelů ve smyslu ust. § 198 odst. 2 NOZ),⁵⁶⁸ či případně splnění podmínky dle § 206 odst. 2 NOZ (v případě existence sporných, či nesplatných pohledávek po poskytnutí dostatečné jistoty ve smyslu § 2012 NOZ). K těmto obecným podmínkám pak přistupuje ve vztahu k společnosti s.r.o. rovněž i úprava ust. § 38 odst. 2 ZOK (po schválení návrhu na použití likvidačního zůstatku ve smyslu § 205 odst. 2 NOZ a § 94 odst. 1 ZOK). V případě společnosti s.r.o. která vydala kmenové listy je pak vyjma výše uvedeného nutno vzít navíc v potaz i ust. § 242 odst. 1 ZOK, na jehož základě vzniká společníkům právo na jeho výplatu až okamžikem vrácení kmenových listů po výzvě likvidátora.

Jak již bylo výše nastíněno, podíl na likvidačním zůstatku se vyplácí na základě schváleného návrhu na použití likvidačního zůstatku. K otázce návrhu na použití likvidačního zůstatku odkazují na výklad v předcházejících kapitolách.⁵⁶⁹ Ve vztahu k společnosti s.r.o. je na místě rovněž uvést, že v souvislosti s použitím likvidačního zůstatku přichází v úvahu primárně rozdělení, resp. výplata podílu na likvidačním zůstatku společníkům společnosti.⁵⁷⁰ Na druhou stranu si lze zcela jistě představit dohodu společníků o rozdílném naložení s likvidačním zůstatkem. Taková dohoda však musí být v každém případě jednomyslná.⁵⁷¹

Podíl na likvidačním zůstatku však rovněž nelze použít, resp. vyplatit dokud nejsou splněny podmínky dle § 206 NOZ (obdobnou úpravu před rekodifikací obsahoval § 75 odst. 3 a 4 ObchZ).⁵⁷² Tyto podmínky naplňují v souladu s posláním

⁵⁶⁸ Srov. kap. 7.1.5

⁵⁶⁹ Srov. kap. 7.4

⁵⁷⁰ Jeho jiné použití přichází v úvahu např. u spolků s veřejným statusem dle ust. § 272 z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, u veřejně prospěšných nadací dle ust. § 378 a násl. z. č. 89/2012 Sb., atd.

⁵⁷¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 25. 09. 1935, R I 761/35, (Vážný 14558)

⁵⁷² Za povšimnutí rovněž stojí, že do úpravy z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ani z. č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních korporacích, nebylo převzato pravidlo dle § 75 odst. 3 věty poslední z. č. 513/1991 Sb. obchodní zákoník, na základě kterého nešlo přistoupit k rozdělování likvidačního zůstatku před uplynutím tří měsíční prekluzivní lhůty, která byla společníkům poskytnuta ust. § 75 odst. 2 z. č. 513/1991 Sb. obchodní zákoník k tomu, aby se u soudu domáhal přezkumu návrhu na rozdělení likvidačního zůstatku, pokud s ním společník nesouhlasil. Což zcela logicky plynulo z toho, že takové případné rozhodnutí soudu mohlo vést k nutnosti přepracování návrhu na rozdělení likvidačního zůstatku.

likvidace ochranu věřitelů společnosti a směřují tak k tomu, aby výplatou likvidačního zůstatku nedošlo ke zhoršení postavení věřitelů společnosti.

Odstavec první ust. § 206 NOZ tak stanoví, že k použití či výplatě podílu na likvidačním zůstatku nelze přistoupit, dokud nejsou plně uspokojeny práva všech věřitelů, kteří své pohledávky přihlásili včas dle § 198 NOZ, a to ani formou zálohy. Otázkou zůstává, zdali by uvedené pravidlo nemělo být zákonodárcem rozšířeno rovněž i na známé věřitele společnosti ve smyslu § 198 odst. 1 NOZ, kteří své pohledávky nepřihlásili, neboť v souladu s jedním z účelů likvidace je uspokojení všech věřitelů společnosti, přičemž význam přihlášení pohledávky dle § 189 odst. 2 NOZ je především v tom, aby likvidátor zjistil nad rámec věřitelů mu známých z účetnictví nebo činnosti likvidované společnosti i případné ostatní věřitele společnosti, resp. výši jejich pohledávek.⁵⁷³

Opožděná, či vůbec neprovedená přihláška, tak nemá nutně za následek její zánik ani nezakládá překážku pro její uhrazení, pouze se k ní nepřihlíží s ohledem na výplatu podílu na likvidačním zůstatku.⁵⁷⁴ Věřitelé společnosti, jež svou pohledávku nepřihlásili vůbec a likvidace tak byla skončena, případně již byl proveden výmaz společnosti z obchodního rejstříku (protože věřitelé společnosti nebyli známi), se mohou domáhat splnění své pohledávky i po zániku společnosti a to z titulu zákonného ručení společníků společnosti s.r.o. (§ 39 ZOK ve spojení s § 2026 odst. 2 NOZ). Toto ručení je však limitováno výší jejich podílu na likvidačním zůstatku, když nejméně však společníci ručí v rozsahu, v jakém ručili za trvání společnosti (§ 39 ZOK ve spojení s § 2026 odst. 2 NOZ).⁵⁷⁵

Odstavec druhý ust. § 206 NOZ pak limituje použití likvidačního zůstatku do okamžiku, kdy v případě sporných a nesplatných pohledávek nebyla jejich věřitelům poskytnuta dostatečná jistota.⁵⁷⁶ Předně je nutno si uvědomit, že proces likvidace je potencionálně velmi zdlouhavý a v souvislosti na případné soudní spory může trvat i několik let. Tato skutečnost má pak negativní dopady na společníky nejen v tom, že na svůj podíl na likvidačním zůstatku musí čekat někdy nepřiměřeně dlouho, ale rovněž v tom, že s delší dobou trvání likvidace rostou taktéž její náklady, čímž se

⁵⁷³ Srov. kap. 7.1.5

⁵⁷⁴ ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 96

⁵⁷⁵ Srov. kap. 7.1.5

⁵⁷⁶ K pojmu jistota srovnej § 555 a násl., z. č. 40/1964, Sb., občanský zákoník, resp. § 2012 a násl., z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Samozřejmě lze dát jistotu i jiným vhodným způsobem – např. bankovní zárukou, apod. V praxi je pak poměrně běžné poskytnutí jistoty složením odpovídající částky např. do notářské úschovy.

úměrně snižuje možný likvidační zůstatek. Na uvedené tak reaguje dané ustanovení, jehož účelem je, při poskytnutí ochrany věřitelů takových pohledávek, umožnit dokončení likvidace, aniž by bylo nutno např. čekat na splatnost pohledávky, která nastane až v budoucnu, či na výsledek sporu o existenci sporné pohledávky, či její výši.⁵⁷⁷ Tím však samozřejmě není vyloučena případná dohoda o předčasném splacení takových nesplatných pohledávek.⁵⁷⁸ „Pokud by se věřiteli jistota zdála být nedostatečnou, musel by se obrátit na soud s určovací žalobou a prokázat, že na určení má naléhavý právní zájem.“⁵⁷⁹

Pokud by likvidátor přistoupil k použití likvidačního zůstatku v rozporu s výše uvedenými podmínkami vystavil by se tím případně odpovědnosti za škodu vzniklou v souvislosti s porušením jeho povinnosti výkonu funkce s péčí řádného hospodáře.⁵⁸⁰

Zvláštní podmínkou výplaty podílu na likvidačním zůstatku ve vztahu ke společnosti s.r.o., která vydala kmenové listy je ust. § 242 ZOK, na jehož základě vzniká právo na vyplacení podílu na likvidačním zůstatku společníkovi až vrácením kmenových listů společnosti na výzvu likvidátora. Zde je však nutno rozlišovat mezi právem na výplatu likvidačního zůstatku, které vzniká právě vrácením kmenových listů a právem na podíl na likvidačním zůstatku, kde věcně právo společníka na podíl na likvidačním zůstatku vzniká již dle § 37 odst. 1 ZOK.⁵⁸¹ Stejně tak se domnívám, že vznikem práva na vyplacení likvidačního zůstatku se v tomto případě myslí vznik práva společníka domáhat se na společnosti výplaty tohoto likvidačního zůstatku a nic tak nebrání tomu, aby společníkovi, který je v prodlení s povinností vrátit kmenové listy, byl podíl na likvidačním zůstatku přesto vyplacen.

Výše uvedeným se tak dostávám k další otázce, která vyvstává v souvislosti s výplatou podílu na likvidačním zůstatku a tou je otázka splatnosti podílu na likvidačním zůstatku. Stejně jako se otázce splatnosti podílu na likvidačním zůstatku, až na výjimku,⁵⁸² nevěnovala předchozí úprava ObchZ, tak ani v obecné úpravě

⁵⁷⁷ SVEJKOVSKÝ, J., DEVEROVÁ, L. a kol. Právnícké osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 177

⁵⁷⁸ PELIKÁNOVÁ, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 2. díl, 3. přepracované a doplněné vydání, Praha: Aspi, 2004, str. 372

⁵⁷⁹ POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol., Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 416

⁵⁸⁰ Srov. kap. 6.3.4

⁵⁸¹ ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 425

⁵⁸² Srov. úpravu akciové společnosti jak ji obsahovalo ust. § 220 odst. 3 a 4 z. č. 513/1991 Sb. obchodní zákoník.

procesu likvidace, jak ji obsahuje NOZ, odpověď na tuto otázku nenalezneme. Ve vztahu k obchodním korporacím, a tedy i společnosti s.r.o., nalezneme odpověď na tuto otázku v rámci úpravy § 38 odst. 2 ZOK, který stanoví, že likvidátor vyplatí podíl na likvidačním zůstatku bez zbytečného odkladu⁵⁸³ po schválení návrhu na použití likvidačního zůstatku, přičemž současně musí být splněny podmínky dle ust. § 206 NOZ. U společností s.r.o., které vydaly kmenové listy, je pak uvedené pravidlo modifikováno v tom směru, že právo na výplatu podílu na likvidačním zůstatku vznikne až okamžikem jejich vrácení (§ 242 odst. 1 ZOK).

Za zmínku rovněž stojí, že nová úprava obsažená v NOZ, či ZOK nestanoví likvidátorovi, na rozdíl od úpravy obsažené v ObchZ, povinnost sestavit po použití likvidačního zůstatku seznam společníků, kterým vyplatil podíl na likvidačním zůstatku (srov. §75a odst. 1 in fine ObchZ). Mám za to, že daná povinnost ulehčovala život věřitelům společnosti, jejichž pohledávky nebyly vypořádány v rámci likvidace a kteří by se po zániku společnosti mohli potencionálně domáhat úhrady svých pohledávek z titulu zákonného ručení společníků s.r.o. (§ 39 ZOK ve spojení s § 2026 odst. 2 NOZ). Jak již bylo uvedeno v předcházejících kapitolách,⁵⁸⁴ v případě společnosti s.r.o. má toto ručení spíše formální charakter a tak daný seznam má u společnosti s.r.o. spíše marginální významnost. Ve vztahu k ostatním obchodním korporacím však mám de lege ferenda za to, že tato povinnost by měla být opětovně zavedena, neboť daný seznam dával případným věřitelům přehled nejen o společnících, kterým byl podíl na likvidačním zůstatku vyplacen, ale rovněž i o výši jejich podílů, přičemž tento seznam byl rovněž zakládán do sbírky listin, která je veřejně přístupná. Dle § 66 písm. d) ZVR se nyní do sbírky listin zakládá pouze konečná zpráva o průběhu likvidace a lze tedy jen doporučit, aby seznam osob, jimž byl podíl na likvidačním zůstatku vyplacen, byl nedílnou součástí této zprávy, i přesto že zákon tuto povinnost nestanoví.

Jako pozitivní změnu naopak hodnotím, že v rámci rekodifikace byly zohledněny názory právní vědy⁵⁸⁵ a v souladu s ust. § 37 odst. 1 věta za středníkem ZOK, tak lze společenskou smlouvou nebo dohodou společníků v případě

⁵⁸³ Pojem bez zbytečného odkladu je nutno obecně chápat jako „v co nejkratším možném časovém úseku“ přičemž v praxi je nutno vždy ad hoc aplikovat korektiv v závislosti od účelu, kterého chce zákonodárce za pomoci pojmu dosáhnout.

Dále srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 12. 08. 2010, sp. zn. 9AFS 20/2010-74.

⁵⁸⁴ Srov. kap. 7.1.5

⁵⁸⁵ Např. POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol., Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 412

obchodních korporací, a tedy i společnosti s.r.o., připustit výplatu podílu na likvidačním zůstatku i v jiné, než pekuniární podobě, což bylo doposud jen dovozováno. V případě, kdy možnost výplaty podílu na likvidačním zůstatku v naturální formě⁵⁸⁶ nestanoví společenská smlouva, je možno k této přistoupit i následně na základě dohody všech společníků. „Jen tak může být dohoda ekvivalentní případné úpravě ve společenské smlouvě.“⁵⁸⁷ Stejně tak je nepochybně možná i kombinace výplaty podílu na likvidačním zůstatku jak ve formě pekuniární, tak i ve formě naturální.

Ve většině případů jsou však podíly společníků na likvidačním zůstatku hrazeny v peněžité formě. „Vyplácí-li se podíl na likvidačním zůstatku pouze v penězích, lze návrh na rozdělení tohoto zůstatku sestavit až po zpeněžení veškerého majetku společnosti.“⁵⁸⁸ Nepeněžitá výplata se však může jevit jako výhodnější zejména v situacích, kdy společnost vlastní nemovité věci, či jiná aktiva, která se nedaří likvidátorovi zpeněžit za cenu odpovídající jejich hodnotě a jejich rozdělení mezi společníky v naturální podobě je tak pro společníky ekonomicky výhodnější, než zpeněžení takového majetku pod jeho hodnotou. Stejně pak je naturální plnění vhodnější v situacích, kdy společník vnesl do podnikání nepeněžitou hodnotu, kterou by rád měl opět ve svém vlastnictví. Na druhé straně však v případě výplaty likvidačního zůstatku v naturální podobě, je nutno se vypořádat s oceněním takového nepeněžitého aktiva, s čímž může navíc souviset i vznik dalších nákladů a daňových povinností.

Závěrem této kapitoly doplňuji, že použití likvidačního zůstatku je chronologicky posledním úsekem průběhu likvidace, čímž likvidace ve smyslu § 207 NOZ skončí a stejně tak je v souladu s ust. § 187 odst. 1 NOZ okamžik naložení s čistým likvidačním zůstatkem, resp. jeho dovršení považováno za naplnění účelu likvidace a tím dle dikce § 170 NOZ zaniká možnost toho, kdo rozhodl o zrušení společnosti s likvidací revokovat takové rozhodnutí.⁵⁸⁹

⁵⁸⁶ Typicky se jedná o hmotná aktiva jako např. nemovitosti, automobily, atd. v úvahu však přichází rovněž i nehmotný majetek jako např. patent, či průmyslový vzor, know-how apod.

⁵⁸⁷ BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. Komentář k zákonu o obchodních korporacích. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 256

⁵⁸⁸ DĚDIČ, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. § 1- § 92e. Praha: Polygon, 2002, s. 727

⁵⁸⁹ Srov. kap. 4.2.3 a 4.3

7.5.3 Zdanění likvidačního zůstatku

I přestože daňová problematika není meritem této práce, považuji pro komplexní pochopení procesu likvidace v souvislostech za účelné alespoň okrajově nastínit řešení daňových dopadů souvisejících s výplatou likvidačního zůstatku.

Podíl na likvidačním zůstatku může představovat pro společníky příjem a jako takový podléhá zdanění dle ZoDzP. Z pohledu ZoDzP je třeba předně rozlišit, zdali společníkem společnosti s.r.o., kterému byl vyplacen podíl na likvidační zůstatku, je osoba fyzická nebo právnická a následně také byl-li podíl vyplacen v peněžité či nepeněžité podobě.

Pro společníka s.r.o. - fyzickou osobu nepředstavuje výnos z podílu na likvidačním zůstatku příjem z kapitálového majetku ve smyslu ust. § 8 ZoDzP, ale ostatní příjem ve smyslu § 10 odst. 1 písm. f) ZoDzP. U společníka - právnické osoby pak tento druh příjmů podléhá dani z příjmů právnických osob v souladu s § 18 odst. 1 ZoDzP.

Bez ohledu na právní formu společníka platí, že podíly společníků na likvidačním zůstatku tvoří v souladu s ust. § 20b ZoDzP samostatné základy daně, ze kterých plátce daně a tedy v našem případě likvidovaná společnost musí odvést srážkovou daň, která je na základě ust. § 36 odst. 2 písm. f) ZoDzP stanovena na 15% z podílu na likvidačním zůstatku společníka sníženého o nabývací cenu podílu společníka na společnosti dle ust. § 24 odst. 7 ZoDzP.⁵⁹⁰ Nabývací cenu podílu musí společník věrohodně prokázat, ať již předložením společenské smlouvy (zakladatelské listiny) nebo dokladem obsahujícím cenu za nabytí podílu ve společnosti. V případě, že by se hodnota nabývacího podílu rovnala, či by převýšila velikost podílu na likvidačním zůstatku, byla by odváděná srážková daň nulová. Výsledná hodnota podílu na likvidačním zůstatku snížená o velikost srážkové daně je následně vyplacena společníkům společnosti.

Daň sráží plátce daně (likvidovaná společnost) v souladu s § 38 odst. 1 ZoDzP při výplatě, při poukázání nebo připsání úhrady ve prospěch poplatníka (společníka).⁵⁹¹ Sraženou daň je následně plátce daně povinen odvést v souladu s § 38d odst. 3 ZoDzP místně příslušnému správci daně do konce následujícího měsíce po měsíci, ve kterém vznikla povinnost provést srážku. V souvislosti s agendou

⁵⁹⁰ ADAMÍK, P., PILÁTOVÁ, J., RICHTER, J. Likvidace obchodní společnosti. 3. aktualizované vydání. Olomouc: Anag, 2008, s. 135

⁵⁹¹ BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. Komentář k zákonu o obchodních korporacích. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 256

srážení a odvodu daně z příjmů je na místě rovněž uvést, že v souladu s § 38d odst. 5 ZoDzP platí, že pokud plátce daně (likvidovaná společnost) odvede daň ve špatné výši, bude na ní případný nedoplatek správcem daně vymáhán, přičemž odpovědnost za správně stanovenou výši má při likvidaci likvidátor. Z toho plyne, že je na odpovědnosti likvidátora, aby správně vyhodnotil a posoudil, že společníky doložená nabývací cena podílu je správná a věrohodně prokázána, což může být v případně mnohonásobných převodů obchodních podílu a dodatkování ceny za podíl velmi komplikované, neboť v praxi je u společníků velmi častá snaha dosáhnout co nejmenšího zdanění svého podílu na likvidačním zůstatku.

Další daňové nuance vyvstávají v souvislosti s formou, v jaké byl podíl na likvidačním zůstatku vyplacen, neboť v případě výplaty podílu na likvidačním zůstatku v nepeněžitě formě je nezbytné se vypořádat s oceněním takového nepeněžitěho aktiva a způsobem stanovení příjmu společníka pro účely daně z příjmů, a stejně tak může i ke vzniku dalších daňových povinností jako např. povinnosti k DPH.

Ve vztahu k dani z příjmů v souvislosti s výplatou podílu na likvidačním zůstatku v nepeněžitě formě pro fyzické osoby dle § 10 odst. 8 ZoDzP a pro právnické osoby dle § 23 odst. 3 písm. a) bod 11 ZoDzP platí, že příjmem je také kladný rozdíl mezi oceněním majetku podle zvláštního právního předpisu a výší jeho hodnoty zachycené v účetnictví.⁵⁹² Jinak řečeno, základ daně se zvýší o kladný rozdíl mezi oceněním majetku dle zákona č. 151/1997 Sb. o oceňování majetku⁵⁹³ a zůstatkovou hodnotou zachycenou v účetnictví likvidované společnosti, přičemž tento kladný rozdíl je výnosem, který bude nutno rovněž zdanit.

Další rozdíl mezi výplatou podílu na likvidačním zůstatku v peněžitě a nepeněžitě formě nalezneme např. v rámci úpravy DPH, když podíl na likvidačním zůstatku vyplacený v penězích není předmětem DPH, neboť v souladu s § 4 odst. 2 z. č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty (dále jen „ZDPH“) se peněžní prostředky nepovažují za zboží a nejedná se ani o dodání služby. Naproti tomu vydání likvidačního zůstatku ve formě hmotného majetku se považuje za dodání

⁵⁹² BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. Komentář k zákonu o obchodních korporacích. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 257

⁵⁹³ Při stanovení ceny movitých věcí obecně platí oceňování cenou obvyklou, za kterou se považuje cena, které je běžně dosaženo při prodeji stejného či obdobného majetku ke dni ocenění v obvyklém obchodním styku v tuzemsku. Přitom se však do ceny nezahrnuje mimořádné okolnosti trhu, osobních poměrů ani vliv zvláštní obliby (srov. ust. § 2 z. č. 151/1997 Sb. o oceňování majetku). Pro stanovení ceny nemovitěho majetku a staveb pak zákon postupuje jinými způsoby ocenění a to např. prostřednictvím nákladového způsobu, srovnávacího způsobu, atd. (srov. § 3 a násl. z. č. 151/1997 Sb. o oceňování majetku)

zboží nebo převod nemovitosti za úplaty (§ 13 odst. 4 písm. c) ZDPH) a vydání likvidačního zůstatku ve formě nehmotného majetku se považuje za poskytnutí služby (§ 14 odst. 3 písm. b) ZDPH), ovšem vždy pouze za předpokladu, kdy byl při jeho pořízení uplatněn nárok na odpočet daně.⁵⁹⁴

I přestože by se dalo o daňové problematice související s výplatou podílu na likvidačním podílu napsat mnoho a nalézt v našem právní řádu i další daňové oblasti, kterých se tato práce nedotkla⁵⁹⁵ domnívám se, že výše uvedený exkurz do daňové problematiky je pro účely této práce a s ohledem na její zaměření dostačující.

7.6 Skončení likvidace

ObchZ, až do doby účinnosti novely provedené z. č. 370/2000 Sb., neobsahoval přesné vymezení okamžiku formálního skončení likvidace, což přinášelo výkladové problémy.⁵⁹⁶ Teprve zmíněnou novelou bylo vtěleno do ObchZ ust. § 75a odst. 1, které tuto mezeru vyplnilo a v obdobné konstrukci pak pokračuje i NOZ ve svém ust. § 207.

Tento okamžik skončení likvidace je však odlišně stanoven v návaznosti na předchozí průběh likvidace společnosti a tedy pro situace (i) kdy proces likvidace „běžel standardní cestou“, protože společnost měla dostatek majetku k úhradě svých závazků a provedení, případně dokončení likvidace tak nepředcházelo řízení dle insolvenčního zákona nebo kdy tomu tak nebylo a (ii) ke zrušení společnosti a vstupu společnosti do likvidace došlo dle § 173 odst. 2 NOZ, resp. kdy likvidace postupovala dle pravidel obsažených v ust. § 201 - § 204 NOZ.

Ad (i) Tato situace je výsledek standardního průběhu likvidace, ze které vyplyne kladný likvidační zůstatek pro rozdělení mezi společníky. V daném případě pak končí likvidace použitím likvidačního zůstatku⁵⁹⁷ (§ 207 NOZ) a tento způsob skončení likvidace lze označit jako obvyklý způsob skončení likvidace, neboť je tak zcela naplněn účel likvidace v souladu s ust. § 187 odst. 1 NOZ.⁵⁹⁸

⁵⁹⁴ BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. Komentář k zákonu o obchodních korporacích. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 256-257

⁵⁹⁵ Např. povinnost k dani z nabytí nemovitých věcí dle p. č. 340/2013 Sb., zákonného opatření Senátu o dani z nabytí nemovitých věcí, nebo povinnost k dani silniční dle z. č. 16/1993 Sb. o dani silniční

⁵⁹⁶ Přesné nestanovení okamžiku skončení likvidace mělo za následek např. výkladové problémy ve vztahu k včasnému splnění povinnosti podat návrh na výmaz společnosti z obchodního rejstříku a zejména pak k účetním povinnostem likvidátora spojených se skončením likvidace.

⁵⁹⁷ Srov. kap. 7.5.2

⁵⁹⁸ SVEJKOVSKÝ, J., DEVEROVÁ, L. a kol. Právnícké osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 178

Ad (ii) V tomto případě se jedná likvidaci, v jejímž rámci byl likvidován majetek společnosti, který se objevil až po ukončeném insolvenčním řízení,⁵⁹⁹ přičemž tento nebyl dostatečný k úhradě všech závazků společnosti a likvidátor tak postupoval dle § 201 – 204 NOZ. Za této situace pak likvidace končí buďto převzetím likvidační podstaty věřiteli dle § 202 NOZ nebo jejím odmítnutím všemi věřiteli dle § 204 odst. 1 NOZ. Ve vztahu k tomuto skončení likvidace J. Pokorná⁶⁰⁰ uvádí, že likvidace končí okamžikem, kdy poslední věřitel převezme majetek (likvidační podstatu, či její část) k vyrovnání své pohledávky, nebo okamžikem, kdy poslední z věřitelů odmítl majetek převzít.

Ve vztahu k ad (ii) stojí rovněž za zmínku, že ust. § 207 NOZ oproti úpravě §75a odst. 1 ObchZ nestanoví jako jeden z okamžiků skončení likvidace rovněž situaci, kdy likvidátor použije po zpeněžení likvidační podstaty tyto prostředky k úhradě pohledávek věřitelů po skupinách dle § 201 NOZ, kterou by pro úplnost doporučil de lege ferenda do ust. § 207 NOZ opětovně zařadit, když v tomto případě nelze dle mého názoru hovořit o použití likvidačního zůstatku, neboť v souladu s § 187 odst. 1 NOZ je likvidačním zůstatkem čistý majetkový zůstatek, jenž vyplyne z likvidace po vyrovnání dluhů věřitelům společnosti.

Pro úplnost doplňuji, že v souladu s ust. § 65 písm. j) ZVR se do obchodního rejstříku zapisuje rovněž skončení likvidace, což se však v praxi provádí až současně s návrhem na výmaz společnosti z obchodního rejstříku.

Obecně lze závěrem této kapitoly shrnout, že koncepce skončení likvidace se po rekodifikaci nikterak nezměnila, přičemž výše popsané opomenutí části ustanovení řešící skončení likvidace v situaci, kdy dojde k naložení s likvidační podstatou postupem dle § 201 NOZ, považuji spíše ze strany zákonodárce za neúmyslné a způsobené chybou při zjednodušování textace ust. § 75a odst.1 ObchZ.

7.6.1 Zvláštní případy skončení likvidace

Situace popsané v předcházející kapitole však nelze označit jako jediné okamžiky, kterými je proces likvidace společnosti skončen. Je nutno si uvědomit, že ne vždy končí likvidace svou perfekcí, resp. tedy dovršením procesu likvidace. V průběhu likvidace může dojít k mnoha skutečnostem, které mají za následek

⁵⁹⁹ Srov. kap. 7.3

⁶⁰⁰ POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol., Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 417

ukončení procesu likvidace, aniž by však likvidace došla do fáze, kterou ust. § 207 NOZ formálně označuje za skončení likvidace, či aniž by byl vůbec naplněn účel likvidace dle § 187 odst. 1 NOZ. V těchto případech se pak jeví vhodnější mluvit spíše než o skončení likvidace o jejím zrušení.

Typickým případem takového skončení likvidace je revokace rozhodnutí o zrušení společnosti, které lze dle úpravy § 170 NOZ učinit právě do okamžiku naplnění účelu likvidace. Dikce ustanovení § 170 NOZ („kdo rozhodl o zrušení ...“), na rozdíl od úpravy § 68 odst. 8 ObchZ, rovněž umožňuje revokovat rozhodnutí o zrušení společnosti nejen v případech, kdy došlo k dobrovolnému zrušení právnické osoby,⁶⁰¹ ale i v případech, kdy bylo o zrušení společnosti s likvidací rozhodnuto soudním rozhodnutím.⁶⁰² Takovým rozhodnutím se pak ruší předchozí rozhodnutí o zrušení společnosti a společnost a contrario k § 187 odst. 2 NOZ vystupuje z likvidace, čímž je nutno považovat proces likvidace za skončený, aniž by tím bylo dosaženo naplnění účelu likvidace. Od účinnosti revokačního rozhodnutí může společnost opět začít vykonávat svou činnost pro niž byla založena.⁶⁰³ ObchZ navíc pak pro tyto situace obsahoval výslovnou úpravu postupu pro případ zrušení rozhodnutí o zrušení společnosti, když v ust. § 68 odst. 8 ObchZ stanovil, že v takovém případě ke dni účinnosti tohoto revokačního rozhodnutí končí funkce likvidátora a tento je povinen předat všechny doklady o průběhu likvidace statutárnímu orgánu společnosti. Navazující ust. § 68 odst. 9 ObchZ pak navíc stanovilo společnosti k témuž dni sestavit mezitímní účetní závěrku. NOZ uvedené nadále do budoucna neupravuje, což však nepovažuji za problematické, neboť mám za to, že uvedené povinnosti lze dovodit z právního řádu jako celku, nebo přímo z NOZ výkladem a contrario k povinnostem stanoveným v souvislosti se vstupem společnosti do likvidace. Stejně tak lze z právní úpravy dovodit i další povinnosti s tímto spojené, jako např. povinnost provést výmaz firemního dovětku „v likvidaci“ z obchodního rejstříku, které výslovně neobsahovala ani předchozí úprava ObchZ.

Další situací na základě které dochází k ukončení likvidace, aniž by byl dosažen její účel, je přijetí rozhodnutí o přeměně společnosti ve smyslu z. č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, v době, kdy se společnost nachází v procesu likvidace. V souladu s § 4 odst. 1 ZoP je totiž takové

⁶⁰¹ Srov. kap. 4.2

⁶⁰² Srov. kap. 4.3

⁶⁰³ FALDYNA, F. a kol. MERITUM Obchodní právo. Praha: ASPI, 2005, s. 223

rozhodnutí přípustné, nebylo-li již započato s rozdělováním likvidačního zůstatku a ke zrušení společnosti a jejími vstupu do likvidace došlo a) rozhodnutím společníků nebo valné hromady společnosti, b) dosažením účelu, pro nějž byla společnost založena, c) uplynutím doby, na kterou byla společnost založena nebo d) soudním rozhodnutím, za předpokladu, že soud následně takové své rozhodnutí zrušil. Přičemž v případě společnosti, která byla zrušena na základě ad a) – c) končí likvidace dnem, kdy došlo valnou hromadou společnosti (§ 190 odst. 2 písm. h) ZOK) ke schválení přeměny společnosti (§ 4 odst. 4 ZoP) a v případě ad d) pak likvidace končí okamžikem právní moci takového rozhodnutí (§ 4a odst. 3 ZoP). Pokud by však proces přeměny společnosti nebyl úspěšně zakončen, dochází ex lege k obnovení procesu likvidace (§ 4 odst. 5 a 6 ZoP).

Dalším zvláštním případem skončení likvidace pak může být rovněž rozhodnutí insolvenčního soudu o zrušení konkursu dle § 308 ods. 1 písm d) IZ a tedy z důvodu, že pro uspokojení věřitelů je majetek dlužníka (společnosti v likvidaci přerušené prohlášení konkursu - § 245 ods. 2 IZ) zcela nepostačující a společnost nemá další majetek. Takové rozhodnutí je pak v souladu s ust. § 312 ods. 3 IZ podkladem pro výmaz společnosti z obchodního rejstříku.⁶⁰⁴

Předpokládám, že v rámci právního řádu lze nalézt i další situace, ve kterých může dojít ke skončení likvidace, aniž by byl naplněn její účel, a tedy resp. k jejímu zrušení. Pro potřeby této práce však považuji uvedený výčet za dostatečný.

7.6.2 Archivace dokumentů společnosti

Při srovnání dikce ust. § 207 NOZ a § 75a odst. 2 ObchZ se může zdát, že s rekodifikací zmizela z právního řádu povinnost likvidátora zajistit archivaci dokumentů zanikající společnosti.

Není tomu tak, neboť tato povinnost je primárně stanovena pro každou účetní jednotku v ust. § 31 ZoÚ. Obecně je však problematika uchování dokumentů a tedy jejich archivace poměrně složitá a obsáhlá, neboť se jí alespoň okrajově věnuje značné množství norem, přičemž základními normami je tedy již zmíněný ZoÚ, ZoDzP, ZDPH a z. č. 499/2004 Sb., zákon o archivnictví a spisové službě a změně některých zákonů (dále jen „ZoA“). Ve vztahu k likvidaci obchodních korporací a společnosti s.r.o. nevyjímaje pak nalezneme navíc doplňující speciální úpravu rovněž v ust. § 94 odst. 2 ZOK.

⁶⁰⁴ Srov. kap. 8.6

ZoÚ tak obecně stanoví, že každá účetní jednotka je povinna po dobu stanovenou v zákonně uchovávat účetní záznamy pro účely vedení účetnictví a to dle typu dokumentu po dobu 10 let (účetní závěrka, výroční zpráva) a 5 let (účetní doklady, účetní knihy, inventurní soupisy, atd), (srov. § 31 odst. 2 ZoÚ). Ve vztahu k likvidaci společnosti je podstatná zejména skutečnost, že v okamžiku vstupu společnosti do likvidace přechází povinnosti spojené s uchováváním dokumentů, a tedy jejich archivací na likvidátora (§ 31 odst. 3 písm. a) ZoÚ), přičemž porušení archivační povinnosti je přestupkem, za nějž může být uložena pokuta (§ 37 ZoÚ). Obdobné stanovení povinností nalezneme rovněž i v dalších zákonech, když např. ZDPH stanoví ve svém § 27 povinnost po dobu 10 let uchovávat daňové doklady pro účely stanovení a ověření správnosti odvodu DPH.

Pro společnosti s.r.o. obecně v souladu s § 3 odst. 2 písm. a) ZoA platí, že jsou povinny uchovávat dokumenty uvedené v příloze č. 1 ZoA. Ve vztahu k likvidaci obchodních korporací je pak v příloze č. 1 uvedený seznam dokumentů rozšířen ust. § 94 odst. 2 ZOK, který stanoví likvidátorovi povinnost uchování konečné zprávy o průběhu likvidace, návrhu na použití likvidačního zůstatku a účetní závěrky vyhotovené likvidátorem dle § 205 odst. 1 NOZ po dobu 10 let od zániku obchodní korporace.

Ust. § 94 odst. 2 ZOK však nestanoví likvidátorovi povinnost projednat zabezpečení uchování těchto dokumentů s územně příslušným státním oblastním archivem a lze tedy dovodit, že je možno zajistit jejich archivaci i bez jeho součinnosti. Stanovení doby úschovy v délce 10 let se jeví jako dostatečná, když v praxi si lze stěžít představit, že by po uplynutí této doby došlo k obnově likvidace či uplatnění nároků vůči společníkům, či likvidátorovi. Otázkou pak zůstává, je-li potvrzení o zajištění uschování těchto dokumentů nadále povinnou přílohou pro výmaz společnosti z obchodního rejstříku.

Za povšimnutí rovněž stojí poslední věta § 94 odst. 2 ZOK, která se jeví do značné míry jako nesmyslná, když v případě zániku společnosti bez likvidace je zde stanovena povinnost jejího právního nástupce k zajištění úschovy konečné zprávy o průběhu likvidace, návrhu na použití likvidačního zůstatku, které se z logiky věci v případě zrušení společnosti bez likvidace v rámci přeměn obchodních společností nevyhotovují a v úvahu by tak přicházela pouze archivace účetní závěrky. V případech dle § 173 odst. 2 NOZ a tedy kdy ex lege dochází ke zrušení společnosti bez likvidace zrušením konkursu po splnění rozvrhového usnesení (§ 308 odst. 1

písm. c) IZ), nebo zrušením konkursu proto, že majetek společnosti s ručením omezeným je zcela nepostačující (§ 308 odst. 1 písm. d) IZ), pak společnost zase nemá právního nástupce. V této části se pak nabízí otázka, zdali je ne zcela zdařilé znění poslední věty § 94 odst. 2 ZOK mně nepochopeným záměrem zákonodárce, či pouhou chybou, která de lege ferenda volá po opravě.

7.6.3 Výmaz společnosti z obchodního rejstříku a její zánik

V souladu s ust. § 207 NOZ je likvidátor povinen do 30 dnů po skončení likvidace podat návrh na výmaz společnosti z obchodního rejstříku, čímž je i nadále zachována stejná konstrukce jak ji obsahoval § 75a odst. 2 ObchZ.

Z uvedené formulace ust. § 207 NOZ by se mohlo zdát, že aktivní věcná legitimace k podání návrhu na výmaz společnosti svědčí likvidátorovi z titulu jeho funkce, což ve své publikaci uvádí i J. Svejkský.⁶⁰⁵ Vezmeme-li však v úvahu dosavadní judikaturu, která zůstane dle mého názoru s ohledem na stejnou formulaci předmětného ustanovení bez dalšího použitelná i nadále, dojdeme k opačnému závěru. Jako stěžejní se k tomu jeví rozhodnutí Vrchního soudu v Praze,⁶⁰⁶ který judikoval, že „likvidátorovi končí ex lege funkce bez dalšího k okamžiku skončení likvidace a nikoli až výmazem společnosti a tím i jejího likvidátora z obchodního rejstříku.“ Dle citovaného rozhodnutí pak zákonodárce ukládá učinit osobě „bývalého“ likvidátora ještě další, bezprostředně navazující povinnosti po skončení procesu likvidace, jako např. povinnost podat návrh na výmaz společnosti z obchodního rejstříku. Z uvedeného rozhodnutí plyne, že likvidátor podává návrh na výmaz společnosti jménem společnosti a nikoli svým, což je i v souladu s předchozí judikaturou,⁶⁰⁷ která dovodila, že „osobou aktivně věcně legitimovanou k podání návrhu na výmaz společnosti z obchodního rejstříku po skončení likvidace je sama tato společnost.“

Důsledkem uvedeného výkladu tak je, že v případě, že daný návrh nepodá přímo likvidátor, je oprávněna jej i podat sama společnost prostřednictvím svého jednatele, přičemž tento návrh nemůže pak být rejstříkovým soudem zamítnut z důvodu, že aktivně legitimován je dle § 207 NOZ pouze likvidátor, neboť aktivní legitimace je s ohledem na shora uvedené dána ve smyslu § 11 odst. 1 ZVR

⁶⁰⁵ J. SVEJKOVSKÝ in SVEJKOVSKÝ, J., DEVEROVÁ, L. a kol. Právnícké osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 178

⁶⁰⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 08. 06. 2013, sp. zn. 7 Cmo 206/2012

⁶⁰⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 07. 07. 2003, sp. zn. 7 Cmo 283/2002

samotné společnosti. V souladu s ust. § 11 odst. 3 ZVR může navíc předmětný návrh po uplynutí dodatečné 15 denní lhůty podat každý, kdo na tom osvědčí právní zájem a k návrhu doloží nezbytné listiny.

Účastníky řízení tak obecně bude navrhovatel a společnost, které se návrh na výmaz týká (§ 84 ZVR) a v případech, kdy likvidátor dle výkladu výše nepodá sám návrh na výmaz, není pak ani účastníkem řízení jako jeho navrhovatel.

Stále však zůstává nevyřešena otázka postupu, kdy po skončení likvidace není návrh na výmaz společnosti podán vůbec, resp. je-li v takovém případě možno zahájit řízení o výmazu společnosti z obchodního rejstříku i bez návrhu? Jak uvádí K. Eliáš,⁶⁰⁸ tak s ohledem na veřejný pořádek by soudu tato pravomoc být přiznána měla, s čímž bez dalšího souhlasím, neboť není zájmem společnosti, aby ve veřejné evidenci - obchodním rejstříku byly vedeny pouze z důvodu nečinnosti již zlikvidované subjekty. K tomuto názoru však nenacházím oporu v platné legislativě, neboť ZVR stanoví možnost zahájit rejstříkové řízení bez návrhu pouze v situacích, kdy má být dosaženo shody mezi zápisem a skutečným stavem (§ 78 odst. 1 ZVR), což dle mého názoru není uvedená situace.

Věcně příslušným k provedení výmazu společnosti z obchodního rejstříku je dle § 3 odst. 2 písm. a) ZŘS krajský soud, a místní příslušnost je v souladu s § 86 odst. 1 ZŘS dána jako speciální, když příslušným je soud, u něž je společnost zapsána v obchodním rejstříku. Návrh na výmaz společnosti z obchodního rejstříku se podává v souladu s § 18 ZVR na závazném formuláři dle vyhlášky č. 323/2013 Sb., o náležitostech formulářů na podávání návrhů na zápis, změnu nebo výmaz údajů z veřejného rejstříku a o zrušení některých vyhlášek, kterou vydalo na základě zmocnění v § 21 ZVR Ministerstvo spravedlnosti. Ust. § 8 vyhlášky č. 323/2013 Sb., pak stanoví náležitosti takového návrhu a návrh lze v souladu s § 22 ZVR a § 3. odst. 2 vyhlášky č. 323/2013 Sb., podat jak v listinné, tak i elektronické podobě, přičemž v listinné podobě musí být podpis likvidátora, resp. navrhovatele úředně ověřen a v případě elektronické musí být tato opatřena jeho uznávaným elektronickým podpisem, nebo prostřednictvím datové schránky.

Takto podaný návrh musí být doložen v souladu s § 19 ZVR o příslušné listiny osvědčující, že proces likvidace byl řádně ukončen. Vzhledem k tomu, že § 21 ZVR na rozdíl od úpravy § 32 odst. 4 ObchZ neobsahuje zmocnění pro Ministerstvo

⁶⁰⁸ ELIÁŠ, K. Společnost s ručením omezeným. Praha: Prospektum, 1997, s. 230

spravedlnosti zveřejnit seznam příloh, které se k návrhům přikládají, je nutno vycházet z dosavadní praxe a rovněž ze seznamu zveřejněného za účinnosti ObchZ, resp. vyhlášky č. 414/2011 Sb., o náležitostech formulářů na podávání návrhů na zápis do obchodního rejstříku.

Těmito listinami v návaznosti na konkrétní proces likvidace tak i nadále jsou zřejmě stejné dokumenty jako za účinnosti ObchZ a tedy např. doklad o zrušovacím rozhodnutí, doklad o zveřejnění rozhodnutí o zrušení společnosti, doklad o výzvě věřitelům, zahajovací likvidační rozvaha a soupis jmění ke dni vstupu společnosti do likvidace, účetní závěrku předcházející dni vstupu společnosti do likvidace, zprávu o průběhu likvidace, návrh na rozdělení likvidačního zůstatku, rozhodnutí o schválení/neschválení tohoto návrhu (když platí, že neschválení není překážkou pro výmaz společnosti), účetní závěrku ke dni zpracování návrhu na rozdělení likvidačního zůstatku, prohlášení likvidátora, že společnost není účastna žádných soudních sporů, apod.⁶⁰⁹ Zcela nepochybně je však nadále nezbytnou povinnou přílohou k návrhu na výmaz společnosti z obchodního rejstříku souhlas správce daně s výmazem společnosti z obchodního rejstříku dle § 238 odst.1 DŘ.

Vzhledem k tomu, že doslovné zákonné ustanovení povinných příloh chybí, lze předpokládat, že jednotlivé rejstříkové soudy budou vyžadovat rozdílné přílohy a je tak otázkou, zdali není de lege ferenda účelnější takový seznam příloh do budoucna stanovit.

V ust. § 207 NOZ uvedené 30 denní lhůtě k podání návrhu platí, že tato je ve vztahu ke lhůtě dle § 11 odst. 2 ZVR lhůtou speciální a současně je pouze lhůtou pořádkovou, když s jejím zmeškáním nejsou spojeny žádné právní důsledky. Stanovení této lhůty jako pořádkové je zcela logické, když na základě teleologického výkladu je nepochybným účelem zákona, aby po skončení likvidace byl proveden výmaz společnosti a nikoli, aby byl obchodní rejstřík plný prázdných společností. Faktickým důvodem k tomu vedoucím pak může např. být, že dle § 238 odst. 1 DŘ je povinnou přílohou k návrhu na výmaz z obchodního rejstříku i souhlas příslušného správce daně s výmazem společnosti, přičemž správce daně má k vydání souhlasu s výmazem společnosti z obchodního rejstříku až 2 měsíce (§ 238 odst. 3 DŘ).

⁶⁰⁹ např. POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol., Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 418, dále pak PELIKÁN, V. Likvidace podniku, 7. vydání. Praha: Grada Publishing, 2011, s. 86, atd.

Výmaz společnosti se pak provede ke dni uvedenému v návrhu a není-li takový den uveden, tak ke dni právní moci usnesení soudu.⁶¹⁰ Den zániku, resp. tedy výmazu společnosti se zapisuje do obchodního rejstříku (§ 25 odst. 1 písm. d) ZVR), přičemž tento zápis má povahu zápisu konstitutivního. V právním řádu však nalezneme i překážky bránící výmazu společnosti z obchodního rejstříku, jako např. probíhající trestní stíhání proti společnosti, nebo její výkon trestu dle z. č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (§ 19 odst. 1 ZVR). Stejně tak brání výmazu společnosti z obchodního rejstříku probíhající řízení o neplatnost usnesení valné hromady společnosti s.r.o. a rovněž nelze přistoupit k výmazu společnosti z obchodního rejstříku, je-li společnost účastníkem probíhajícího soudního řízení a v důsledku jejího zániku by nebylo možno meritorně rozhodnout.⁶¹¹

Pro úplnost doplňuji, že v souladu s ust. § 65 písm. j) a k) ZVR se do obchodního rejstříku zapisuje rovněž skončení likvidace a právní důvod skončení likvidace, což se však v praxi provádí až současně s výmazem společnosti z obchodního rejstříku. Do sbírky listin se pak v souladu s § 66 písm. c) a d) ZVR ukládají účetní závěrky a konečná zpráva o průběhu likvidace. Lze si však představit, že na základě § 66 písm. z) ZVR by mohlo dojít na žádost společnosti i k uložení dalších dokumentů, prokáže-li společnost, že má na jejich uložení právní zájem.

Provedením výmazu společnosti z obchodního rejstříku je tak proces likvidace završen a společnost ztrácí svou právní osobnost (§ 118 NOZ) a zaniká jako právní entita vůbec (§ 185 NOZ). V tomto smyslu má z důvodů právní jistoty třetích osob, jak již bylo výše zmíněno, tento zápis vždy konstitutivní účinek.

Se zánikem právní osobnosti společnosti dle hmotného práva, a tedy okamžikem jejího výmazu z obchodního rejstříku, zaniká současně i její procesní způsobilost a tedy způsobilost být účastníkem řízení (§ 19 OSŘ). Soud je tak v případě, kdy je společnost ke dni zahájení řízení prosta způsobilosti být účastníkem řízení, povinen takové řízení zastavit, neboť mu nepřísluší rozhodovat o tom, zda byl výmaz společnosti z obchodního rejstříku proveden podle práva, když o této

⁶¹⁰ ADAMÍK, P., PILÁTOVÁ, J., RICHTER, J. Likvidace obchodní společnosti. 3. aktualizované vydání. Olomouc: Anag, 2008, s. 68

⁶¹¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12. 10. 2004, sp. zn. 7 Cmo 424/2003

skutečnosti musí být rozhodnuto rejstříkovým soudem v rámci řízení o obnovu společnosti.⁶¹²

7.7 Obnova likvidace

Institut „obnovy likvidace“ řeší v praxi poměrně častou situaci, která však byla až do novely ObchZ provedené z.č. 370/2000 Sb. naším právním řádem neřešena, a to jak postupovat v případech, kdy se v závěru likvidace (po jejím skončení) nebo dokonce až po výmazu společnosti z obchodního rejstříku, objeví dosud neznámý majetek společnosti, potřeba nových nezbytných opatření nebo jiný zájem hodný právní ochrany. Do doby účinnosti předmětné novely byl daný problém řešen doktrinálně nejednotně, když až nový § 75b ObchZ připustil při splnění zákonem stanovených podmínek dodatečně vypořádat v likvidaci opomenutý majetek. „Princip úpravy spočívá v tom, že se obnovuje likvidace, v jejímž průběhu je vypořádán majetek, který dosud předmětem likvidace nebyl.“⁶¹³

Úprava § 208 a § 209 NOZ na předchozí úpravu § 75b ObchZ koncepčně navazuje, ale lépe a sociálně užitečněji odlišuje oproti úpravě ObchZ skutkové podstaty v prvním a druhém odstavci § 75b.⁶¹⁴ O tom a dalších rozdílech však bude v podrobnostech pojednáno až v navazujících podkapitolách rozdělených dle toho, zdali již došlo k provedení výmazu společnosti z obchodního rejstříku na obnovu likvidace (i) před výmazem společnosti z obchodního rejstříku a (ii) po výmazu společnosti z obchodního rejstříku.

7.7.1 Obnova likvidace před výmazem společnosti z obchodního rejstříku

První případem, kdy vyvstává potřeba obnovy likvidace je situace, kdy se před provedením výmazu společnosti z obchodního rejstříku zjistí existence dříve neznámého majetku, či se objeví potřeba jiných nezbytných opatření. V takovém případě likvidace neskončí a likvidátor je povinen takový majetek vypořádat, nebo provést jiná nezbytná opatření (§ 208 NOZ).

⁶¹² Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. 04. 2003, sp. zn. 29 Odo 242/2003

⁶¹³ POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol., Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 419

⁶¹⁴ Důvodová zpráva k z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník - ust. § 187 až § 209, s. 81 [citováno dne 03. 08. 2014]. Dostupné na WWW: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>

Uvedené ustanovení tak řeší v podstatě stejnou situaci jako před rekonfigurací ust. § 75b odst.1 ObchZ, avšak při srovnání obou úprav je na první pohled zřejmé, že koncepce NOZ řešení této situace je odlišná.

Prvním zřetelným rozdílem je, že v případě obnovy likvidace dle § 208 NOZ oproti úpravě § 75b odst.1 ObchZ již o obnově likvidace nerozhoduje na návrh soud a likvidace je tak obnovena bez zásahu veřejné moci. Důvodová zpráva k tomu uvádí, že je-li neznámý majetek zjištěn ještě před výmazem společnosti z obchodního rejstříku, nemá opodstatnění, aby o obnově likvidace rozhodoval soud, o to se právnická osoba v likvidaci musí postarat sama.⁶¹⁵ K obnově likvidace tak v podstatě dochází již ex lege, což je logický přístup, neboť vypořádání důvodů k obnově je v rukou společnosti a zásah soudu je v takových případech nadbytečný a soudy zbytečně zatěžující.

Skutečnost, že na rozdíl od úpravy § 75b odst. 1 ObchZ se nově dle úpravy NOZ likvidace neskonečí, a fakticky se tak v likvidaci společnosti pokračuje, má dopad rovněž na osobu likvidátora. Na skončení likvidace se totiž váže i zánik funkce likvidátora⁶¹⁶ a dle předchozí úpravy, která operovala s koncepcí, že likvidace již skončila, musel soud vedle rozhodnutí o obnově likvidace rozhodnout rovněž i o jmenování likvidátora, když rozhodnutím o obnově likvidace se neobnovovala bez dalšího funkce likvidátora.⁶¹⁷

Otázkou pak zůstává vymezení počátku časového rozhraní, ve kterém se musí vyskytnout okolnosti odůvodňující obnovu likvidace - zjištění neznámého majetku, či potřeba jiných nezbytných opatření?

V případě úpravy ObchZ bylo výslovně stanoveno, že tomu tak bylo po skončení likvidace, přičemž úprava NOZ již takový počátek nestanoví. J. Svejkovský⁶¹⁸ se domnívá, že toto časové rozhraní je vymezeno podáním návrhu na výmaz společnosti z obchodního rejstříku a vydáním rozhodnutí o výmazu společnosti. S tímto názorem se však neztotožňuji, když dle mého názoru, je obdobně jako za úpravy ObchZ počátek mezidobí, na které se vztahuje úprava § 208 NOZ, stanoven na dřívější okamžik v procesu likvidace a to na dobu ukončení

⁶¹⁵ Důvodová zpráva k z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník - ust. § 187 až § 209, s.81 [citováno dne 09. 08. 2014]. Dostupné na WWW: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>

⁶¹⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 08. 06. 2013, sp. zn. 7 Cmo 206/2012

⁶¹⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 09. 2011, sp. zn. 7 Cmo 284/2010

⁶¹⁸ J. SVEJKOVSKÝ in SVEJKOVSKÝ, J., DEVEROVÁ, L. a kol. Právnické osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 179

jednání likvidátora, které zákon v ust. § 207 NOZ označuje jako formální okamžik skončení likvidace.⁶¹⁹ Dle mého názoru je tomu jak s ohledem na historický výklad daného ustanovení, tak rovněž na to, že lhůta k provedení zápisu nebo rozhodnutí o návrhu je dle § 96 ZVR pouze 5 denní, což ve vztahu k uplatnění § 208 NOZ působí poněkud nelogicky a nesystematicky.

Pro úplnost doplňuji, že pokud by počátek takové doby měl zasahovat ještě před okamžik vymezený § 207 NOZ (skončení likvidace), bylo by ust. § 208 NOZ nadbytečné, neboť by pak bylo možno postupovat standardním postupem likvidace. K tomuto závěru, že počátek doby pro uplatnění § 208 NOZ spadá na okamžik skončení likvidace dle § 207 NOZ lze rovněž dospět argumentem a contrario z jazykového vyjádření „likvidace neskončí“, neboť v případě, že by likvidace neměla být pro potřeby daného ustanovení již skončena, nebylo toto slovní spojení do předmětného ustanovení zařazeno. Obdobně pak uvedený závěr podporuje výslovné vyloučení ust. § 170 NOZ (změna rozhodnutí o zrušení společnosti), které implikuje, že v předchozím průběhu likvidace již došlo alespoň částečně k použití likvidačního zůstatku. Pokud tak dojde k obnově likvidace, musí nevyhnutelně dojít k výmazu společnosti z obchodního rejstříku a tak i k jejímu zániku.⁶²⁰

Ve vztahu ke konci mezidobí pro uplatnění § 208 NOZ není sporu o tom, že se jedná o okamžik zápisu výmazu společnosti do obchodního rejstříku. V případě, že byl již návrh na výmaz společnosti z obchodního rejstříku podán, nikoli však proveden, mám zato, že v takovém případě je možno v souladu s ust. § 78 odst. 2 ZVR provést účinné zpětvzetí návrhu.

V případě, kdy dojde po skončení likvidace dle § 207 NOZ ke zjištění neznámého majetku, či objeví-li se potřeba jiných nezbytných opatření, se likvidace považuje za neskončenou a pokračuje již pouze v intencích § 208 NOZ.

Co je však vlastně onou okolností odůvodňující obnovu likvidace, resp. tedy co lze považovat ve smyslu daného ustanovení za zjištění neznámého majetku či objevení potřeby jiných nezbytných opatření?

Bavíme-li se o neznámém majetku ve smyslu § 208 NOZ, stále vycházíme z pojmu majetek, který je souhrnem všeho co osobě patří (§ 495 NOZ). Neznámým majetkem se pak rozumí taková majetková hodnota, která nebyla společností v době

⁶¹⁹ Srov. kap. 7.6

⁶²⁰ ADAMÍK, P., PILÁTOVÁ, J., RICHTER, J. Likvidace obchodní společnosti. 3. aktualizované vydání. Olomouc: Anag, 2008, s. 69

likvidace známa a přičítána a tudíž nebyla v likvidaci zohledněna.⁶²¹ Stejně tak se za zjištění neznámého majetku považuje majetek, který nebyl mylně do skončení likvidace společnosti považován za předmět jejího vlastnictví.⁶²² Naopak za neznámý majetek nelze považovat majetek, o který společnost vede soudní spor.⁶²³

Ve vztahu k obnově likvidace z důvodu zjištění neznámého majetku, je však nutno vycházet rovněž ještě z účelu zákona, kterým je uspokojení věřitelů, či případně dosažení likvidačního zůstatku rozdělitelného mezi společníky společnosti. Předpokladem obnovy likvidace dle § 208 NOZ je tak rovněž naplnění premisy, že takový majetek dokáže kladně ovlivnit hospodářský výsledek likvidace, resp. se tak musí jednat o majetek, jehož zpeněžením nevznikne jen nepatrný výnos (např. bezcenné odpady).⁶²⁴

Co se týče potřeby jiných nezbytných opatření, zákon v této věci nepodává žádné vodítko. „Nezbytným opatřením může být cokoliv, co je opatření směřující k úspěšnému dokončení likvidace.“⁶²⁵ J. Dědič k tomu uvádí, že: „jiným nezbytným opatřením souvisejícím s likvidací může být neúspěch věřitele ve sporu o existenci, nebo výši pohledávky, jemuž bylo poskytnuto zajištění, nebo pokud se přihlásil dosud neznámý věřitel.“⁶²⁶ Dle mého názoru se tak jedná zejména o nutnost řešení situací, ze kterých pro společnost vyvstanou další výdaje, které zatěžují, resp. mají zatížit likvidační podstatu a potřeba dalších nezbytných opatření je tak protikladem k objevení majetku a nepředstavuje z pohledu hospodářského výsledku výnos, ale naopak náklad.

Otázkou pak zůstává, zdali likvidátor může přimět společníky, kterým již byl vyplacen podíl na likvidačním zůstatku, k vrácení tohoto podílu tak, aby mohly být tyto prostředky použity na úhradu takových dodatečných nákladů. Osobně se domnívám, že ano, neboť takový požadavek je legitimní a zřejmě by jej likvidátor mohl požadovat zpět jako bezdůvodné obohacení na straně společníka (§ 2991 NOZ). Na tuto i další související otázky však poskytne relevantní výklad zřejmě až budoucí judikatura.

⁶²¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 06. 04. 2011, sp. zn. 7 Cmo 454/2010

⁶²² Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 02. 2013, sp. zn. 29 Cdo 3946/2011

⁶²³ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 01. 2009, sp. zn. 29 Cdo 1664/2007

⁶²⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 06. 04. 2011, sp. zn. 7 Cmo 454/2010

⁶²⁵ SVEJKOVSKÝ, J., DEVEROVÁ, L. a kol. Právníké osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 179

⁶²⁶ DĚDIČ, J. Obchodní zákoník: komentář. Díl. I. § 1- § 92e ,1. vydání. Praha: Polygon, 2002, s. 739

K postupu likvidátora po obnově likvidace platí ve své podstatě to samé jako k postupům vypořádání likvidační podstaty a hrazení závazků během standardní likvidace.⁶²⁷ Předně tak dojde z výtěžku dosaženého prodejem takového majetku k uspokojení pohledávek dosud neuspokojených a nezaniklých věřitelů společnosti a následně, jsou-li upokojeny pohledávky věřitelů, lze přistoupit k rozdělení tohoto „dodatečného“ majetku dle zásad, na základě kterých má být, resp. byl rozdělen likvidační zůstatek. Pokud je takový majetek objeven po skončení insolvenčního řízení, bude vypořádán postupem dle § 201 - § 204 NOZ.⁶²⁸

Po vypořádání majetku, resp. učinění nezbytných opatření pak likvidátor opětovně postupuje dle ust. § 205 - § 207 NOZ a tedy včetně povinnosti opětovně sestavit konečnou zprávu o průběhu likvidace, případný návrh na použití likvidačního zůstatku a účetní závěrku (včetně jejich schválení stejným postupem jako v průběhu standardní likvidace)⁶²⁹ a podání návrhu na výmaz společnosti z obchodního rejstříku.⁶³⁰

7.7.2 Obnova likvidace po výmazu společnosti z obchodního rejstříku

Na případ, kdy potřeba obnovy likvidace vyvstane až po provedení výmazu společnosti z obchodního rejstříku, pamatuje ust. § 209 NOZ, které stanoví, že zjistí-li se neznámý majetek společnosti až po jejím výmazu z obchodního rejstříku, nebo objeví-li se jiný zájem hodný právní ochrany, soud na návrh toho, kdo osvědčí právní zájem, zruší výmaz společnosti, rozhodne o její likvidaci a jmenuje likvidátora. Rejstříkový soud následně na základě takového rozhodnutí zapíše obnovu společnosti a skutečnost, že je společnost opět v likvidaci, stejně jako údaje o likvidátorovi. Přitom zákon stanoví právní fikci, že se na společnost hledí, jako by nikdy nezanikla. V případě, že dojde k obnově společnosti na základě zjištění neznámého majetku, obnovují se rovněž neuspokojené pohledávky jejich věřitelů (§ 209 odst. 2 NOZ).

Z výše uvedeného je patrné, že po výmazu společnosti z obchodního rejstříku je obnova likvidace pojata značně rozdílně oproti úpravě obnovy likvidace dle § 208 NOZ.

⁶²⁷ Srov. kap. 7.2

⁶²⁸ Srov. kap. 7.3

⁶²⁹ Srov. kap. 7.4

⁶³⁰ Srov. kap. 7.6.3

Ve vztahu k okolnostem odůvodňujícím obnovu likvidaci, resp. tedy prvnímu důvodu - ke zjištění neznámého majetku platí bez dalšího uvedené v předchozí kapitole.⁶³¹ Další důvod obnovy likvidace dle § 209 NOZ (objevení se jiného zájmu hodného právní ochrany) je však pojat odlišně od úpravy § 208 NOZ (potřeba jiných nezbytných opatření). Dle mého názoru se však pojem zájem hodný právní ochrany fakticky do značné míry překrývá s potřebou provedení nezbytných opatření. Zájem hodný právní ochrany je totiž neurčitým právním pojmem, pod který lze s ohledem na její ad hoc posouzení v rámci soudní diskrece subsumovat téměř jakoukoli okolnost. Důvodová zpráva⁶³² k tomuto důvodu obnovy likvidace uvádí, že „ve shodě s pojetím švýcarské právní praxe (Forstmoser, P. - Meyer-Hayoz, A., Einführung in das schweizerische Aktienrecht, Verlag Stämpfli & Cie, Bern, 1980, str. 107) se zamýšlí možnost obnovy právnické osoby otevřít i pro případ nějakého jiného zájmu hodného právní ochrany. Jaký zájem to má být, se nezamýšlí blíže vymezovat, to závisí na jednotlivostech konkrétního případu a na stanovisku soudní praxe.“

Prvním zásadním rozdílem oproti obnovy likvidace dle § 208 NOZ je, že obnova likvidace dle § 209 NOZ již není v rukách společnosti, ale o obnově likvidace musí stejně jako za platnosti úpravy ObchZ rozhodnout na návrh soud, což je logické vzhledem k tomu, že společnost okamžikem provedení výmazu společnosti z obchodního rejstříku jako subjekt práva zanikla (§ 185 NOZ).

Takové soudní řízení může být zahájeno pouze na návrh, přičemž na rozdíl od úpravy ObchZ je okruh aktivně legitimovaných osob k podání takového návrhu vymezen nikoli konkrétně, ale obecně tak, že k podání návrhu je oprávněn každý, kdo osvědčí právní zájem. Navrhovatel tak musí nejen předložit informace a osvědčit⁶³³ existenci neznámého majetku, či jiného zájmu hodného právní ochrany, ale rovněž i svého právního zájmu. Soud zváží, zda se jedná o takový zájem hodný právní ochrany, který povede k významnému zásahu do právního vztahu, kterým nepochybně je obnova společnosti.⁶³⁴ Právě podmínka osvědčení právního zájmu je

⁶³¹ Srov. kap. 7.7.1

⁶³² Důvodová zpráva k z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník - ust. § 187 až § 209, s. 81-82 [citováno dne 16. 08. 2014]. Dostupné na WWW: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>

⁶³³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 24. 06. 1932, R II 113/32, (Vážný 11798), dle kterého „K návrhu na pokračování v likvidaci společnosti s r. o. nestačí tvrzení účastníka, že jest tu ještě další jmění, nýbrž okolnost tato musí být buď mezi účastníky nesporná, nebo náležitě osvědčena.“

⁶³⁴ SVEJKOVSKÝ, J., DEVEROVÁ, L. a kol. Právnické osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 180

tak limitem, který úprava ObchZ neobsahovala, ale vzhledem k rozšíření okruhu legitimovaných osob je legitimním nástrojem k tomu, aby nebyly podávány neodůvodněné, příp. šikanózní návrhy na obnovu likvidace dle § 209 NOZ. Skutečnost, že nebude právní zájem navrhovatelem osvědčen, je totiž důvodem k zamítnutí jeho návrhu.

Samotné řízení o obnově likvidace dle § 209 NOZ, není jak by se mohlo zdát, řízením ve věcech obchodního rejstříku, ale řízením ve statusových věcech právnických osob (§ 85 - § 93 ZŘS).⁶³⁵ K řízení je tak věcně příslušný krajský soud (§ 3 odst. 2 písm. a) ZŘS) a místně na základě extenzivního výkladu ust. § 86 odst. 1 ZŘS ten, u něhož byla společnost zapsána do obchodního rejstříku.

Účastníky takového řízení je předně navrhovatel a sama společnost, o jejímž zrušení výmazu z obchodního rejstříku a její obnově likvidace, resp. vstupu do likvidace a jmenování likvidátora, se rozhoduje a to bez ohledu nato, že nemá právní osobnost. Za společnost, o jejíž obnově likvidace se rozhoduje, je pak oprávněn jednat ten, kdo k tomu byl oprávněn ke dni jejího výmazu z obchodního rejstříku (statutární orgán).⁶³⁶ Dále by měl soud připustit účast také bývalým společníkům této společnosti, neboť i o jejich právech a povinnostech se nepřímou ve věci jedná a jejich právní postavení by tak mohlo být zásadním způsobem předmětným rozhodnutím dotčeno.⁶³⁷

V předmětném řízení se rozhoduje usnesením a pokud soud návrhu vyhoví, tak ve výroku usnesení učiní rozhodnutí: „Zápis o výmazu (ve výroku označené) obchodní korporace z obchodního rejstříku vedeného (ve výroku označeným) krajským soudem, se zrušuje.“, čímž fakticky revokuje rozhodnutí rejstříkového soudu.⁶³⁸

Dalším výrokiem učiněným souběžně se zrušením výmazu společnosti z obchodního rejstříku je rozhodnutí o vstupu do likvidace a jmenování likvidátora. Neboť jak bylo v předcházejících kapitolách uvedeno, jeho funkce zaniká ex lege okamžikem skončení likvidace⁶³⁹ a v případě rozhodnutí o obnově likvidace je třeba, aby soud rozhodl také o jmenování likvidátora; funkce původního likvidátora se tak

⁶³⁵ Obdobně usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. 02. 2004, sp. zn. 29 Odo 1154/2003

⁶³⁶ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. 02. 2004, sp. zn. 29 Odo 1154/2003

⁶³⁷ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 29. 06. 2005, I. ÚS 83/04 [132/2005 USn.]

⁶³⁸ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. 02. 2004, sp. zn. 29 Odo 1154/2003

⁶³⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 08. 06. 2013, sp. zn. 7 Cmo 206/2012

neobnovuje.⁶⁴⁰ Tím je tak najisto zodpovězena otázka, že v rámci obnovené likvidace společnosti nedochází k obnově funkce původního likvidátora, když se v minulosti objevovali rovněž názory,⁶⁴¹ že již s výrokem o zrušení výmazu společnosti z obchodního rejstříku se ex lege obnovuje funkce původního likvidátora. Na takto soudem jmenovaného likvidátora se pak bez dalšího uplatní specifika pro likvidátora jmenovaného soudním rozhodnutím.⁶⁴²

Na základě rozhodnutí soudu o obnově likvidace dle § 209 NOZ pak provede rejstříkový soud do obchodního rejstříku zápis obnovy společnosti, skutečnosti, že je v likvidaci a údaje o likvidátorovi. V případě, kdy je podkladem pro zápis rozhodnutí soudu, zapíše se příslušný údaj do veřejného rejstříku, aniž by rejstříkový soud vydával rozhodnutí o povolení zápisu (§ 81 ZVR). Tento zápis má pak konstitutivní účinky a ruší předchozí zápisy. Dle mého názoru tak budou do obchodního rejstříku zapsány všechny skutečnosti a údaje týkající se společnosti ke dni jejího výmazu, vyjma údajů o likvidátorovi, vstupu do likvidace a dalších údajů stanovených odlišně předmětným rozhodnutím dle § 209 NOZ.⁶⁴³ Za povšimnutí pak stojí, že rozhodnutí soudu dle § 209 NOZ – o zrušení výmazu společnosti z obchodního rejstříku se nezakládá obligatorně do sbírky listin (srov. § 66 ZVR).

Právní fikce stanovená § 209 odst. 1 in fine NOZ a tedy, že se na obnovenou společnost hledí jako by nikdy nezanikla, umožňuje, aby v obnovené likvidaci bylo postupováno podle všech předchozích ustanovení ohledně likvidace.⁶⁴⁴

Odst. 2 § 209 NOZ pak stanoví, že byla-li společnost obnovena vzhledem k zajištění neznámého majetku, obnoví se neuspokojené pohledávky jejich věřitelů. Logikou ustanovení není v tomto případě nic menšího, než v případě zjištění neznámého majetku zaniklé společnosti a její obnovy naplnění účelu likvidace, přičemž jedním z hlavních účelů likvidace je uspokojení pohledávek věřitelů. Otázkou pak zůstává, zdali se obnovují zaniklé pohledávky, jak dle § 203 odst. 2 NOZ, tak i

⁶⁴⁰ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 09. 2011, sp. zn. 7 Cmo 284/2010

⁶⁴¹ LISSE, L. Kdo jedná za společnost v řízení o obnovení likvidace. Epravo.cz [online], 2011, [citováno dne 21. 10. 2014]. Dostupné na WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/kdo-jedna-za-spolecnost-v-rizeni-o-obnoveni-likvidace-77180.html>>

⁶⁴² Srov. kap. 6.2.2

⁶⁴³ V souladu s usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2008, sp. zn. 20 Cdo 1061/2008 platí, že učiní-li soudem jmenovaný likvidátor jménem společnosti v rámci zákonem svěřené působnosti právní úkon před provedením zápisu o obnovení společnosti do obchodního rejstříku, nabývá takový úkon právních účinků až ode dne zápisu obnovy společnosti do obchodního rejstříku; až od tohoto dne vznikají společnosti z takového úkonu práva a povinnosti.

⁶⁴⁴ SVEJKOVSKÝ, J., DEVEROVÁ, L. a kol. Právnícké osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 180

dle § 203 odst. 1 NOZ? Výslovná výjimka ze zániku pohledávek obsažená v ust. § 203 odst. 2 NOZ hovoří pro fakt, že by tak mělo být pouze u těchto pohledávek. Na druhou stranu se pak nabízí otázka vztahu uplatnění obecného § 209 odst. 2 NOZ, který naopak směřuje k výkladu, že by mělo dojít k obnově všech zaniklých pohledávek. Ve vztahu k výše uvedenému pak vcelku logicky vyvstává otázka, proč by se právo věřitele účastnit se na dodatečně objeveném majetku společnosti, resp. na výtěžku z obnovené likvidace pouze na ty věřitele, kteří podíl na likvidační podstatě výslovně a dobrovolně dle § 203 odst. 2 NOZ odmítli? Dle mého názoru a s ohledem na zásadu spravedlnosti by neměl být zvýhodněn věřitel, který se tímto způsobem jednou dobrovolně vzdal práva na úhradu své pohledávky, a proto by se mělo obnovení zaniklých pohledávek týkat rovněž věřitelů, jímž pohledávka zanikla dle § 203 odst. 1 NOZ.

Ve vztahu k věřitelům společnosti je na místě rovněž zmínit, že došlo-li k obnovení společnosti, skončí jejím věřitelům promlčecí lhůta nejdříve uplynutím 6 měsíců ode dne, kdy byl zápis společnosti ve veřejném rejstříku obnoven (§ 643 odst. 2 NOZ).

Pokud došlo k obnově likvidace společnosti dle § 209 NOZ, lze dle mého názoru jak argumentem a *minor ad maius* k ust. § 208 NOZ, tak i historickým a teleologickým výkladem obnovy likvidace dojít k závěru, že není možno po obnově likvidace a společnosti vůbec dodatečně rozhodnout o revokaci rozhodnutí o zrušení společnosti a tak zachovat existenci již jednou zlikvidované, zaniklé a následně obnovené společnosti.

V souladu s dosavadní judikaturou pak nadále platí, že pokud po rozhodnutí o zrušení výmazu společnosti z obchodního rejstříku a obnově likvidace vznikly v dobré víře pohledávky třetích osob za obnovenou společností a to bez ohledu na to, zda již došlo následně k jejich zániku, nelze takové rozhodnutí o obnově zrušit ani v rámci opravných prostředků.⁶⁴⁵

K postupu likvidátora po obnově likvidace pak platí ve své podstatě to samé jako k postupům během standardní likvidace.

Závěrem této kapitoly si dovoluji shrnout, že institut obnovy likvidace dle § 209 NOZ, je průlomem do konstrukce zániku právnické osoby, neboť se připouští, aby

⁶⁴⁵ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 13. 09. 2011, sp. zn. 29 Cdo 1919/2010

jednou zaniklá společnost byla následně obživena a stala se opět právním subjektem.⁶⁴⁶

8. Vztah procesu likvidace a řízení dle z. č. 182/2006 Sb.

Další část své práce jsem se rozhodl věnovat vztahu mezi procesem likvidace jako postupem, který je primárně uzpůsoben pro společnosti, jejichž majetek postačuje k úhradě jejich závazků a postupem dle z. č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, který je nutno využít v případě, že společnost není schopna dostát svým závazkům.

V praxi pak velmi často dochází, zejména ze strany věřitelů společnosti, k vzájemné záměně těchto procesů, které, i přestože mají primárně společný účel – vypořádání jmění společnosti, jsou však naprosto odlišné, a to jak z pohledu společnosti samé, tak i z dopadů na straně věřitelů společnosti a osoby řídící daný proces – likvidátora, resp. insolvenčního správce.

V následujících kapitolách bych se tak pokusil zaměřit zejména na rozdíly mezi jednotlivými instituty a jak se mohou tyto rozdílné procesy vzájemně prolínat, resp. navazovat jeden na druhý. Vzhledem k tomu, že však tématem této práce je proces likvidace společnosti, nebude se jednat detailní popis procesů dle IZ, ale pouze o skutečnosti vztahující se k procesu likvidace.

8.1 Pojem úpadek a způsoby řešení úpadku likvidované společnosti

Než však přistoupím k samotnému výkladu prostupu a provázanostem řízení dle z. č. 182/2006 Sb. a procesu likvidace společnosti, považuji za nezbytné alespoň rámcově nastínit pro IZ stěžejní pojem úpadek, a způsoby jeho řešení v souladu s tímto zákonem.

Zákonnou definici pojmu úpadek nalezneme v ust. § 3 IZ, který rozlišuje dvě formy úpadku a to (i) platební neschopnost a (ii) předlužení. Pro zjištění úpadku společnosti pak postačuje zjištění, že společnost je insolventní, nebo že je předlužena; jinými slovy není nezbytné zjištění úpadku v obou zákonem vymezených

⁶⁴⁶ Obdobně PELIKÁNOVÁ, I., ČERNÁ, S. a kol. Obchodní právo. Společnosti obchodního práva a družstva. II. díl. Praha: ASPI, 2006, s. 104

formách.⁶⁴⁷ Společným pojmovým znakem pro obě formy úpadku je pak shodně pluralita věřitelů a tedy existence alespoň dvou věřitelů.⁶⁴⁸ Z uvedeného plyne, že v případě, že by měla společnost pouze jednoho věřitele, nemůže být nikdy v úpadku, bez ohledu na výši jeho pohledávek, či případnou dobu prodlení společnosti s placením svých závazků vůči takovému jedinému věřiteli.

Máme-li se bavit o hrozícím úpadku dle § 3 odst. 4 IZ, tak se jedná o situaci, kdy lze se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník (společnost) nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých závazků. Posouzení co nebo kolik lze považovat za podstatnou část závazků bude vždy odviset od konkrétního případu.

Ad (i) Platební neschopnost ust. § 3 odst. 1 IZ vymezuje jako situaci, kdy má dlužník (společnost) a) více věřitelů a b) peněžité závazky po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti a současně c) tyto závazky není schopen plnit. Pouze při kumulativním splnění těchto třech podmínek platí, že společnosti je v úpadku, přičemž schopnost společnosti plnit své závazky je nutno vykládat v objektivním smyslu, když pouhá neochota společnosti hradit své závazky (např. z důvodu jejich spornosti)⁶⁴⁹ není naplněním podmínky úpadku. Navazující odst. 2 § 3 IZ navíc stanoví čtyři vyvratitelné právní domněnky, kdy dlužník (společnost) není schopen plnit své závazky. V souladu s ust. § 3 odst. 2 IZ tak společnost (dlužník) není schopna plnit své závazky pokud: a) zastavila platby podstatné části svých peněžitých závazků, nebo b) je neplní po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti, nebo c) není možné dosáhnout uspokojení některé ze splatných peněžitých pohledávek vůči dlužníku výkonem rozhodnutí nebo exekucí, nebo d) nesplnil v insolvenčním řízení soudem uloženou povinnost předložit seznam svého majetku a

⁶⁴⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 11. 2008, sp. zn. MSPH 95 INS 2212/2008, 2 VSPH 207/2008-B-19

⁶⁴⁸ Jestliže je však mnohost dlužníkových věřitelů zakládají teprve závazky vázané svým vznikem na proces jeho likvidace, tj. naplnění znaků úpadku, je fakticky důsledkem procesu dlužníkovy likvidace, není žádného rozumného důvodu zahajovat insolvenční řízení, ale jsou naopak dány všechny podmínky pro to, aby již zahájený proces likvidace dále řádně pokračoval a vedl k zániku společnosti a jejímu výmazu z obchodního rejstříku (Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 08. 12. 2009, sp. zn. KSHL 45 INS 4196/2009, 1 VSPH 429/2009-A-9)

⁶⁴⁹ Dle usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 04. 2011, sp. zn. MSPH 76 INS 5684/2010, 1 VSPH 164/2011-A-75 platí, že takové situace by měl věřitel řešit prostřednictvím nalézacího a případně exekučního řízení, když předmětem insolvenčního zákona je řešení úpadku nebo hrozícího úpadku dlužníka a nikoli uplatnění, či vymáhání pohledávek věřitelů (obdobně též Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 03. 03. 2011, sp. zn. KSPH 55 INS 2807/2009, 1 VSPH 1140/2010-A-163).

pohledávek s uvedením dlužníků, seznam svých závazků s uvedením věřitelů a seznam zaměstnanců (§ 104 odst. 1 IZ).

Ad (ii) Druhou formou úpadku společnosti je stav, kdy je společnost předlužena. Předlužení pak v souladu s ust. § 3 odst. 3 IZ nastává tehdy, má-li dlužník (společnost) více věřitelů a souhrn jeho závazků převyšuje hodnotu jeho majetku, přičemž poslední věta § 3 odst. 3 IZ připouští, aby byl pro účely stanovení předlužení do dlužníkovra majetku zahrnut i budoucí očekávaný výnos ze správy jeho majetku a provozování jeho podniku. Takový očekávaný budoucí výnos by však měl být reálný v čase a smluvně nebo jinak doložitelný.

Ve vztahu k úpadku nebo hrozícímu úpadku pak nabízí IZ v souladu se svým ust. § 4 odst. 1 tři hlavní způsoby jeho řešení, jimiž je (a) oddlužení, (b) reorganizace a (c) konkurs. Mimo tyto hlavní způsoby řešení úpadku pak zákon rozlišuje i tzv. zvláštní způsoby řešení a to buďto pro určité subjekty (např. finanční instituce) nebo pro určité druhy případů (např. nepatrný konkurs).

Ad (a) Oddlužení je způsobem řešení úpadku upravený v ust. § 389 a násl. IZ, který představuje tzv. sanační řešení úpadku, neboť tento způsob řešení úpadku nesměřuje k zániku dlužníka a naopak mu při zachování možnosti pokračovat v ekonomických aktivitách poskytuje cestu k efektivnímu vyřešení dluhové situace. Hlavním smyslem oddlužení ve zkratce je, že dlužník, který je schopen v horizontu 5 let uhradit nejméně 30 % svých zjištěných pohledávek, může po uplynutí této doby dosáhnout soudního osvobození od placení zbývajících částí zjištěných pohledávek. Ve vztahu k tématu této práce však oddlužení jako způsob řešení úpadku není relevantní, neboť proces likvidace mimo jiné směřuje k ukončení ekonomické aktivity a zániku subjektu vůbec a zejména pak je ve vztahu ke společnosti s.r.o. aplikace oddlužení absolutně vyloučena zákonem, neboť v souladu s ust. § 389 odst. 1 písm. a) IZ platí, že oddlužení je způsobem řešení úpadku u právnických osob pouze, pokud nejsou podnikatelem. Ve vztahu ke společnosti s.r.o. však platí, že ta je podnikatelem vždy.⁶⁵⁰

Ad (b) Stejně jako oddlužení, tak i reorganizace upravená v ust. § 316 a násl. IZ je institutem směřujícím k zachování činnosti dlužníka. Na rozdíl od oddlužení se reorganizace vztahuje pouze na podnikatele, jehož podnik musí v relevantní době existovat a být aktivně provozován. Reorganizací se tak rozumí zpravidla postupné

⁶⁵⁰ Srov. kap. 3.5

uspokojování pohledávek věřitelů při zachování provozu dlužníkovy podniku, zajištěné opatřeními k ozdravení hospodaření tohoto podniku podle insolvenčním soudem schváleného reorganizačního plánu s průběžnou kontrolou jeho plnění ze strany věřitelů. Stejně však jako oddlužení, je i reorganizace pro účely této práce nerelevantní, neboť ust. § 316 odst. 3 IZ zcela logicky reorganizaci vylučuje u právnických osob v likvidaci.

Ad (c) Jak již z výše uvedeného plyne, je konkurs jediným likvidačním způsobem řešení úpadku, což znamená, že úpadce je napříště prakticky vyřazen z ekonomických aktivit,⁶⁵¹ neboť ukončení konkursu směřuje u společnosti k jejímu zániku jako subjektu práva. Právní úprava konkursu je upravena zejména v ust. § 244 a násl. IZ a jeho podstata spočívá v poměrném uspokojování zjištěných pohledávek věřitelů za dlužníkem a to z výnosu zpeněžené majetkové podstaty, přičemž neuspokojené pohledávky, či jejich části zanikají. Cílem konkursu je tak co nejrychleji a nejefektivněji zpeněžit jedním ze způsobů uvedených v ust. § 286 odst. 1 IZ⁶⁵² celou majetkovou podstatu dlužníka a výtěžek rozdělit poměrně dle zákonných pravidel mezi věřitele dlužníka.

Ze všech způsobů řešení úpadku dle IZ pro společnost v likvidaci, která se nachází v úpadku, tak přichází v úvahu pouze řešení prostřednictvím konkursu.

8.2 Povinnost likvidátora podat návrh na zahájení insolvenčního řízení a jeho odpovědnost s tím spojená

Zjistí-li likvidátor v průběhu likvidace, že společnost je v úpadku, má v souladu s ust. § 200 NOZ povinnost podat bez zbytečného odkladu insolvenční návrh. ObchZ tuto povinnosti likvidátorovi přímo nestanovil a mám za to, že toto nové výslovné vtělení úpravy povinnosti likvidátora k podání insolvenčního návrhu přímo do obecné úpravy NOZ lze hodnotit jako přínosné, jelikož se jedná o obecné stanovení povinnosti likvidátora jako orgánu sui generis.⁶⁵³

Naproti tomu speciální ustanovení této povinnosti v ust. § 98 odst. 2 IZ, obecnou úpravu NOZ ještě rozšiřuje, když stanoví likvidátorovi povinnost podat

⁶⁵¹ WINTEROVÁ, A. a kol. Civilní právo procesní. 5. aktualizované vydání, doplněné o předpisy evropského práva. Praha: Linde, 2008, s. 634

⁶⁵² Veřejnou dražbou dle z. č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, nebo prodej movitých a nemovitých věcí dle ustanovení z. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád o výkonu rozhodnutí nebo prodejem mimo dražbu

⁶⁵³ Srov. kap. 6.3

insolvenční návrh rovněž v situaci, kdy zjistí, nebo při náležitě péči zjistit měl, že společnost je v úpadku, či společnosti hrozí úpadek. Tuto povinnost má pak rovněž v situaci, kdy byl pravomocně zastaven výkon rozhodnutí prodejem podniku (resp. dle ust. § 502 NOZ by v souladu s novým názvoslovím mělo správně znít obchodního závodu) nebo exekuce dle OSŘ proto, že cena majetku náležejícího k podniku nepřevyšuje výši závazků náležejících k podniku; to neplatí, má-li ještě dlužník jiný podnik (§ 98 odst. 1 IZ). Pro úplnost doplňuji, že insolvenční návrh se podává jménem dlužníka – společnosti.

Likvidátor tak ve své funkci a po celou dobu jejího trvání musí zjišťovat, zdali mu povinnost podat insolvenční návrh nevznikla, resp. musí po celou dobu trvání likvidace sledovat, jestli nevyjdou najevo nové skutečnosti odůvodňující podání takového návrhu. Tuto vědomost může nabýt již při převzetí společnosti (zejména s účetnictvím a zahajovací rozvahy), rozhodující se však dle mého názoru, v návaznosti na rozsah součinnosti ze strany společnosti a rozsah předané dokumentace, jeví až uplynutí lhůt dle § 198 odst. 2 NOZ, resp. tedy po uplynutí lhůty věřitelům pro přihlášení jejich pohledávek, neboť na tomto základě a pořízeném soupisu jmění je schopen adekvátně posoudit ekonomický stav aktiv a pasiv společnosti.

Povinnost likvidátora podat insolvenční návrh není v rámci likvidace absolutní, neboť věta za středníkem v § 200 NOZ, stanoví odkazem na ust. § 201 NOZ, které dále odkazuje do ust. § 173 odst. 2 NOZ, likvidátorovi z této povinnosti zcela logickou výjimku. Na konci tohoto dvojitého odkazu pak stojí situace, kdy insolvenční návrh byl již podán, resp. insolvenční řízení již bylo skončeno a v souladu s ust. § 173 odst. 2 NOZ je společnost v situaci, u níž se provedení likvidace vyžaduje. Takovou situací je skutečnost, kdy byl rozhodnutím insolvenčního soudu úpadek společnosti řešen prostřednictvím konkursu a došlo ke zrušení společnosti na základě zrušení konkursu po splnění rozvrhového usnesení, nebo zrušením konkursu proto, že majetek společnosti s ručením omezeným je zcela nepostačující a přitom se objeví majetek,⁶⁵⁴ který je třeba vypořádat (§ 173 odst. 2 NOZ). V takovém případě pak již

⁶⁵⁴ Pod pojmem objevení majetku lze dle mého názoru chápat jak vyskytnutí se nového majetku po skončení konkursu, který byl v jeho průběhu neznámý, tak i případné „přebytky“ a majetek vyloučený v insolvenčním řízení z majetkové podstaty.

tedy likvidátor nepodává návrh na zahájení insolvenčního řízení, ale při vypořádání závazků společnosti přistoupí k zvláštnímu postupu dle ust. § 201 – 204 NOZ.⁶⁵⁵

Další výjimka z povinnosti likvidátora podat insolvenční návrh plyne ze zákona č. 304/2013 Sb. o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, konkrétně pak z ust. § 82 odst. 1 ZVR, která do jisté míry a při splnění specifických podmínek nahrazuje řešení situace, kdy společnost nemá dostatek majetku ani na náklady insolvenčního řízení (tak jak ji dříve obsahovalo ust. § 144 IZ)⁶⁵⁶ a jeho provedení se tak jeví jako zjevně bezúčelné.

Toto ustanovení § 82 odst. 1 ZVR nově stanoví, že byla-li společnost zrušena rozhodnutím soudu a současně likvidátor společnosti byl jmenován soudem, může takový soudně jmenovaný likvidátor podat návrh na výmaz společnosti z obchodního rejstříku, přičemž součástí takového návrhu musí být prohlášení likvidátora o tom, že bezúspěšně prověřil možnost uplatnit neplatnost nebo neúčinnost právních jednání likvidované společnosti a že majetek této společnosti nepostačuje ani k úhradě nákladů insolvenčního řízení. Jsou-li tyto podmínky splněny, rejstříkový soud na základě takového návrhu společnost z obchodního rejstříku vymaže.

V souvislosti s uvedeným ustanovením však vyvstává otázka vzájemného vztahu mezi ust. § 82 ZVR a § 200 NOZ, resp. tedy je-li při zjištění úpadku společnosti v likvidaci nutno vždy podat insolvenční návrh dle § 200 NOZ, nebo lze při splnění podmínek § 82 ZVR přistoupit přímo k výmazu společnosti z obchodního rejstříku. Osobně se z hlediska výkladu § 82 ZVR a to jak jazykového, tak i teleologického, a zejména systematického, přikláním k možnosti druhé a tedy, že obecně je zde při zjištění úpadku společnosti v likvidaci povinnost likvidátora podat insolvenční návrh dle § 200 NOZ, ovšem v případě že jsou splněny podmínky § 82 ZVR, lze přistoupit přímo k výmazu společnosti z obchodního rejstříku, aniž by měl likvidátor povinnost podat návrh na zahájení insolvenčního řízení. Ust. § 82 ZVR je tak dle mého názoru ve vztahu speciality k obecné úpravě obsažené v § 200 NOZ.

⁶⁵⁵ Srov. kap. 7.3

⁶⁵⁶ S účinností novely (od 01. 01. 2014) insolvenčního zákona provedené z. č. 294/2013 Sb., kterou bylo změněno znění § 144 z. č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení v tom směru, že již nelze nadále zamítnout insolvenční návrh proto, že majetek dlužníka nebude zřejmě postačovat ani k úhradě nákladů insolvenčního řízení.

V případě, že by likvidátor stanovenou povinností podat insolvenční návrh nesplnil řádně a včas, odpovídá věřitelům za škodu nebo jinou újmu⁶⁵⁷ způsobenou porušením této povinnosti (§ 99 odst. 1 IZ). Důležité je si rovněž uvědomit, že nelze považovat tuto povinnost za splněnou ani v případech, bylo-li řízení o insolvenčním návrhu vinou navrhovatele zastaveno, nebo byl-li jeho insolvenční návrh odmítnut (§ 98 odst. 3 IZ).

Likvidátor se však může své odpovědnosti za takto způsobenou škodu zprostit a to v případě, pokud prokáže, že porušení povinnosti podat insolvenční návrh nemělo vliv na rozsah částky určené k uspokojení pohledávky přihlášené věřitelem v insolvenčním řízení nebo, že tuto povinnost nesplnil vzhledem ke skutečnostem, které nastaly nezávisle na jeho vůli a které nemohl odvrátit ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze po něm spravedlivě požadovat (§ 99 odst. 3 IZ).

Pro úplnost doplňuji, že vyjma odpovědnosti občanskoprávní, bylo v minulosti, resp. za účinnosti z. č. 140/1961 Sb., trestní zákoník, konkrétně pak do 31. 12. 2007 z nesplnění povinnosti podat návrh na prohlášení konkursu možno vyvodit pro likvidátora rovněž odpovědnost trestněprávní, neboť v souladu s ust. § 126 odst. 2 z. č. 140/1961 Sb., trestní zákoník bylo považováno nesplnění této povinnosti za trestný čin porušení povinnosti v řízení o konkursu.

Závěrem této dílčí kapitoly shrnuji, že v právní úpravě povinnosti likvidátora podat insolvenční návrh není s rekodifikací vnesené žádné novum, vyjma výslovného vtělení ust. §200 NOZ do obecné úpravy likvidace, které likvidátorovi stanoví povinnost podat insolvenční návrh, zjistí-li, že společnost je v úpadku. Tuto skutečnost osobně považuji za přínosnou a to i přesto, že je do jisté míry duplicitní s již existující povinností normovanou IZ. Lze předpokládat, že důvodem zavedení této duplicity byla snaha zákonodárce akcentovat významnost této povinnosti.

8.3 Insolvenční návrh, jeho náležitosti a přílohy

Dojde-li tedy likvidátor k závěru, že mu vznikla povinnost podat insolvenční návrh,⁶⁵⁸ je nezbytné, aby jím podaný insolvenční návrh byl kvalifikovaný, tj. splňoval požadavky na něj kladené IZ a OSŘ. V opačném případě, kdy z takového důvodu dojde k odmítnutí jím podaného insolvenčního návrhu, nelze považovat jeho

⁶⁵⁷ Škodou, nebo jinou újmu se v souladu s § 99 odst. 2 z. č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení rozumí, rozdíl mezi v insolvenčním řízení zjištěnou výší pohledávky přihlášené věřitelem k uspokojení a částkou, kterou věřitel v insolvenčním řízení na uspokojení této pohledávky obdržel.

⁶⁵⁸ Srov. kap. 8.2

povinnost za splněnou (§ 99 odst. 3 IZ). V této souvislosti je nutno si uvědomit, že soudní praxe je při posuzování insolvenčních návrhů dosti formalistická, neboť zhruba pětina insolvenčních návrhů končí jejich odmítnutím.⁶⁵⁹

Vedle obecných náležitostí procesního podání dle § 42 odst. 4 OSŘ⁶⁶⁰ musí insolvenční návrh rovněž obsahovat označení navrhovatele a označení dlužníka, popřípadě označení jejich zástupců (§ 103 odst. 1 IZ).⁶⁶¹ V daném případě, kdy insolvenční návrh podává likvidátor se jedná o tzv. dlužnický insolvenční návrh, který podává likvidátor jménem likvidované společnosti.

V insolvenčním návrhu musí být dále uvedeny rozhodující skutečnosti, které osvědčují úpadek dlužníka nebo jeho hrozící úpadek a je nutno uvést skutečnosti, ze kterých vyplývá oprávnění podat návrh, označit důkazy, kterých se insolvenční navrhovatel dovolává a musí z něj být patrné, čeho se jím insolvenční navrhovatel domáhá (§ 103 odst. 2 IZ). Uvedené znamená jak skutkové vylíčení okolností úpadku, včetně označení věřitelů a jejich závazků a důkazů, kterými má být doložena tvrzená forma úpadku,⁶⁶² doložení skutečností opravňující likvidátora k podání insolvenčního návrhu (jeho ustavení do funkce), apod. Tato skutečnost pak není nikterak ovlivněna tím, jestli byl likvidátor ustanoven rozhodnutím soudu, či byl jmenován rozhodnutím společnosti.⁶⁶³

Podaný insolvenční návrh je nutno předložit v potřebném počtu stejnopisů tak, aby jeden stejnopis zůstal u insolvenčního soudu a aby každý, komu se doručuje, dostal jeden stejnopis. Likvidátor je dále povinen k insolvenčnímu návrhu připojit předepsané přílohy a listinné důkazy, kterých se dovolává; přílohy a listiny však nejsou součástí insolvenčního návrhu (§ 103 odst. 3 IZ).

V případě dlužnického návrhu podaného likvidátorem musí být k insolvenčnímu návrhu přiložen rovněž (i) seznam majetku likvidované společnosti, včetně pohledávek společnosti s označením dlužníků s obsahovými náležitostmi dle

⁶⁵⁹ Viz statistika Expertní pracovní skupiny pro insolvenční právo [online]. dostupná na WWW: <<http://www.insolvenčni-zakon.cz/expertni-skupina-s22/statistiky.html>> [citováno dne 10. 11. 2014]

⁶⁶⁰ Dle § 42 odst. 4, z. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád platí, že pokud zákon pro podání určitého druhu nevyžaduje další náležitosti, musí být z podání patrné, kterému soudu je určeno, kdo je činí, které věci se týká a co sleduje, a musí být podepsáno a datováno.

⁶⁶¹ Fyzická osoba musí být označena jménem, příjmením a bydlištěm (sídlem) a v případě, že jde o podnikatele, též identifikačním číslem. Právnícká osoba musí být označena obchodní firmou nebo názvem, sídlem a identifikačním číslem.

⁶⁶² Srov. kap. 8.1

⁶⁶³ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 12. 2010, sp. zn. MSPH 95 INS 14010/2010, 3 VSPH 1167/2010-A-12

(§ 104 odst. 2 IZ), (ii) seznam závazků likvidované společnosti s uvedením věřitelů s obsahovými náležitostmi dle (§ 104 odst. 3 IZ), (iii) seznam zaměstnanců likvidované společnosti (dle § 104 odst. 4 IZ) a již výše uvedené (iv) listiny, kterými má být doložen úpadek nebo hrozící úpadek. Předložené seznamy dle ad (i) – (iii) je likvidátor povinen podepsat a výslovně v nich uvést, že jsou správné a úplné. Likvidátor tak nese plnou odpovědnost za správnost údajů obsažených v seznamech dle § 104 odst. 1 IZ⁶⁶⁴ a to i s případným vznikem jeho odpovědnosti v případě, kdy pro nesprávnosti či neúplnost těchto údajů bude jím podaný insolvenční návrh zamítnut.

Insolvenční návrh musí být v listinné podobě opatřen úředně ověřeným podpisem likvidátora, v elektronické podobě musí být opatřen jeho uznávaným elektronickým podpisem, nebo zaslán prostřednictvím datové schránky, jinak se k němu nepřihlíží (§ 97 odst. 2 IZ).

8.4 Zahájení insolvenčního řízení a rozhodnutí o insolvenčním návrhu

Insolvenční řízení je řízením soudním a výhradně návrhovým, resp. tedy může být zahájeno pouze na návrh. Dnem zahájení insolvenčního řízení je den, kdy insolvenční návrh dojde věcně příslušnému soudu (§ 97 odst. 1 IZ). Věcně příslušným insolvenčním soudem je krajský soud, v jehož obvodu má dlužník svůj obecný soud (§ 7a a § 7b IZ) a účastníky takového řízení je dlužník (likvidovaná společnost) a věřitelé, kteří uplatňují své právo vůči dlužníku (§ 14 odst. 1 IZ).

Jak již bylo výše nastíněno, je přístup insolvenčního soudu k posuzování insolvenčních návrhů velmi formální a striktní, což je dáno do jisté míry i tím, že je insolvenční soud vázán poměrně krátkými lhůtami pro rozhodnutí o insolvenčním návrhu. Pokud insolvenční návrh neobsahuje všechny náležitosti, není srozumitelný, či je neurčitý a z toho důvodu nelze pokračovat v řízení, je insolvenční soud povinen neprodleně, nejpozději však do 7 dnů od podání insolvenčního návrhu takový návrh odmítnout, přičemž ust. § 43 OSŘ o výzvě k opravě a doplnění podání se neužije (§ 128 odst. 1 IZ). Jediné doplnění insolvenčního návrhu, které je dle IZ přípustné, se vztahuje pouze na zákonem požadované přílohy nebo jejich náležitosti, kdy

⁶⁶⁴ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 05. 2012, sp. zn. KSOS 33 INS 14163/2010 29 NS ČR 48/2011-A-33

v takovém případě může soud stanovit navrhovateli maximálně 7 denní lhůtu k doplnění insolvenčního návrhu, toto pravidlo však neplatí pro dlužnické návrhy a tedy ani pro návrh podaný likvidátorem.

Pokud není návrh insolvenčním soudem odmítnut, je tento povinen učinit do 10 dnů od jeho podání úkony směřující k rozhodnutí ve věci a o insolvenčním návrhu rozhodnout bez zbytečného odkladu. V případě dlužnického insolvenčního návrhu (tedy i návrhu podaného likvidátorem) tomu musí být však nejpozději do 15 dnů od jeho podání.

Na místě je zmínit, že společnost v likvidaci nemůže vcelku logicky rovněž ani žádat o vyhlášení moratoria (§ 115 in fine IZ), a to protože taková osoba již nepodniká.⁶⁶⁵

Ve vztahu k samotnému rozhodnutí insolvenčního soudu je nutno uvést, že obecně IZ odděluje rozhodnutí o úpadku dlužníka a způsobu jeho řešení, což však není podmínkou, neboť tyto rozhodnutí mohou rovněž splynout v jeden okamžik. Obecně však soud v první fázi rozhoduje o tom, zdali je společnost v úpadku (§ 136 a násl. IZ) nebo případě o odmítnutí návrhu, zamítnutí návrhu⁶⁶⁶ nebo zastavení řízení (§ 142 a násl. IZ). Rozhodnutím o úpadku dlužníka obsahuje mimo jiné výrok, jímž je jmenován insolvenční správce se seznamu správců vedeném Ministerstvem spravedlnosti (§ 136 odst. 2 písm. b) IZ).⁶⁶⁷

Teprve následně se obecně rozhoduje o způsobu řešení úpadku a to samostatným rozhodnutím vydaným do 3 měsíců po rozhodnutí o úpadku (§ 149 a násl. IZ). V případě, kdy je rozhodováno o úpadku dlužníka (společnosti) v likvidaci tomu však tak není, neboť v souladu s ust. § 148 odst. 1 IZ platí, že insolvenční soud spojí s rozhodnutím o úpadku vždy rovněž rozhodnutí o prohlášení konkursu,⁶⁶⁸ neboť společnost v likvidaci je dlužníkem, u které zákon vylučuje řešení úpadku prostřednictvím reorganizace nebo oddlužením.⁶⁶⁹

⁶⁶⁵ HÁSOVA, K. a kol. Insolvenční zákon. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 360

⁶⁶⁶ S účinností novely (od 01. 01. 2014) insolvenčního zákona provedené z. č. 294/2013 Sb., kterou bylo změněno znění § 144 z. č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení v tom směru, že již nelze nadále zamítnout insolvenční návrh proto, že majetek dlužníka nebude zřejmě postačovat ani k úhradě nákladů insolvenčního řízení.

⁶⁶⁷ K dnešnímu dni je evidováno 497 insolvenčních správců – viz seznam Ministerstva spravedlnosti ČR, legislativní odbor [online].

Dostupný na WWW: <<https://isir.justice.cz/InsSpravci/public/seznamFiltr.do>> [citováno dne 21. 11. 2014]

⁶⁶⁸ WINTEROVÁ, A. a kol. Civilní právo procesní. 5. Aktualizované vydání, doplněné o předpisy evropského práva. Praha: Linde Praha, 2008, s. 654

⁶⁶⁹ Srov. kap. 8.1

Odvolání proti usnesení o prohlášení konkursu je přípustné a mohou je podat účastníci insolvenčního řízení, tj. dlužník a věřitelé, kteří uplatňují své právo vůči dlužníku (§ 14 odst. 1 a § 7 InsZ, § 201 OSŘ).⁶⁷⁰ Výrok o prohlášení konkursu je však výrokem závislým na rozhodnutí o dlužníkově úpadku a proto může opravný prostředek proti rozhodnutí insolvenčního soudu o prohlášení konkursu na majetek dlužníka uspět pouze tehdy, jsou-li jeho prostřednictvím zpochybněny předpoklady pro vydání rozhodnutí o prohlášení konkursu, k nimž patří předchozí vydání rozhodnutí o úpadku dlužníka.⁶⁷¹

Jak se zahájením insolvenčního řízení, tak i s rozhodnutím o úpadku, resp. s prohlášením konkursu, spojuje zákon značné důsledky, resp. taková rozhodnutí mají významné účinky a to jak dovnitř dlužníka (společnosti) tak i vůči třetím osobám (zejm. věřitelům).⁶⁷² Faktický vznik právních účinků pak nastává vždy k okamžiku zveřejnění předmětné právní skutečnosti (zahájení insolvenčního řízení, rozhodnutí o úpadku, prohlášení konkursu) v insolvenčním rejstříku (§ 109a odst. 4 IZ, § 140a odst. 1 IZ, § 245 odst. 1 IZ). „Údaj o tom, kdy nastávají účinky prohlášení konkursu, tj. den, hodina a minuta zveřejnění rozhodnutí v insolvenčním rejstříku, se vyznačí na vyhotovení tohoto rozhodnutí (§ 16 vyhlášky č. 311/2007 Sb.).“⁶⁷³ Pro úplnost doplňuji, že vyjma insolvenčního zákona nalezneme další právní účinky spojené s insolvenčními rovněž i v jiných zákonech.⁶⁷⁴

Pro vzájemný vztah likvidace a konkursu je determinující ust. § 245 odst. 2 IZ, jenž normuje, že prohlášením konkursu se přerušuje likvidace právnické osoby, která tak nemůže logicky ani skončit a pokračovat v likvidaci lze tak až po zrušení konkursu.⁶⁷⁵

Závěrem této kapitoly bych pouze okrajově zmínil, že vstupem společnosti do insolvence nezanikají účetní a daňové povinnosti společnosti, když tyto jsou pouze s ohledem na proces insolvenčního řízení modifikovány a to jak rozsahem, tak zejména ve vztahu k osobě za jejich plnění odpovědné.

Účetní povinnosti dlužníka související s insolvenčním řízením je ke dni předcházejícímu dni, kterým nastanou účinky rozhodnutí o úpadku (srov. § 140a

⁶⁷⁰ HÁSOVA, K. a kol. Insolvenční zákon. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 845

⁶⁷¹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. 03. 2011, sp. zn. MSPH 76 INS 8711/2009, 29 NSČR 12/2011-B-393

⁶⁷² Srov. zejména a např. § 109 odst. 1, § 140a, § 140c, § 248, § 249, § 250, § 252m § 140e, § 263 a násl., § 265 a násl., z. č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení

⁶⁷³ HÁSOVA, K. a kol. Insolvenční zákon. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 841

⁶⁷⁴ Např. § 8 z. č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání

⁶⁷⁵ HÁSOVA, K. a kol. Insolvenční zákon. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 842

odst. 1 IZ) uzavřít účetní knihy a sestavit mimořádnou účetní závěrku (§ 19 odst. 1 ZoÚ ve spojení s § 17 odst. 2 písm. e) ZoÚ) a k následujícímu dni opětovně otevřít účetní knihy (§ 17 odst. 1 písm. e) ZoÚ).

Tato účetní závěrka je pak podkladem pro podání daňového tvrzení, které je na základě § 244 odst. 1 DŘ společnost v insolvenčním řízení povinna podat nejpozději do 30 dnů ode dne účinnosti rozhodnutí o úpadku řádné daňové tvrzení za část zdaňovacího období, která uplynula do dne předcházejícího účinnosti tohoto rozhodnutí.

S ohledem na skutečnost, že prohlášením konkursu přechází na insolvenčního správce oprávnění nakládat s majetkovou podstatou (§ 246 odst. 1 IZ) a to včetně vedení účetnictví a plnění daňových povinností, pak platí, že za společnost, která byla před prohlášením úpadku v likvidaci, bude podávat toto daňové tvrzení již insolvenční správce a to za období, kdy oprávnění jednat za likvidovanou společnost, včetně povinnosti plnění účetních povinností náleželo likvidátorovi. Je tedy možné, že insolvenční správce nebude schopen na základě neplnění povinností likvidátora této své povinnosti objektivně dostát, protože DŘ pro takový případ stanoví, že zjistí-li insolvenční správce nedostatečnost podkladů, pro kterou nelze zajistit splnění této povinnosti, tato povinnost zaniká. Takovou skutečnost oznámí insolvenční správce ve stejné 30 denní lhůtě správci daně a poskytne mu nezbytnou součinnost ke stanovení daně podle pomůcek.

V průběhu konkursu, resp. neprodleně poté co nabude účinnosti prohlášení konkursu, musí insolvenční správce sestavit ke dni předcházejícímu dni, kterým nastanou účinky prohlášení konkursu, mezitímní účetní závěrku nebo přehled o příjmech, výdajích, majetku a závazcích (§ 277 odst. 3 IZ).

Dále je pak insolvenční správce ke dni sestavení konečné zprávy dle § 302 a násl. IZ povinen sestavit rovněž účetní závěrku (§ 302 odst. 4 IZ) a tedy v řeči zákona o účetnictví uzavřít účetní knihy dle § 17 odst. 2 písm. j) ZoÚ a k tomuto rozvahovému dni sestavit mimořádnou účetní závěrku (§ 19 odst. 1 ZoÚ). V souladu s ust. § 244 odst. 3 DŘ je pak insolvenční správce povinen na základě této mimořádné účetní závěrky podat jménem dlužníka (společnosti) ke dni předložení konečné zprávy řádné daňové tvrzení za uplynulou část zdaňovacího období, za kterou nebylo dosud podáno, a tvrzenou daň zahrnout do příslušného dokumentu.

V souvislosti s ukončením insolvenčního řízení, resp. konkursu je pak insolvenční správce povinen ke dni zrušení konkursu (srov. § 308 a násl. IZ) uzavřít

účetní knihy (dle § 17 odst. 2 písm. f) ZoÚ), sestavit mimořádnou účetní závěrku (dle § 19 odst. 1 ZoÚ), splnit povinnosti uložené daňovými předpisy a předat dlužníku potřebné účetní záznamy (§ 313 odst. 2 IZ).

V souladu s ust. § 312 odst. 2 IZ zanikají zrušením konkursu účinky prohlášení konkursu, přerušlení likvidace se končí a za společnost opětovně jedná její statutární orgán, resp. likvidátor, který má tak povinnost ke dni následujícími po dni, kterým nastanou účinky zrušení konkursu opětovně otevřít účetní knihy (§ 17 odst. 1 písm. f) ZoÚ).

O ukončení insolvenčního řízení, resp. konkursu a jeho způsobech a dopadech do dalšího života společnosti však již v následujících kapitolách.

8.5 Postavení likvidátora v insolvenčním řízení

Jak již bylo dříve nastíněno, podáním insolvenčního návrhu, resp. zahájením insolvence, ani rozhodnutím o úpadku, resp. prohlášením konkursu na společnost v likvidaci, role likvidátora nekončí, a to i přestože likvidátor pozbývá do značné míry většinu svých oprávnění, které mu náleželi v likvidaci a jeho funkce v procesu insolvence je spíše komplementární.

V souladu s ust. § 70 odst. 1 IZ totiž likvidátor v zahájeném insolvenčním řízení vykonává působnost dlužníka (společnosti) v rozsahu, v jakém nepřešla na insolvenčního správce a to včetně povinnosti k součinnosti s insolvenčním správcem v rozsahu, v jakém ji zákon ukládá dlužníkovi. Uvedené je důsledkem toho, že insolvenční řízení má ex lege přednost před procesem likvidace, neboť v souladu s ust. § 245 odst. 2 IZ se likvidace prohlášením konkursu přerušuje. Tuto působnost pak vykonává likvidátor již od podání insolvenčního návrhu a jde-li o návrh podaný věřitelem (věřitelský návrh), tak od rozhodnutí o úpadku (§ 70 odst. 2 IZ). Likvidátor má tak dle ust. § 9 písm. f) IZ v insolvenčním řízení postavení procesního subjektu a za svou činnost v insolvenčním řízení má nárok na náhradu nutných výdajů a přiměřenou odměnu, jejíž výši určí insolvenční soud na návrhu insolvenčního správce (§ 70 odst. 3 IZ), o čemž však v podrobnostech až níže.

Ve vztahu k rozsahu činností likvidátora v insolvenčním řízení platí, že likvidátorova práva a povinnosti v průběhu insolvenčního řízení nezanikají, ale v návaznosti na fázi daného řízení (před prohlášením konkursu a po prohlášení konkursu) jsou omezeny přechodem jeho působnosti na insolvenčního správce.

Jednou z hlavních povinností likvidátora v insolvenčním řízení je spolupráce, resp. poskytnutí součinnosti insolvenčnímu správci v rozsahu, v jakém je povinen ji poskytnout dlužník. Ve smyslu ust. § 210 odst. 1 a 2 IZ je dlužník, resp. tedy likvidátor povinen poskytnout insolvenčnímu správci všestrannou součinnost a dbát jeho pokynů. Toto ustanovení by však nemělo vést k přesouvání úkolů insolvenčního správce na likvidátora. Součinnost likvidátora by tak měla spočívat především v poskytování informací o likvidované společnosti, když právě likvidátor by měl mít informace o možné prodejnosti majetku a dobytosti pohledávek úpadce, které by mohl sdělit správci.⁶⁷⁶ Dle ust. § 210 odst. 2 in fine IZ navíc platí, že uvedené povinnosti likvidátora trvají i tehdy, když jeho postavení, resp. funkce zanikla v posledních třech měsících před zahájením insolvenčního řízení.

„Nebudou-li navíc údaje předané likvidátorem již dříve v průběhu insolvenčního řízení (při podání insolvenčního návrhu podle § 98 IZ ve vazbě na § 104 IZ, na základě povinnosti uložené v rozhodnutí o úpadku podle § 136 odst. 2 písm. h) IZ, či postupem podle § 210 IZ) dostatečné, je možné vůči likvidátorovi uplatnit postup podle § 214 a 215 IZ, tj. předvolat jej k výsledku a k prohlášení o majetku dlužníka.“⁶⁷⁷

Ve vztahu k působnosti likvidátora v průběhu insolvenčního řízení je důležitý také fakt, že v souladu s ust. § 111 odst. 1 IZ je dlužník a tedy u společnosti v likvidaci likvidátor, povinen od okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení zdržet se nakládání s majetkovou podstatou, pokud by mělo jít o podstatné změny ve skladbě, využití nebo určení majetku dlužníka anebo nikoli o jeho zanedbatelné zmenšení (s výjimkami dle § 111 odst. 2 IZ). Taková právní jednání dlužníka jsou vůči jeho věřitelům neúčinná, nebyl-li k nim předem udělen souhlas insolvenčního soudu.

Zásadní ve vztahu k postavení likvidátora je však skutečnost, že s okamžikem prohlášení konkursu je spojen přechod dispozičního oprávnění k majetkové podstatě s likvidátora na insolvenčního správce (§ 229 odst. 3 IZ, § 246 odst. 1 IZ). Tato skutečnost však nemá vliv na dlužníkovu procesní způsobilost, ani svéprávnost v oblasti hmotného práva, kterou si zachovává i nadále a uvedený přechod dispozice

⁶⁷⁶ HÁSOVA, K. a kol. Insolvenční zákon. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 844

⁶⁷⁷ HÁSOVA, K. a kol. Insolvenční zákon. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 238

z dlužníka na insolvenčního správce se vztahuje pouze na majetek zahrnutý do konkursní podstaty.⁶⁷⁸

„Dlužník tedy nemůže po prohlášení konkursu právně jednat tak, aby zmenšoval rozsah majetkové podstaty; takové právní jednání by bylo vůči jeho věřitelům neúčinné, a to ze zákona, aniž by bylo třeba neúčinnost vyslovit rozhodnutím insolvenčního soudu (§ 246 odst. 2 IZ). Naproti tomu dlužníkovo právní jednání, kterým dojde ke zvětšení rozsahu majetkové podstaty (např. přijetí plnění od dlužníkovy dlužníka, které se stane součástí majetkové podstaty), bude platné a účinné.“⁶⁷⁹

Pro zajímavost doplňuji, že ve vztahu k přechodu dispozice vyřešila novela IZ provedená z. č. 294/2013 Sb. nadobro dříve spornou otázku, komu náleží dispoziční oprávnění k majetkové podstatě v době po rozhodnutí o úpadku do rozhodnutí o způsobu jeho řešení, když novelizované znění jasně stanoví, že v této době je takové dispoziční oprávnění nadále svěřeno dlužníkovi. Na druhou stranu, jak již bylo uvedeno ve vztahu ke konkursu likvidované společnosti, tento výkladový problém nebyl aktuální, když okamžik rozhodnutí o úpadku a způsobu jeho řešení spadá v jeden okamžik.

I přestože se může zdát, že od okamžiku prohlášení konkursu na dlužníka, resp. od jeho účinků (srov. § 245 odst. 1 IZ) zůstává likvidátorovi v podstatě pouze působnost dovnitř společnosti a vnější jen v margináliích, jako např. v souvislosti se zápisy do obchodního rejstříku, není tomu tak, neboť v rámci konkursního řízení vykonává pro dlužníka, resp. tedy jeho jménem značné množství úkonů k ochraně zájmů dlužníka (např. vyjadřovat se k přihlášeným pohledávkám ve smyslu § 188 IZ, či usilovat o vynětí majetku z majetkové podstaty dle § 226 IZ).

V souvislosti s touto činností v insolvenčním řízení má pak likvidátor ze zákona právo na náhradu nutných nákladů a na přiměřenou odměnu, jejíž výši navrhuje v souladu se zvláštním předpisem⁶⁸⁰ insolvenčního správce a konečnou výši určí usnesením insolvenční soud (§ 70 odst. 3 IZ).

Tyto pohledávky likvidátora za činnost v průběhu insolvenčního řízení jsou při splnění zákonných podmínek pohledávkami prioritními, resp. pohledávkami za

⁶⁷⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24. 06. 2008, sp. zn. 32 Cdo 99/2007

⁶⁷⁹ HÁSOVA, K. a kol. Insolvenční zákon. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 846

⁶⁸⁰ Nařízení vlády č. 351/2013 Sb., kterým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohledávky, určuje odměna likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravují některé otázky Obchodního věstníku a veřejných rejstříků právnických a fyzických osob.

majetkovou podstatou a to za předpokladu, (i) že vzniknou likvidátorovi jmenovanému soudem (nikoli tedy likvidátorovi povolanému zevnitř společnosti dle § 189 NOZ) za součinnost poskytnutou insolvenčními správci po zahájení insolvenčního řízení (§ 168 odst. 1 písm. b) IZ)⁶⁸¹ nebo (ii) vzniknou likvidátorovi (bez ohledu na to, zda jej do funkce ustavil dlužník, resp. společnost nebo soud) za činnost prováděnou po rozhodnutí o úpadku dlužníka (§ 168 odst. 2 písm. c) IZ).

Jak z dikce zákona plyne, nelze odměnu likvidátora za činnost v insolvenčním řízení ztotožňovat s odměnou, která byla likvidátorovi určena v rámci likvidace (§ 195 NOZ),⁶⁸² neboť nárok na odměnu a náhradu nutných nákladů dle § 70 odst. 3 IZ náleží likvidátorovi pouze a výlučně za činnost v insolvenčním řízení, která nepřešla na insolvenčního správce. Stejně tak likvidátorovi nenáleží ani odměna za činnost, která s insolvenčním řízením přímo nesouvisí.⁶⁸³ „V takových případech je na likvidátorovi, aby svoji pohledávku za dlužníkem vzniklou z titulu výkonu své činnosti přihlásil stejně jako ostatní věřitelé, třeba i podmíněně.“⁶⁸⁴ Pokud by si však likvidátor ještě před prohlášením konkursu vyplatil zálohu určenou k činnosti a cestovnímu na dobu, ve které již nastaly účinky prohlášení konkursu, jednalo by se o bezdůvodné obohacení a konkrétně pak plnění z právního důvodu, který dnem prohlášení konkursu odpadl (§ 2991 odst. 2 NOZ).⁶⁸⁵

Pohledávky likvidátora za činnost v insolvenčním řízení, kterým zákon přiřkl postavení pohledávky za majetkovou podstatou (§ 168 odst. 1 písm. b) a § 168 odst. 2 písm. c) IZ) tak není třeba v konkursu přihlašovat dle § 173 a násl. IZ, neboť se uplatňují kdykoliv v průběhu insolvenčního řízení pouze písemným uplatněním vůči osobě s dispozičním oprávněním (insolvenčnímu správci) a mohou být uspokojeny kdykoli v průběhu insolvenčního řízení a neváží se na zpeněžení likvidační podstaty. Pokud by nedošlo k jejich úhradě v průběhu insolvenčního řízení, musí být tyto pohledávky jako pohledávky za majetkovou podstatou uspokojeny ještě před rozvrhem (§ 305 odst. 1 IZ).

Závěrem této části bych pro úplnost alespoň stručně doplnil, že neplnění shora uvedených povinností likvidátora v insolvenčním řízení může mít vyjma

⁶⁸¹ V případě likvidátora povolaného rozhodnutím společnosti by se jednalo o náklad dlužníka jemu vzniklý účastí v insolvenčním řízení, který je z uspokojení v insolvenčním řízení vyloučen (srov. § 170 písm. f) z. č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení).

⁶⁸² Srov. kap. 6.4

⁶⁸³ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 10. 04. 2001, sp. zn. 32 Cdo 2861/99

⁶⁸⁴ HÁSOVA, K. a kol. Insolvenční zákon. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 238

⁶⁸⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 05. 2004, sp. zn. 29 Odo 446/2002

důsledků občanskoprávních i dopady v rovině trestněprávní. Z. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník totiž ve svém ust. § 225 upravuje trestný čin porušení povinností v insolvenčním řízení. Podstatou tohoto trestného činu, který vyžaduje zavinění ve formě úmyslu, je skutečnost, že osoba účastná na insolvenčním řízení maří, nebo hrubě ztěžuje výkonu funkce insolvenčního správce, čímž ohrožuje účel insolvenčního řízení, přičemž naplnění této skutkové podstaty může dopadat rovněž na činnost likvidátora v insolvenčním řízení. V úvahu však připadá i aplikace dalších skutkových podstat trestných činů jako například ust. § 223 z. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník - zvýhodnění věřitele, což je však již problematika na rámec rozsahu a zaměření této práce.

8.6 Zrušení konkursu a likvidace společnosti

Konkurs končí usnesením soudu o jeho zrušení, o kterém insolvenční soud rozhoduje ve většině případů bez návrhu, jsou-li naplněny níže uvedené zákonem stanovené důvody pro jeho zrušení.

S ohledem na ust. § 309 odst. 4 IZ, dle kterého právní mocí rozhodnutí o zrušení konkursu končí i insolvenční řízení, pak již není třeba, aby soud navíc rozhodoval dle § 158 IZ o tom, že dlužník není v úpadku, neboť rozhodnutí o zrušení konkursu v sobě již zahrnuje i zánik všech účinků spojených se zahájením insolvenčního řízení i všech účinků veškerých dalších rozhodnutí insolvenčního soudu (samozřejmě s výjimkou těch účinků, u kterých je možné jejich navrácení do původního stavu).⁶⁸⁶

Ve vztahu k společnosti v likvidaci je stěžejní ust. § 312 odst. 2 IZ, dle kterého zrušením konkursu jedná za společnost v likvidaci opětovně její likvidátor, neboť zrušením konkursu končí přerušeni likvidace. Funkce insolvenčního správce však zrušením konkursu zcela nekončí a to i přestože již nemá nadále dispoziční oprávnění k majetkové podstatě. Insolvenční správce je totiž ještě povinen splnit účetní a daňové povinnosti a předat dlužníkům relevantní účetní záznamy, zbývající majetek a další činnosti související se zrušením konkursu. Funkce insolvenčního správce tak zaniká až po splnění těchto jeho povinností a to na základě zproštění jeho funkce insolvenčním soudem (§ 313 IZ).

O zrušení konkursu insolvenční soud rozhoduje v následujících případech:

⁶⁸⁶ HÁSOVA, K. a kol. Insolvenční zákon. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1024

- a) zjistí-li, že nebyl ani dodatečně osvědčen dlužníkův úpadek; to neplatí, došlo-li již ke zpeněžení podstatné části majetkové podstaty (§ 308 odst. 1 písm. a) IZ),
- b) zjistí-li, že zde není žádný přihlášený věřitel a všechny pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky jim postavené na roveň jsou uspokojeny (§ 308 odst. 1 písm. b) IZ),
- c) po obdržení zprávy insolvenčního správce o splnění rozvrhového usnesení (§ 308 odst. 1 písm. c) IZ),
- d) zjistí-li, že pro uspokojení věřitelů je majetek dlužníka zcela nepostačující; přitom se nepřihlíží k věcem, právům a jiným majetkovým hodnotám vyloučeným z majetkové podstaty (§ 308 odst. 1 písm. d) IZ),
- e) vyjma výše uvedených důvodů pak dochází ke zrušení konkursu i v důsledku úmrtí dlužníka (§ 310 odst. 3 IZ),
- f) výhradně na návrh pak insolvenční soud rozhoduje o zrušení konkursu v jediném případě a to v případě, kdy návrh podá dlužník a jestliže k tomuto návrhu připojí listinu, na které všichni věřitelé a insolvenční správce vyslovili se zrušením konkursu souhlas a na které je úředně ověřena pravost podpisu osob, které ji podepsaly (§ 308 odst. 2 IZ).

Ve vztahu k tématu této práce, kterým je likvidace společnosti s.r.o. jsou však relevantní pouze důvody pod písmeny c) a d), neboť pouze tyto důvody vedou v souladu s ust. § 173 odst. 2 NOZ ke zrušení společnosti s likvidací. S ohledem na skutečnost, že ostatní důvody nevedou ke zrušení společnosti a důvod pod písmenem e) je navíc pro společnost s.r.o. pojmově vyloučen, se nebudu těmito v rámci této práce nadále zabývat.

Ad c) V případech zrušení konkursu po obdržení zprávy insolvenčního správce o splnění rozvrhového usnesení dle § 308 odst. 1 písm. c) IZ je naplněn účel i cíle insolvenčního řízení, resp. konkursu (§1 a § 244 IZ), neboť splnění rozvrhového usnesení předpokládá, že jsou věřitelům společnosti vyplaceny peněžité částky, které na ně v souladu s rozvrhovým usnesením připadají a tím uspořádány majetkové vztahy dlužníka (společnosti) vůči jejím věřitelům.⁶⁸⁷ Nezbude-li

⁶⁸⁷ K procesu předcházejícímu splnění rozvrhového usnesení srov. ust. § 302 - § 304 z. č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení

společnosti po splnění rozvrhového usnesení žádný majetek, zrušuje se společnost bez likvidace (§ 173 odst. 2 NOZ) a případné neuspokojené pohledávky, nebo jejich části zanikají se zánikem společnosti bez právního nástupce, pokud nebudou uspokojeny ze zajištění (§ 311 IZ). V případě, že však společnosti po skončení insolvenčního řízení, resp. zrušení konkursu nějaký majetek zbyl, či se nějaký dodatečně objeví, je nezbytné v souladu s ust. § 173 odst. 2 NOZ likvidaci provést. Průběh takové likvidace se pak řídí standardním postupem likvidace dle NOZ a v případě, že majetek společnosti nepostačuje k úhradě všech jejích závazků, nebude již opětovně podáván insolvenční návrh dle §200 NOZ, ale bude užito speciálního postupu dle § 201 - § 204 NOZ.⁶⁸⁸

Ad d) Ke zrušení konkursu lze přistoupit rovněž v případě, že vyjde najevo, že účelu a cílů insolvenčního řízení, resp. konkursu nelze dosáhnout, neboť majetek dlužníka (společnosti) je pro upokojení věřitelů zcela nepostačující; přitom se nepřihlíží k věcem, právům a jiným majetkovým hodnotám vyloučeným z majetkové podstaty⁶⁸⁹ (§ 308 odst. 1 písm. d) IZ). „Dikci zákona „majetek zcela nepostačující“ je třeba rozumět jak v kvantitativním, tak i v kvalitativním slova smyslu, tedy dlužník buď nemá majetek žádný, nebo má zcela nepatrný, nebo určitým majetkem sice disponuje, ale tento majetek pro jeho neprodejnost nelze zpeněžit a z výtěžku tohoto zpeněžení uspokojit věřitele.“⁶⁹⁰

Ust. § 312 odst. 3 IZ navíc normuje, že zrušení konkursu podle § 308 odst. 1 písm. d) IZ je podkladem pro výmaz dlužníka z obchodního rejstříku, nejde-li o právnickou osobu zřízenou zákonem. Nabízí se tak otázka, je-li provedení výmazu společnosti z obchodního rejstříku po zrušení konkursu z důvodů uvedeného v ust. § 308 odst. 1 písm. d) IZ možností, nebo nutností? Zastávám názor, že v případě, že společnost má nějaký vyloučený, či nepostačující majetek, který je zpeněžitelný alespoň z části, či se potencionálně zpeněžitelným může stát, je na místě, aby likvidace pokračovala, neboť není důvod, aby takový majetek nebyl postupem dle § 202 - § 203 NOZ nabídnut k převzetí věřitelům. V opačném případě by zánikem společnosti došlo k zániku pohledávek věřitelů dle § 311 IZ, čímž by věřitelé společnosti byli zcela bezdůvodně zkráceni na svých právech. S ohledem na výše

⁶⁸⁸ Srov. kap. 7.3

⁶⁸⁹ K institutu vyloučení z majetkové podstaty srov. § 225 - § 227 z. č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení. Obecně se však jedná o věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty, které nemohou sloužit k uspokojení věřitelů, zejména neprodejné věci a nedobytné pohledávky nebo majetek.

⁶⁹⁰ HÁSOVA, K. a kol. Insolvenční zákon. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1025

uvedené tak zastávám názor, že ust. § 312 odst. 3 IZ nezakládá nezbytnost absolutně vždy společnost po zrušení konkursu dle § 308 odst. 1 písm. d) IZ vymazat z obchodního rejstříku bez provedení, či dokončení likvidace. V případě následné likvidace po skončení konkursu pak platí bez dalšího to samé, jak je uvedeno ve vztahu k ad c).

Do účinnosti novely insolvenčního zákona provedené z. č. 294/2013 Sb. bylo ust. § 308 odst. 1 písm. d) IZ ve své podstatě obdobou zamítnutí insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku dle § 144 IZ, přičemž platí že od 01. 01. 2014 již nelze insolvenční návrh zamítnout proto, že majetek dlužníka nepostačuje k úhradě nákladů insolvenčního řízení. Problematika řešící případy, kdy společnost nemá dostatek majetku ani na náklady insolvenčního řízení (tak jak ji dříve obsahovalo ust. § 144 IZ) a jeho provedení se tak jeví jako zjevně bezúčelné, byla částečně nově přenesena do kompetence rejstříkových soudů a konkrétně pak do ust. § 82 ZVR.⁶⁹¹

Závěrem této části práce mi zbývá pouze shrnout a konstatovat, že vztah likvidace a insolvenčního řízení, resp. konkursu je takový, že na společnost v likvidaci může být prohlášen konkurs, naopak nachází-li se společnost v konkursu, nemůže v jeho průběhu vstoupit do likvidace. Jelikož jsou konkurs i likvidace instituty svým účelem obdobné, když jejich smyslem je vypořádání majetku společnosti, jsou to instituty rovněž velmi rozdílné a to jak v osobě je řídící, v jejich formě, tak i v rozsahu ingerence soudu do jejich průběhu. Jsou to tak instituty vzájemně si konkurující a tedy takové, které nemohou probíhat současně, což nejlépe odráží skutečnost, že po dobu konkursu se likvidace přerušuje.

9. Komparace s vybranými zahraničními úpravami likvidace

Cílem této závěrečné kapitoly je provést alespoň stručnou komparaci procesu likvidace, jak ji upravuje český právní řád s vybranými právními řády evropských zemí. Při výběru daných právních řádů padla volba na slovenský a německý. Slovenská právní úprava likvidace byla zvolena jako právní řád našemu nejbližší, když platí, že tyto právní řády měly dlouholetý společný a jednotný historický vývoj až do roku 1993, od kterého každý právní řád prochází samostatným a odlišným procesem novelizace, přičemž jejich rozdílnost se s přijetím nového soukromoprávního předpisu - z. č. 89/2012, Sb., občanský zákoník ještě prohloubila.

⁶⁹¹ Srov. kap. 8.2

Pro německý právní řád, jako druhou volbu, jsem se rozhodl z důvodu, že koncepce soukromého práva v České republice se svou strukturou v jistých směrech přibližuje úpravě německé. Po provedení komparace daných právních řádů bych se pokusil v závěru každé podkapitoly sumarizovat získané poznatky a uvést názor na koncepční řešení, které dané právní řády poskytují.

9.1 Česká a slovenská právní úprava likvidace

Základním předpisem, který na území Slovenské republiky dopadá na obchodněprávní vztahy je zák. č. 513/1991 Zb., Obchodný zákoník, v znení neskorších predpisov (dále jen „OBZ“) a který byl přijat za existence Československé Federativní republiky dne 5. listopadu 1991 Federálním shromážděním České a Slovenské Federativní republiky. V samostatném právním předpisu, kterým je zák. č. 530/2003 Z.z., o obchodnom registri, v znení neskorších predpisov, je upraven obchodní rejstřík a úpadek dlužníka upravuje zákon č. 7/2005 Z.z., o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov, v znení neskorších predpisov, jež však není slovenskou právní naukou považován za součást obchodního práva.

Český (jak úprava ObchZ, tak ani nová úprava NOZ) a ani slovenský právní řád neobsahuje legální definici pojmu likvidace, kterou stejně jako v našem právním prostředí formuluje až právní doktrína. O. Ovečková⁶⁹² likvidaci definuje jako „Obchodným zákonníkom, zákonom o štátnom podniku a inými osobitnými zákonmi upravený postup, pri ktorom dochádza k mimosúdnemu vyrovnaniu majetkových vzťahov zanikajúceho subjektu.“

Samotná právní úprava likvidace společnosti je pak upravena primárně v OBZ v rámci ust. § 70 – 75a. Stejně jako v našem právním řádu je likvidace společnosti obecným následkem zrušení společnosti bez právního nástupce. Uvedené je reflektováno v ust. § 70 odst. 1 OBZ které stanoví, že pokud celé jmění společnosti nepřešlo na právního zástupce, vyžaduje likvidace společnosti, jestliže zvláštní zákon nestanoví jinak. Společnost stejně jako v našem právním řádu vstupuje do likvidace ke dni jejího zrušení (§ 70 odst. 2 OBZ), pokud zákon nestanoví jinak. Proces likvidace je taktéž shodně s naší úpravou důsledkem prohlášení společnosti za neplatnou (§ 68a odst. 2 OBZ) a je rovněž spojen se situací, kdy společnosti po

⁶⁹² OVEČKOVÁ, O. Obchodný zákoník s komentárom. Bratislava: Iura Edition, 2012, s. 395

ukončení konkursního řízení zbyde majetek (§ 68 odst. 4 OBZ). Taktéž podle slovenské právní úpravy používá společnost obchodního jména s dovětkem „v likvidácii“ (§ 70 odst. 2 OBZ) a vstup společnosti do likvidace se rovněž zapisuje do obchodního rejstříku, ovšem OBZ toto na rozdíl od ust. § 187 odst. 2 NOZ nestanoví výslovně, když tato povinnost notifikace vstupu společnosti do likvidace je ve slovenském právním řádu obsažena v ust. § 2 odst. 1 písm. j) z.č. 530/2003 Z.z., o obchodnom registri.

Jestliže se doposud jevila úprava likvidace v českém a slovenském právním řádu ve své podstatě shodná, v otázce osoby likvidátora je slovenské řešení značně odlišné. Zatímco česká právní úprava nestanoví, kdo má být osobou likvidátora a jeho volba je ponechána na volní úvaze společnosti, resp. orgánu povolaného k jeho ustanovení, příp. soudu, tak OBZ ve svém ust. § 71 odst. 1 stanoví, že likvidátorem společnosti je a priori statutární orgán společnosti, pokud zákon, zakladatelský dokument či stanovy nestanoví jinak. Pokud se statutární orgán ve společnosti nenachází, resp. není obsazen, nebo není bez zbytečného odkladu likvidátor jmenován, je na soudu, aby tak učinil. Soud pak jmenuje v souladu s ust. § 71 odst. 2 OBZ likvidátora i v případech, kdy nastalo zrušení společnosti s likvidací jako důsledek jeho rozhodnutí. Ve všech těchto případech může být soudem jmenován likvidátorem statutární orgán, jeho člen nebo společník i bez jeho souhlasu. Takto jmenovaný likvidátor se nemůže své funkce dobrovolně vzdát, nýbrž může pouze požádat soud o odvolání z funkce, pokud na něm nelze výkon funkce spravedlivě požadovat. Pokud není možno jmenovat likvidátorem společníka, statutární orgán, či jeho člena, jmenuje soud likvidátorem osobu, jenž je zapsána do seznamu správců podle zvláštního právního předpisu.⁶⁹³

Jmenováním likvidátora, obdobně jako v českém právu, na něj přechází v souladu s ust. § 71 odst. 3 OBZ působnost statutárního orgánu jednat jménem společnosti a za výkon své funkce rovněž takto odpovídá (§ 71 odst. 7 OBZ). Rozsah působnosti likvidátora dle ust. § 72 odst. 1 OBZ ve své podstatě kopíruje systematiku generální klauzule (na úkony směřující k likvidaci) a demonstrativního výčtu úkonů v procesu likvidace, tak jak ji obsahovalo ust. § 72 ObchZ. Likvidátor má rovněž povinnost podat návrh na prohlášení konkursu, jestliže v průběhu likvidace zjistí

⁶⁹³ Dle z. č. 8/2005 Z.z. o správcích

předlužení společnosti. Po dobu tohoto řízení se likvidace přerušuje (§ 72 odst. 2 OBZ).

Další rozdíl nalezneme v notifikační povinnosti likvidátora vůči věřitelům společnosti. Jestliže ust. § 198 odst. 2 NOZ stanoví, že likvidátor oznamuje opakovaně vstup společnosti do likvidace s výzvou pro věřitele, tak slovenská úprava vyžaduje pouze jediné zveřejnění (§ 73 OBZ).

Ve vztahu k uspokojování závazků společnosti pak slovenská úprava likvidace neobsahuje rovněž ustanovení obdobné našemu § 197 NOZ a tedy ustanovení o privilegovaném uspokojování pohledávek zaměstnanců. Absence takového ustanovení se může jevit jako problematická, neboť jsou tak pohledávky zaměstnanců společnosti uspokojovány dle obecných pravidel společně s pohledávkami ostatních věřitelů společnosti, přičemž tak není nijak reflektována skutečnost, že zaměstnanci jsou na plnění svých mzdových nároků ve většině případů existenčně závislejší, než věřitelé mající pohledávky např. z obchodního styku.

Stejně jako úpravu pro ochranu zaměstnanců likvidované společnosti neobsahuje slovenská právní úprava likvidace ani obecné zákonné vymezení okamžiku skončení likvidace, když stanoví okamžik skončení pouze pro případ, kdy společností není schválena konečná zpráva o průběhu likvidace a návrh na rozdělení likvidačního zůstatku. V takovém případě pak dle § 75 odst. 2 OBZ končí likvidace uložení likvidačního zůstatku do úschovy. Absence stanovení přesného výslovného okamžiku skončení likvidace tak může činit v praxi problémy, tak jako tomu bylo v naší právní úpravě do účinnosti novely ObchZ provedené z. č. 370/2000 Sb., která v rámci nového ust. § 75a odst. 1 ObchZ takový okamžik přesně vymezila.

Ke dni skončení likvidace a tedy před rozdělením likvidačního zůstatku, je likvidátor povinen sestavit účetní závěrku a tu spolu s návrhem na rozdělení čistého majetkového zůstatku a zprávou o průběhu likvidace předložit ke schválení společníkům, nebo valné hromadě společnosti, kterou je za tímto účelem oprávněn svolat (§ 75 odst. 1 OBZ). I přestože česká doktrína⁶⁹⁴ možnost svolat valnou hromadu likvidátorem jako pojistku proti nečinnosti, resp. neexistenci orgánů a společníků společnosti dovodila, považoval bych za vhodné de lege ferenda toto oprávnění likvidátorovi přiznat výslovně zákonem i v české úpravě.

⁶⁹⁴ ELIÁŠ, K. Společnost s ručením omezeným. Praha: Prospektrum, 1997, s. 144

Pokud nedojde ani přes opakovanou výzvu likvidátora ke schválení těchto dokumentů, stanoví slovenský obchodní zákoník fikci jejich schválení, když v ust. § 75 odst. 2 OBZ stanoví, že se považují za schválené po uplynutí jednoho měsíce ode dne opakované výzvy likvidátora společníkům, nebo ode dne kdy se sešel příslušný orgán společnosti, aniž by se k nim vyjádřil. V daném případě pak ukládá likvidátor likvidační zůstatek do úschovy, čímž se považuje likvidace za skončenou.

Jako problematické považuji, že slovenská právní úprava neobsahuje ustanovení obdobné ust. § 205 odst. 3 NOZ a tedy, že neschválení těchto dokumentů nebrání výmazu společnosti z obchodního rejstříku, čímž by *stricto sensu* mohla být zablokována možnost dosáhnout zániku společnosti, neboť ust. § 75 odst. 5 OBZ stanoví, že návrh na výmaz společnosti z obchodního rejstříku podá likvidátor do 90 dnů od schválení těchto dokumentů. Tato lhůta k podání návrhu na výmaz společnost z obchodního rejstříku je tak navíc trojnásobně delší, než dle české úpravy (srov. § 207 NOZ).

Při sumarizaci komparačních poznatků získaných provedením srovnání české a slovenské právní úpravy likvidace nelze než shrnout, že přestože obě právní úpravy vychází ze společného federálního základu a žádné dvě jiné země si nejsou jak historickým, tak společenským vývojem natolik blízké, podávají tyto právní řády v řadě otázek likvidace řešení odlišné. Z mého pohledu však považuji za ucelenější a systémovější úpravu obsaženou v našem právním řádu.

9.2 Česká a německá právní úprava likvidace

Při porovnávání právních úprav obou států je patrné, že nová koncepce soukromého práva v České republice se svou strukturou částečně přibližuje úpravě německé. Základní ustanovení normující průběh likvidace nalezneme v německém právním řádu v z. č. 195/1895 říšské Sb., občanský zákoník - Bürgerliches Gesetzbuch (dále jen „BGB“) a konkrétně pak v ust. § 47 – § 54 BGB. Další právní úpravu likvidace společnosti, která je představována odchylkami od ustanovení BGB, nalezneme v zákoně o společnosti s ručením omezeným - Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (dále jen „GmbHG“), a to v ust. § 60 – § 77 GmbHG.⁶⁹⁵

⁶⁹⁵ Jak v případě BGB tak i GmbHG vycházím z anglických překladů tohoto zákona.
Dostupné na WWW: <http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_gmbhg/index.html>
<http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/index.html>

Základním ustanovením je § 47 BGB, který vymezuje, kdy se likvidace provádí a to tehdy, není-li zahájeno ohledně majetku společnosti řízení insolvenční.

Likvidaci řídí a priori statutární orgán, když nepovoláním jiné osoby při zrušení společnosti se stává ex lege likvidátorem statutární orgán společnosti (tzv. „geborene Liquidatoren“).⁶⁹⁶ Jmenování jiné osoby likvidátorem se pak řídí pravidly pro jmenování statutárního orgánu. Pro více likvidátorů však platí, že jednají společně a rozhodují jednomyslně, pokud není ujednáno jinak (§ 48 BGB). Likvidátorem v Německu navíc může být přímo právnická osoba, která se zapíše do obchodního rejstříku, aniž by bylo nutno určit z takové právnické osoby konkrétní fyzickou, která by funkci vykonávala. Zápis osoby likvidátora do obchodního rejstříku má však v Německu rozdílnou povahu než v České republice, neboť tento je povahy konstitutivní, což znamená, že do provedení zápisu likvidátora do obchodního rejstříku, nemůže tento vykonávat svou funkci. Likvidátor má podle německého práva postavení jednatele, proto každá další změna v osobě likvidátora, jakož i jejich oprávnění k zastupování, musí být ohlášeno k zápisu do obchodního rejstříku (§ 67 odst. 1 GmbHG). O zápis ohledně soudem jmenovaného či odvolaného likvidátora se postará sám soud (§ 67 odst. 2 GmbHG).

Povinnosti likvidátora pak normuje německý občanský zákoník v rámci ust. § 49 BGB. Mezi hlavní povinnosti likvidátora tak patří dokončení probíhajících obchodů, uplatňování pohledávek, jakož i povinnosti převést zbývající majetek společnosti na peněžní prostředky, uspokojit věřitele a případně vyplatit zbytek likvidačního zůstatku oprávněným osobám (§ 49 odst. 1 BGB). Na obecnou úpravu BGB pak ve vztahu ke společnosti s.r.o. navazuje speciální GmbHG, které ve svém § 70 normuje povinnosti likvidátora obdobně, jako tomu bylo v případě § 72 ObchZ.

V případě porušení taxativně vyčtených povinností (např. porušení notifikační povinnosti, nepodání insolvenčního návrhu, atd.) pak odpovídá likvidátor za škodu z takového porušení vzniklou a v případě, že je likvidátorů více, odpovídají společně a nerozdílně (§ 53 BGB).

BGB pak ve svém ust. § 71 odst. 1 připouští neuplatnění pohledávek a nezpeněžení majetku společnosti při naplnění předpokladu, že tato opatření nejsou nutná k uspokojení věřitelů či k rozdělení zbývajícího likvidačního zůstatku mezi společníky společnosti.

⁶⁹⁶ ULMER, P. Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbHG): Dritter Band. Berlin: Walter de Gruyter, 1997, s. 458

V souladu s ust. § 50 BGB musí být likvidace společnosti oznámena veřejně. V tomto oznámení musí být věřitelé vyzváni, aby přihlásili své pohledávky. Veřejné oznámení probíhá prostřednictvím tisku, který je specifikovaný ve stanovách společnosti, právě pro tento účel. Není-li takový tisk specifikován, či zanikl-li, obsahuje ust. § 50a BGB podpůrné zákonné řešení pro zveřejňování, když v takovém případě musí být likvidace oznámena v tisku, který je blíže určen u soudu, v jehož obvodu má společnost své sídlo.

Zásadním rozdílem je však dispozice ust. § 51 BGB, které stanoví, že k vyplacení majetku oprávněným osobám nesmí dojít dříve, než po uplynutí jednoho roku od oznámení dle § 50 odst. 1 BGB a tedy od oznámení, že se společnost nachází v likvidaci a výzvy jejím věřitelům k přihlášení pohledávek.

V případě, že věřitelé svůj nárok v dané lhůtě nepřihlásí, musí mu být dlužná částka - odpovídající výši jeho pohledávky uložena, avšak pouze, jestliže mu dané právo svědčí (§ 51 odst. 1 BGB). Není-li splnění závazku věřitele možné, nebo je-li jeho závazek sporný, může být majetek rozdělen mezi společníky pouze v případě, že je takovému věřiteli poskytnuta jistota (§ 51 odst. 2 BGB). Toto ustanovení se tak obsahově blíží našemu § 206 odst. 2 NOZ.

Jak již bylo výše nastíněno, tak podobně jako v našem právním řádu ZOK, tak i v rámci práva německého stanoví odchylky od obecné úpravy BGB a její doplnění speciální úprava ve zvláštním zákoně, kterým je GmbHG. Konkrétně se pak jedná o oddíl pátý s názvem „Zrušení a neplatnost společnosti.“⁶⁹⁷

V prvních ustanoveních tohoto oddílu (§ 60 – 62 GmbHG) jsou obsaženy důvody zrušení společnosti, kdy může být společnost zrušena z vůle společníků (např. uplynutím času, dohodou či jinými společenskou smlouvou upravenými důvody), z rozhodnutí soudu a konečně i rozhodnutím správního orgánu.

Ve vztahu k procesu likvidace je významné ust. § 65 odst. 1 GmbHG, které normuje pravidla pro zveřejňování a zápis rozhodnutí o zrušení společnosti s.r.o. do obchodního rejstříku. Odst. 2 § 65 GmbHG pak obdobně jako § 50 BGB stanoví likvidátoru povinnost zveřejnit rozhodnutí o zrušení společnosti v tisku společností určeném s výzvou pro věřitele společnosti.

Navazující ust. § 66 GmbHG pojednává o likvidátorech, přičemž zde úprava navazuje na BGB, když stanoví, že likvidaci provádí jednatel společnosti, není-li

⁶⁹⁷ Auflösung und Nichtigkeit der Gesellschaft.

likvidace prováděna jinou osobou na základě pověření vyplývající ze společenské smlouvy či z rozhodnutí společnosti. Z důležitých důvodů a na návrh společníků, jejichž součet podílů tvoří alespoň jednu desetinu základního kapitálu společnosti s.r.o., může být likvidátor jmenován soudem. Likvidátoři, kteří nejsou jmenováni soudem, mohou být ze své funkce odvoláni rozhodnutím společníků. Pro výběr likvidátora se uplatní § 6 odst. 2 věta 2 a 3 GmbHG, kde jsou normovány překážky výkonu funkce.

Pro rozdělování likvidačního zůstatku mezi společníky platí, že se rozdělí mezi společníky v poměru k výši jmenovitých hodnot jejich podílů na společnosti (§ 72 GmbHG). Společenská smlouva však může stanovit jiná pravidla pro rozdělování likvidačního zůstatku.

České právní úpravě je rovněž neznámý institut, který umožňuje rozdělení majetku společnosti nejen až po vypořádání dluhů společnosti, ale rovněž nejdříve až po uplynutí ochranné lhůty jednoho roku (§ 73 GmbHG), od zveřejnění dle § 65 odst. 2 GmbHG a tedy výzvy k přihlášení věřitelů společnosti v tisku.⁶⁹⁸

Ve vztahu ke skončení likvidace je pak určující ust. § 74 GmbHG, které stanoví, že po faktickém ukončení likvidace a přípravě konečné účetní závěrky podá likvidátor návrh na zápis dokončení likvidace do obchodního rejstříku. Následně dojde k výmazu společnosti z obchodního rejstříku. Po skončení likvidace má kterýkoli společník, či určená třetí osoba, povinnost uložit knihy a dokumenty zlikvidované společnosti s ručením omezeným do úschovy nejméně po dobu 10 let. Přičemž, chtějí-li věřitelé „zlikvidované“ společnosti nahlédnout do těchto archivovaných dokumentů, musí o nahlédnutí požádat soud.

Na základě výše provedeného stručného exkurzu do německé úpravy likvidace společnosti, mi nezbyvá, než konstatovat, že česká právní úprava vykazuje zcela logicky v porovnání s úpravou německou mnohem více odlišností, než ve srovnání s úpravou slovenskou. Ne zcela konzistentní názor mám pak v otázce blokace použití prostředků získaných z likvidace až po uplynutí jednoho roku od zveřejnění oznámení o zrušení společnosti a vstupu společnosti do likvidace s výzvou pro přihlášení věřitelů. Na jednu stranu jde o ustanovení, které výrazně zlepšuje právní postavení, resp. ochranu věřitelů, na straně druhé je však možné, že v případě „bezproblémových“ likvidací může výrazně prodloužit dobu jejího trvání.

⁶⁹⁸ GmbHG tento institut označuje pojmem Sperrjahr, což by se dalo přeložit jako rok blokování.

10. Závěr

Cílem této práce bylo poskytnout vyčerpávající výklad k institutu likvidace, jako závěrečné etapě v „životě“ společnosti, předcházející jejímu zániku jako subjektu práva. V rámci výkladu jsem tak analyzoval jednotlivé právní normy vztahující se k procesu likvidace, podrobil je kritickému rozboru a konfrontoval s možnými problémy a jejich řešením, jak vychází s dosavadní judikatury soudů, tak i z poznatků praxe a vyvozených praktických postupů, které jsou běžně užívány, aniž by byly zákonem upraveny. Při zpracování problematiky jsem byl navíc motivován snahou dosáhnout v co největší míře objektivitu ve vztahu k maximální efektivnosti daného procesu.

I přestože meritum této práce leží na soukromoprávní úpravě procesu likvidace, jak ji upravuje po rekodifikaci NOZ a ZOK, nezabývá se tato práce likvidací výhradně z pohledu právního, resp. pohledu soukromoprávního, nýbrž bylo mou snahou postihnout alespoň částečně i normy veřejného práva⁶⁹⁹ vztahující se k procesu likvidace, jako rovněž i její ekonomické aspekty.

V oblastech, kde je dle mého názoru právní úprava tohoto institutu zavádějící, nedostatečná, či připouštějící vícery výklad, jsem se pokusil za pomoci obecných výkladových pravidel nalézt dle mého názoru správné, či nejefektivnější řešení a případně formulovat a nastínit de lege ferenda řešení, která by mohla v obecné rovině přispět k rozvoji dané problematiky. K tomu je nezbytné poznamenat, že jsem návrhy de lege ferenda nesoustředil do samostatné kapitoly, ale rozhodl jsme se pro kontinuitu textu tyto zapracovat přímo do části, kde jsem identifikoval daný problém. Tyto mé dílčí závěry pak budou s velkou pravděpodobností v budoucnu dále řešeny a vyřešeny prostřednictvím judikatury, kterou však nelze bez dalšího obsahově předjímat.

Mým stanoveným úkolem tak bylo poskytnout co nejkomplexnější a nejucelenější výklad institutu likvidace a na tomto základu potvrdit, či vyvrátit, hlavní hypotézu stanovenou v úvodu této práce a to, zdali „Rekodifikace soukromého práva přispěla k zefektivnění a zrychlení procesu likvidace společností.“

K potvrzení nebo vyvrácení této hypotézy jsem úvodní část této práce věnoval obecnému vymezení pojmu a účelu likvidace společnosti a snaze o nalezení co nejvhodnějšího doktrinálního výkladu tohoto pojmu, kde jsem se ve finále nejvíce

⁶⁹⁹ Např. účetní a daňové aspekty likvidace

ztotožnil s již starší definicí podanou K. Eliášem,⁷⁰⁰ který likvidaci definuje jako „zákonem upravený postup, při němž dochází k mimosoudnímu vyrovnání majetkových vztahů zanikající právnické osoby, který nastupuje obligatorně, pokud zákon výslovně neurčuje, že likvidace není třeba.“ Dále pak byla pro přehlednost a zorientování v dané problematice tato úvodní část rovněž věnována systematické právní úpravě likvidace a spojenému výčtu právních předpisů k této se vztahující.

Další část práce pak byla věnována alespoň stručnému exkurzu do vzniku a historie společnosti s.r.o. a navazujícímu vymezení společnosti s.r.o. jako subjektu práva, obchodní korporace a podnikatele, neboť pro pochopení volby tématu této práce a další návaznosti bylo nezbytné, aby se čtenář seznámil se společností s.r.o. jako nejrozšířenější formou podnikání na našem území ve všech jejích dimenzích.

Navazující část práce pojednává o zrušení společnosti, neboť se jedná o právní skutečnost předcházející samotnému procesu likvidaci, resp. až na výjimky⁷⁰¹ je zrušení společnosti obligatorním stádiem v existenci společnosti a jako takové je předpokladem pro provedení likvidace, resp. vstup společnosti do likvidace. Po seznámení se s právní úpravou a systematikou zrušení společnosti, jsem jednotlivé důvody zrušení společnosti s.r.o. nejdříve vymezil jako důvody zrušení obecné a zvláštní a následně v dělení na způsoby zrušení dobrovolné a nucené, provedl jejich podrobný rozbor. Při výkladu jednotlivých důvodů jsem se pokusil kriticky zhodnotit novou právní úpravu a to zejména v návaznosti na dosavadní judikaturu a komparaci s úpravou ObchZ, přičemž jsem se rovněž pokusil konfrontovat názory renomovaných autorů v té době dostupné literatuře a v případech, kdy jsem identifikoval problém, jsem se pokusil pomocí výkladu najít vhodné řešení a případně navrhnul změny *de lege ferenda*. Obecně však lze k této části shrnout, že o dobrovolném zrušení společnosti lze mluvit pouze v těch případech, kdy je společnost zrušena z vůle společnosti, resp. jejich společníků. Ve všech ostatních případech je třeba hovořit o nucení! zrušení bez ohledu na to, zda se jedná o zrušení společnosti *ex lege*, či rozhodnutím soudu. Jako další obecný závěr mohu vyvodit, že všechny zvláštní důvody zrušení společnosti (rozuměj důvody týkající se pouze společnosti s.r.o.) jsou nuceným způsobem zrušení společnosti a jsou buďto povahy sankční, nebo výjimečně arbitrární.

⁷⁰⁰ ELIÁŠ, K., BARTOŠÍKOVÁ, M., POKORNÁ, J. a kol. Kurs obchodního práva – právnické osoby jako podnikatelé. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 72

⁷⁰¹ Viz neplatnost společnosti – srov. kap. 5.

Vzhledem ke skutečnosti, že proces likvidace není jako následek spojen pouze se zrušením společnosti s likvidací, ale je rovněž faktickým následkem prohlášení společnosti za neplatnou, je další část této práce věnována právě institutu neplatnosti společnosti. V této části došlo k vymezení tohoto institutu, jeho zavedení do našeho právního řádu ve vztahu k jeho účelu, k seznámení se s jeho základními procesními aspekty a systematikou jeho úpravy. Poslední dvě podkapitoly této části pak byly věnovány již jednotlivým konkrétním důvodům prohlášení společnosti za neplatnou v dělení na důvody dle NOZ a ZOK. V těchto částech jsem se pokusil konfrontovat dřívější úpravu ObchZ s úpravou obsaženou v „nových“ předpisech a s První směrnicí, se které úprava institutu neplatnosti společnosti v rámci harmonizace s právem Evropské unie vychází. V případech, kdy jsem se s doposud publikovanými názory neztotožňoval, jsem se pokusil na základě právní argumentace nabídnout vlastní řešení a pohled na danou věc.

Další oddíl této práce byl vyčleněn osobě likvidátora a to z důvodu, že je to právě likvidátor, kdo realizuje celý proces likvidace a je tak jedním z klíčových prvků k dosažení a naplnění účelu likvidace, což se projevuje v jeho povinnostech v různých stádiích procesu likvidace.

V úvodu tohoto oddílu věnovanému osobě likvidátora se věnuji podmínkám způsobilosti k výkonu této funkce a to jak dle úpravy ObchZ, tak i NOZ. Za přínos považuji, že likvidátorem lze jmenovat obecně bez větších obtíží již i právnickou osobu a rovněž výslovné stanovení podmínky, že pro výkon funkce likvidátora musí daná osoba splňovat podmínku způsobilosti, být členem statutárního orgánu, kterou již tak není nutno dovozovat z celého právního řádu. Dále jsem dospěl k závěru, že stanovení dalších podmínek pro výkon funkce likvidátora jako např. odborná způsobilost, by bylo ve výsledku spíše kontraproduktivní, neboť by tím byla snížena možnost společnosti, která rozhodla o svém dobrovolném zrušení, jmenovat likvidátorem osobu ze svého středu, jejíž detailní znalost poměrů uvnitř společnosti by jej mohla učinit pro provedení likvidace způsobilejšího, než profesionálního likvidátora přicházejícího zvenčí.

Dále jsem se věnoval vzniku funkce likvidátora a to v členění na jeho povolání příslušným orgánem společnosti a jmenování likvidátora soudem. V případě jeho povolání příslušným orgánem jsem vymezil působnost mezi jednotlivými orgány k jeho povolání a zabýval se rozdílem mezi výkonem funkce likvidátora a výkonem působnosti funkce likvidátora v případech, kdy likvidátor nebyl příslušným orgánem

do funkce povolán. Větší prostor byl pak věnován jmenování likvidátora soudním rozhodnutím, kdy po vymezení situací, ve kterých je povolán ke jmenování, případně i odvolání likvidátora, soud, jsem se zabýval otázkou, je-li dána soudu primárně pravomoc k povolání likvidátora rovněž v případech, kdy došlo k prohlášení společnosti za neplatnou, přičemž jsem dospěl k závěru, že nikoli. Řešena byla rovněž otázka jmenování likvidátora z řad členů statutárního orgánu společnosti bez jejich souhlasu a možný rozpor dané právní úpravy s čl. 9 odst. 1 LZPS. V rámci těchto kapitol věnovaných problematice vzniku funkce likvidátora, došlo rovněž k rozboru použitelnosti s tímto související dřívější judikatury, která se jeví ve své podstatě bez výhrad nadále použitelná, a taktéž bylo cílem zhodnotit, nakolik se ustanovení ObchZ promítla do úpravy NOZ a zda došlo k posunu v těchto ustanoveních.

Další část věnovaná osobě likvidátora se zabývá jeho právním postavením a vymezením vztahu likvidátora k likvidované společnosti. Předně jsem se zabýval problémem, že nová právní úprava již na rozdíl od úpravy ObchZ neoznačuje likvidátora výslovně za orgán společnosti, což považuji za negativum a kde jsem přesto při výkladu nové právní úpravy ve vzájemné souvislosti dospěl k závěru, že likvidátor je i nadále orgánem společnosti *sui generis*. Dle mého názoru by však bylo vhodné tuto skutečnost *de lege ferenda* opětovně výslovně zařadit do úpravy NOZ. Dále jsem se zabýval povahou právního vztahu mezi likvidátorem a společností, kde jsem vyvodil, že vztah mezi likvidátorem povolaným příslušným orgánem společnosti a společností samou se bude primárně řídit smlouvou o výkonu funkce a subsidiárně pak ustanoveními o příkazu.

Následně byl podrobně rozebrán a vymezen vztah mezi likvidátorem a orgány společnosti – valnou hromadou, jednatelem/i a dozorčí radou. Ve vztahu k valné hromadě společnosti pak byla zejména řešena otázka, zdali se na likvidátora vztahuje povinnost řídit se pokyny a omezeními stanovenými valnou hromadou, kde jsem především na základě teleologického výkladu došel k závěru, že nikoli, neboť v opačném případě by docházelo k omezení likvidátora při dosažení účelu likvidace, který by měl být společně s péčí řádného hospodáře imperativem, vedoucím jeho činnost. Ve vztahu likvidátora k statutárnímu orgánu společnosti pak byla řešena otázka vzájemné provázanosti jejich působností, jejich vzájemná koexistence, a zdali má i po ustanovení likvidátora statutární orgán nárok na případnou odměnu za výkon své funkce, kdy odpověď na tuto otázku byla kladná. V souvislosti s dozorčí radou

pak bylo zejména řešeno, může-li dozorčí rada dohlížet rovněž na činnost likvidátora? Zde jsem dospěl k závěru, že dozorčí rada může dohlížet na činnost likvidátora pouze v rozsahu působnosti, která přešla na likvidátora ze statutárního orgánu společnosti a nikoli již v rozsahu originární působnosti likvidátora.

V návaznosti na vztah likvidátora k statutárnímu orgánu společnosti byla následující část věnována rozsahu jednatelského oprávnění likvidátora. Kdy došlo na základě zákonného zmocnění a dostupné literatury k vymezení jeho rozsahu a omezení, přičemž jsem v rámci výkladu rovněž dovodil, že na likvidátora přechází i obchodní vedení společnosti, které však musí být vykonáváno v souladu s účelem a cílem likvidace. V této kapitole pak bylo v návaznosti pojednáno i o důsledcích překročení působnosti likvidátora, kde jsem dospěl k závěru, že půjde o kvalifikovaný rozpor se zákonem a takové jednání překračující působnost likvidátora bude absolutně neplatné.

Další část práce pak byla věnována odpovědnosti, resp. soukromoprávní odpovědnosti likvidátora za výkon své funkce. Kdy hlavním kritériem odpovědnosti likvidátora společnosti s.r.o. je řádný výkon jeho funkce a to zejména s požadavkem kvality výkonu v podobě péče řádného hospodáře tak, jak ji blíže upřesňuje § 51 a násl. ZOK. Dále jsem se zabýval skutečností, že posuzování úrovně péče řádného hospodáře se může lišit v závislosti na tom, zdali se likvidátor přihlásí k určité odborné kvalifikaci jako příslušník určitého povolání nebo stavu ve smyslu § 5 odst. 1 NOZ. V návaznosti na výše uvedené byla rovněž rozebrána povinnost likvidátora k náhradě škody za porušení jeho povinností. Zde platí, že na rozdíl od úpravy ObchZ se změnila koncepce, která již není nadále povahy objektivní, ale nově se vyžaduje likvidátorovo zavinění. Tento posun ve prospěch osoby likvidátora je však na druhou stranu vyvážen konstrukcí právních domněnek, zakládající jeho nedbalostní zavinění.

Předposlední část práce věnované osobě likvidátora se zabývala jeho právem na odměnu za výkon své funkce, jako jednomu z originárních práv likvidátora. V této části pak byla řešena výše a způsob výplaty odměny likvidátora v návaznosti na to, kdo likvidátora ustanovil do funkce. V tomto pojetí nedošlo v souvislosti s rekodifikací k výraznějším změnám, když výslovné nestanovení práva přiznat likvidátorovi zálohu na jeho odměnu je bez faktických dopadů a tak zajímavější změnou je tak pouze nepřevzetí úpravy § 72 odst. 6 in fine ObchZ a tedy vypuštění sankčního ustanovení ve smyslu nepřiznání práva na odměnu likvidátorů jmenovanému soudem zevnitř

společnosti. Jako přínosné pak vnímám přijetí nového prováděcího předpisu – nařízení vlády č. 351/2013 Sb., které nahradilo vyhlášku Ministerstva spravedlnosti č. 479/2000 Sb., která za téměř 15 let své platnosti neprošla novelizací a které i přesto, že lehce navýšilo odměňování likvidátora jmenovaného soudem, nestanovuje s ohledem na odpovědnost likvidátora a na časovou a odbornou náročnost procesu likvidace dle mého názoru adekvátní výši odměny likvidátora.

Poslední část práce věnovaná osobě likvidátora se zabývala jeho zániku funkce, kde jsem dovedl, že stejně jako za úpravy ObchZ, je i s účinností NOZ a ZOK vycházet per analogiam z možného zániku funkce statutárního orgánu společnosti. V návaznosti na výše uvedené jsem vymezil základní a v praxi nejběžnější způsoby zániku funkce likvidátora, které byly podrobně za komparace úpravy ObchZ a dosavadní judikatury analyzovány.

Další oddíl této práce byl pak věnován již přímo meritu této práce a tedy samotnému procesu likvidace. Vzhledem k tomu, že mnohé instituty likvidace byly již rozebrány v rámci předcházejících kapitol, jsem se rozhodl zvolit systematiku této části tak, jak likvidace chronologicky probíhá a tedy tak, jak na sebe navazují jednotlivá stádia likvidace, od vstupu společnosti do likvidace, až po její skončení a zánik společnosti jako subjektu práva, resp. po případnou obnovu likvidace a to včetně souvislostí účetních, daňových a alespoň okrajově navazující ekonomické a pracovněprávní problematiky.

Úvodní část tohoto oddílu tak byla věnována vymezení okamžiku vstupu společnosti do likvidace a s tím spojenými důsledky pro společnost, zejména pak notifikaci vstupu společnosti do likvidace vůči třetím osobám a to prostřednictvím deklaratorního zápisu vstupu společnosti do likvidace do obchodního rejstříku a užívání firemního dovětku „v likvidaci“.

Navazující kapitola související se vstupem společnosti do likvidace pak pojednávala o účetní a daňové problematice s tímto související a zejména pak o mimořádné účetní závěrce a jejím náležitostem, kterou je společnost resp. její statutární orgán povinen sestavit po uzavření účetních knih k rozvahovému dni, kterým je den předcházející dnu vstupu společnosti do likvidace, čímž jsou splněny účetní povinnosti statutárního orgánu, neboť od tohoto okamžiku totiž přechází povinnost vedení účetnictví na likvidátora. V rámci této kapitoly bylo rovněž nastíněno řešení situace, kdy statutární orgán tuto závěrku nesestaví a de lege ferenda bylo navrženo, aby bylo opět výslovně stanoveno, že v takovém případě

přechází povinnost sestavení této závěrky na likvidátora, tak jak tomu bylo za účinnosti ObchZ. Sestavení mimořádné účetní závěrky ke dni předcházejícímu dni vstupu společnosti do likvidace je totiž nejen podkladem, na základě kterého likvidátor následně ke dni vstupu společnosti v souladu s principem bilanční kontinuity sestavuje zahajovací likvidační rozvahu a soupis jmění, ale rovněž slouží jako ideální podklad pro předání společnosti likvidátorovi, když poskytuje podrobný přehled aktiv a pasiv společnosti.

Následovala část, věnována spíše praktickým otázkám zahájení procesu likvidace, které zákon neupravuje a to způsobu předání likvidované společnosti likvidátorovi a jeho prvním krokům po nástupu do funkce. V rámci této části jsem se pokusil shrnout poznatky plynoucí z praxe a doporučit nejvhodnější postupy ve stádiu přípravy samotné likvidace společnosti tak, aby byl následný proces co nejrychlejší a nejefektivnější.

Poslední část oddílu věnovanému vstupu společnosti do likvidace a prvním krokům likvidátora byla věnována informační povinnosti likvidátora vůči věřitelům společnosti a to jak ve formě adresného oznámení věřitelům známým, tak i neadresovaného oznámení neznámým věřitelům s výzvou k přihlášení jejich pohledávek. Z uvedeného rozboru vyplynulo, že dosavadní konstrukce ObchZ ve vztahu k informační povinnosti likvidátora vůči jak známým, tak i dalším případným věřitelům společnosti zůstala v NOZ v podstatě beze změn zachována, když jediným zpřesněním, je výslovné stanovení okamžiku, od kterého počíná tříměsíční lhůta pro přihlášení pohledávek věřitelů, což shledávám jako pozitivní, neboť uvedené znění reflektuje dosavadní praxi, čímž současně přispívá k větší přehlednosti, jasnosti a úplnosti zákona. Řešena byla rovněž situace, kdy věřitelé svou pohledávku ve lhůtě nepřihlásí, kdy důsledkem není zánik takové nepřihlášené pohledávky, ale pouze snížení ochrany takových věřitelů.

Následující oddíl věnovaný procesu likvidace byl zaměřen přímo na její průběh a tedy na vypořádání majetku likvidované společnosti, na vyrovnání jejich závazků, pracovněprávní problematiku likvidace a účetnictví a daňové povinnosti společnosti v průběhu likvidace.

Ve vztahu k vypořádání, resp. zpeněžení majetku likvidované společnosti jako k jedné z klíčových fází procesu likvidace došlo nejdříve k vymezení pojmu likvidační podstaty, která je v úpravě likvidace pojmem novým. Zde jsem dovodil, že pod pojmem likvidační podstata je nutno rozumět pouze majetek společnosti, a tedy

z účetního hlediska položky vyjádřené v účetní rozvaze na straně aktiv. Dále byly rozebrány a zhodnoceny vhodné strategie a formy zpeněžení majetku společnosti tak, aby bylo zpeněžení likvidační podstaty co nejrychlejší a současně nejefektivnější.

Zcela logicky navazovala kapitola věnující se vyrovnání závazku likvidované společnosti, v rámci které byly řešeny možné způsoby úhrad závazků, včetně možnosti různých přístupů k pojetí pořadí jejich úhrad a vhodné době úhrad závazků společnosti v procesu likvidace. Pozornost byla věnována rovněž přednostnímu právu zaměstnanců likvidované společnosti na úhradu jejich pohledávek za společností, kde jako kladné hodnotím zejména nahrazení dřívějšího pojmu užitého v ObchZ – mzdové nároky novým širším pojmem pohledávky zaměstnanců, který tak bez dalšího zahrnuje i např. dohody o pracích vykonávaných mimo pracovní poměr.

Závěrečné části tohoto oddílu byly věnovány pracovněprávní problematice spojené s likvidací společnosti a účetním a daňovým povinnostem společnosti v průběhu likvidace. V souvislosti s pracovněprávní problematikou pak bylo řešeno zejména ukončování pracovněprávních vztahů mezi společností a jejími zaměstnanci, kde bylo vymezeno, na základě jakých zákonných zmocnění a za jakých podmínek je likvidátor oprávněn v souvislosti s likvidací ukončit tyto vztahy.

Další kapitola této práce byla věnována zvláštním pravidlům při postupu likvidace zrušené nemajetné společnosti po skončeném insolvenčním řízení ve smyslu § 173 odst. 2 NOZ. Tato část práce zabývající se zvláštní úpravou postupů likvidace je pak věnována zejména způsobu úhrady závazků společnosti v situaci, kdy majetek společnosti po skončení insolvenčního řízení nepostačuje k úhradě všech jejich dluhů. V rámci této kapitoly jsem se pokusil pomocí výkladu najít řešení vzájemné souvislosti pravidel pro úhradu takových závazků. Ve vztahu k dodatečně objevenému majetku po skončení takové likvidace jsem pak identifikoval problém, který zvýhodňoval věřitele, kteří dobrovolně odmítli podíl na likvidační podstatě, resp. její převzetí. V tomto případě jsem de lege ferenda navrhl, aby se věta druhá ust. § 203 odst. 2 NOZ vztahovala i na odstavec první a tedy na věřitele, jejichž pohledávka byla částečně uhrazena převzetím účasti na naturální likvidační podstatě.

Navazující kapitola této práce byla věnována povinností likvidátora v závěrečné fázi likvidace před jejím formálním skončením. Konkrétně se pak jednalo o povinnost likvidátora sestavit konečnou zprávu o průběhu likvidace a návrh na rozdělení likvidačního zůstatku a předepsané účetní závěrky se zaměřením na jejich

obsahové náležitosti, jak tyto plynou ze zákona a z dosavadní praxe. Stranou nezůstala ani otázka jejich schvalování, kdy bylo řešeno, kdo a jakým způsobem je oprávněn tyto dokumenty v mezích společnosti s.r.o. schválit, včetně důsledků jejich neschválení. Zde jsem identifikoval jistou kolizi s formálním způsobem skončení likvidace, jak je normováno ust. § 207 NOZ, kdy v případě neschválení návrhu na použití likvidačního zůstatku, nejsou splněny podmínky pro jeho výplatu dle § 38 odst. 2 ZOK a nemůže tak dojít k jeho použití a ani tedy k formálnímu skončení likvidace dle § 207 NOZ. S ohledem na výše uvedené jsme tak navrhl de lege ferenda doplnění ust. § 207 NOZ.

Po kapitole zabývající se likvidačním zůstatkem, resp. právem na podíl na likvidačním zůstatku a podmínkami, formou, splatností a zdaněním jeho výplaty v prostředí společnosti s.r.o. jsem se věnoval problematice okamžiku formálního skončení likvidace. Zde jsem se zabýval jak úpravou skončení likvidace tak, jak ji vymezuje NOZ, tak rovněž i zvláštními případy skončení likvidace zákonem výslovně neupraveným. Podkapitola v této části práce byla rovněž věnována povinnosti zajistit archivaci dokumentace zanikající společnosti a to i přesto, že porekodifikační úprava soukromého práva tuto povinnost již nadále výslovně neupravuje. V rámci těchto kapitol byly v právní úpravě identifikovány dílčí nedostatky, resp. nepřesnosti, u nichž jsem de lege ferenda navrhl úpravy platného znění.

Poslední oddíl této části byl pak věnován výmazu společnosti z obchodního rejstříku a jejímu zániku jako subjektu práva vůbec. V rámci této problematiky bylo v souladu s předchozí judikaturou vymezeno, že aktivní legitimace k podání návrhu na výmaz společnosti je nadále na straně společnosti a nikoli likvidátora. Dále jsem se zabýval jak návrhem samým, jeho přílohami, tak i procesními aspekty tohoto řízení, jakož i překážkami pro provedení výmazu společnosti z obchodního rejstříku.

Poslední kapitola věnovaná úpravě procesu likvidace se zabývala problematikou, kdy se po skončení likvidace, či až po provedení výmazu společnosti z obchodního rejstříku, objeví dosud neznámý majetek společnosti, potřeba nových nezbytných opatření, nebo jiný zájem hodný právní ochrany a tedy kdy vyvstává potřeba užití institutu obnovy likvidace.

Ve vztahu k obnově likvidace před provedením výmazu společnosti z obchodního rejstříku, jsem pak dospěl k závěru, že okolnosti odůvodňující obnovu dle § 208 NOZ likvidace se musí vyskytnout v mezidobí po skončení likvidace ve smyslu § 207 NOZ a provedením výmazu společnosti z obchodního rejstříku. Na

rozdíl od úpravy ObchZ, však již není rozhodnutí o této obnově svěřeno do pravomoci soudu, ale je ponecháno v dispozici společnosti. Ve vztahu k osobě likvidátora jsem pak v souladu s předchozí judikaturou vyvodil, že obnovou likvidace se neobnovuje ex lege ani funkce původního likvidátora a musí tak být ustanoven likvidátor nový, resp. ustanovení původního likvidátora opětovným rozhodnutím obnoveno. Stejně tak jsem se za pomoci užití dosavadní doktríny a judikatury pokusil poskytnout výklad pojmům „dosud neznámý majetek“ a „potřeba nových nezbytných opatření“ a vyložit důsledky obnovy likvidace vůči společníkům, jímž již byl vyplacen podíl na likvidačním zůstatku.

V části věnované obnově likvidace po výmazu společnosti z obchodního rejstříku, jsem se zabýval podrobněji výkladem dalšího důvodu obnovy a to „zájmu hodného právní ochrany“ a zejména pak procesními aspekty a podmínky rozhodnutí soudu o obnovení likvidace dle § 209 NOZ. Značná část této kapitoly byla věnována obnovení neuspokojených pohledávek věřitelů obnovené společnosti, zejména pak vztahu ust. § 209 odst. 2 NOZ a § 203 odst. 2 NOZ, kde jsem dospěl k závěru, že není legitimního důvodu, aby nedošlo i k obnovení pohledávek věřitelů, jímž pohledávka zanikla dle § 203 odst. 1 NOZ.

Předposlední část této práce byla věnována vztahu procesu likvidace a řízení dle z. č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, jako procesům s obdobným cílem a účelem. Nejdříve jsem přistoupil k vymezení pojmu úpadek, resp. hrozící úpadek a způsobu jeho řešení ve vztahu ke společnosti v likvidaci, kdy jediným možným řešením úpadku společnosti v likvidaci je řešení prostřednictvím konkursu, když samotný vztah mezi konkursem a likvidací je konkurenční a tedy tyto nemohou probíhat souběžně, což je vyjádřeno v ust. § 245 odst. 2 IZ, jenž normuje, že prohlášením konkursu se přerušuje likvidace právnické osoby, která tak nemůže logicky ani skončit, a pokračovat v likvidaci lze tak až po zrušení konkursu.

Další část tohoto oddílu se zabývala povinností likvidátora podat insolvenční návrh, a to jak dle ust. § 98 IZ, tak i dle nového výslovného vtělení této úpravy do ust. § 200 NOZ, přičemž stranou nezůstaly ani důsledky nesplnění této povinnosti. Rozebrány byly rovněž výjimky z povinnosti likvidátora podat insolvenční návrh, kdy jsem zabýval zejména vztahem ust. § 82 ZVR a § 200 NOZ, kde jsem dospěl k závěru, že v případě splnění podmínek stanovených v § 82 ZVR, lze přistoupit přímo k výmazu společnosti z obchodního rejstříku, aniž by měl likvidátor povinnost podat

návrh na zahájení insolvenčního řízení. Ust. § 82 ZVR je tak dle mého názoru ve vztahu speciality k obecné úpravě obsažené v § 200 NOZ.

Navazující část byla věnována zahájení insolvenčního řízení a rozhodnutí o insolvenčním návrhu a to jak ze strany procesních aspektů takového řízení, tak i v návaznosti na důsledky s tím spojené pro společnosti v likvidaci a likvidátora, kdy opomenuta nebyla zcela ani účetní a daňová stránka insolvenčního řízení.

Samostatný oddíl části zabývající se vztahem likvidace a řízení dle IZ byl zaměřen rovněž na postavení likvidátora v insolvenčním řízení, resp. na vymezení působnosti likvidátora a insolvenčního správce a právo likvidátora na náhradu nutných výdajů a na přiměřenou odměnu za činnosti v insolvenčním řízení.

Poslední oddíl této části práce byl pak věnován zrušení konkursu a dopadům do likvidace společnosti a postavení likvidátora. Ze všech možných důvodů zrušení konkursu byly vymezeny ty relevantní pro účely této práce, kterými jsou důvody vtělené do ust. § 308 odst. 1 písm. c) IZ a § 308 odst. 1 písm. d) IZ, které byly v rámci výkladu této kapitoly podrobně rozebrány, zejména pak ve vztahu k ust. § 312 odst. 3 IZ které normuje, že zrušení konkursu podle § 308 odst. 1 písm. d) IZ je podkladem pro výmaz dlužníka z obchodního rejstříku, nejde-li o právnickou osobu zřízenou zákonem a tím spojené otázky, je-li v takovém případě nezbytné provádět likvidaci? Zde jsem dospěl k závěru, že tomu bude vždy v případech, kdy má společnost po zrušení konkursu jakýkoliv, alespoň potencionálně zpeněžitelný majetek, neboť není důvod, aby takový majetek nebyl poskytnut věřitelům k uspokojení v rámci postupu § 202 - § 203 NOZ.

V poslední část této práce jsem komparoval českou právní úpravu likvidace společnosti s.r.o. s úpravou slovenskou a německou. Po provedení srovnání české a slovenské právní úpravy likvidace jsem sumarizoval, že přestože obě právní úpravy vychází ze společného federálního základu a žádné dvě jiné země si nejsou jak historickým, tak společenským vývojem natolik blízké, podávají tyto právní řády v řadě otázek likvidace řešení odlišné. Z mého pohledu však považuji za ucelenější a systémovější úpravu obsaženou v našem právním řádu. Po komparaci české a německé úpravy likvidace, jsem dospěl k závěru, že přestože byla německá úprava pro českého zákonodárce do jisté míry vzorem, nedošlo k jejímu doslovnému zkopírování, když zejména v otázce ochrany věřitele společnosti poskytuje německá právní úprava v porovnání s českou lehce vyšší standard.

Závěrem, po komplexním zhodnocení úpravy procesu likvidace společnosti, jak ji po rekodifikaci obsahuje NOZ a ZOK a po provedení její komparace s úpravou ObchZ, nezbyvá než shrnout, že valná většina relevantních ustanovení byla pouze s drobnými změnami převzata z úpravy ObchZ, když účelem těchto změn bylo odstranit a vyjasnit dřívější sporné otázky, či poskytnout podrobnější řešení specifických situací v procesu likvidace. Zde nejsem zcela konzistentní v názoru, že se tak vždy zákonodárci povedlo, když některá ustanovení nové úpravy, resp. její nové formulace se dle mého názoru míjejí účinkem a naopak otvírají prostor k dalším výkladovým nejasnostem. I přestože se tak nepovedlo prozatím právní úpravu procesu likvidace společnosti vyladit do té míry, aby byl zajištěn její bezproblémový a tím i rychlý průběh s možná co největší ochranou všech stran na likvidaci zúčastněných, zastávám názor, že rekodifikace a zejména její systematika se vydala správným směrem a tak si dovoluji na základě výše uvedeného alespoň do jisté míry potvrdit hypotézu stanovenou v úvodu této práce a tedy, že rekodifikace soukromého práva přispěla k zefektivnění a zrychlení procesu likvidace.

11. Seznam použitých zdrojů

Monografie

1. ADAMÍK, P., PILÁTOVÁ, J., RICHTER, J. Likvidace obchodní společnosti. 3. aktualizované vydání. Olomouc: Anag, 2008
2. BAKEŠ, M. a kol. Finanční právo. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012
3. BARTOŠEK, M. Encyklopedie římského práva. Praha: Academia, 1994
4. BARTOŠÍKOVÁ M., ŠTENGLOVÁ I. Společnost s ručením omezeným. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006
5. BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. Komentář k zákonu o obchodních korporacích. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013
6. COX, J., HAZEN, T. Corporations. 2. vydání. New York: Aspen Publishers, 2003
7. DAVIES, P. Gower & Davies: The principles of Modern Company Law. 8. Vydání, London: Sweet&Maxwell, 2008
8. DĚDIČ, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. § 1- § 92e. Praha: Polygon, 2002
9. DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. Občanský soudní řád I. Praha: C. H. Beck, 2009
10. DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J. ZUKLÍNOVÁ, M. A kol. Občanské právo hmotné. Svazek 1. díl: Obecná část. Praha: Wolter Kluwer ČR, 2013
11. DVOŘÁK, T. Akciová společnost a Evropská společnost. 1. vydání. Praha: Aspi, 2005
12. DVOŘÁK, T. Družstevní právo. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006
13. DVOŘÁK, T. Společnost s ručením omezeným. 2. vydání. Praha: ASPI, 2005
14. ELIÁŠ, K., BARTOŠÍKOVÁ, M., POKORNÁ, J. a kol. Kurs obchodního práva – právnické osoby jako podnikatelé. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005
15. ELIÁŠ, K. Obchodní zákoník. Praktické poznámkové vydání s výběrem judikatury od roku 1990, 2. vydání. Praha: Linde, 1998
16. ELIÁŠ, K. Společnost s ručením omezeným. Praha: Prospektum, 1997
17. FALDYNA, F. a kol. MERITUM Obchodní právo. Praha: ASPI, 2005
18. FALDYNA, F. a kol. Obchodní zákoník s komentářem, Praha: Codex Bohemia, 2000

19. FIALA, J., KINDL, M., a kol. Občanský zákoník. Komentář. I. díl. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009
20. HÁSOVA, K. a kol. Insolvenční zákon. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014
21. HENDRYCH D. a kol. Právníký slovník. Praha: C. H. Beck, 2009
22. HERBERSTEIN, G. Die GmbH in Europa. 50 Länder im Vergleich. 1. vydání. Wien: Schulthess Verlag, 1999
23. HOLEŠOVSKÝ, J. Valné hromady společnosti s ručením omezeným. Praha: C. H. Beck, 2011
24. KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. Římské právo, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995
25. KNAPP, V. Teorie práva, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 1995
26. KOTOUČOVÁ, J. a kol. Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010
27. LOCHMANOVÁ, L. Vybrané základní pojmy a instituty obchodního práva – Obecná ustanovení obchodního zákoníku a obchodní společnosti. I. vydání. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta UP, 2005
28. OVEČKOVÁ, O. Obchodný zákonník s komentářem. Bratislava: Iura Edition, 2012
29. PELIKÁN, V. Likvidace podniku, 7. vydání. Praha: Grada Publishing, 2011
30. PELIKÁNOVÁ, I., ČERNÁ, S. a kol. Obchodní právo. Společnosti obchodního práva a družstva. II. díl. Praha: ASPI, 2006
31. PELIKÁNOVÁ, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 2. díl. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: Aspi, 2004
32. PISKO, O. Lehrbuch der Österreichischen Handelsrechts. Wien: Hölder-Pichler-Tempsky, 1923
33. POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol., Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2009
34. ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. a kol. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, Svazek I. Praha: Právnícké knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1935
35. SVEJKOVSKÝ, J., DEVEROVÁ, L. a kol. Právnícké osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013

36. SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013
37. ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013
38. ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009
39. ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010
40. ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVA, M., HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník. 1. díl. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009
41. ULMER, P. Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbHG): Dritter Band. Berlin: Walter de Gruyter, 1997
42. WINTEROVÁ, A. a kol. Civilní právo procesní. 5. aktualizované vydání, doplněné o předpisy evropského práva. Praha: Linde, 2008

Články

1. ČECH, P. Nad několika rekodifikačními nejasnostmi. Obchodněprávní revue, 2012, č. 11-12
2. ČECH, P. Péče řádného hospodáře a povinnost loajality. Právní rádce, 2007, č. 3
3. ČERNÁ, S., ČECH, P.: Kde jsou hranice obchodního vedení? Právní fórum, 2008, č. 11
4. DĚDIČ, J., LASÁK, J. Právnícká osoba jako člen orgánu obchodní korporace – vybrané otázky (1. část). Obchodněprávní revue, 2013, č. 11–12
5. DVOŘÁK, T. Neplatnost právníckých osob. Bulletin advokacie, 2003, č. 9
6. ELIÁŠ, K. K úpravě vstupu obchodní společnosti do likvidace. Právník, 1996, č. 3
7. ELIÁŠ, K. Zrušení obchodní společnosti. Právník, 1994, č. 4
8. FÁRA, I., TOMŠEJ, J. Velký třesk pro jednatele. Zpravy.E15.cz [online], 2012
Dostupné na WWW: <<http://zpravy.e15.cz/pravo-a-byznys/velky-tresk-pro-jednatele-906733>>
9. HAMPEL, P. Činnost likvidátora jmenovaného soudem. Právní rádce. 2006, č. 6

10. HÁMORSKÁ, A. Povinnost členů orgánů obchodních korporací jednat s péčí řádného hospodáře po rekodifikaci. *Obchodněprávní revue*, 2012, č. 9
11. HAVEL, B. Synergie péče řádného hospodáře a podnikatelského úsudku. *Právní rozhledy*, 2007, č. 11
12. KOŽIAK, J. Pravidlo podnikatelského úsudku v návrhu zákona o obchodních korporacích (a zahraničních právních úpravách). *Obchodněprávní revue*, 2012, č. 4
13. LÍBAL, B., MALENOVSKÝ, R. Menší úvaha stran § 68a obchodního zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2010, č. 3
14. LISSE, L. Kdo jedná za společnost v řízení o obnovení likvidace. *Epravo.cz* [online], 2011
Dostupné na WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/kdo-jedna-za-spolecnost-v-rizeni-o-obnoveni-likvidace-77180.html>>
15. LOCHMANOVÁ, L. Firemní dodatky II. *Právní rádce*, 2006, č. 6
16. LOCHMANOVÁ, L. Zrušení obchodní společnosti s likvidací po novele obchodního zákoníku. *Právo a podnikání*, 2001, č. 9
17. MELZER, F. Dispozitivní a kogentní normy v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*, 2013, č. 7
18. PLÍHAL, T. Několik postřehů k dozorčí radě ve společnosti s ručením omezeným. *Bulletin advokacie*, 2012, č. 3.
19. REISER, P. Likvidace neznamená vždy neúspěch. *Profit.cz* [online], 2004
Dostupné na WWW: <<http://www.profit.cz/clanek/likvidace-neznamena-vzdy-neuspech.aspx>>
20. SUM, T. Podíl na likvidačním zůstatku ve společnosti s ručením omezeným. *Epravo.cz* [online], 2007
Dostupné na WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/podil-na-likvidacnim-zustatku-ve-spolecnosti-s-rucenim-omezenym-45748.html>>.
21. TRUHLÁŘOVÁ, M. Likvidace společnosti po účetní a daňové stránce. *Portal.pohoda.cz* [online], 2013
Dostupné na WWW: <<https://portal.pohoda.cz/dane-ucetnictvi-mzdy/dan-z-prijmu/likvidace-spolecnosti-po-ucetni-a-danove-strance/>>

Judikatura

1. Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 09. 12. 1931, Rv I 1832/30, (Vážný 11243)
2. Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 05. 02. 1932, Rv II 109/31, (Vážný 11385)
3. Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 24. 06. 1932, R II 113/32, (Vážný 11798)
4. Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 07. 07. 1933, R I 594/33, (Vážný 12748)
5. Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 30. 05. 1934, R I 558/34, (Vážný 13582)
6. Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 20. 09. 1934, R I 679/34, (Vážný 13771)
7. Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 25. 09. 1935, R I 761/35, (Vážný 14558)
8. Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 29. 10. 1936, R II 1091/36, (Vážný 15545)
9. Rozsudek Soudního dvora Evropské unie (šestého senátu) Marleasing SA proti La Comercial Internacional de Alimentacion SA, ze dne 13. 11. 1990, věc C-106/89, 61989JO106
10. Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 20. 07. 1993 sp. zn. 28 Co 75/92
11. Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 20. 12. 1993, sp. zn. 11 Cm 975/1993
12. Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 09. 01. 1996, sp. zn. 35 Ca 338/95
13. Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 12. 09. 1996, IV. ÚS 230/95 [75/1996 USn.]
14. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12. 12. 1997 sp. zn. 5 Cmo 208/97
15. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 11. 03. 1998 sp. zn. I Odon 69/97
16. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 07. 1999, sp. zn. 7 Cmo 672/98
17. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 12. 2000, sp. zn. 7 Cmo 783/2000
18. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 02. 2001, sp. zn. 7 Cmo 271/2000

19. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 10. 04. 2001, sp. zn. 32 Cdo 2861/99
20. Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 03. 12. 2002, č. j. 5 Cmo 346/2002-51
21. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. 04. 2003, sp. zn. 29 Odo 242/2003
22. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 07. 07. 2003, sp. zn. 7 Cmo 283/2002
23. Usnesení Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 28. 07. 2003, sp. zn. 5A 122/2002-41
24. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 01. 2004, sp. zn. 7 Cmo 89/2003
25. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. 02. 2004, sp. zn. 29 Odo 1154/2003
26. Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 05. 2004, sp. zn. 29 Odo 446/2002
27. Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. 08. 2004, sp. zn. 29 Odo 479/2003
28. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12. 10. 2004, sp. zn. 7 Cmo 424/2003
29. Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 04. 11. 2004, sp. zn. 8 Cmo 439/2004
30. Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 15. 11. 2004, sp. zn. 21 Co 481/2004
31. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 01. 2005, sp. zn. 7 Cmo 82/2004
32. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 04. 2005, sp. zn. 7 Cmo 520/2004
33. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 04. 2005, sp. zn. 29 Odo 540/2004
34. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 02. 06. 2005, sp. zn. 7 Cmo 78/2005
35. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 06. 06. 2005, sp. zn. 7 Cmo 107/2005

36. Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 29. 06. 2005, I. ÚS 83/04 [132/2005 USn.]
37. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 10. 2005, sp. zn. 29 Odo 1016/2005
38. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 14. 12. 2005, sp. zn. 9 Odo 149/2005
39. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 07. 02. 2006, sp. zn. 29 Odo 1238/2005
40. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 01. 03. 2006, sp. zn. 29 Odo 455/2005
41. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. 03. 2006, sp. zn. 8 Tdo 222/2006
42. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 05. 04. 2006, sp. zn. 29 Odo 389/2005
43. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 05. 2006, sp. zn. 29 Odo 641/2006
44. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 02. 2007, sp. zn. 7 Cmo 358/2006
45. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 01. 03. 2007, sp. zn. 29 Odo 1484/2006
46. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 03. 05. 2007, sp. zn. 5 Tdo 433/2007
47. Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 07. 2007, sp. zn. 29 Odo 994/2005
48. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 10. 2007, sp. zn. 29 Odo 1138/2005
49. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21. 05. 2008, sp. zn. 29 Cdo 152/2007
50. Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24. 06. 2008, sp. zn. 32 Cdo 99/2007
51. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 11. 2008, sp. zn. MSPH 95 INS 2212/2008, 2 VSPH 207/2008-B-19
52. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2008, sp. zn. 20 Cdo 1061/2008

53. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 01. 2009, sp. zn. 29 Cdo 1664/2007
54. Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 10. 02. 2009, sp. zn. 29 Cdo 2863/2008
55. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 04. 05. 2009, sp. zn. 7 Cmo 471/2008
56. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 08. 12. 2009, sp. zn. KSHL 45 INS 4196/2009, 1 VSPH 429/2009-A-9
57. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 16. 12. 2009, sp. zn. 29 Cdo 5130/2007
58. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 09. 02. 2010, sp. zn. 7 Cmo 253/2009
59. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 10. 03. 2010, sp. zn. 29 Cdo 2533/2008
60. Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 16. 03. 2010, sp. zn. 29 Cdo 1303/2009
61. Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18. 05. 2010, sp. zn. 29 Cdo 1689/2009
62. Rozsudek Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 12. 08. 2010, sp. zn. 9AFS 20/2010-74.
63. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. 11. 2010, sp. zn. 29 Cdo 3028/2009
64. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 12. 2010, sp. zn. MSPH 95 INS 14010/2010, 3 VSPH 1167/2010-A-12
65. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. 02. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4193/2009
66. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 03. 03. 2011, sp. zn. KSPH 55 INS 2807/2009, 1 VSPH 1140/2010-A-163
67. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. 03. 2011, sp. zn. MSPH 76 INS 8711/2009, 29 NSČR 12/2011-B-393
68. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 03. 2011 sp. zn. 29 Cdo 282/2010
69. Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. 03. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4276/2009

70. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 06. 04. 2011, sp. zn. 7 Cmo 454/2010
71. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 04. 2011, sp. zn. MSPH 76 INS 5684/2010, 1 VSPH 164/2011-A-75
72. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 04. 2011, sp. zn. 29 Cdo 2287/2010
73. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 04. 2011, sp. zn. 29 Cdo 651/2010
74. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 05. 2011, sp. zn. 29 Cdo 1081/2011
75. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 13. 09. 2011, sp. zn. 29 Cdo 1919/2010
76. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 09. 2011, sp. zn. 7 Cmo 284/2010
77. Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 31. 10. 2011, sp. zn. 30 Af 62/2010-44
78. Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 06. 12. 2011, sp. zn. 5 Cmo 179/2011
79. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 02. 2012, sp. zn. 7 Cmo 366/2011
80. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 05. 2012, sp. zn. KSOS 33 INS 14163/2010 29 NS ČR 48/2011-A-33
81. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 419/2012
82. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 02. 2013, sp. zn. 29 Cdo 3946/2011
83. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 08. 06. 2013, sp. zn. 7 Cmo 206/2012
84. Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 08. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2869/2011

Právní předpisy

1. Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, v posledním znění
2. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v posledním znění
3. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném znění
4. Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, v platném znění
5. Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, v platném znění
6. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění
7. Zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), v platném znění
8. Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, v platném znění
9. Zákon. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, v platném znění
10. Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, v platném znění
11. Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, v platném znění
12. Zákon. č. 280/2009 Sb., daňový řád, v platném znění
13. Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, v platném znění
14. Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, v platném znění
15. Zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, v platném znění
16. Zákon č. 523/1992 Sb., o daňovém poradenství a Komoře daňových poradců České republiky, v platném znění
17. Zákon č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, v platném znění
18. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění
19. Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, v platném znění
20. Zákon č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví, v platném znění
21. Zákon č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech, v posledním znění
22. Zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech, v posledním znění
23. Zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku, v platném znění
24. Zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, v platném znění
25. Zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, v platném znění

26. Zákon č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů
27. Zákon č. 151/1997 Sb. o oceňování majetku, v platném znění
28. Zákon č. 8/2005 Z.z., o správcích, v platném znění
29. Zákon č. 142/1996 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
30. Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, v platném znění
31. Zákon č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého
32. Zákon č. 111/1990 Sb., o státním podniku, v posledním znění
33. Zákon č. 109/1964, hospodářský zákoník, v posledním znění
34. Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, v platném znění
35. Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, v platném znění
36. Zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím zastupování ve věcech majetkových, v platném znění
37. Zákon č. 16/1993 Sb. o dani silniční, v platném znění
38. Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, v platném znění
39. Zákon č. 499/2004 Sb., zákon o archivnictví a spisové službě a změně některých zákonů, v platném znění
40. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákoník, v posledním znění
41. Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, v posledním znění
42. Zákon č. 103/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje hospodářský zákoník, v posledním znění
43. Předpis č. 340/2013 Sb., zákonné opatření Senátu o dani z nabytí nemovitých věcí, v platném znění
44. Zákon č. 370/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 15/1998 Sb., o Komisi pro cenné papíry a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění zákona č. 30/2000 Sb., zákon č. 200/1990 Sb., o

přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, v posledním znění

45. Zákon č. 501/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 370/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 15/1998 Sb., o Komisi pro cenné papíry a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění zákona č. 30/2000 Sb., zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů
46. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona
47. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 414/2011 Sb., o náležitostech formulářů na podávání návrhů na zápis do obchodního rejstříku, v posledním platném znění
48. Zákon č. 58/1906 ř.z., o společnostech s ručením omezeným, v posledním znění
49. Zákon č. 271/1920 Sb., kterým se rozšiřuje platnost zákona ze dne 6. března 1096, č. 58 ř. z., o společnostech s ručením obmezeným, na Slovensko a Podkarpatskou Rus a pozměňují ustanovení §§ 115 a 116 tohoto zákona

50. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 479/2000 Sb., o odměně a náhradě hotových výdajů likvidátora a člena orgánu společnosti jmenovaného soudem, v posledním znění
51. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 323/2013 Sb., o náležitostech formulářů na podávání návrhů na zápis, změnu nebo výmaz údajů z veřejného rejstříku a o zrušení některých vyhlášek, v platném znění
52. Vyhláška Ministerstva financí č. 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, které jsou podnikateli účtujícími v soustavě podvojného účetnictví
53. Nařízení vlády č. 351/2013 Sb., kterým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohledávky, určuje odměna likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravují některé otázky Obchodního věstníku a veřejných rejstříků právnických a fyzických osob.
54. Nařízení vlády České republiky č. 503/2000 Sb., o Obchodním věstníku, v platném znění
55. Směrnice rady ES č. 68/151/ES, o koordinaci ochranných opatření, která jsou na ochranu zájmu společníků a třetích osob vyžadována od společností, za účelem dosažení rovnocennosti těchto opatření
56. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/101/ES, o koordinaci ochranných opatření, která jsou na ochranu zájmů společníků a třetích osob vyžadována v členských státech od společností ve smyslu čl. 48 druhého pododstavce Smlouvy, za účelem dosažení rovnocennosti těchto opatření
57. Nařízení Rady (ES) č. 1346/2000, o úpadkovém řízení, v platném znění
58. Zákon č. 513/1991 Zb., obchodný zákonník, v platnom znení
59. Zákon č. 530/2003 Z.z., o obchodnom registri, v platnom znení
60. Zákon č. 7/2005 Z.z., o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov, v platnom znení
61. Německý občanský zákoník - Bürgerliches Gesetzbuch, Nr. 21 (1896), německý občanský zákoník

Dostupné na WWW:

<http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/index.html>

62. Německý zákon o společnosti s ručením omezeným - Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung

Dostupné na WWW:

<http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_gmbhg/index.html>

63. Francouzský občanský zákoník – Code Civil des Français

Dostupné na WWW:

<http://www.legifrance.gouv.fr/content/download/1950/13681/version/3/file/Code_22.pdf>

Ostatní a internet

1. Důvodová zpráva k z. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Dostupné na WWW:

<<http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>

2. Důvodová zpráva k z. č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)

Dostupné na WWW:

<<http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-k-ZOK.pdf>>

3. Český statistický úřad, Ekonomické subjekty dle vybraných právních forem [online]. Data získána z WWW:

<http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?vo=tabulka&cislotab=ORG9020UC&voa=tabulka&go_zobraz=1&aktualizuj=Aktualizovat&childsel0=1>

4. Expertní pracovní skupina pro insolvenční právo [online].

Data získána z WWW:

<<http://www.insolvencni-zakon.cz/expertni-skupina-s22/statistiky.html>>

5. Ministerstvo spravedlnosti ČR, legislativní odbor [online].

Data získána z WWW:

<<https://isir.justice.cz/InsSpravci/public/seznamFiltr.do>>

6. D 50, 17, 202 – IAVOLENUS

12. Summary

The main theme of this work is focused on dissolution and liquidation of limited liability company in the Czech republic. I have chosen this topic mainly because a limited liability company is the most used type of company for private economic enterprising and also due to huge recodification of whole private law which came into force at the beginning of 2014. This reform has brought a huge impact to the legal rules dealing with limited company. Firstly, establishment of a limited liability company is now even more accessible for anyone; because of entry deposit has been reduced to only one crown. Therefore, it could be expected that the number of new companies will be rising and that also means that more of them will end and will have to go through the process of liquidation.

Another reason for choosing this topic is the importance of the liquidation in existence of company. At the end of process of liquidation a limited liability company cease to exist and assets of that company is usually redistributed between associates and creditors of company. In legal perception liquidation is a process treated by law and focused on a non-judicial settlement of property relations of company managed by liquidator.

This work tries to analyse current legal rules dealing with a dissolution and liquidation of limited liability company, compare them with previous legal rules contained in abolished commercial code and tries to critically describe them in all possible ways, how to solve potential problems that may occur during this process.

This work is divided into few parts dealing with dissolution of company a followed by liquidation, part is devoted to a liquidator with all his obligations and rights, conditions for his function and for describing his relationship with other organs of company. The first part of this work is devoted to defining a limited liability company as legal entity including historical development up until current legal regulations. The following part is devoted to an interpretation of legal facts preceding the liquidation such as dissolution of company and nullity of company. The fundamental part of the work is focused on a liquidating procedure in its single phases with an accent of function of a liquidator in each step from which is liquidation consisted of. In the text there can be also found a part regarding to relationship among liquidation and insolvency. The final part is focused on a comparison of Czech, Slovak and German liquidation legal rules and briefly describing liquidation of

limited liability company in each of mentioned country. An evaluation of positive and negative aspects of every above-mentioned legal regulations of liquidation is a part of this comparison as well.

The whole work is complemented with related judicature with effort to assess its future usability in connection with recodification of private law. In places where I have identified the need to make changes or I considered the current regulation inadequate, inaccurate or admitting multiple interpretation I also proposed my own law adjustments *de lege ferenda*. Author tries to use modern academic methods in order to create a work, which may contribute to development of Czech legal environment. To achieve this goal I have tried to apply arguments of formal logic and other types of legal argumentation.

13. Abstrakt + klíčová slova

Abstrakt:

Tématem této práce je likvidace společnosti s ručením omezeným jako právem popsany proces mimosoudního vypořádání majetkových vztahů společnosti řízené osobou likvidátora. Na konci tohoto procesu likvidace společnost s ručením omezeným zaniká jako subjekt práva a zbývající majetek společnosti je přerozdělen mezi společníky společnosti.

Tato práce se tak snaží analyzovat aktuální právní úpravu zabývající se zrušením a likvidací společnosti s ručením omezeným, provést její srovnání s předchozí úpravou obsaženou v obchodním zákoníku při snaze kriticky popsat všechny eventuality a nastínit možné řešení problémů a nejasností, které se mohou objevit v průběhu tohoto procesu.

Celá práce je průběžně doplněna příslušnou judikaturou, kdy současně dochází k posouzení možnosti jejího budoucího využití v souvislosti s provedenou rekodifikací soukromého práva. V místech, kde jsem identifikoval nutnost provedení změn, nebo jsem považoval úpravu za nedostatečnou, nepřesnou nebo připouštějící vícero výklad, jsem také navrhl vlastní úpravy *de lege ferenda*.

Při tvorbě práce jsou užito moderních akademických metod s cílem vytvořit dílo, které by mohlo přispět k rozvoji českého právního prostředí dané oblasti. K dosažení tohoto cíle jsem se snažil uplatnit argumenty formální logiky a dalších typů právní argumentace.

Abstract:

The topic of this work is a liquidation of a limited liability company as by law described process of non-judicial settlement of property relations of company managed by a liquidator. At the end of this process of liquidation a limited liability company cease to exist as legal entity and a remaining assets of that company is usually redistributed between associates of company.

This work tries to analyse current legal rules dealing with a dissolution and liquidation of limited liability company, compare them with previous legal rules contained in abolished commercial code and tries to critically describe them in all possible ways, how to solve potential problems that may occur during this process.

The whole work is complemented with related judicature with effort to assess its future usability in connection with recodification of private law. In places where I have identified the need to make changes or I considered the current regulation inadequate, inaccurate or admitting multiple interpretation I also proposed my own law adjustments de lege ferenda.

Author tries to use modern academic methods in order to create a work, which may contribute to development of Czech legal environment. To achieve this goal I have tried to apply arguments of formal logic and other types of legal argumentation.

Klíčová slova

Key-words

Rekodifikace soukromého práva

Recodification of private law

Likvidace společnosti s ručením omezeným

Liquidation of limited liability company

Likvidátor

Liquidator